

SLUŽBENI GLASNIK

GRADA MOSTARA

Broj	17	Godina	XVIII	Mostar, 08.08.2022. godine	srpski, hrvatski bosanski jezik
------	----	--------	-------	----------------------------	------------------------------------

SADRŽAJ

GRADONAČELNIK

41. ODLUKA O USVAJAЊU AŽURIRANOG PLANA ZAŠTITE I SPASAVANJA OD PRIRODNIH I DRUGIH NESREĆA GRADA MOSTARA (srpski jezik)	3
ODLUKA O USVAJANJU AŽURIRANOG PLANA ZAŠTITE I SPASAVANJA OD PRIRODNIH I DRUGIH NESREĆA GRADA MOSTARA (hrvatski jezik).....	4
ODLUKA O USVAJANJU AŽURIRANOG PLANA ZAŠTITE I SPASAVANJA OD PRIRODNIH I DRUGIH NESREĆA GRADA MOSTARA (bosanski jezik).....	4
42. ODLUKA O AŽURIRANOJ PROCJENI UGROŽENOSTI GRADA MOSTARA OD PRIRODNIH I DRUGIH NESREĆA (srpski jezik).....	178
ODLUKA O AŽURIRANOJ PROCJENI UGROŽENOSTI GRADA MOSTARA OD PRIRODNIH I DRUGIH NESREĆA (hrvatski jezik).....	178
ODLUKA O AŽURIRANOJ PROCJENI UGROŽENOSTI GRADA MOSTARA OD PRIRODNIH I DRUGIH NESREĆA (bosanski jezik).....	179

GRADONAČELNIK**41.**

На основу члана 174. став 5. Закона о заштити и спасавању људи и материјалних добара од природних и других несрећа („Службене новине Ф БиХ“ број 39/03, 22/06 и 43/10), члана 65. став 1. тачка 3. Уредбе о садржају и начину израде планова заштите и спасавања од природних и других несрећа и планова заштите од пожара Владе Федерације („Службене новине Федерације БиХ“ број 8/11) и члана 11. став 1. тачка 2. Одлуке о организирању и функционирању заштите и спасавања на подручју Града Мостара („Службени гласник Града Мостара“ број 13/10), на приједлог Одјела за организацију, правне послове, опћу управу, цивилну заштиту и ватрогаство, Градоначелник Града Мостара, доноси .

ОДЛУКУ**О УСВАЈАЊУ АЖУРИРАНОГ ПЛАНА ЗАШТИТЕ И СПАШАВАЊА ОД ПРИРОДНИХ И ДРУГИХ НЕСРЕЋА ГРАДА МОСТАРА****I**

Усваја се ажурирани План заштите и спасавања од природних и других несрећа Града Мостара (у даљем тексту: План заштите и спасавања).

II

План из тачке I Одлуке чини саставни дио ове Одлуке.

III

Одјел за организацију, правне послове, опћу управу, цивилну заштиту и ватрогаство, чува и рукује Планом заштите и спасавања Града Мостара и подузима мјере да се користи на начин предвиђен у том плану, у складу са законом и другим прописима.

IV

Одјел за организацију, правне послове, опћу управу, цивилну заштиту и ватрогаство дужан је у року од 30 дана од дана доношења Плана заштите и спасавања Града Мостара свим Одјелима градске управе доставити примјерак истог ради његове реализације.

Одјели градске управе дужни су у оквиру своје редовне дјелатности и свог годишњег програма рада, планирати и подузимати одговарајуће активности на реализацији задаћа из њихове мјеродавности који су утврђени у Плану заштите и спасавања Града Мостара.

V

Одјел за организацију, правне послове, општу управу, цивилну заштиту и ватрогаство ће свим одјелима Града Мостара доставити изводе из Плана заштите и спасавања у којима су утврђене задаће за градске службе и управне организације ради њиховог провођења.

VI

Ова Одлука ступа на снагу даном доношења, и објавити ће се у „Службеном гласнику Града Мостара“.

Број : 02-40-5158/22**Мостар, 29.03.2022.године****ГРАДОНАЧЕЛНИК
Марио КОРДИЋ, с.р.**

Na temelju članka 174. stavak 5. Zakona o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća („Službene novine F BiH“ broj 39/03, 22/06 i 43/10), članka 65. stavak 1. točka 3. Uredbe o sadržaju i načinu izrade planova zaštite i spašavanja od prirodnih i drugih nesreća i planova zaštite od požara Vlade Federacije („Službene novine Federacije BiH“ broj 8/11) i članka 11. stavak 1. točka 2. Odluke o organiziranju i funkcioniranju zaštite i spašavanja na području Grada Mostara („Službeni glasnik Grada Mostara“ broj 13/10), na prijedlog Odjela za organizaciju, pravne poslove, opću upravu, civilnu zaštitu i vatrogastvo, Gradonačelnik Grada Mostara, donosi .

ODLUKU
O USVAJANJU AŽURIRANOG PLANA ZAŠTITE I SPAŠAVANJA OD PRIRODNIH I
DRUGIH NESREĆA GRADA MOSTARA

I

Usvaja se ažurirani Plan zaštite i spašavanja od prirodnih i drugih nesreća Grada Mostara (u daljem tekstu: Plan zaštite i spašavanja).

II

Plan iz točke I Odluke čini sastavni dio ove Odluke.

III

Odjel za organizaciju, pravne poslove, opću upravu, civilnu zaštitu i vatrogastvo, čuva i rukuje Planom zaštite i spašavanja Grada Mostara i poduzima mjere da se koristi na način predviđen u tom planu, sukladno zakonu i drugim propisima.

IV

Odjel za organizaciju, pravne poslove, opću upravu, civilnu zaštitu i vatrogastvo dužan je u roku od 30 dana od dana donošenja Plana zaštite i spašavanja Grada Mostara svim Odjelima gradske uprave dostaviti primjerak istog radi njegove realizacije.

Odjeli gradske uprave dužni su u okviru svoje redovite djelatnosti i svog godišnjeg programa rada, planirati i poduzimati odgovarajuće aktivnosti na realiziranju zadaća iz njihove mjerodavnosti koji su utvrđeni u Planu zaštite i spašavanja Grada Mostara.

V

Odjel za organizaciju, pravne poslove, opću upravu, civilnu zaštitu i vatrogastvo će svim odjelima Grada Mostara dostaviti izvode iz Plana zaštite i spašavanja u kojima su utvrđene zadaće za gradske službe i upravne organizacije radi njihovog provođenja.

VI

Ova Odluka stupa na snagu danom donošenja i objavit će se u „Službenom glasniku Grada Mostara“.

Broj : 02-40-5158/22

Mostar, 29.03.2022.godine

GRADONAČELNIK
Mario KORDIĆ, v.r.

Na osnovu člana 174. stav 5. Zakona o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća („Službene novine F BiH“ broj 39/03, 22/06 i 43/10, člana 65. stav 1. tačka 3. Uredbe o sadržaju i načinu izrade planova zaštite i spašavanja od prirodnih i drugih nesreća i planova zaštite od požara Vlade Federacije („Službene novine Federacije BiH“ broj 8/11) i člana 11. stav 1. tačka 2. Odluke

o organiziranju i funkcioniranju zaštite i spašavanja na području Grada Mostara („Službeni glasnik Grada Mostara“ broj 13/10), na prijedlog Odjela za organizaciju, pravne poslove, opću upravu, civilnu zaštitu i vatrogastvo, Gradonačelnik Grada Mostara, donosi .

ODLUKU
O USVAJANJU AŽURIRANOG PLANA ZAŠTITE I SPAŠAVANJA OD PRIRODNIH I
DRUGIH NESREĆA GRADA MOSTARA

I

Usvaja se ažurirani Plan zaštite i spašavanja od prirodnih i drugih nesreća Grada Mostara (u daljem tekstu: Plan zaštite i spašavanja).

II

Plan iz tačke I Odluke čini sastavni dio ove Odluke.

III

Odjel za organizaciju, pravne poslove, opću upravu, civilnu zaštitu i vatrogastvo, čuva i rukuje Planom zaštite i spašavanja Grada Mostara i poduzima mjere da se koristi na način predviđen u tom planu, u skladu sa zakonom i drugim propisima.

IV

Odjel za organizaciju, pravne poslove, opću upravu, civilnu zaštitu i vatrogastvo dužan je u roku od 30 dana od dana donošenja Plana zaštite i spašavanja Grada Mostara svim Odjelima gradske uprave dostaviti primjerak istog radi njegove realizacije.

Odjeli gradske uprave dužni su u okviru svoje redovne djelatnosti i svog godišnjeg programa rada, planirati i poduzimati odgovarajuće aktivnosti na realizaciji zadaća iz njihove mjerodavnosti koji su utvrđeni u Planu zaštite i spašavanja Grada Mostara.

V

Odjel za organizaciju, pravne poslove, opću upravu, civilnu zaštitu i vatrogastvo će svim odjelima Grada Mostara dostaviti izvode iz Plana zaštite i spašavanja u kojima su utvrđene zadaće za gradske službe i upravne organizacije radi njihovog provođenja.

VI

Ova Odluka stupa na snagu danom donošenja i objaviti će se u „Službenom glasniku Grada Mostara“.

Broj : 02-40-5158/22

Mostar, 29.03.2022.godine

GRADONAČELNIK
Mario KORDIĆ, s.r.

BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
HERCEGOVAČKO-NERETVANSKI KANTON
GRAD MOSTAR

BOSNIA AND HERZEGOVINA
FEDERATION BOSNIA AND HERZEGOVINA
HERZEGOVINA-NERETVA CANTON
CITY OF MOSTAR

PLAN

**ZAŠTITE I SPAŠAVANJA LJUDI I
MATERIJALNIH DOBARA OD
PRIRODNIH I DRUGIH NESREĆA**

Ažuriran, mart 2022. godine

S A D R Ź A J
PLANA ZAŠTITE I SPAŠAVANJA OD PRIRODNIH I DRUGIH
NESREĆA GRADA MOSTARA

DOKUMENT BROJ	NAZIV DOKUMENTA	Broj stranica
1	3	4
2	Odluka Gradonačelnika o usvajanju Plana zaštite i spašavanja Grada Mostara	5
	Sadržaj Plana zaštite i spašavanja od prirodnih i drugih nesreća Grada Mostara	2 - 3
I	DOKUMENTA O GRADSKOM OPERATIVNOM CENTRU CIVILNE ZAŠTITE	8 - 15
I - 1	Informacijski tok i proces rada Operativnog centra ZC Grada Mostara	10
I - 2	Dostavljanje i obrada informacija o pojavama i opasnostima od prirodnih i drugih nesreća, odnosno o nastanku tih nesreća na području Grada Mostara	10
I - 3	Redosljed dostavljanja podataka	12
II	DOKUMENTA O AKTIVIRANJU I ANGAŽOVANJU SNAGA I SREDSTAVA	16 - 21
II - 1	Mjere, postupci i zadaci kojima se vrši aktiviranje Gradskog štaba civilne zaštite	17
II - 2	Način angažovanja i upotrebe gradskih jedinica civilne zaštite	18
II - 3	Način angažovanja i upotrebe gradskih službi zaštite i spašavanja	19
II - 4	Način izuzimanja materijalnih sredstava od građana i pravnih lica sa područja Grada Mostara koja su potrebna za zaštitu i spašavanje	20
III	DOKUMENT O PROVOĐENJU AKTIVNOSTI NA ZAŠTITI I SPAŠAVANJU	22 - 58
III - 1	Aktivnosti na zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća Gradskog štaba civilne zaštite	23 - 26
	Aktivnosti na zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća Gradskih Odjela za upravu	27 - 46
III - 2	Aktivnosti na zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća Službe civilne zaštite i vatrogastva i Odjela za organizaciju, pravne poslove, opću upravu, žc i vatrogastvo	27 - 30
III - 3	Aktivnosti na zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća Odjela za budžet i finansije	31 - 32
III - 4	Aktivnosti na zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća Odjel za privredu, komunalne i inspeksijske poslove	33 - 34
III - 5	Aktivnosti na zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća Odjel društvenih djelatnosti	35
III - 6	Aktivnosti na zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća Odjela za urbanizam i gradenje	36 - 46

DOKUMENT BROJ	NAZIV DOKUMENTA	Broj stranica
I	3	4
III – 1-7	Aktivnosti na zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća Gradskih službi zaštite i spašavanja	48 - 59
IV	DOKUMENT O MJERAMA ZAŠTITE I SPAŠAVANJA Mjere, postupci i zadaci Gradskog štaba civilne zaštite, Gradonačelnika i gradskih službi za upravu, kao i Mjesnih zajednica na izvršavanju zadataka koji se odnose na zaštitu i spašavanje u 3 faze (preventivnoj, operativnoj i sanacionoj) Mjere i postupci kod pojave snijega i snježnih nanosa Mjere i postupci kod pojave poplava Mjere i postupci kod pojave klizanja i odronjavanja zemljišta Mjere i postupci kod pojave epidemije i epizootije Mjere i postupci kod pojave zemljotresa Gradske službe za upravu, Javna preduzeća i PU Mostar, koje su obavezne da, kao dio svoje redovne djelatnosti, neposredno izvršavaju mjere zaštite i spašavanja	60 - 109 61-63 64 67 70 73 75
V	DOKUMENTI O INFORMISANJU GRADANA Način izrade, usklađivanja, donošenja, ažuriranja i čuvanja plana zaštite P R I L O Z I DOKUMENTA O GRADSKOM OPERATIVNOM CENTRU CIVILNE ZAŠTITE DOKUMENTA O AKTIVIRANJU I ANGAŽOVANJU SNAGA I SREDSTAVA DOKUMENT O PROVOĐENJU AKTIVNOSTI NA ZAŠTITI I SPAŠAVANJU DOKUMENT O MJERAMA ZAŠTITE I SPAŠAVANJA DOKUMENTI O INFORMISANJU GRADANA NAČIN IZRADE, USKLAĐIVANJA, DONOŠENJA, AŽURIRANJA I ČUVANJA PLANA ZAŠTITE	110 - 111 112
I		
II		
III		
IV		
V		
VI		

SADRŽAJ PLANA:**1. DOKUMENT O OPERATIVNOM CENTRU CIVILNE ZAŠTITE**

- 1.1. mjere, postupci i zadaci operativnog centra civilne zaštite o načinu prikupljanja podataka o pojavi ili nastanku prirodne ili druge nepogode
- 1.2. redoslijed dostavljanja podataka nadležnim Gradskim organima, Kantonalnom operativnom centru i Federalnom operativnom centru civilne zaštite
- 1.3. sadržaj i način korištenja veza potrebnih za rukovođenje u akcijama zaštite i spašavanja
 - shema telefonskih veza
 - telefonski imenik
 - shema radio-veza
 - plan rada za radio-mrežu

1.4. PRILOG DOKUMENTA

- 1.4.1. lična i materijalna formacija Operativnog centra
- 1.4.2. pregled telefonskih brojeva općinskih operativnih centara na području Kantona, Kantonalnog i Federalnog operativnog centra
- 1.4.3. shema instaliranih sirena, radio i TV stanica i razglasnih stanica koje će se koristiti za obavještanje i uzbuđivanje stanovništva
- 1.4.4. lista pitanja za rad operativnog centra civilne zaštite i način rada operativnog centra

2. DOKUMENT O AKTIVIRANJU, I ANGAŽOVANJU SNAGA I SREDSTAVA

- 2.1. mjere, postupci i zadaci o načinu aktiviranja Gradskog štaba civilne zaštite i povjerenika civilne zaštite
- 2.2. način mobilizacije Gradskih jedinica civilne zaštite opće namjene i redoslijed izvršenja mobilizacije tih jedinica
- 2.3. način angažovanja Gradskih službi zaštite i spašavanja
- 2.4. način izuzimanja materijalnih sredstava od građana i pravnih lica sa područja Grada koja su potrebna za civilnu zaštitu

2.5. PRILOG DOKUMENTA

- 2.5.1. rješenje o imenovanju komandanta, načelnika i članova Gradskog štaba civilne zaštite sa njihovim adresama i brojevima telefona
- 2.5.2. pregled povjerenika civilne zaštite sa njihovim adresama i brojevima telefona
- 2.5.3. pregled jedinica civilne zaštite opšte namjene sa podacima o ljudstvu raspoređenom u te jedinice i njihovim adresama i brojevima telefona

- 2.5.4. pregled Gradskih službi za zaštitu i spašavanje sa podacima o rukovodiocima tih službi i podacima o ljudstvu raspoređenom u te službe i njihovim brojevima telefona i adresama, odnosno sjedištu tih službi
- 2.5.5. lična i materijalna formacija Gradskih jedinica CZ, opće namjene
- 2.5.6. pregled MTS i opreme koja će se izuzimati od građana i pravnih lica za potrebe jedinica civilne zaštite specijalizovane i opće namjene i službi zaštite i spašavanja

3. DOKUMENTI O PROVOĐENJU AKTIVNOSTI NA ZAŠTITI I SPAŠAVANJU

Mjere, postupci i zadaci Gradskih organa i drugih tijela
Gradskog štaba CZ
Gradonačelnika
Gradskih službi za upravu
Mjesnih zajednica

3.2. PRILOG DOKUMENTA

- 3.2.1. pregled Gradskih službi za upravu, sa podacima o rukovodiocima tih službi i njihovim adresama i brojevima telefona (fiksni / mobilni)
- 3.2.2. pregled (spisak) povjerenicima Mjesnih zajednica sa podacima o njihovim adresama i brojevima telefona (fiksni /mobilni)

4. DOKUMENT O MJERAMA ZAŠTITE I SPAŠAVANJA

4.1. faza preventivne zaštite od prirodne i druge nepogode

- 4.1.1. mjere zaštite i spašavanja koje će se preduzimati prije nastanka prirodne nepogode
- 4.1.2. gradske službe za upravu, kao izvršioči, koji su obavezni da, kao dio svoje redovne djelatnosti neposredno izvršavaju te mjere
- 4.1.3. MTS-a i oprema koja će se koristiti na provođenju preventivnih mjera zaštite i spašavanja, kao i izvođenje radova radi provođenja tih mjera i izvori finansiranja za provođenje preventivnih mjera zaštite i spašavanja
- 4.1.4. zadaci gradske službe civilne zaštite i vatrogastva na koordinaciji i angažovanju izvršilaca na provođenju preventivnih mjera zaštite i način ostvarivanja nadzora nad provođenjem tih mjera
- 4.1.5. rokovi za izvještavanje Gradonačelnika i Gradskog vijeća o stanju i problemima provođenja planiranih zadataka, kao i način ostvarivanja nadzora nad izvođenjem tih poslova i rokovi za izvještavanje Gradonačelnika i Gradskog vijeća o stanju i problemima provođenja planiranih mjera zaštite i spašavanja od strane nadležnih izvršilaca

4.2.faza spašavanja ugroženih i nastradalih ljudi i materijalnih dobara i ublažavanje nastalih posljedica od prirodne i druge nepogode

- 4.2.1. mjere zaštite i spašavanja koje će se neposredno preduzimati od momenta nastanka prirodne nepogode i u toku djelovanja nepogode
- 4.2.2. snage i sredstva civilne zaštite koje se mogu angažovati na spašavanju ugroženih i nastradalih ljudi i materijalnih dobara
- 4.2.3. mjere, postupci i zadaci Gradonačelnika, Gradskih službi za upravu, pravnih lica i drugih izvršioaca koje će preduzimati u akciji zaštite i spašavanja
- 4.2.4. organizacija i način mobilizacije građana i njihovih sredstava radi učešća u zaštiti i spašavanju
- 4.2.5. materijalna dobra koja će se izmiještati sa ugroženog područja, prioriteti / redosljed u njihovom izmiještanju te gradske službe za upravu koje će vršiti izmiještanje tih dobara
- 4.2.6. organizacija smještaja i ishrane jedinica civilne zaštite i građana angažovanih na zaštiti i spašavanju
- 4.2.7. zadaci, mjere i postupci Gradskog štaba civilne zaštite na rukovođenju akcije zaštite i spašavanja i obaveze Gradskih za upravljanje i pravnih lica u postupanju po naredbama Gradskog štaba civilne zaštite
- 4.2.8. pregled zgrada i drugih objekata na području Grada u kojima se može organizovati smještaj i ishrana jedinica civilne zaštite i građana angažovanih na zadacima zaštite i spašavanja
- 4.2.9. spisak Gradskih službi za upravu koje su zadužene za organizaciju smještaja ishrane i njihovi zadaci na tim poslovima

4.3.faza otklanjanja posljedica od prirodne i druge nepogode

- 4.3.1. mjere zaštite i spašavanja kojima se mogu stvoriti uslovi za normalan život i rad ljudi na ugroženom području
- 4.3.2. spisak / tabelarni pregled materijalno – tehničkih sredstava koja se mogu koristiti na provođenju planiranih mjera zaštite i spašavanja predviđenih za fazu otklanjanja posljedica, a koja će se angaživati od građana i pravnih lica
- 4.3.3. mjere, postupci i zadaci Gradskih službi za upravu, Mjesnih zajednica i pravnih lica na izvršavanju odgovarajućih mjera zaštite i spašavanja
- 4.3.4. zadaci Gradskog štaba civilne zaštite na organizaciji i rukovođenju akcijama zaštite i spašavanja na izvršavanju planiranih mjera zaštite i spašavanja

5. DOKUMENTI O INFORMISANJU GRAĐANA

- 5.1. mjere, postupci i zadaci o načinu informisanja građana i javnosti na području Grada o opasnostima od nastanka prirodne nepogode, o posljedicama koje nastanu po ljude i materijalna dobra i mjerama koje se preduzimaju na sprječavanju, odnosno na spašavanju ugroženih i nastradalih ljudi i materijalnih dobara i na otklanjanju nastalih posljedica

5.2. PRILOG DOKUMENTA

- pregled razglasnih stanica koje se mogu koristiti za informisanje
- pregled lokalnih radio stanica
- pregled lokalnih i drugih TV stanica

NAČIN IZRADA, USKLADIVANJA, DONOŠENJA, AŽURIRANJA I ČUVANJA PLANA ZAŠTITE

1. Način izrade plana zaštite
2. Uskladjivanje plana zaštite i spašavanja
3. Donošenje plana zaštite
4. Ažuriranje plana zaštite
5. Čuvanje plana zaštite
6. Operativni planovi zaštite i spašavanja

1. DOKUMENT O OPERATIVNOM CENTRU CIVILNE ZAŠTITE

1.1. mjere, postupci i zadaci Gradskog operativnog centra civilne zaštite o načinu prikupljanja podataka o pojavama ili nastanku prirodne ili druge nesreće

Mjere koje je neophodno provesti kako bi Operativni centar bio u potpunosti spreman da odgovori svim zadacima koji su mu Zakonom i drugim propisima stavljani u nadležnost, ogledaju se u obezbjeđenju neophodnih uvjeta za rad Operativnog centra, odnosno na kadrovsku popunjenost, adekvatan prostor, materijalno-tehnička sredstva i opremu.

Mjere koje se ogledaju kroz aktivnosti na organizaciji rada, obezbjeđenju opreme i sredstava Operativnog centra za potrebe informacijsko-komunikacijske podrške treba da osiguraju:

- formacijsko upošljavanje operativca za rad u Operativnom centru civilne zaštite u skladu sa Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta organa uprave;
- obezbjeđenje 24 satnog redovnog radnog vremena, sa obezbijeđenom posadom od četiri operativca u vrijeme neposredne opasnosti od nastanka prirodne nepogode i u vrijeme kada je proglašeno stanje prirodne nepogode;
- obuka, odnosno kondicioniranje svih osoba predviđenih za rad Operativnog centra, najmanje jednom godišnje u trajanju od najmanje pet sati;
- uspostava, povezivanje i kontinuirana provjera tehničke i funkcionalne ispravnosti rada sirena za uzbunjivanje svakog prvog u mjesecu u 12 sati, davanjem znaka prestanka opće opasnosti;
- pregled inventara postojećeg stanja osnovnih sredstava i opreme za uzbunjivanje kroz tehnički pregled postojećih sirena, ukoliko su neispravne kupovina novih, prateće opreme i instalacija, prema tehničkim preporukama proizvođača uređaja uz vođenje propisane evidencije o tome;
- obezbjeđenje ključnih pretpostavki za funkcionalnu, tehnološku dogradnju i faznu izgradnju sistema za komunikacijsku i informacijsku podršku Operativnog centra sa aspekta optimalnih organizacijskih, tehničko-tehnoških i ekonomskih rješenja;
- osiguranje, obezbjeđenje i komunikacijsko povezivanje Operativnog centra sa sljedećim organima i organizacijama:
 - policijskom upravom i policijskim stanicama MUP-a HNK na području Grada Mostara;
 - profesionalnom odnosno dobrovoljnim vatrogasnim jedinicama;
 - hitnom službom Doma zdravlja Mostar;
 - službama zaštite i spašavanja;
 - radio i TV stanicama na području Grada Mostara;
 - radio - amaterima i drugim udruženjima građana, koji imaju radio uređaje registrovane kod nadležnih organa.

Pomenuti organi, službe i pravna lica (davaoci informacija) dužni su vršiti prenošenje svih informacija koje zatraži Operativni centar civilne zaštite Grada Mostara sa kojim su povezani.

Izgradnja i opremanje sredstvima i opremom operativnog centra za potrebe komunikacijsko-informacijske podrške, treba da bude u skladu sa dokumentima razvoja i usvojenim projektnim rješenjima za komunikacijsko-informacijsku podršku sistema zaštite i spašavanja radi osiguranja efikasne organizacije funkcionisanja i rukovođenja akcijama zaštite i spašavanja u prirodnim i drugim nesrećama, na savremenim tehničko-tehnoškim osnovama i u skladu sa rastućim potrebama i materijalnim mogućnostima Grada.

- Operativni centar radi od 07:30 -15:30 sati svaki radni dan, i u tom periodu je spreman za prijem informacija.

- Operativac u Operativnom centru, putem dostupnih sredstava veze (fiksni telefon, mobilni telefon), poziva i upozna je službu civilne zaštite i vatrogastva , odnosno načelnika ili komandanta Gradskog štaba CZ o svim prijavama koje se odnose na stanje prirodne ili druge nepogode, odnosno o svim prijavama koje se odnose na ugrožavanje ljudskih života i materijalnih dobara na području Grada Mostara.

II - INFORMACIJSKI TOK I PROCES RADA OC CZ GRADA MOSTARA

Preko navedenih sistema OC CZ poslove iz svoje ovlasti vrši tako što sa područja Grada Mostara prikuplja, obrađuje i dostavlja informacije i podatke o svim vrstama prirodnih i drugih nesreća, te prenosi odluke, naredbe i izvještaje prema kantonalnom a po potrebi i federativnom štabu civilne zaštite te operativnim snagama zaštite i spašavanja i prema Gradskim odjelima, službama i službama zaštite i spašavanja.

Imajući u vidu realno stanje kapaciteta ukupne razvijenosti operativnog centra način prijema i dostavljanja podataka o pojavama i opasnostima od prirodnih i drugih nesreća, odnosno o nastanku tih nesreća na području Grada Mostara vršit će se onom vrstom komunikacije koja omogućuje adekvatan i najbrži prijenos informacije prema subjektu informiranja.

a) Dostavljanje i obrada informacija

Davatelji informacija dužni su operativnim centrima dostavljati podatke o posljedicama koje su nastale djelovanjem prirodnih i drugih nesreća, i to: potresa; poplave; požara; klizanja terena, snježnih lavina i nanosa; nagomilavanja leda na vodotocima i komunikacijama; udara groma, jakih vjetrova, guste magle, jakih mrazeva, velikih vrućina i suša; prometnih udesa u željezničkom, cestovnom, riječnom i zračnom prometu; eksplozija, ispuštanja ili prosipanja štetnih i otrovnih tvari; zagađivanja riječnih tokova, zemljišta i okoliša; rušenja ili prelijevanja brana na hidroakumulacijama; havarija i većih kvarova u industrijskim postrojenjima; zaraznih bolesti kod ljudi (epidemije); zaraznih bolesti kod životinja (epizootija); zaraznih bolesti kod bilja (epifitije); radiološko – kemijsko - biološke kontaminacije; trovanja ljudi hranom ili vodom; oštećenjima električne ili vodovodne mreže, naftovoda, plinovoda, telekomunikacija ili prometne mreže; pronalaženja minsko-eksplozivnih sredstava (MES) i neeksplozivnih ubojitih sredstava (NUS) i drugih pojava i opasnosti koje svojim djelovanjem mogu ugroziti život i zdravlje ljudi i uništiti materijalna dobra.

Dostavljanje informacija operativnim centrima o pojavama opasnosti i nastanku prirodne i druge nesreće vrši se u svim situacijama, prije nastanka ili neposredno po nastanku prirodne i druge nesreće.

Organizacijski proces rada svih operativnih centara uređen je pravilima propisanim u Pravilniku o organiziranju i funkcioniranju operativnih centara civilne zaštite.

**PREGLED OPERATIVACA ZA RAD U OPERATIVNOM CENTRU
SA RADNIM VREMENOM U TRAJANJU OD 8 SATI**

TABELA:1

r/b	PREZIME I IME	ADRESA STANOVANJA	TELEFON BROJ	
			FIKSNI	MOBILNI
I.	<i>Demirović Sadiš</i>	<i>Hodbina bb/ Put za Topli do 11b</i>	<i>036/558-253</i>	<i>063/346-464</i>

Postupanje u radu operativnog centra je sljedeće:

Kada operativac u operativnom centru civilne zaštite primi informacije od važnosti za zaštitu i spašavanje, postupa na način što primljenu informaciju obrađuje, tako što prvo provjerava njenu vjerodostojnost i aktuelnost u kontaktu sa davaocem informacije, a nakon toga preduzima sljedeće radnje:

- informacije koje se odnose na redovne i vanredne izvještaje odmah po prijemu, bez obrade, proslijeđuju organu ili pojedincu na koga je izvještaj označen / adresiran,
- ostale informacije koje se ne odnose na redovne i vanredne izvještaje, prije dostavljanja nadležnom organu, mora obraditi.

Obrada informacije podrazumijeva postupak u kojem dežurni operativac treba da zna kojim organima uprave ili drugim organima treba informaciju dostaviti. Utvrđivanje te činjenice vrši se tako što se na osnovu podataka o prirodnoj i drugoj nestreći na koju se informacija odnosi, vrši uvid u propis/pravilnik kojim je utvrđen djelokrug rada organa uprave i drugih organa, i tako saznaje koji je organ nadležan za prijem informacije.

Kada operativac u operativnom centru CZ primi vanrednu informaciju koja nije označena kojem organu se treba dostaviti ili za informaciju sazna putem elektronskih medija koji se nalaze u operativnom centru CZ, u tom slučaju operativac prvo vrši provjeru dobijenih informacija u neposrednom kontaktu sa davaocem informacije, odnosno poziva medij putem kojeg je saznao ili od kojeg je dobio informaciju radi provjere vjerodostojnosti i aktuelnosti informacije. Nakon toga pristupa izradi izvještaja i vrši distribuciju tog izvještaja.

Do proglašenja stanja prirodne i druge nesreće na području Grada Mostara, rukovodilac Službe civilne zaštite i vatrogastva određuje koje informacije dostavlja Gradonačelniku, komandantu i načelniku GŠCZ, Kantonalnoj upravi civilne zaštite, predsjedavajućem Gradskog vijeća .

Taj izvještaj se dostavlja onom organu ili više organa koji su nadležni za prijem tog izvještaja. Određivanje organa kojima treba dostaviti te informacije operativac u centru utvrđuje prema spisku organa koji su nadležni za primanje podataka o prirodnim i drugim nesrećama.

Operativni centar civilne zaštite kada dobije zahtjev sredstava informisanja da im se daju određeni podaci, tražene podatke treba davati na način predviđen Zakonom o slobodi pristupa informacijama u Federaciji Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine“ broj: 32/01) i Uputstvom za provođenje Zakona o slobodi pristupa informacijama u Federaciji Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine“, broj: 57/01).

Tražene podatke po pravilu daje rukovodilac Službe CZ i vatrogastva, a u njegovom odsustvu podatke može dati i dežurni operativac u Operativnom centru civilne zaštite.

b) Zadaci operativnog centra civilne zaštite su sljedeći:

- vrši prikupljanje, obradu i distribuciju podataka o svim prirodnim i drugim nesrećama na području Grada i te podatke i informacije dostavlja nadležnim organima Grada i kantonalnom operativnom centru civilne zaštite, a prema potrebi i Federalnom operativnom centru civilne zaštite, na način predviđen Pravilnikom o organiziranju i funkcioniranju Operativnih centara civilne zaštite;
- prenosi naredbe Gradskog štaba civilne zaštite u vrijeme kada taj štab rukovodi akcijama zaštite i spašavanja na području Grada;
- prima, priprema i šalje izvještaje nadležnim organima Grada i kantonalnom operativnom centru civilne zaštite o mjerama i aktivnostima koje se preduzimaju u toku provođenja aktivnosti na zaštiti i spašavanju na području općine;
- prenosi saopćenja javnim medijima Grada, sa podacima koji se odnose na prirodne i druge nesreće kojima raspolaže;
- ostvaruje kontakt sa operativnim centrima civilne zaštite susjednih općina i sa Kantonalnim operativnim centrom civilne zaštite, u vezi međusobnog dostavljanja potrebnih podataka i informacija o prirodnim i drugim nesrećama i postupa po nalogima i zahtjevima kantonalnog operativnog centra civilne zaštite;
- vrši i druge poslove koji se odnose na prikupljanje i distribuciju podataka o prirodnim i drugim nesrećama na području Grada, koji su zakonom i drugim propisima stavljeni u njegovu nadležnost.

c) redosljed dostavljanja podataka

Sve dobivene informacije koje imaju vezu sa ispoljenom ili očekivanoj prirodnoj ili drugoj nesreći, operativac u operativnom centru prioriteto dostavlja Gradskom štabu civilne zaštite koji rukovodi akcijama zaštite i spašavanja, iz razloga što ti podaci Štabu služe za hitno odlučivanje o provođenju utvrđenih mjera, postupaka i zadataka i angažiranju snaga i sredstava.

Nakon što se informacije dostave Općinskom štabu, onda se obrađene informacije proslijeđuju organima, organizacijama, pravnim licima i udruženjima građana, koji se po prirodni posla bave djelatnošću koja je vezana za određenu informaciju.

Prioritet dostavljanja informacija uvijek je prema onim subjektima koji izravno upravljaju ili su sudionici akcija spašavanja života i zdravlja ljudi i životinja na području pogođenom nesrećom prema tijelima vlasti Grada Mostara koja su najodgovornija za stvaranje preduvjeta za učinkovitu zaštitu i spašavanje.

d) sadržaj i način korištenja veza potrebnih za rukovođenje u akcijama zaštite i spašavanja

U sklopu sistema zaštite i spašavanja na području Grada Mostara, za potrebe rada Operativnog centra, organizuje se i uspostavlja veza javljanja i obavještanja, što ima za cilj da omogući prenos podataka značajnih za zaštitu i spašavanje ljudi i materijalnih dobara od „osmatračke mreže“ do Operativnog centra, kako bi se blagovremeno obezbijedilo obavještanje i uzbuđivanje stanovništva, organa, preduzeća i drugih pravnih lica, u skladu sa propisanim Zakonskim odredbama.

U radu operativnog centra, za potrebe informacijsko-komunikacijske podrške u rukovođenju akcijom zaštite i spašavanja koriste se sljedeće vrste veza:

* fiksni i mobilni telefonski aparati (telefonska veza);

* stacionarna HF i VHF radio stanica s kompletnom mobilnih VHF radio stanica tipa „Icom“ (radio veza), ako iste nedostaju, predviđjeti kupovinu novih, i druge veze, koje se na savremenim tehničkim dostignućima, u daljnjem periodu uspostave u Operativnom centru.

Ovakva vrsta komunikacijske veze, koriste se u sve tri faze: preventivnoj, operativnoj i sanacionoj.

GRAFIČKI PRIKAZ ZNAKOVA ZA UZBUNJIVANJE**1. «UPOZORENJE»
NA NADOLAZECU OPASNOSTI»**

----- Λ Λ Λ -----
I 20 s I 20 s I 20 s I

Emitira se kombinacijom jednoličnog i zavijajućeg tona u trajanju od 60 sekundi (2 jednolična tona po 20 sekundi koje dijeli zavijajući ton od 20 sekundi)

2. «NEPOSREDNA OPASNOSTI»

60 ± 2 s

Emitira se zavijajućim tonom u trajanju od 60 sekundi, s tim da se u tijeku prvih šest sati, znak opće opasnosti ponavlja više puta.

3. «PRESTANAK OPASNOSTI»

60 ± 2 s

Emitira se jednoličnim tonom u trajanju od 60 sekundi.

e) Način rada operativnog centra

Operativni centar ostvaruje tri funkcije: prikupljanje, obradu i dostavu određenih informacija.

prva funkcija je prikupljanje podataka o svim vrstama pojava i opasnosti i drugih činjenica koje se odnose na sve vrste prirodnih nepogoda i drugih nesreća.

druga funkcija je obrada prikupljenih podataka u smislu da se prikupljeni podaci provjere u pogledu njihove istinitosti i da se odrede organi vlasti i drugi subjekti kojima te podatke treba dostaviti.

treća funkcija je dostavljanje obrađenih informacija ovlaštenim organima vlasti ili drugim institucijama.

Uz već navedene tri funkcije, operativni centar civilne zaštite ima i dvije posebne obaveze koje se odnose na sljedeće:

- obaveza podnošenja pisanog izvještaja rukovodiocu organa civilne zaštite u pogledu podataka i informacija koje operativni centar civilne zaštite

primi izvan radnog vremena (od 15,30 sati tekućeg do 07,30 sati narednog dana). Cilj tog izvještaja je da se taj rukovodilac upozna sa stanjem na terenu i, ako ima potrebe, pravovremeno poduzme odgovarajuće mjere u odnosu na pojave i opasnosti koje mogu dovesti do nastanka prirodne nepogode ili druge nesreće.

- davanje podataka sredstvima javnog informisanja a tiče se podataka koje traže sredstva informisanja (radio, TV, štampa i dr.). Ti se podaci trebaju davati samo na način koji je regulisan u zakonima i uputstvima koja su navedena u odredbi 25. Pravilnika o organizovanju i funkcionisanju operativnih centara civilne zaštite.

Informacije koje Operativni centar putem telefona, elektronskih TV ili radio uređaja, primi od „osmatračke mreže“ evidentiraju se kao službena zabilješka i nakon toga se sa tom zabilješkom postupa na način predviđen u članu 18. Pravilnika o organizovanju i funkcionisanju operativnih centara civilne zaštite.

Za službenu zabilješku koristi obrazac broj 1., koji slijedi:

Obrazac broj 1.

SLUŽBENA ZABILJEŠKA
o informaciji primljenoj putem telefona

Dana, _____ 20__ godine, primljena je informacija sljedećeg sadržaja:

Informaciju saopštio: _____

Informaciju primio: _____

Potpis operatera: _____

2. DOKUMENT O AKTIVIRANJU, I ANGAŽOVANJU SNAGA I SREDSTAVA

2.1 Mjere, postupci i zadaci o načinu aktiviranja Gradskog štaba civilne zaštite i ostalih struktura civilne zaštite

Operativnu funkciju rukovođenja akcijama zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara Gradski štab civilne zaštite ostvaruje u sljedećim uvjetima:

1. Kada zaprijeti neposredna opasnost za nastanak određene prirodne ili druge nepogode koja može ugroziti život i zdravlje ljudi i materijalna dobra na određenom području - **preventivno operativna funkcija**;
2. Kada Gradonačelnik proglasi nastanak prirodne ili druge nepogode na određenom području u fazi spašavanja i fazi otklanjanja nastalih posljedica - **operativna funkcija**;

Rad Gradskog štaba civilne zaštite u navedenim uvjetima pod tačkom 1. po pravilu, može trajati najduže do tri dana, u kojem roku Gradonačelnik treba da donese Odluku o proglašenju stanja prirodne ili druge nepogode ili Odluku da Gradski štab nastavi svoj rad dok se ne otklone opasnosti koje mogu dovesti do nastanka prirodne ili druge nepogode, što se u Odluci konkretno određuje.

Aktiviranje Gradskog štaba civilne zaštite vrši se tako što se komandant, načelnik i svi članovi Gradskog štaba civilne zaštite pozivaju (telefonski, kurirrom i sl.) da odmah dođu na mjesto koje je određeno za njihov rad i da počnu obavljati svoju funkciju rukovođenja svim akcijama zaštite i spašavanja na ugroženom području.

Aktiviranje Gradskog štaba civilne zaštite u svim situacijama po pravilu se vrši na zahtjev načelnika štaba, a može i na zahtjev komandanta, dok svaki član štaba može dati inicijativu kada u oblasti za koju je član Štaba nadležan, dođe do pojave opasnosti koja može dovesti do nastanka određene prirodne ili druge nesreće ili je već nastala nesreća, pa se cijeni da je situacija takva da je funkcionisanje štaba CZ neophodno. U takvoj situaciji aktiviranje štaba civilne zaštite vrši Gradska služba civilne zaštite.

Prije donošenja naredbe o angažovanju struktura civilne zaštite, Gradski štab civilne zaštite utvrđuje sljedeće činjenice:

- vrši procjenu stanja na terenu (karakteristike djelovanja, intenzitet, i sl.);
- određuje područje na kojem je došlo do prirodne ili druge nepogode (ugrožena naselja ili ne naseljena mjesta);
- određuje vrste posljedica koje mogu nastati ili su već nastale po život i zdravlje ljudi, stambene i druge objekte u kojima žive građani, privredne i infrastrukturne objekte, kao i sve druge činjenice kojima Štab C.Z. raspolaže u momentu analize svih tih činjenica i okolnosti;
- vrši procjenu da li organi uprave i drugi organi i pravna lica mogu, u okviru poslova iz svoje redovne djelatnosti/nadležnosti samostalno izvršiti sve zadatke na spašavanju ugroženih ljudi i materijalnih dobara ili ne mogu.

Tek kada se izvrši analiza svih tih činjenica i okolnosti, Gradski štab civilne zaštite ima mogućnost da odluči da li ima potrebe za angažovanjem struktura civilne zaštite u ugroženom području ili nema potrebe za njihovim angažovanjem.

Ako Gradski štab civilne zaštite odluči da shodno procjeni situacije na ugroženom terenu mora angažovati strukturu civilne zaštite, onda donosi naredbu o angažovanju i upotrebi povjerenika civilne zaštite, u kojem obimu i na kojim zadacima ih treba angažovati.

U fazi spašavanja, strukturu civilne zaštite u MZ uglavnom provode sljedeće operativne mjere:

- odmah po izbijanju prirodne ili druge nepogode, preduzimaju se mjere da građani pristupe zaštitu sebe i svoje porodice i imovine i da učestvuju u izvršavanju zadataka na spašavanju nastradalih i ugroženih ljudi i materijalnih dobara i da sve te aktivnosti preduzimaju

prema naredbama Štaba civilne zaštite koji rukovodi akcijama zaštite i spašavanja na ugroženom području;

- preduzimaju mjere da se provede naredba štaba civilne zaštite koji rukovodi akcijama zaštite i spašavanja na ugroženom području, da građani daju sredstva kojim raspolažu, a koja se mogu koristiti u spašavanju povrijeđenih i ugroženih ljudi i otklanjanju posljedica od tih nesreća i vrši raspored tih sredstava prema prioritetima na područjima na kojima je njihovo korištenje potrebno;
- preduzimaju mjere da se građani angažuju na vršenju zadataka koje naredi štab civilne zaštite koji rukovodi akcijom zaštite i spašavanja na ugroženom području.

Sve aktivnosti na zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara provode se dotle dok Gradski štab civilne zaštite ne naredi prestanak tih aktivnosti. Štabovi civilne zaštite i povjerenici civilne zaštite spadaju u organizovanu strukturu civilne zaštite, a određuju se u naselju, dijelu naselja, stambenim zgradama, selima i zaseocima, službama za upravu Grada, drugim organima i ustanovama i pravnim licima.

Povjerenici i štabovi civilne zaštite poslove iz svoje nadležnosti koji se odnose na zaštitu i spašavanje ljudi i materijalnih dobara od prirodnih ili drugih nepogoda vrše u okviru tri faze i to:

1. u fazi preventivne zaštite koja se odnosi na preduzimanje mjera zaštite i spašavanja kojima se može uticati na sprječavanje nastanka prirodne ili druge nesreće ili ublažavanje djelovanja te nesreće (preventivne mjere);
2. u fazi spašavanja ugroženih ljudi i materijalnih dobara tokom djelovanja prirodne ili druge nesreće kada preduzimaju operativne mjere zaštite i spašavanja kojima se vrši spašavanje ljudi i materijalnih dobara (operativne mjere);
3. u fazi saniranja posljedica koje su nastale od prirodne ili druge nepogode kada preduzimaju mjere i aktivnosti kojima se vrši otklanjanje i saniranje nastalih posljedica (sanacione mjere).

2.2. Način angažovanja i upotrebe Gradskih jedinica civilne zaštite - opće namjene i redosljed izvršenja mobilizacije tih jedinica

Prije donošenja naredbe o angažovanju i upotrebi jedinica opšte namjene, Gradski štab civilne zaštite utvrđuje sljedeće činjenice:

- vrši procjenu stanja na terenu (karakteristike djelovanja, intenzitet, i sl.);
- određuje područje na kojem je došlo do prirodne ili druge nesreće (ugrožena naselja ili ne naseljena mjesta i sl.);
- određuje vrste posljedica koje mogu nastati ili su već nastale po život i zdravlje ljudi, stambene i druge objekte u kojima žive građani, privredne i infrastrukturne objekte, kao i sve druge činjenice kojima Štab C.Z., raspolaže u momentu analize svih tih činjenica i okolnosti;
- vrši procjenu da li organi uprave i drugi organi i pravna lica mogu u okviru poslova iz svoje redovne djelatnosti/nadležnosti samostalno izvršiti sve zadatke na spašavanju ugroženih ljudi i materijalnih dobara ili ne mogu.

Tek kada se izvrši analiza svih tih činjenica i okolnosti, štab civilne zaštite ima mogućnost da odluči da li ima potrebe za angažovanjem prostorno odgovarajuće jedinice opšte namjene ili kao eventualnu ispomoc odnosno podršku već angažovanoj odgovarajućoj Službi zaštite i spašavanja, ili nema potrebe za njeno angažovanje. Ako Štab civilne zaštite odluči da se mora angažovati jedinica opšte namjene, onda donosi naredbu o angažovanju i upotrebi jedinice opšte namjene, u kojem obimu je treba angažovati te koja materijalno-tehnička i druga sredstva treba da upotrijebe za potrebe zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara. Bez pravilne i potpune procjene stanja na terenu, ne može se donijeti pravilna naredba o upotrebi jedinica civilne zaštite opšte namjene na području koje je ugroženo prirodnom ili drugom nesrećom.

Ukoliko angažovanje prostorno najbliže/nadležne jedinice opšte namjene ne može u dovoljnoj mjeri odgovoriti procijenjenim potrebama/zahijevima zaštite i spašavanja, Štab civilne zaštite donosi naredbu o angažovanju i upotrebi druge jedinice opšte namjene kao ispomoc trenutno angažovanoj jedinici

opšte namjene, ili kao podršku već angažovanoj odgovarajućoj Službi zaštite i spašavanja na tom području.

Rukovodioci jedinica opće namjene odnosno komandiri jedinica, dužni su preduzeti sve potrebne mjere kojima će obezbijediti da jedinice pravovremeno dođu na mobilizacijsko/zbornu mjesto određeno naredbom Štaba civilne zaštite i da mogu izvršiti zadatke iz svoje nadležnosti. Izuzetno, u hitnim slučajevima kada ne postoji mogućnost da se u što kraćem roku održi sjednica Gradskog štaba civilne zaštite angažovanje odgovarajućih jedinica opšte namjene može da naredi komandant, odnosno načelnik Gradskog štaba civilne zaštite.

Jedinice opšte namjene angažuju se onda kada Gradonačelnik proglasi nastanak prirodne ili druge nesreće na području Grada, a izuzetno, angažovanje tih jedinica može se izvršiti i prije proglašenja prirodne ili druge nesreće, u slučaju kada prijete neposredna opasnost od nastanka prirodne i druge nesreće u cilju preduzimanja odgovarajućih mjera na sprječavanju nastanka te opasnosti ili nesreće ili ublažavanja njihovog djelovanja o čemu odlučuje Gradski štab civilne zaštite.

NAPOMENA: U Gradu Mostaru nisu formirani štabovi civilne zaštite u Područnim uredima, niti su imenovani povjerenici CZ u MZ, jer nije donesen Pravilnik o načinu popune od strane Federalne uprave civilne zaštite, a navedene strukture su predviđene Odlukom o organizovanju i funkcionisanju zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća na području Grada Mostara.

2.3. Način angažovanja i upotrebe Gradskih službi zaštite i spašavanja

Prije donošenja naredbe o upotrebi Službi zaštite i spašavanja, Gradski štab civilne zaštite utvrđuje sljedeće činjenice:

- vrši procjenu stanja na terenu (karakteristike djelovanja, intenzitet, i sl.);
- određuje područje na kojem je došlo do prirodne ili druge nepogode(ugrožena naselja ili nenaseljena mjesta, i sl.);
- određuje vrste posljedica koje mogu nastati ili su već nastale po život i zdravlje ljudi, stambene i druge objekte u kojima žive građani, privredne i infrastrukturne objekte, kao i sve druge činjenice kojima Štab civilne zaštite, raspolaže u momentu analize svih tih činjenica i okolnosti;
- vrši procjenu da li organi uprave i drugi organi i pravna lica mogu u okviru poslova iz svoje redovne djelatnosti/nadležnosti samostalno izvršiti sve zadatke na spašavanju ugroženih ljudi i materijalnih dobara ili ne mogu.

Tek kada se izvrši analiza svih tih činjenica i okolnosti, štab civilne zaštite ima mogućnost da odluči da li ima potrebe za angažovanjem najadekvatnije Službe zaštite i spašavanja ili nema potrebe za njeno angažovanje.

Ako Štab civilne zaštite odluči da se mora angažovati odgovarajuća Služba zaštite i spašavanja , onda donosi naredbu o angažovanju i upotrebi Službe zaštite i spašavanja, u kojem obimu je treba angažovati te koja materijalna i druga sredstva treba da upotrijebe za potrebe zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara.

Bez pravilne i potpune procjene stanja na terenu, ne može se donijeti pravilna naredba o upotrebi Službi zaštite i spašavanja na području koje je ugroženo prirodnom ili drugom nesrećom.

Rukovodioci pravnih lica i udruženja građana u kojima su formirane službe zaštite i spašavanja dužni su preduzeti sve potrebne mjere kojima će obezbijediti da službe pravovremeno dođu na mjesto određeno naredbom Štaba i da mogu izvršiti zadatke iz svoje nadležnosti. Izuzetno, u hitnim slučajevima kada ne postoji mogućnost da se u što kraćem roku održi sjednica Gradskog štaba, angažovanje službi zaštite i spašavanja

može da naredi komandant, odnosno načelnik Gradskog štaba civilne zaštite.

Službe zaštite i spašavanja angažuju se onda kada Gradonačelnik proglasi nastanak prirodne ili druge nesreće na području Grada u cilju preduzimanja odgovarajućih mjera na ublažavanja njihovog djelovanja, kao i u slučaju kada je potrebno preventivno djelovati na sprečavanje nastanka prirodne ili druge nesreće, a isključivo po naredbi Gradskog štaba civilne zaštite.

2.4. Način izuzimanja materijalnih sredstava od građana i pravnih lica sa područja Grada Mostara koja su potrebna za zaštitu i spašavanje

Način izuzimanja materijalnih sredstava od građana i pravnih lica sa područja Grada za potrebe provođenja mjera zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara u vrijeme neposredne opasnosti od nastanka stanja prirodne i druge nepogode i u vrijeme nastanka prirodne i druge nepogode, regulisan je Uredbom o načinu davanja i vraćanja materijalnih sredstava uzetih za potrebe civilne zaštite („Službene novine Federacije BiH“ broj: 128/04).

Pored materijalnih sredstava građani i pravna lica su dužni omogućiti da se njihovo zemljište, poslovni objekti, stambeni i pomoćni objekti, prema procjeni Gradskog štaba civilne zaštite koji rukovodi akcijom zaštite i spašavanja, privremeno koriste za potrebe provođenja mjera zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara. Za potrebe zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara, na području Grada Mostara od građana i pravnih lica izuzimaju se sljedeća sredstva: teretna i specijalna vozila svih vrsta i kategorija, rovokopači, labudice, buldožeri, sredstva za čuvanje i transport vode (rezervoari, cisterne za vodu, bačve, burad i sl, ambalaža i spremnici od 20 do 500 litara), agregati svih vrsta i jačine, šatore, drvenu građu, motome pile svih vrsta, porodične i vikend kuće ili dijelovi tih kuća koje vlasniku odnosno njegovoj užoj porodici nisu neophodni za stanovanje, konje, zaprege i sl, i druga pokretna sredstva za koje Gradski štab civilne zaštite koji rukovodi akcijom zaštite i spašavanja, procijeni da su neophodna za angažovanje u zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara.

Materijalna sredstva od građana i pravnih lica izuzimaju se, po pravilu, kada nastane prirodna ili druga nesreća, kao i u slučaju kada je potrebno preventivno djelovati na sprečavanje nastanka prirodne ili druge nesreće. Obaveza davanja materijalnih sredstava nastaje onda kada Gradski štab civilne zaštite naredi njihovo angažovanje za potrebe zaštite i spašavanja, jer su nastupili uslovi prirodne ili druge nesreće.

Naredba Gradskog štaba civilne zaštite sadrži naziv, vrstu i količinu materijalnih sredstava koja se izuzimaju, vrijeme i mjesto predaje tih sredstava i podatke o vlasniku sredstava na koja se naredba odnosi. Gradski štab civilne zaštite formira komisiju za preuzimanje materijalnih sredstava navedenih u naredbi. U komisiju obavezno ulaze jedan član štaba i jedan član službe civilne zaštite i vatrogastva. Komisija je dužna da utvrdi kompletnost i ispravnost materijalnog sredstva koje se izuzima, tako da se sredstva za koja se utvrdi da su ispravna izuzimaju, a neispravna sredstva se vraćaju vlasniku.

O izuzetim sredstvima, komisija vlasniku izdaje potvrdu koja služi kao dokaz o predatim i izuzetim sredstvima. Uz izuzeto sredstvo treba angažovati i lice koje rukuje izuzetim sredstvom, a komisija izuzeto materijalno sredstvo i rukovaoca upućuje na lokaciju koju je odredio Gradski štab civilne zaštite. Kada Gradski štab civilne zaštite procijeni da je prestala potreba za daljnjim angažovanjem sredstava donosi naredbu o prestanku angažovanja i vraćanja materijalnih sredstava.

Vraćanje angažovanih materijalnih sredstava vrši komisija koja je izvršila preuzimanje tih sredstava, a ako ista nije u mogućnosti Gradski štab civilne zaštite formira novu komisiju od 3 člana, koja po sastavu treba da bude ista kao i komisija koja je preuzimala sredstva. Prilikom vraćanja materijalnih sredstava komisija je dužna svako sredstvo pregledati i utvrditi da li je na sredstvu nastala kakva šteta ili je uništeno ili nestalo.

Nakon izvršenog pregleda, komisija izdaje potvrdu vlasniku o vraćenom sredstvu, potvrda treba da sadrži: lične podatke o vlasniku, opis stanja

sredstva, (ispravno, oštećeno, pokvareno, nestalo ili uništeno) i vrijeme korištenja materijalnog sredstva.

Potvrda služi kao dokaz o vraćanju i stanju materijalnog sredstva. Ukoliko je materijalno sredstvo oštećeno, pokvareno, uništeno ili nestalo, vlasnik sredstva se upućuje komisiji za procjenu štete na sredstvu koju formira Gradski štab civilne zaštite. Sve troškove nastale prilikom prevoza (dopremanja i vraćanja) materijalnog sredstva i dnevnice vlasniku materijalnog sredstva isplaćuje Gradski štab CZ.

Štete nastale na materijalnom sredstvu, koje je angažovano, utvrđuje komisija koju formira Gradski štab civilne zaštite koji je donio naredbu o angažovanju materijalnih sredstava. O utvrđenoj šteti i visini naknade štete komisija sačinjava zapisnik koji dostavlja Gradskom štabu civilne zaštite koji je izvršio angažovanje materijalnog sredstva.

**3. DOKUMENT O ZADACIMA GRADSKIH ORGANA NA PROVOĐENJU
AKTIVNOSTI NA ZAŠTITI I SPAŠAVANJU**

Obrazac III – 1

**AKTIVNOSTI NA ZAŠTITI I SPAŠAVANJU LJUDI I MATERIJALNIH
DOBARA OD PRIRODNIH I DRUGIH NESREĆA ZA
GRADSKI ŠTAB CIVILNE ZAŠTITE**

Aktivnosti, mjere, postupci i zadaci	Vrsta nesreće ili opasnosti	Izvršilac	Materijalna i druga sredstva i oprema	Rok	Izvori finansiranja	Napomena
1	2	3	4	5	6	7
<p>Gradski štab civilne zaštite (u daljem tekstu - Štab) ostvaruje poslove i zadatke u skladu sa Zakonom o zaštiti i spašavanju u redovnim uvjetima.</p> <p>Razmatra stanje priprema organizovanost, opremljenost i osposobljenost za zaštitu i spašavanje svih nosilaca zaštite i spašavanja na području Grada.</p> <p>Predlaže mjere za dogradnju sistema zaštite i spašavanja i kada djeluje preventivno, u cilju sprečavanja nastajanja prirodne ili druge nesreće i učestvuje u vježbama i drugim vidovima obučavanja i osposobljavanja.</p> <p>Razmatra i predlaže:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Procjenu ugroženosti Grada Mostara od prirodnih i drugih nesreća; - Program razvoja zaštite i spašavanja Grada Mostara; - Plan zaštite i spašavanja Grada Mostara od prirodnih i drugih nesreća; - Vršiti i druge poslove u skladu sa zakonom i podzakonskim propisima. <p>Aktiviranje Štaba u svim situacijama vrši se, po pravilu, na zahtjev načelnika Štaba, a može i na zahtjev komandanta Štaba, dok svaki član štaba može dati inicijativu, kada u oblasti za koju je član štaba nadležan dođe do pojave opasnosti koja može dovesti do nastanka određene prirodne ili druge nesreće ili je već nastala ta nesreća, pa se cijeni da je situacija takva da je funkcioniranje štaba neophodno.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Zemljotres, - rušenja, - velike poplave, - snježni nanosi, - odroni i klizanje tla, - suša, - tuča –grad, - velike hladnoće, - olujni vjetrovi, - požar, - masovne ljudske, životinjske i biljne bolesti, - ekspanzije eksplozije gasa, - rudarske nesreće, - RHB kontaminacija zraka, vode i tla, - mine i NUS, - saobraćajne nesreće 	<p>GŠCZ kroz redovan rad, Službe civilne zaštite i vatrogastva kao stručna služba GŠCZ</p>	<p>- materijalna sredstva i oprema GŠCZ i Službe civilne zaštite i vatrogastva</p>	<p>- Kroz redovne aktivnosti i kroz rokove utvrdene u pojedinih dokumentima, planovima, programima</p>	<p>- Budžet Grada Mostara - Sredstva po članu 180. Zakona</p>	

Grada Mostara

Obrazac III – 1

GRADSKI ŠTAB CIVILNE ZAŠTITE

I – FAZA PREVENTIVNE ZAŠTITE

Aktivnosti, mjere, postupci i zadaci	Vrsta nesreće ili opasnosti	Izvršilac	Materijalna i druga sredstva i oprema	Rok	Izvori finansiranja	Napomena
<p>1</p> <p>Aktiviranje Štaba se vrši radi razmatranja nastale situacije i odlučivanja o sljedećim pitanjima:</p> <p>1) utvrđivanje procjene o postojanju uslova da se nadležnom organu vlasti Grada, predloži donošenje odluke o proglašenju nastanka prirodne ili druge nesreće,</p> <p>2) odlučivanje o preduzimanju odgovarajućih mjera zaštite i spašavanja iz svoje nadležnosti u cilju:</p> <ul style="list-style-type: none"> - sprečavanja nastanka pojave ili opasnosti koja može dovesti do prirodne ili druge nesreće, - sprečavanja širenja pojave ili opasnosti ili ublažavanja njenog djelovanja, - spašavanja ugroženih ljudi i materijalnih dobara u toku djelovanja prirodne ili druge nesreće. <p>Na osnovu procijenjenog stanja na ugroženom području predlaže Gradonačelniku donošenje odluke o proglašenju stanja prirodne i druge nesreće na području Grada Mostara. Ostvaruje kontakte, suradnji i koordinaciju sa: stručnooperativnim organima zaštite i spašavanja.</p>	<p>2</p> <ul style="list-style-type: none"> - Zemljotres, - rušenja, - velike poplave, - snježni nanosi, - odroni i klizanje tla, - suša, - tuča –grad, - velike hladnoće, - olujni vjetrovi, - požar, - masovne ljudske, - životinjske i biljne bolesti, - ekspanzije eksplozije gasa, - rudarske nesreće. - RHB kontaminacija zraka, - vode i tla, - mine i NUS, - saobraćajne nesreće 	<p>3</p> <p>Komandant i načelnik GŠCZ, Rukovodilac Službe civilne zaštite i vatrogasva</p>	<p>4</p> <p>- materijalna sredstva i oprema Službe civilne zaštite i vatrogasva formacija GŠCZ i Službi zaštite i spašavanja</p>	<p>5</p> <p>- Od aktiviranja GŠCZ i dalje</p>	<p>6</p> <p>-- Budžet Grada Mostara - Sredstva po članu 180. Zakona o zaštiti i Pomoći i donacije - spašavanju</p>	<p>7</p> <p>Napomena</p>

Obrazac III – 1

GRADSKI ŠTAB CIVILNE ZAŠTITE

I - FAZA SPAŠAVANJA

Aktivnosti, mjere, postupci i zadaci	Vrsta nesreće ili opasnosti	Izvršilac	Materijalna i druga sredstva i oprema	Rok	Izvori finansiranja	Napomena
<p>1</p> <p>Štab ostvaruje poslove i zadatke u skladu sa Zakonom o zaštiti i spašavanju u redovnim uvjetima stanja proglašene prirodne nepogode i druge nesreće – faza spašavanja, odnosno upravljanja akcijama zaštite i spašavanja.</p> <p>Operativnu funkciju rukovođenja akcijama zaštite i spašavanja Štab ostvaruju u odnosu na poslove iz svoje nadležnosti koji su utvrđeni u odredbama čl. 108. i 111. Zakonu o zaštiti i spašavanju.</p> <p>U rukovođenju akcijama zaštite i spašavanja Štab vrši sljedeće poslove:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) odlučuje o upotrebi snaga i sredstava civilne zaštite na zaštiti i spašavanju ugroženih i stradalih ljudi i materijalnih dobara i te snage raspoređuje na ona područja koja su ugrožena; 2) naređuje provođenje odgovarajućih mjera zaštite i spašavanja i određuje snage i sredstva koje će provoditi te mjere; 3) usmjerava, koordinira i rukovodi akcijama zaštite i spašavanja svih učesnika angažiranih na zaštiti i spašavanju na cjelokupnom području Grada Mostara; 4) rješava sva pitanja koja se u toku provođenja aktivnosti na zaštiti i spašavanju pojave u vezi sa angažiranjem snaga i sredstava civilne zaštite i provođenja mjera zaštite i spašavanja i samozaštite građana. <p>Pored navedenih poslova Štab vrši i sljedeće poslove:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) naređuje službama zaštite i spašavanja, koje formira Grad Mostar, poduzimanje mjera i aktivnosti na zaštiti i spašavanju; 2) naređuje angažiranje snaga i sredstava civilne zaštite s cijelog područja Grada; 3) preko KUCZ, podnosi zahtjev za angažovanje dodatnih snaga na zadacima zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara <p>Ostvaruje kontakte, suradnju i koordinaciju sa: stručnooperativnim organima zaštite i spašavanja kantona, i Federacije BiH.</p> <p>Na osnovu procjenjenog stanja na ugroženom području predlaže Gradonačelniku donošenje odluke o prestanku stanja prirodne i druge nesreće na području Grada</p>	<p>3</p> <ul style="list-style-type: none"> - Zemljotres, - rušenja, - velike poplave, - snježni nanosi, - odroni i klizanje tla, - suša, - tuča – grad, - velike hladnoće, - olujni vjetrovi, - požar, - masovne ljudske, - životinjske i biljne bolesti, - ekspanzije eksplozije gasa, - rudarske nesreće, - RHB kontaminacija zraka, - vode i tla, - mine i NUS, - saobraćajne nesreće 	<p>4</p> <p>- GŠCZ, snage CZ Grada i sve gradske službe,</p>	<p>5</p> <ul style="list-style-type: none"> - materijalna sredstva svih učesnika spašavanja, - oprema i sredstva koja se izuzima, - pomoć i donacije 	<p>6</p> <p>- od aktiviranja GŠCZ pa sve do ukidanja stanja prirodne i druge nesreće</p>	<p>7</p> <p>-- Budžet Grada Mostara - Sredstva po članu 180. Zakona o zaštiti i spašavanju Pomoći i donacije</p>	<p>8</p>

Grada Mostara

Obrazac III - 1

GRADSKI ŠTAB CIVILNE ZAŠTITE

III - FAZA OTKLANJANJA NASTALIH POSLJEDICA

Aktivnosti, mjere, postupci i zadaci	Vrsta nesreće ili opasnosti	Izvršilac	Materijalna sredstva i druga oprema	Rok	Izvori finansiranja	Napomena
1	2	3	4	5	6	7
<ul style="list-style-type: none"> - Štab ostvaruje poslove i zadatke u skladu sa Zakonom o zaštiti i spašavanju u redovnim uvjetima otklanjanja posljedica (odgovora), - Razmatra stanje na terenu i procjenjuje potrebe za vrstom, načinom i obimom daljnjeg angažovanja nosilaca zaštite i spašavanja na otklanjanju posljedica; - Naređuje provođenje odgovarajućih mjera zaštite i spašavanja i određuje snage i sredstva koje će provoditi te mjere; - Usmjerava, koordinira i rukovodi akcijama zaštite i spašavanja svih učesnika angažiranih na zaštiti i spašavanju na području Grada; - Prikuplja podatke radi utvrđivanja obima nastalih posljedica; - Organizuje prikupljanje i Gradonačelniku predlaže raspodjelu pomoći nastradalom stanovništvu; - Daje uputstva o usmjeravanju sredstava za zaštitu i spašavanje i ublažavanje posljedica; - Donosi naredbe o deaktiviranju i demobilizaciji službi zaštite i spašavanja i snaga civilne zaštite kada redovne službe mogu preuzeti redovnu kontrolu nad situacijom na terenu; - Ostvaruje kontakte, suradnji i koordinaciju sa: stručnooperativnim organima zaštite i spašavanja kantona i FBiH, 	<p style="text-align: center;">2</p> <ul style="list-style-type: none"> - Zemljotres, - rušenja, - velike poplave, - snježni nanosi, - odroni i klizanje tla, - suša, - tuča –grad, - velike hladnoće, - olujni vjetrovi, - požar, - masovne ljudske, - životinjske i biljne bolesti, - ekspanzije eksplozije gasa, - rudarske nesreće, - RHB kontaminacija zraka, vode i tla, - mine i NUS, - saobraćajne nesreće 	<ul style="list-style-type: none"> - GŠCZ, snage CZ Grada i sve gradske službe, 	<ul style="list-style-type: none"> - materijalna sredstva i oprema GŠCZ, - materijalna sredstva svih učesnika spašavanja, - oprema i sredstva koja se izuzima, - pomoć i donacije 	<ul style="list-style-type: none"> - od aktiviranja GŠCZ pa sve do ukidanja stanja prirodne i druge nesreće 	<ul style="list-style-type: none"> -- Budžet Grada Mostara - Sredstva po članu 180. Zakona o zaštiti i spašavanju - Pomoći i donacije 	<p style="text-align: center;">Nosioci resorne gradske službe</p>

Obrazac III - 2

**AKTIVNOSTI NA ZAŠTITI I SPAŠAVANJU LJUDI I MATERIJALNIH
DOBARA OD PRIRODNIH I DRUGIH NESREĆA
SLUŽBA CIVILNE ZAŠTITE I VATROGASTVA I ODJELE ZA ORGANIZACIJU PRAVNE POSLOVE, OPĆU UPRAVU, CZ I
VATROGASTVO**

I – FAZA PREVENTIVNA ZAŠTITA

Aktivnosti, mjere, postupci i zadaci	Vrsta nesreće ili opasnosti	Izvršilac	Materijalna sredstva i druga oprema	Rok	Izvori finansiranja	Napomena
1	2	3	4	5	6	7
<p>Služba civilne zaštite, u oblasti zaštite i spašavanja, vrši sljedeće poslove:</p> <ul style="list-style-type: none"> - provodi utvrđenu politiku i osigurava izvršenje federalnih, kantonalnih zakona i drugih federalnih, kantonalnih i gradskih propisa u oblasti zaštite i spašavanja; - izrađuje procjenu ugroženosti za teritoriju Grada Mostara; - izrađuje program razvoja zaštite i spašavanja od prirodnih i drugih nesreća za Grad Mostar; - predlaže Gradski plan zaštite i spašavanja od prirodnih i drugih nesreća; - organizira, priprema i obučava štabove, jedinice i povjerenike civilne zaštite i službe zaštite i spašavanja; - organizira i uskladuje provođenje mjera zaštite i spašavanja te organizuje i provodi poslove zaštite od požara i vatrogastvo; - organizira Gradski operativni centar civilne zaštite; - ostvaruje saradnju u oblasti zaštite i spašavanja u skladu sa propisima sa Gradskim službama, kantonalnom upravom civilne zaštite i federalnom upravom civilne zaštite u provođenju propisa iz oblasti zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara; 	<p>Zemljotres, - rušenja, - velike poplave, - snježni nanosi, - odroni i klizanje tla, - suša, - tuča – grad, - velike hladnoće, - olujni vjetrovi, - požar, - masovne ljudske, - životinjske i biljne bolesti, - ekspanzije eksplozije gasa, - rudarske nesreće, - RHB kontaminacija zraka, - vode i tla, - mine i NUS, - saobraćajne nesreće</p>	<p>- šef službe i ostali uposlenici u službi</p>	<p>- materijalna sredstva i oprema službe</p>	<p>- kroz redovne aktivnosti i kroz rokove utvrđene u pojedinim dokumentima, planovima i programima</p>	<p>- redovna budžetska sredstva, - sredstva po članu 180. Zakona o zaštiti i spašavanju, - donacije</p>	

Obrazac III – 2

**SLUŽBA CIVILNE ZAŠTITE I VATROGASTVA I ODJELE ZA ORGANIZACIJU PRAVNE POSLOVE, OPĆU UPRAVU, CZ I
VATROGASTVO
I – FAZA PREVENTIVNA ZAŠTITA**

Aktivnosti, mjere, postupci i zadaci	Vrsta nesreće ili opasnosti	Izvršilac	Materijalna sredstva i druga oprema	Rok	Izvori finansiranja	Napomena
	3	4	5	6	7	8
<p>1) vodi propisane evidencije i vrši druge poslove zaštite i spašavanja u skladu sa zakonom i drugim propisima i općim aktima.</p> <p>2) vrši aktiviranje GŠCZ u svim situacijama, po pravilu, na zahtjev načelnika Štaba i komandanta, dok svaki član štaba može dati inicijativu za aktiviranje GŠCZ kada u oblasti za koju je član štaba nadležan dođe do pojave opasnosti koja može dovesti do nastanka određene prirodne ili druge nesreće ili je već nastala ta nesreća, pa se cijeni da je situacija takva da je funkcioniranje štaba neophodno.</p> <p>3) opslužuje rad GŠCZ u cjelosti i u svim oblicima od vremena aktiviranja do prestanka rada na zadacima zaštite i spašavanja.</p> <p>4) koordinira aktivnosti na organizovanju, planiranju i provođenju preventivnih mjera zaštite i spašavanja sa Gradskim službama koje iste provode u skladu sa članom 29 i 30 Zakona o zaštiti i spašavanju poduzimaju i provode.</p> <p>5) Ostvaruje kontakte i suradnju sa: stručnooperativnim organima zaštite i spašavanja kantona, općina u FBiH, i Federalnom upravom civilne zaštite</p>	<p>zemljotres, - rušenja, - velike poplave, - snježni nanosi, - odroni i klizanje tla, - suša, - tuča –grad, - velike hladnoće, - olujni vjetrovi, - požar, - masovne ljudske, - životinjske i biljne bolesti, - ekspanzije eksplozije gasa, - rudarske nesreće, - RHB kontaminacija zraka, - vode i tla, - mine i NUS, - saobraćajne nesreće</p>	<p>- šef službe i ostali uposlenici u službi</p>	<p>- materijalna sredstva i oprema službe</p>	<p>- kroz redovne aktivnosti i kroz tokove utvrdene u pojedinim dokumentima, planovima i programima</p>	<p>- redovna budžetska sredstva, - sredstva po članu 180. Zakona o zaštiti i spašavanju, - donacije</p>	

Obrazac III - 2

**SLUŽBA CIVILNE ZAŠTITE I VATROGASTVA I ODJELE ZA ORGANIZACIJU PRAVNE POSLOVE, OPĆU UPRAVU, CZ I
VATROGASTVO
II - FAZA SPAŠAVANJA**

Aktivnosti, mjere, postupci i zadaci	Vrsta nesreće ili opasnosti	Izvršilac	Materijalna sredstva i druga oprema	Rok	Izvori finansiranja	Napomena
1	2	3	4	5	6	7
<ul style="list-style-type: none"> - opslužuje rad GŠCZ u cjelosti i u svim oblicima od vremena aktiviranja do prestanka rada na zadacima zaštite i spašavanja; - opslužuje službe zaštite i spašavanja Grada Mostara u skladu sa međusobnim ugovorima; - obezbjeđuje rad Gradskog operativnog centra civilne zaštite. - vrši obradu podataka o nastalim posljedicama i preduzetim mjerama zaštite i spašavanja u funkciji informisanja Štaba, Gradonačelnika, i javnosti; - prema potrebi obezbjeđuje rad gradske komisije za procjenu štete; - koordinira aktivnosti na provođenju mjera zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara sa Gradskim službama koje te službe i u skladu sa članom 29. i 30. Zakona o zaštiti i spašavanju poduzimaju i provode; - ostvaruje kontakte, suradnju i koordinaciju sa: stručnooperativnim organima zaštite i spašavanja kantona, Federacije BiH i općina u FBiH; - preko KUCZ. podnosi zahtjev za angažovanje dodatnih snaga na zadacima zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara. 	<ul style="list-style-type: none"> - Zemljotres, - rušenja, - velike poplave, - snježni nanosi, - odroni i klizanje tla, - suša, - tuča – grad, - velike hladnoće, - olujni vjetrovi, - požar, - masovne ljudske, - životinjske i biljne bolesti, - ekspanzije eksplozije gasa, - rudarske nesreće, - RHB kontaminacija zraka, - vode i tla, - mine i NUS, - saobraćajne nesreće 	<ul style="list-style-type: none"> - šef službe i ostali uposlenici u službi 	<ul style="list-style-type: none"> - materijalna sredstva i oprema službe i GŠCZ, - materijalna sredstva svih učesnika spašavanja, - oprema i sredstva koja se izuzima, - pomoć i donacije 	<ul style="list-style-type: none"> - od nastupa opasnosti, a posebno od aktiviranja GŠCZ pa sve do ukidanja stanja prirodne i druge nesreće 	<ul style="list-style-type: none"> - sredstva po članu 180. Zakona o zaštiti i spašavanju, - donacije 	

Grada Mostara

Obrazac III – 2

**SLUŽBA CIVILNE ZAŠTITE I VATROGASTVA I ODJELE ZA ORGANIZACIJU PRAVNE POSLOVE, OPĆU UPRAVU, CZ I
VATROGASTVO
III - FAZA OTKLANJANJA NASTALIH POSLJEDICA**

Aktivnosti, mjere, postupci i zadaci	Vrsta nesreće ili opasnosti	Izvršilac	Materijalna sredstva i druga oprema	Rok	Izvori finansiranja	Napomena
<p align="center">I</p> <ul style="list-style-type: none"> - opslužuje rad GŠCZ u cjelosti i u svim oblicima od vremena aktiviranja do prestanka rada na zadacima zaštite i spašavanja; - opslužuje službe zaštite i spašavanja Grada Mostara u skladu sa međusobnim ugovorima; - obezbjeđuje rad Gradskog operativnog centra civilne zaštite. - vrši obradu podataka o nastalim posljedicama i preduzetim mjerama zaštite i spašavanja u funkciji informisanja Štaba, Gradonačelnika i javnosti. - obezbjeđuje rad gradske komisije za procjenu šteta; - ostvaruje kontakte, suradnju i koordinaciju sa: stručnooperativnim organima zaštite i spašavanja kantona, Federacije BiH i općina u FBiH; 	<p align="center">3</p> <ul style="list-style-type: none"> - zemljotres, - rušenja, - velike poplave, - snježni nanosi, - odroni i klizanje tla, - suša, - tuča – grad, - velike hladnoće, - olujni vjetrovi, - požar, - masovne ljudske, životinjske i biljne bolesti, - ekspanzije eksplozije gasa, - rudarske nesreće, - RHB kontaminacija zraka, vode i tla, - mine i NUS, - saobraćajne nesreće 	<p align="center">4</p> <p>- šef službe i ostali uposlenici u službi</p>	<p align="center">5</p> <ul style="list-style-type: none"> - materijalna sredstva i oprema službe i GŠCZ, - materijalna sredstva svih učesnika spašavanja, - oprema i sredstva koja se izuzima, - pomoć i donacije 	<p align="center">6</p> <ul style="list-style-type: none"> - od nastupa opasnosti, a posebno od aktiviranja GŠCZ pa sve do ukidanja stanja prirodne i druge nesreće 	<p align="center">7</p> <ul style="list-style-type: none"> - sredstva po članu 180. Zakona o zaštiti i spašavanju, - donacije 	<p align="center">8</p>

Obrazac III – 3

ODJEL ZA BUDŽET I FINANSIJE

I – FAZA PREVENTIVNE ZAŠTITE

Aktivnosti, mjere, postupci i zadaci	Vrsta nesreće ili opasnosti	Izvršilac	Materijalna sredstva i druga oprema	Rok	Izvori finansiranja	Napomena
<p>I</p> <ul style="list-style-type: none"> - priprema prijedlog Budžeta Grada Mostara, u cilju obezbjeđenja posebnih sredstava za zaštitu i spašavanja; - osigurava provođenje zakonske obaveze izdvajanja, prikupljanja i trošenja finansijskih sredstava ostvarenih po osnovu „posebne naknade za zaštitu i spašavanje (0,5%), u skladu sa Zakonom o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća („Službene novine Federacije BiH“, br. 39/03, 22/06 i 43/10), Odlukom Vlade Federacije BiH o ujetima i načinu korištenja sredstava posebne naknade za zaštitu od prirodnih i drugih nesreća („Službene novine Federacije BiH“, br. 39/03, 22/06 i 04/12), - učestvuje u izradi Godišnjeg plana utroška sredstava posebne naknade za zaštitu i spašavanje ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća i prati način njihovog trošenja; - vrši prijenos sredstava vezanih za realizaciju specifičnih platnih naloga; - planira, organizira i provodi preventivne mjere zaštite i spašavanja za zaštitu vlastitog ljudstva, materijalnih sredstava i objekata koje koristi u svom radu. 	<p>2</p> <ul style="list-style-type: none"> - Zemljotres, - rušenja, - velike poplave, - snježni nanosi, - odroni i klizanje tla, - suša, - tuča – grad, - velike hladnoće, - olujni vjetrovi, - požar, - masovne ljudske, životinjske i biljne bolesti, - ekspanzije eksplozije gasa, - rudarske nesreće, - RHB kontaminacija zraka, vode i tla, - mine i NUS, - saobraćajne nesreće 	<p>3</p> <p>šef službe i ostali uposlenici u službi</p>	<p>4</p> <p>- materijalna sredstva i oprema službe,</p>	<p>5</p> <p>- Od aktiviranja GŠCZ i dalje</p>	<p>6</p> <p>Budžet Grada Mostara</p>	<p>7</p>

Grada Mostara

Obrazac III – 3

ODJEL ZA BUDŽET I FINANSIJE

II - FAZA SPAŠAVANJA
III-FAZA OTKLANJANJA NASTALIH POSLJEDICA

Aktivnosti, mjere, postupci i zadaci	Vrsta nesreće ili opasnosti	Izvršilac	Materijalna i druga sredstva i oprema	Rok	Izvori finansiranja	Napomena
1	3	4	5	6	7	8
<ul style="list-style-type: none"> - priprema rebalans Budžeta, u toku djelovanja prirodne ili druge nesreće u smislu da vrši preraspodjelu sredstava budžetskih korisnika u situaciji kad Budžetske rezerve nisu dovoljne za realizaciju i provođenje mjera zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara koje zapovjedi Gradski štab civilne zaštite; - osigurava rad svih svojih uposlenika koji će omogućiti odgovor Službe u najtežim uslovima prirodnih i drugih nesreća; - realizira zahtjeve i naredbe Gradskog štaba civilne zaštite koji se odnose na mjere zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara kroz obezbjeđenje potrebnih finansijskih sredstava; - organizira zaštitu i spašavanje svojih uposlenika, MTS i opreme i objekata koje koriste za organiziranje procesa rada Službe; - u slučaju prirodne ili druge nesreće većih razmjera organizira i raspoređuje radno vrijeme prema potrebama i organizira dežurstvo tokom 24 sata. 	<ul style="list-style-type: none"> - Zemljotres, - Rušenja, - velike poplave, - snježni nanosi, - odroni i klizanje tla, - suša, - tuča –grad, - velike hladnoće, - olujni vjetrovi, - požar, - masovne ljudske, - životinjske i biljne bolesti, - eksplozije eksplozije gasa, - rudarske nesreće, - RHB kontaminacija zraka, vode i tla, - Mine i NUS, - saobraćajne nesreće 	<p>šef službe i ostali uposlenici u službi</p>	<p>- materijalna sredstva i oprema službe,</p>	<p>- Od aktiviranja GŠCZ i sve do donošenja odluke o prestanku stanja prirodne ili druge nesreće</p>	<p>Budžet Grada Mostara Pomoći i donacije</p>	

**AKTIVNOSTI NA ZAŠTITI I SPAŠAVANJU LJUDI I MATERIJALNIH DOBARA
OD PRIRODNIH I DRUGIH NESREĆA**

Obrazac III – 4

ODJEL ZA PRIVREDU, KOMUNALNE I INSPEKCIJSKE POSLOVE

I – FAZA PREVENTIVNE ZAŠTITE

Aktivnosti, mjere, postupci i zadaci	Vrsta nesreće ili opasnosti	Izvršilac	Materijalna sredstva i druga oprema	Rok	Izvori finansiranja	Napomena
<p style="text-align: center;">I</p> <ul style="list-style-type: none"> - u fazi preventivne zaštite organizira i provodi poslove zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara u skladu sa Zakonom o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara i drugim zakonima. - planira i osigurava materijalno-tehnička sredstva i opremu za provođenje mjera zaštite i spašavanja, - realizira zahtjeve i naredbe Gradskog štaba civilne zaštite koje se odnose na mjere zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća; - preko Gradskog opretnog centra civilne zaštite, obavještava Gradski štab civilne zaštite o: <ul style="list-style-type: none"> ➤ svim opasnostima koje mogu ugroziti ljude i materijalna dobra, a koje se događaju u oblasti koju prati ova Služba, ➤ o preduzetim mjerama zaštite i spašavanja i njihovim učincima iz nadležnosti Službe, ➤ o realizaciji naredbi Gradskog štaba civilne zaštite, ➤ o drugim pitanjima od značaja za zaštitu i spašavanje ljudi i materijalnih dobara. 	<p style="text-align: center;">2</p> <ul style="list-style-type: none"> - Zemljotres, - rušenja, - velike poplave, - snježni nanosi, - odroni i klizanje tla, - suša, - tuča –grad, - velike hladnoće, - olujni vjetrovi, - požar, - masovne ljudske, životinjske i biljne bolesti, - ekspanzije eksplozije gasa, - rudarske nesreće, - RHB kontaminacija zraka, vode i tla, - mine i NUS, - saobraćajne nesreće 	<p style="text-align: center;">3</p> <p style="text-align: center;">Gradska služba sa javnim ustanovama iz svoje nadležnosti</p>	<p style="text-align: center;">4</p> <p style="text-align: center;">materijalna sredstva i oprema službe, i javnih ustanova i javnih preduzeća</p>	<p style="text-align: center;">5</p> <p style="text-align: center;">- kroz redovne aktivnosti i kroz rokove utvrdene u pojedinim dokumentima, planovima, programima</p>	<p style="text-align: center;">6</p> <p style="text-align: center;">- Budžet Grada, budžeti učesnika akcija spašavanja</p>	<p style="text-align: center;">7</p>

Grada Mostara

Obrazac III – 4

ODJEL ZA PRIVREDU, KOMUNALNE I INSPEKCIJSKE POSLOVE
II - FAZA SPAŠAVANJA
III - FAZA OTKLANJANJA NASTALIH POSLJEDICA

Aktivnosti, mjere, postupci i zadaci	Vrsta nesreće ili opasnosti	Izvršilac	Materijalna sredstva i druga oprema	Rok	Izvori finansiranja	Napomena
	3	4	5	6	7	8
<p>1. u toku vođenja akcija zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća, provodi odluke i naredbe Gradskog štaba civilne zaštite koji rukovodi akcijama zaštite i spašavanja na području Grada</p> <p>2. obavještava Gradski štab civilne zaštite o:</p> <ul style="list-style-type: none"> - svim opasnostima po ljude i materijalna dobra koje se događaju u oblasti koju prati ova Služba; - preduzetim mjerama zaštite i spašavanja i njihovim učincima, - realizaciji naredbi Gradskog štaba civilne zaštite, - drugim pitanjima od značaja za zaštitu i spašavanje ljudi i materijalnih dobara; - ostvaruje punu suradnju i koordinaciju sa odgovarajućim ministarstvima kantona iz ove oblasti; <p>3. evidentira situaciju na terenu i o tim aktivnostima izvještava Gradonačelnika;</p> <p>4. u slučaju većih prirodnih ili drugih nesreća djelatnici Službe u suradnji sa ostalim službama Grada preduzimaju niz aktivnosti na zaštiti MTS i opreme, kao i dokumentacije i arhive.</p>	<p>Zemljotres,</p> <ul style="list-style-type: none"> - rušenja, - velike poplave, - snježni nanosi, - odroni i klizanje tla, - suša, - tuča –grad, - velike hladnoće, - olujni vjetrovi, - požar, - masovne ljudske, - životinjske i biljne bolesti, - ekspanzije eksplozije gasa, - rudarske nesreće, - RHB kontaminacija zraka, vode i tla, - mine i NUS, - saobraćajne nesreće 	<p>Gradska služba sa javnim ustanovama iz svoje nadležnosti</p>	<p>materijalna sredstva i oprema službe, i javnih ustanova, pomoć i donacije</p>	<p>- od aktiviranja GŠCZ, pa sve do donošenja odluke o prestanku stanja prirodne i druge nesreće</p>	<p>- Budžet Grada Mostara, učesnika akcija spašavanja, pomoći i donacije</p>	

Obrazac III – 5

**AKTIVNOSTI NA ZAŠTITI I SPAŠAVANJU LJUDI I MATERIJALNIH
DOBARA OD PRIRODNIH I DRUGIH NESREĆA**

ODJEL ZA DRUŠTVENE DJELATNOSTI

Aktivnosti, mjere, postupci i zadaci	Faza	Vrsta nesreće ili opasnosti	Izvršilac	Materijalna sredstva i druga oprema	Rok	Izvori finansiranja	Napomena
1	2	3	4	5	6	7	8
Vrši upravne, stručne i druge poslove iz nadležnosti Grada koji se odnose na prikupljanje i obradu podataka iz oblasti stambenih poslova i izbjeglica i raseljenih osobama, koordiniranje aktivnosti rekonstrukcije zajedno sa nadležnim, potrebe smještaja ugroženih osoba prirodnom i drugom nesrećom, i druge poslove utvrdene zakonom.	I – FAZA PREVENTIVNA ZAŠTITA	- Zemljotres, - rušenja, - velike poplave, - snježni nanosi, - odroni i klizanje tla, - suša, - tuča – grad, - velike hladnoće, - olujni vjetrovi, - požar, - masovne ljudske, životinjske i biljne bolesti, - eksplozije - rudarske eksplozije gasa, - nesreće, - RHB - kontaminacija zraka, vode i tla, - mine i NUS, - saobraćajne nesreće	Načelnik Odjela	Oprema s kojom raspolaže Odjel	u toku trajanja prirodne i druge nesreće i u okviru redovne djelatnosti	Odobrena sredstva u Budžetu Grada	
II – IZVOD IZ PROGRAMA RAZVOJA ZAŠTITE I SPAŠAVANJA LJUDI I MATERIJALNIH DOBARA OD PRIRODNIH I DRUGIH NESREĆA ZA GRAD MOSTAR ZA PERIOD OD 2008. DO 2012. GODINE	II – FAZA SPAŠAVANJA		Načelnik Odjela	Oprema s kojom raspolaže Odjel	u toku trajanja prirodne i druge nesreće i u okviru redovne djelatnosti	Odobrena sredstva u Budžetu Grada	
PROGRAMSKI CILJ	III – FAZA OTKLANJANJA POSLEDICA		Načelnik Odjela	Oprema s kojom raspolaže Odjel	U toku trajanja prirodne i druge nesreće i u okviru redovne djelatnosti	Odobrena sredstva u Budžetu Grada	
„PROGRAM OSIGURANJA MINIMUMA SREDSTAVA ZA POTREBE ZAŠTITE I SPAŠAVANJA LJUDI, KAO DIO SPREMNOSTI I ODGOVORA NA NASTANAK PRIRODNE I DRUGE NESREĆE“							
III – OSTALE OBAVEZUJUĆE ODREDBE							

Grada Mostara

Obrazac III – 6

**AKTIVNOSTI NA ZAŠTITI I SPAŠAVANJU LJUDI I MATERIJALNIH
DOBARA OD PRIRODNIH I DRUGIH NESREĆA**

ODJEL ZA URBANIZAM I GRADENJE GRADA MOSTARA

I – FAZA PREVENTIVNE ZAŠTITE

Aktivnosti, mjere, postupci i zadaci	Vrsta nesreće ili opasnosti	Izvršilac	Materijalna sredstva i druga oprema	Rok	Izvori finansiranja	Napomena
<p>1. Učestvuje u izradi dokumenata Gradskog plana zaštite i spašavanja</p> <p>2. Planiranje na svim nivoima vlasti u Federaciji mora biti usklađeno sa posebnim propisima iz oblasti zaštite okoliša, kulturno-historijskog, graditeljskog i prirodnog naslijeđa, tla, zraka, šuma, voda, zdravlja, kao i zaštite energetske, rudarske i industrijskih objekata, infrastrukturnih objekata i objekata veze, te zaštite sportskih, turističkih, namjenskih i sigurnosnih objekata i njihove infrastrukture (član 4. Zakona o prostornom planiranju i korištenju zemljišta na nivou Federacije Bosne i Hercegovine)</p> <p>3. U pripremi i izradi planskih dokumenata vodi se računa o: neophodnim mjerama zaštite stanovnika i materijalnih dobara od prirodnih i ljudskim djelovanjem izazvanih nepogoda i katastrofa i ratnih djelovanja, neophodnim mjerama zaštite lica sa smanjenim tjelesnim sposobnostima utvrđenim Zakonom o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća i propisima donesenim na osnovu tog zakona, strategijskoj procjeni uticaja na okoliš (član 8. Zakona o prostornom planiranju i korištenju zemljišta na nivou Federacije BiH)</p>	<p>2</p> <ul style="list-style-type: none"> - Zemljotres, - rušenja, - velike poplave, - snježni nanosi, - odroni i klizanje tla, - suša, - tuča – grad, - velike hladnoće, - olujni vjetrovi, - požar, - masovne ljudske, - životinjske i biljne bolesti, - ekspanzije eksplozije plina, - rudarske nesreće, - RHB kontaminacija zraka, vode i tla, - mine i NUS, - saobraćajne nesreće 	<p>3</p> <p>Služba za urbanističko planiranje</p>	<p>materijalna sredstva i oprema Odjela</p>	<p>5</p> <p>- Kroz redovne aktivnosti i kroz tokove utvrđene u pojedinim dokumentima, planovima, programima</p>	<p>6</p> <p>- Budžet Grada, budžeti učesnika akcija spašavanja</p>	<p>7</p>

Obrazac III - 6

Aktivnosti, mjere, postupci i zadaci	Vrsta nesreće ili opasnosti	Izvršilac	Materijalna sredstva i druga oprema	Rok	Izvori finansiranja	Napomena
<p>1</p> <p>4. Informacioni sistem (GIS) čine, između ostalog, podaci o: ugrožavanju okoliša (bespravno građenje, zagađenje tla, vode, zraka i sl.), područjima gdje je opasnost od posljedica prirodnih i ljudskim djelovanjem izazvanih nepogoda i katastrofa i ratnih djelovanja posebno izražena (seizmičke karakteristike terena, poremećaji u stabilnosti tla, plavna područja, područja ugrožena mogućnošću izbijanja požara, područja izložena mogućem uticaju tehničkih katastrofa i prekomjernom zagađenju zbog havarije u pogonima i sl.), član 4. Uredbe o sadržaju i nosiocima jedinstvenog informacionog sistema, metodologiji prikupljanja i obradi podataka, te jedinstvenim obrascima na kojima se vode evidencije)</p> <p>5. Zaštita i spašavanje od rušenja obavezno se planira i provodi kao preventivna mjera u postupku donošenja i ostvarivanja prostornih i urbanističkih planova i na način što se predviđaju građevinsko-tehničke i druge potrebne mjere u izgradnji objekata, kojima se može utjecati na sprečavanje odnosno smanjenje štetnih utjecaja od prirodnih i drugih nesreća na mogućnost rušenja</p> <p>6. Grafički dio Prostornog plana, prezentira se na odgovarajućem broju tematskih karata: - poljoprivredna i šumska zemljišta sa prikazom upotrebne vrijednosti u planskom periodu, granice šumsko – privrednih područja, zemljišta planirana za sanaciju, melioraciju, komasaciju, pošumljavanje, prevodenje degradiranih šuma u vrednije sastojine</p>	<p>2</p> <ul style="list-style-type: none"> - Zemljotres, - rušenja, - velike poplave, - snježni nanosi, - odroni i klizanje tla, - suša, - tuča –grad, - velike hladnoće, - olujni vjetrovi, - požar, - masovne ljudske, - životinjske i biljne bolesti, - ekspanzije eksplozije plina, - rudarske nesreće, - RHB kontaminacija zraka, - vode i tla, - mine i NUS, - saobraćajne nesreće 	<p>3</p> <p>Služba za urbanističko planiranje Služba za katastar Služba za građenje i obnovu</p>	<p>4</p> <p>- materijalna sredstva i oprema Odjela</p>	<p>5</p> <p>- Kroz redovne aktivnosti i kroz rokove utvrđene u pojedinim dokumentima, planovima, programima</p>	<p>6</p> <p>- Budžet Grada, budžeti učesnika akcija</p>	<p>7</p>

Grada Mostara

Obrazac III - 6

Aktivnosti, mjere, postupci i zadaci	Vrsta nesreće ili opasnosti	Izvršilac	Materijalna sredstva i druga oprema	Rok	Izvori finansiranja	Napomena
<p>1</p> <ul style="list-style-type: none"> - vode i vodne površine (izvorišta, stajanje, tekuće, podzemne, mineralne, termalne, ljevkovite), vještačke akumulacije i dr., sve sa zaštitnim zonama i pojasevima, regulacije vodotoka i bujica, mjere zaštite od poplava, sistemi za navodnjavanje i odvodnjavanje, kao i drugi objekti vodne infrastrukture - zaštićene površine i objekti kulturno – historijskog i prirodnog naslijeđa sa režimima i stepenom zaštite i drugi posebni zaštićeni prostori, prostori predviđeni za sanaciju (član 25 Uredba o jedinstvenoj metodologiji za izradu dokumenata prostornog uređenja) <p>7. Analiza ograničenja u prostoru (klizišta, plavna područja, područja slijevanja tla i dr.) (član 25 Uredba o jedinstvenoj metodologiji za izradu dokumenata prostornog uređenja)</p> <p>8. Projekcija urbanog uređenja:</p> <ul style="list-style-type: none"> - regulacija vodotoka i vodnih površina i zaštita od voda, kanali za odvodnjavanje i navodnjavanje, uređenje bujica i zaštita od erozije - zaštita i unapređenje okoliša - sprječavanje negativnih utjecaja na okoliš - mjere zaštite od zagađivanja vode, vazduha i tla - područja i mjere sanacije - procjena stanja <p>Zaštita i revitalizacija kulturno – historijskog i prirodnog naslijeđa i njihova ekonomska valorizacija.</p> <p>Mjere zaštite stanovnika i materijalnih dobara:</p> <ul style="list-style-type: none"> - procjena ugroženosti područja od prirodnih i tehnoloških nepogoda i katastrofa i ratnih dejstava u planskom periodu - mjere zaštite 	<p>2</p> <ul style="list-style-type: none"> - Zemljotres, - rušenja, - velike poplave, - snježni nanosi, - odroni i klizanje tla, - suša, - tuča –grad, - velike hladnoće, - olujni vjetrovi, - požar, - masovne ljudske, životinjske i biljne bolesti, - ekspanzije eksplozije plina, - rudarske nesreće, - RHB kontaminacija zraka, vode i tla, - mine i NUS, - saobraćajne nesreće 	<p>3</p> <p>Služba za urbanističko planiranje Služba za katastar Služba za građenje i obnovu</p>	<p>4</p> <p>- materijalna sredstva i oprema Odjela</p>	<p>5</p> <p>- Kroz redovne aktivnosti i kroz tokove utvrđene u pojedinim dokumentima, planovima, programima</p>	<p>6</p> <p>- Budžet Grada, budžeti učesnika akcija spašavanja</p>	<p>7</p>

Obrazac III-6

Aktivnosti, mjere, postupci i zadaci	Vrsta nesreće ili opasnosti	Izvršilac	Materijalna sredstva i druga oprema	Rok	Izvori finansiranja	Napomena
<p>I</p> <p>- mjere prevencije i ograničavanja negativnih uticaja prirodnih nepogoda Minska polja: - područja i mjere sanacije - etape realizacije deminiranja (član 51 Uredba o jedinstvenoj metodologiji za izradu dokumenata prostornog uređenja)</p> <p>9. Prostorni razmjštaj i uslovi za izgradnju objekata za zaštitu stanovnika i materijalnih dobara od prirodnih i ljudskim djelovanjem izazvanih nepogoda i katastrofa i ratnih djelovanja u skladu sa Zakonom o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća i drugim propisima (član 53 Uredba o jedinstvenoj metodologiji za izradu dokumenata prostornog uređenja)</p> <p>10. Osnovna koncepcija sadrži tretman postojećih objekata, odnosno, utvrđuje potrebu njihovog uklanjanja, rekonstrukcije ili sanacije, te odnos prema objektima kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa (član 61 Uredbe o jedinstvenoj metodologiji za izradu dokumenata prostornog uređenja)</p> <p>11. Uređenje gradilišta: gradilište mora biti ograđeno radi sprječavanja nekontrolirana pristupa ljudi na gradilištu; izgrađene privremene građevine i postavljena oprema gradilišta moraju biti stabilni i odgovarati propisanim uvjetima zaštite od požara i eksplozije, zaštite na radu i svim drugim mjerama zaštite zdravlja ljudi i okoliša. Na gradilištu je potrebno predvidjeti i provoditi mjere zaštite zraka od onečišćenja, zaštitu od prekomjerne buke, zaštitu tla i podzemnih voda od onečišćenja te ostale propisane mjere za zaštitu zdravlja ljudi (član 2 Uredbe o uređenju gradilišta, obaveznoj dokumentaciji na gradilištu i sudionicima u građenju)</p> <p>12. Tehnička svojstva koja građevine moraju zadovoljavati u pogledu sigurnosti: mehanička otpornosti stabilnosti, zaštita od požara, higijena, zdravlje i zaštita okoliše, sigurnost u korištenju, zaštita od buke (član 4 Uredbe o tehničkim svojstvima koje građevine moraju zadovoljavati u pogledu sigurnosti te načinu korištenja i održavanja građevine)</p>	2	<p>Služba za urbanističko planiranje</p> <p>Služba za katastrof</p> <p>Služba za gradnje i obnovu</p>	-	- Kroz redovne aktivnosti i kroz rokove utvrđene u pojedinim dokumentima, planovima, programima	- Budžet Grada, budžeti učesnika akcija spašavanja	7

Grada Mostara

Obrazac III –6

II - FAZA SPAŠAVANJA

Aktivnosti, mjere, postupci i zadaci	Vrsta nesreće ili opasnosti	Izvršilac	Materijalna sredstva i druga oprema	Rok	Izvori finansiranja	Napomena
<p>1. U pripremi i izradi planskih dokumenata vodi se računa o: neophodnim mjerama zaštite stanovnika i materijalnih dobara od prirodnih i ljudskim djelovanjem izazvanih nepogoda i katastrofa i ratnih djelovanja, neophodnim mjerama zaštite lica sa smanjenim tjelesnim sposobnostima utvrđenim Zakonom o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća i propisima donesenim na osnovu tog zakona, stratejskoj procjeni uticaja na okoliš (član 8. Zakona o prostornom planiranju i korištenju zemljišta na nivou Federacije Bosne i Hercegovine)</p> <p>2. Ugroženost područja: procjena ugroženosti područja od ratnih dejstava, elementarnih nepogoda i tehničkih katastrofa, mjere za ograničavanje negativnih efekata prirodnih i tehničkih djelovanjem izazvanih nepogoda i katastrofa (član 21 Uredba o jedinstvenoj metodologiji za izradu dokumenata prostornog uređenja)</p> <p>3. Informacioni sistem (GIS) čine, između ostalog, podaci o: ugrožavanju okoliša (bespravno građenje, zagađenje tla, vode, zraka i sl.), područjima gdje je opasnost od posljedica prirodnih i ljudskim djelovanjem izazvanih nepogoda i katastrofa i ratnih djelovanja posebno izražena (seizmičke karakteristike terena, poremećaji u stabilnosti tla, plavna područja, područja ugrožena mogućnošću izbijanja požara, područja izložena mogućem uticaju tehničkih katastrofa i prekomjernom zagađenju zbog havarije u pogonima i sl.), (član 4 Uredbe o sadržaju i nosiocima jedinstvenog informacionog sistema, metodologiji prikupljanja i obradi podataka, te jedinstvenim obrascima na kojima se vode evidencije)</p> <p>4. Projekcija urbanog uređenja: površine urbanog područja predviđene za obnovu (površine unutar urbanog područja sa porušenim, oštećenim, slabo održanim, nedovoljno iskorištenim ili opustošenim objektima i neprimjerenom komunalnom infrastrukturom, za koje se radi racionalnije upotrebe radi koncept obnove postojećeg stambenog fonda, komunalne infrastrukture i izgradnje novih građevina sa ciljem oživljavanja postojećih i/ili razvoja novih djelatnosti (član 51. Uredba o jedinstvenoj metodologiji za izradu dokumenata prostornog uređenja</p>	<p>2</p> <ul style="list-style-type: none"> - Zemljotres, - rušenja, - velike poplave, - snježni nanosi, - odroni i klizanje tla, - suša, - tuča –grad, - velike hladnoće, - olujni vjetrovi, - požar, - masovne ljudske, - životinjske i biljne bolesti, - ekspanzije eksplozije plina, - rudarske nesreće, - RHB kontaminacija zraka, vode i tla, - mine i NUS, - saobraćajne nesreće 	<p>3</p> <p>Služba za urbanističko planiranje Služba za katastrof Služba za građenje i obnovu</p>	<p>-</p> <p>materijalna sredstva i oprema Odjela</p>	<p>5</p> <p>- od aktiviranja GŠ/S CZ, pa sve do donošenja odluke o prestanku stanja prirodne i druge nesreće</p>	<p>6</p> <p>- Budžet Grada, budžeti učesnika akcija spašavanja, Pomoci i donacije</p>	<p>7</p>

Obrazac III-6

Aktivnosti, mjere, postupci i zadaci	Vrsta nesreće ili opasnosti	Izvršilac	Materijalna sredstva i druga oprema	Rok	Izvori finansiranja	Napomena
1	2	3	4	5	6	7
<p>5. Zaštita i spašavanje od rušenja obavezno se planira i provodi kao preventivna mjera u postupku donošenja i ostvarivanja prostornih i urbanističkih planova i na način što se predviđaju građevinsko-tehničke i druge potrebne mjere u izgradnji objekata, kojima se može utjecati na sprječavanje odnosno smanjenje štetnih utjecaja od prirodnih i drugih nesreća na mogućnost rušenja</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Zemljotres, - rušenja, - velike poplave, - snježni nanosi, - odroni i klizanje tla, - suša, - tuča – grad, - velike hladnoće, - olujni vjetrovi, - požar, - masovne ljudske, životinjske i biljne bolesti, - ekspanzije eksplozije plina, - rudarske nesreće, - RHB kontaminacija zraka, vode i tla, - mine i NUS, - saobraćajne nesreće 	<p>Služba za urbanističko planiranje Služba za katastrof Služba za građenje i obnovu</p>	<p>- materijalna sredstva i oprema Odjela</p>	<p>- od aktiviranja GŠ/S CZ, pa sve do donošenja odluke o prestanku stanja prirodne i druge nesreće</p>	<p>- Budžet Grada, budžeti učesnika akcija spašavanja, Pomoci i donacije</p>	
<p>6. Grafički dio Prostornog plana, prezentira se na odgovarajućem broju tematskih karata:</p> <ul style="list-style-type: none"> - poljoprivredna i šumska zemljišta sa prikazom upotrebne vrijednosti u planskom periodu, granice šumsko – privrednih područja, zemljišta planirana za sanaciju, melioraciju, komasaciju, pošumljavanje, prevodjenje degradiranih šuma u vrednije sastojine - vode i vodne površine (izvorišta, stajaće, tekuće, podzemne, mineralne, termalne, ljekovite), vještačke akumulacije i dr., sve sa zaštitnim zonama i pojasevima, regulacije vodotoka i bujica, mjere zaštite od poplava, sistemi za navodnjavanje i odvodnjavanje, kao i drugi objekti vodne infrastrukture - zaštićene površine i objekti kulturno – historijskog i prirodnog naslijeđa sa režimima i stepenom zaštite i drugi posebni zaštićeni prostori, prostori predviđeni za sanaciju (član 25 Uredba o jedinstvenoj metodologiji za izradu dokumenata prostornog uređenja) 						
<p>8. Projekcija urbanog uređenja:</p> <ul style="list-style-type: none"> - regulacija vodotoka i vodnih površina i zaštita od voda, kanali za odvodnjavanje i navodnjavanje, uređenje bujica i zaštita od erozije zaštita i unapređenje okoliša - sprječavanje negativnih utjecaja na okoliš - mjere zaštite od zagađivanja vode, zraka i tla - područja i mjere sanacije - procjena stanja <p>Zaštita i revitalizacija kulturno – historijskog i prirodnog naslijeđa i njihova ekonomska valorizacija</p>						

Grada Mostara

Obrazac III-6

Aktivnosti, mjere, postupci i zadaci	Vrsta nesreće ili opasnosti	Izvršilac	Materijalna sredstva i druga oprema	Rok	Izvori finansiranja	Napomena
1	3	4	5	6	7	8
<p>9. zaštite stanovnika i materijalnih dobara:</p> <ul style="list-style-type: none"> - procjena ugroženosti područja od prirodnih i tehnoloških nepogoda i katastrofa i ratnih dejstava u planskom periodu - mjere zaštite - mjere prevencije i ograničavanja negativnih uticaja prirodnih nepogoda - (član 51 Uredba o jedinstvenoj metodologiji za izradu dokumenata prostornog uređenja) 	<ul style="list-style-type: none"> - Zemljotres, - rušenja, - velike poplave, - snježni nanosi, - odroni i klizanje tla, - suša, - tuča –grad, - velike hladnoće, - olujni vjetrovi, - požar, - masovne ljudske, - životinjske i biljne bolesti, - ekspanzije eksplozije plina, - rudarske nesreće. - RHB kontaminacija zraka, vode i tla, - mine i NUS, - saobraćajne nesreće 	<p>Služba za urbanističko planiranje</p> <p>Služba za katastrof</p> <p>Služba za gradnje i obnovu</p>	-	- od aktiviranja GS/S CZ, pa sve do donošenja odluke o prestanku stanja prirodne i druge nesreće	- Budžet Grada, budžeti učesnika akcija spasavanja, Pomoći i donacije	
<p>10 Osnovna koncepcija sadrži tretman postojećih objekata, odnosno, utvrđuje potrebu njihovog uklanjanja, rekonstrukcije ili sanacije, te odnos prema objektima kulturno- historijskog i prirodnog naslijeđa (član 61 Uredbe o jedinstvenoj metodologiji za izradu dokumenata prostornog uređenja)</p>						

Obrazac III-6

III - FAZA OTKLANJANJA NASTALIH POSLJEDICA

Aktivnosti, mjere, postupci i zadaci	Vrsta nesreće ili opasnosti	Izvršilac	Materijalna i druga sredstva i oprema	Rok	Izvori finansiranja	Napomena
1. Planiranje na svim nivoima vlasti u Federaciji mora biti usklađeno sa posebnim propisima iz oblasti zaštite okoliša, kulturno-historijskog, graditeljskog i prirodnog naslijeđa, tla, zraka, šuma, voda, zdravlja, kao i zaštite energetske, rudarskih i industrijskih objekata, infrastrukturnih objekata i objekata veze, te zaštite sportskih, turističkih, namjenskih i sigurnosnih objekata i njihove infrastrukture (član 4. Zakona o prostornom planiranju i korištenju zemljišta na nivou Federacije Bosne i Hercegovine)	2	3	4	5	6	7
2. U pripremi i izradi planskih dokumenata vodi se računa o: neophodnim mjerama zaštite stanovnika i materijalnih dobara od prirodnih i ljudskim djelovanjem izazvanih nepogoda i katastrofa i ratnih djelovanja, neophodnim mjerama zaštite lica sa smanjenim tjelesnim sposobnostima utvrđenim Zakonom o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća i propisima donesenim na osnovu tog zakona, (član 8. Zakona o prostornom planiranju i korištenju zemljišta na nivou Federacije Bosne i Hercegovine)	<ul style="list-style-type: none"> - Zemljotres, - rušenja, - velike poplave, - snježni nanosi, - odroni i klizanje tla, - suša, - tuča –grad, - velike hladnoće, - olujni vjetrovi, - požar, - masovne ljudske, životinjske i biljne bolesti, - ekspanzije eksplozije plina, - rudarske nesreće, - RHB kontaminacija zraka, vode i tla, - mine i NUS, - saobraćajne nesreće 	Služba za građenje i obnovu Služba za građenje i obnovu Služba za građenje i obnovu objekata	- materijalna sredstva i oprema službe - pomoć i donacije	-od nastanka opasnosti (problema) do njegovog otklanjanja	- redovna i vanredna budžetska sredstva, , Pomoći i donacije	
3. Ugroženost područja: procjena ugroženosti područja od ratnih dejstava, prirodnih nepogoda i tehničkih katastrofa, mjere za ograničavanje negativnih efekata prirodnih i tehničkih djelovanjem izazvanih nepogoda i katastrofa (član 21 Uredba o jedinstvenoj metodologiji za izradu dokumenata prostornog uređenja)						

Grada Mostara

Obrazac III-6

Aktivnosti, mjere, postupci i zadaci	Vrsta nesreće ili opasnosti	Izvršilac	Materijalna sredstva i druga oprema	Rok	Izvori finansiranja	Napomena
1	2	3	4	5	6	7
<p>4. Informacioni sistem (GIS) čine, između ostalog, podaci o: ugrožavanju okoliša (bespravno građenje, zagađenje tla, vode, zraka i sl.), područjima gdje je opasnost od posljedica prirodnih i ljudskim djelovanjem izazvanih nepogoda i katastrofa i ratnih djelovanja posebno izražena (seizmičke karakteristike terena, poremećaji u stabilnosti tla, plavna područja, područja ugrožena mogućnošću izbijanja požara, područja izložena mogućem uticaju tehničkih katastrofa i prekomjernom zagađenju zbog havarije u pogonima i sl.), član 4. Uredbe o sadržaju i nosiocima jedinstvenog informacionog sistema, metodologiji prikupljanja i obradi podataka, te jedinstvenim obrascima na kojima se vode evidencije)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Zemljotres, - rušenja, - velike poplave, - snježni nanosi, - odroni i klizanje tla, - suša, - tuča –grad, - velike hladnoće, - olujni vjetrovi, - požar, - masovne ljudske, - životinjske i biljne bolesti, - ekspanzije eksplozije plina, - rudarske nesreće, - RHB kontaminacija zraka, vode i tla, - mine i NUS, - saobraćajne nesreće 	<p>Služba za građenje i obnovu Služba za građenje infrastrukturnih objekata</p>	- materijalna sredstva i oprema službe - pomoć i donacije	-od nastanka opasnosti (problema) do njegovog otklanjanja	- redovna i vanredna budžetska sredstva, Pomoći i donacije	
<p>5. Projekcija urbanog uređenja: površine urbanog područja predviđene za obnovu (površine unutar urbanog područja sa porušenim, oštećenim, slabo održanim, nedovoljno iskorištenim ili opustošenim objektima i neprimjerenom komunalnom infrastrukturom, za koje se radi racionalnije upotrebe radi koncept obnove postojećeg stambenog fonda, komunalne infrastrukture i izgradnje novih građevina sa ciljem oživljavanja postojećih i/ili razvoja novih djelatnosti (član 51. Uredba o jedinstvenoj metodologiji za izradu dokumentata prostornog uređenja)</p>						
<p>6. Zaštita i spašavanje od rušenja obavezno se planira i provodi kao preventivna mjera u postupku donošenja i ostvarivanja prostornih i urbanističkih planova i na način što se predviđaju građevinsko-tehničke i druge potrebne mjere u izgradnji objekata, kojima se može utjecati na sprečavanje odnosno smanjenje štetnih utjecaja od prirodnih i drugih nesreća na mogućnost rušenja</p>						

Obrazac III – 6

III - FAZA OTKLANJANJA NASTALIH POSLJEDICA

Aktivnosti, mjere, postupci i zadaci	Vrsta nesreće ili opasnosti	Izvršilac	Materijalna sredstva i druga oprema	Rok	Izvori finansiranja	Napomena
1	2	3	4	5	6	7
<p>7. Grafički dio Prostornog plana, prezentira se na odgovarajućem broju tematskih karata:</p> <ul style="list-style-type: none"> - poljoprivredna i šumska zemljišta sa prikazom upotrebne vrijednosti u planskom periodu, granice šumsko – privrednih područja, zemljišta planirana za sanaciju, melioraciju, komasaciju, pošumljavanje, prevođenje degradiranih šuma u vrednije sastojine vode i vodne površine (izvorišta, stajace, tekuće, podzemne, mineralne, termalne, ljevovite), vještačke akumulacije i dr., sve sa zaštitnim zonama i pojasevima, regulacije vodotoka i bujica, mjere zaštite od poplava, sistemi za navodnjavanje i odvodnjavanje, kao i drugi objekti vodne infrastrukture - zaštićene površine i objekti kulturno – historijskog i prirodnog naslijeđa sa režimima i stepenom zaštite i drugi posebni zaštićeni prostori, prostori predviđeni za sanaciju (član 25. Uredba o jedinstvenoj metodologiji za izradu dokumenata prostornog uređenja) 	<ul style="list-style-type: none"> - Zemljotres, - rušenja, - velike poplave, - snježni nanosi, - odroni i klizanje tla, - suša, - tuča – grad, - velike hladnoće, - olujni vjetrovi, - požar, - masovne ljudske, - životinjske i biljne bolesti, - ekspanzije eksplozije plina, - rudarske nesreće, - RHB kontaminacija zraka, vode i tla, - mine i NUS, - saobraćajne nesreće 	<p>Služba za građenje i obnovu Služba za građenje infrastrukturnih objekata</p>	<p>- materijalna sredstva i oprema službe - pomoć i donacije</p>	<p>-od nastanka opasnosti (problema) do njegovog otklanjanja</p>	<p>- redovna i vanredna budžetska sredstva, pomoći i donacije</p>	
<p>8. Projekcija urbanog uređenja:</p> <ul style="list-style-type: none"> - regulacija vodotoka i vodnih površina i zaštita od voda, kanali za odvodnjavanje i navodnjavanje, uređenje bujica i zaštita od erozije - zaštita i unapređenje okoliša - spriječavanje negativnih utjecaja na okoliš - mjere zaštite od zagadivanja vode, vazduha i tla - područja-procjena stanja - mjere sanacije <p>Zaštita i revitalizacija kulturno – historijskog i prirodnog naslijeđa i njihova ekonomska valorizacija</p>						

Obrazac III – 6

III - FAZA OTKLANJANJA NASTALIH POSLJEDICA

Aktivnosti, mjere, postupci i zadaci	Vrsta nesreće ili opasnosti	Izvršilac	Materijalna sredstva i druga oprema	Rok	Izvori finansiranja	Napomena
<p>1</p> <p>9. Mjere zaštite stanovnika i materijalnih dobara:</p> <ul style="list-style-type: none"> - procjena ugroženosti područja od prirodnih i tehnoloških nepogoda i katastrofa i ratnih dejstava u planskom periodu - mjere zaštite - mjere prevencije i ograničavanja negativnih uticaja prirodnih nepogoda <p>(član 51. Uredba o jedinstvenoj metodologiji za izradu dokumenata prostornog uređenja)</p>	<p>2</p> <ul style="list-style-type: none"> - Zemljotres, - rušenja, - velike poplave, - snježni nanosi, - odroni i klizanje tla, - suša, - tuča –grad, - velike hladnoće, - olujni vjetrovi, - požar, - masovne ljudske, životinjske i biljne bolesti, - ekspanzije eksplozije plina, - rudarske nesreće, - RHB kontaminacija zraka, vode i tla, - mine i NUS, - saobraćajne nesreće 	<p>3</p> <p>Služba za gradenje i obnovu Služba za gradenje i obnovu objekata</p>	<p>4</p> <p>- materijalna sredstva i oprema službe - pomoć i donacije</p>	<p>5</p> <p>-od nastanka opasnosti (problema) do njegovog otklanjanja</p>	<p>6</p> <p>- redovna i vanredna budžetska sredstva, pomoći i donacije</p>	
<p>10. Osnovna koncepcija sadrži tretman postojećih objekata, odnosno, utvrđuje potrebu njihovog uklanjanja, rekonstrukcije ili sanacije, te odnos prema objektima kulturno - historijskog i prirodnog naslijeđa (član 61.)</p>						

Napomena: Odjel za urbanizam i gradenje trenutno nema potrebnu opremu i dostatan broj službenika koji bi bili angažirani na ovim zadacima.

DOKUMENT BROJ: III**U V O D**

Službe zaštite i spašavanja su jedan od organizacijskih oblika civilne zaštite koji su utvrđeni u članu 40. Zakona o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća („Sl. novine Federacije BiH“, br. 39/03, 22/06 i 43/10).

Služe zaštite i spašavanja se obrazuju u pravnim subjektima iz člana 32. pomenutog zakona čija je redovna djelatnost bitna za zaštitu i spašavanje ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća. Namijenjene su za obavljanje poslova iz svoje djelatnosti u sve tri faze zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća (Faza I - Faza preventivne zaštite, Faza II - Faza spašavanja i Faza III - Faza otklanjanja posljedica).

Služe zaštite i spašavanja se obrazuju na razini općine, grada, kantona i Federacije Bosne i Hercegovine, zavisno od potreba utvrđenih kroz procjene ugorženosti od prirodnih i drugih nesreća. Odluku o pravnim osobama (sredinama) u kojima se obrazuju službe zaštite i spašavanja, zadacima i namjeni službi, njihovoj veličini i drugim pitanjima o obrazovanju službi zaštite i spašavanja donose: za nivo općine - općinski načelnik, za nivo gradonačelnik, za nivo kantona - vlada kantona i za nivo Federacije BiH - Vlada Federacije BiH.

U skladu sa navedenim Gradonačelnik Grada Mostara je donio Odluku o organiziranju službi zaštite i spašavanja Grada Mostara („Službeni glasnik Grada Mostara“, broj: 6/07), te dopuni Odluke o organiziranju službi zaštite i spašavanja Grada Mostara broj: 02-46-10634/12, kojom je u Gradu Mostaru obrazovano 8 službi zaštite i spašavanja i to:

1. Služba za medicinsku pomoć,
2. Služba za zaštitu i spašavanje životinja,
3. Služba za čistoću i asanaciju terena,
4. Služba za spašavanje iz ruševina,
5. Gorska služba spašavanja,
6. Služba za vodosnabdjevanje,
7. Služba za spašavanje na vodi i pod vodom
8. Služba crvenog križa

Ove službe su obrazovane u 11 pravnih osoba i udruženja građana na području Grada Mostara.

Pregled službi zaštite i spašavanja u Gradu Mostaru sa podacima o pravnim osobama i udruženjima građana u kojima su ove službe obrazovane nalazi se već na slijedećoj stranici ovog dijela Plana zaštite i spašavanja.

U svom daljem sadržaju u ovom dijelu Plana zaštite i spašavanja su utvrđene aktivnosti, mjere, postupci i zadaci za svaku službu zaštite i spašavanja Grada Mostara ponaosob i to za sve tri faze zaštite i spašavanja: Faza I - faza preventivne zaštite, Faza II - Faza spašavanja i Faza III – Faza otklanjanja posljedica.

Grada Mostara

**AKTIVNOSTI NA ZAŠTITI I SPAŠAVANJU LJUDI I MATERIJALNIH
DOBARA OD PRIRODNIH I DRUGIH NESREĆA**

**1.SLUŽBA ZA MEDICINSKU POMOĆ
DOKUMENT BROJ: III – 1**

Aktivnosti, mjere, postupci i zadaci	Faza	Vrsta nesreće ili opasnosti	Izvršilac	Materijalna i druga sredstva i oprema	Rok	Izvori finansiranja	Napomena
<p>1</p> <p>Služba se angažuje prema potrebi za: izvidanje ugroženog terena, transport povrijeđenih i poginulih, prevoz oboljelih i nezbrinutih, prevoz spasilačkih snaga, dotur lijekova, hrane i drugih vidova pomoći naugroženu lokaciju.</p> <p>Tokom ove faze Služba redovno vrši odgovarajuću obuku pripadnika Službe kako bi u slučaju prirodne ili druge nesreće mogli odgovoriti na terenu kroz svoj rad.</p>	2	<p>3</p> <ul style="list-style-type: none"> - Zemljotres, - rušenja, - velike poplave, - snježni nanosi, - odroni i klizanje tla, - suša, - tuča –grad, - velike hladnoće, - olujni vjetrovi, - požar, - masovne ljudske, - životinjske i biljne bolesti, - eksplozije eksplozije gasa, - rudarske nesreće, - RHB kontaminacija zraka, - vode i tla, - mine i NUS, - saobraćajne nesreće 	<p>4</p> <p>Služba za medicinsku pomoć-Dom zdravlja Mostar, Dom zdravlja Stari grad Mostar</p>	<p>5</p> <p>MTS i oprema Službe</p>	<p>6</p> <p>Kroz redovne aktivnosti i u vrijeme angažiranja</p>	<p>7</p> <p>Sredstva ostvarena po članu 180. Zakona, - Sredstva pravnog subjekta</p>	<p>8</p>

Aktivnosti, mjere, postupci i zadaci	Faza	Vrsta nesreće ili opasnosti	Izvršilac	Materijalna sredstva i druga oprema	Rok	Izvori finansiranja	Napomena
<p>1</p> <p>Tokom trajanja prirodne ili druge nesreće Služba mora biti stalno u mobilnom stanju i izvršavati sve poslove i zadatke iz svoje nadležnosti utvrđene članom 5. Pravilnika o organizovanju i radu Službe na području Federacije BiH koje naredi Gradski štab civilne zaštite, zavisno od prirodne ili druge nesreće koja se desi na određenom području.</p> <p>Pored poslova iz člana 5. Pravilnika, Služba u fazi trajanja prirodne ili druge nesreće vrši i sljedeće operativne mjere zaštite i spašavanja koje se odnose na zdravstveno zbrinjavanje povrijeđenih i oboljelih ljudi na pogodnom ili ugroženom području i to u fazi spašavanja:</p> <ul style="list-style-type: none"> - obavlja medicinsku trijažu za određivanje težine povreda ili oboljenja i utvrđivanje reda hitnosti za pružanje prve medicinske pomoći, - vrši sanitetsku evakuaciju, pomaže jedinicama civilne zaštite pri pronalaženju, izvlačenju i iznošenju povrijeđenih i oboljelih, njihovo prevoženje ili prenošenje do odgovarajućih zdravstvenih ustanova radi zdravstvenog zbrinjavanja - pruža općemedicinsku pomoć koja se odnosi na: provjeru i dopunu postupka prve pomoći, privremeno zaustavljanje krvarenja sredstvima i postupcima koji se koriste prilikom ukazivanja prve pomoći, opće mjere reanimacije, davanje antibiotika, analgetika, seruma i vakcina, održavanje prohodnosti disajnih puteva, imobilizaciju standardnim sredstvima, pleuralne punkcije, ispiranje želuca, gastričnu sukciju, kateterizaciju i punkciju mokraćne bešike, stavljanje adekvatnih zavojia, opću njegu i druge mjere koje doprinose zbrinjavanju oboljelih i povrijeđenih ljudi; - prema ukazanoj potrebi, poslove iz prethodne alineje, vrši neposredno na terenu kao pokretna bolnica (poljska bolnica)) na kojem se nalazi veći broj povrijeđenih ili oboljelih ljudi i za te potrebe razvija pokretne ekipe sa potrebnim tehničkim i drugim sredstvima i opremom. 	<p>2</p> <p>II - FAZA SPAŠAVANJA</p>	<p>3</p> <ul style="list-style-type: none"> - Zemljotres, - rušenja, - velike poplave, - snježni nanosi, - odroni i klizanje tla, - suša, - tuča –grad, - velike hladnoće, - olujni vjetrovi, - požar, - masovne ljudske, - životinjske i biljne bolesti, - eksplozivne eksplozije gasa, - rudarske nesreće, - RHB kontaminacija zraka, vode i tla, - mine i NUS, - saobraćajne nesreće 	<p>4</p> <p>Služba za medicinsku pomoć-Dom zdravlja Mostar, Dom zdravlja Stari grad Mostar</p>	<p>5</p> <p>MTS i oprema Službe</p>	<p>6</p> <p>Od angažovanja Službe</p>	<p>7</p> <p>- Sredstva ostvarena po članu 180. Zakona, - Donacije</p>	<p>8</p> <p>Napomena</p>
<p>III - FAZA OTKLANJANJA POSLEDICA</p> <p>U fazi nakon prestanka prirodne ili druge nesreće, Služba sastavlja izvještaj o broju poginulih, povrijeđenih i oboljelih i dostavlja ga Gradskom štabu civilne zaštite. Pored toga, Služba u fazi otklanjanja posljedica vrši i sljedeće poslove i zadatke iz svoje nadležnosti, a odnose se na:</p> <ul style="list-style-type: none"> -preuzimanje mjera na angažovanju stručnih timova zdravstvene zaštite na otklanjanju posljedica; -zbrinjavanje povrijeđenih do najbliže zdravstvene ustanove i identifikaciju umrlih i poginulih ljudi; -vršenje dezinfekcije, dezinfekcije i deratizacije na pogodnom području; -vršenje neprekidne kontrole zdravstvenog stanja ljudi na pogodnom području radi sprječavanja pojave zaraznih bolesti. <p>Prema potrebi nastavlja rad na daljnjoj trijaži i zbrinjavanju povrijeđenih i oboljelih.</p>	<p>III - FAZA OTKLANJANJA POSLEDICA</p>	<p>3</p> <ul style="list-style-type: none"> - Zemljotres, - rušenja, - velike poplave, - snježni nanosi, - odroni i klizanje tla, - suša, - tuča –grad, - velike hladnoće, - olujni vjetrovi, - požar, - masovne ljudske, - životinjske i biljne bolesti, - eksplozivne eksplozije gasa, - rudarske nesreće, - RHB kontaminacija zraka, vode i tla, - mine i NUS, - saobraćajne nesreće 	<p>4</p> <p>Služba za medicinsku pomoć-Dom zdravlja Stari grad Mostar</p>	<p>5</p> <p>MTS i oprema Službe</p>	<p>6</p> <p>Od angažovanja Službe</p>	<p>7</p> <p>- Sredstva ostvarena po članu 180. Zakona, - Donacije</p>	<p>8</p> <p>Napomena</p>

Grada Mostara

**NOSTI NA ZAŠTITI I SPAŠAVANJU LJUDI I MATERIJALNIH
DOBARA OD PRIRODNIH I DRUGIH NESREĆA**

2.SLUŽBA ZA ZAŠTITU ŽIVOTINJA I NAMIRNICA ŽIVOTINJSKOG PORIJEKLA

Aktivnosti, mjere, postupci i zadaci	Faza	Vrsta nesreće ili opasnosti	Izvršilac	Materijalna sredstva i druga oprema	Rok	Izvori finansiranja	Napomena
<p style="text-align: center;">1</p> <p>U fazi preventivne zaštite Služba za zaštitu životinja i namirnica životinjskog porijekla će kontinuirano:</p> <ul style="list-style-type: none"> - planirati i provoditi stručnu obuku i osposobljavanje svih pripadnika Službe za zaštitu životinja i namirnica životinjskog porijekla za uspješno i efikasno vršenje poslova iz člana 5. Odluke o obrazovanju Službe; - planirati mjere i postupke zaštite i spašavanja u slučaju postojanja neposredne opasnosti od nastajanja prirodne ili druge nesreće; - obezbjeđivati MTS-a i opremu neophodnu za izvršavanje poslova i rad Službe, kako bi u određenom trenutku mogla djelovati, provoditi aktivnosti i mjere značajne za sprečavanje nastajanja i širenja opasnosti. <p>U cilju preduzimanja preventivnih mjera iz djelokruga rada Službe, u slučaju potrebe Služba može biti angažirana, na zahtjev GŠCZ, i prije nego je proglašeno stanje prirodne ili druge nesreće.</p>	<p style="text-align: center;">2</p> <p style="text-align: center;">I – FAZA PREVENTIVNA ZAŠTITA</p>	<p style="text-align: center;">3</p> <ul style="list-style-type: none"> - Zemljotres, - rušenja, - velike poplave, - snježni nanosi, - odroni i klizanje tla, - suša, - tuča – grad, - velike hladnoće, - olujni vjetrovi, - požar, - masovne ljudske, - životinjske i biljne bolesti, - ekspanzije eksplozije gasa, - rudarske nesreće, - RHB kontaminacija zraka, vode i tla, - mine i NUS, - saobraćajne nesreće 	<p style="text-align: center;">4</p> <p>„Veterinarska stаница Bišće polje“ Mostar</p>	<p style="text-align: center;">5</p> <p>MTS i oprema Službe</p>	<p style="text-align: center;">6</p> <p>Kroz redovne aktivnosti i u vrijeme angažiranja</p>	<p style="text-align: center;">7</p> <p>- Sredstva ostvarena po članu 180. Zakona, - Sredstva pravnog subjekta</p>	<p style="text-align: center;">8</p> <p>Stalna suradnja sa službama medicinske pomoći, te nadležnim zdravstvenim ustanovama</p>
<p>Tokom trajanja prirodne ili druge nesreće Služba za spasavanje mora biti stalno u mobilnom stanju i izvršavati sve zadatke iz svoje nadležnosti utvrđene u članu 5. ove Odluke na području cijelog grada koje naredi Gradski štab civilne zaštite, zavrsno od prirodne ili druge nesreće koja se desila na tom području.</p>	<p style="text-align: center;">II – FAZA SPAŠAVANJA</p>		<p>„Veterinarska stаница Bišće polje“ Mostar</p>	<p>MTS i oprema Službe</p>	<p>Od angažovanja Službe</p>	<p>-Sredstva ostvarena po članu 180. Zakona, -Donacije</p>	
<p>Služba će izvršavati naredbe Gradskog štaba CZ i poslove iz svoje nadležnosti vršiti na području Grada, u mjestima koje odredi Štab, a prema potrebi i na području HNK-a kada postoji neophodna potreba pružanja pomoći u slučajevima prirodne ili druge nesreće.</p>	<p style="text-align: center;">III – FAZA OTKLANJANJA POSLJEDICA</p>		<p>„Veterinarska stаница Bišće polje“ Mostar</p>	<p>MTS i oprema Službe</p>	<p>Od angažovanja Službe</p>	<p>- Sredstva ostvarena po članu 180. Zakona, - Donacije</p>	

DOKUMENT BROJ: III – 3

AKTIVNOSTI NA ZAŠTITI I SPAŠAVANJU LJUDI I MATERIJALNIH
DOBARA OD PRIRODNIH I DRUGIH NESREĆA

3.SLUŽBA ZA ČISTOĆU I ASANACIJU TERENA

Aktivnosti, mjere, postupci i zadaci	Faza	Vrsta nesreće ili opasnosti	Izvršilac	Materijalna i druga sredstva i oprema	Rok	Izvori finansiranja	Napomena
<p>1</p> <p>U fazi preventivne zaštite Služba za čistoću i asanaciju terena će kontinuirano:</p> <ul style="list-style-type: none"> - planirati i provoditi stručnu obuku i osposobljavanje svih pripadnika Službe za čistoću i asanaciju terena za uspješno i efikasno vršenje poslova iz člana 5. Odluke o obrazovanju Službe; - planirati mjere i postupke zaštite i spašavanja u slučaju postojanja neposredne opasnosti od nastajanja prirodne ili druge nesreće; - obezbjeđivati MTS-a i opremu neophodnu za izvršavanje poslova i rad Službe, kako bi u određenom trenutku mogla djelovati, provoditi aktivnosti i mjere značajne za sprečavanje nastajanja i širenja opasnosti. <p>U cilju preduzimanja preventivnih mjera iz djelokruga rada Službe, u slučaju potrebe Služba može biti angažirana, na zahtjev OŠCZ, i prije nego je proglašeno stanje prirodne ili druge nesreće.</p>	<p>2</p> <p>I – FAZA PREVENTIVNA ZASTITA</p>	<p>3</p> <ul style="list-style-type: none"> - Zemljotres, - rušenja, - velike poplave, - snježni nanosi, - odroni i klizanje tla, - suša, - tuča –grad, - velike hladnoće, - olujni vjetrovi, - požar, - masovne ljudske, - životinjske i biljne bolesti, - ekspanzije eksplozije gasa, - rudarske nesreće, - RHB kontaminacija zraka, - vode i tla, - mine i NUS, - saobraćajne nesreće 	<p>4</p> <p>JP „Komunalno“ Mostar</p>	<p>5</p> <p>MTS i oprema Službe</p>	<p>6</p> <p>Kroz redovne aktivnosti i u vrijeme angažiranja</p>	<p>7</p> <ul style="list-style-type: none"> - Sredstva ostvarena po članu 180. Zakona, - Sredstva pravnog subjekta 	<p>8</p> <p>Stalna suradnja sa službama medicinske pomoći, te nadležnim zdravstvenim ustanovama</p>
<p>II – FAZA SPAŠAVANJA</p> <p>Tokom trajanja prirodne ili druge nesreće Služba za čistoću i asanaciju terena mora biti stalno u mobilnom stanju i izvršavati sve zadatke iz svoje nadležnosti utvrđene u članu 5. ove Odluke na području cijelog grada koje naredi Gradski štab civilne zaštite, zavisno od prirodne ili druge nesreće koja se desila na tom području.</p>	<p>III – FAZA OTKLANJANJA POSLEDICA</p>		<p>4</p> <p>JP „Komunalno“ Mostar</p>	<p>5</p> <p>MTS i oprema Službe</p>	<p>6</p> <p>Od angažovanja Službe</p>	<p>7</p> <ul style="list-style-type: none"> -Sredstva ostvarena po članu 180. Zakona, - Donacije 	
<p>Služba će izvršavati naredbe Gradskog štaba CZ i poslove iz svoje nadležnosti vršiti na području Grada, u mjestima koje odredi Štab, a prema potrebi i na području HNK-a kada postoji neophodna potreba pružanja pomoći u slučajevima prirodne ili druge nesreće.</p>			<p>4</p> <p>JP „Komunalno“ Mostar</p>	<p>5</p> <p>MTS i oprema Službe</p>	<p>6</p> <p>Od angažovanja Službe</p>	<p>7</p> <ul style="list-style-type: none"> - Sredstva ostvarena po članu 180. Zakona, - Donacije 	

Grada Mostara

DOKUMENT BROJ: III – 4

**AKTIVNOSTI NA ZAŠTITI I SPAŠAVANJU LJUDI I MATERIJALNIH
DOBARA OD PRIRODNIH I DRUGIH NESREĆA**

4.SLUŽBA ZA VODOSNADBJEVANJE

Aktivnosti, mjere, postupci i zadaci	Faza	Vrsta nesreće ili opasnosti	Izvršilac	Materijalna i druga sredstva i oprema	Rok	Izvori finansiranja	Napomena
<p style="text-align: center;">1</p> <p>U fazi preventivne zaštite Služba za vodosnadbjevanje će kontinuirano:</p> <ul style="list-style-type: none"> - planirati i provoditi stručnu obuku i osposobljavanje svih pripadnika Službe za vodosnadbjevanje za uspješno i efikasno vršenje poslova iz člana 5. Odluke o obrazovanju Službe; - planirati mjere i postupke zaštite i spašavanja u slučaju postojanja neposredne opasnosti od nastajanja prirodne ili druge nesreće; - obezbjeđivati MTS-a i opremu neophodnu za izvršavanje poslova i rad Službe, kako bi u određenom trenutku mogla djelovati, provoditi aktivnosti i mjere značajne za sprečavanje nastajanja i širenja opasnosti. <p>U cilju preduzimanja preventivnih mjera iz djelokruga rada Službe, u slučaju potrebe Služba može biti angažirana, na zahtjev GŠCZ, i prije nego je proglašeno stanje prirodne ili druge nesreće.</p>	<p style="text-align: center;">2</p> <p style="text-align: center;">I – FAZA PREVENTIVNA ZAŠTITA</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Zemljotres, - rušenja, - velike poplave, - snježni nanosi, - odroni i klizanje tla, - suša, - tuča –grad, - velike hladnoće, - olujni vjetrovi, - požar, - masovne ljudske, životinjske i biljne bolesti, - ekspanzije eksplozije gasa, - rudarske nesreće, - RHB - kontaminacija zraka, vode i tla, - mine i NUS, - saobraćajne nesreće 	<p>„Vodovod“ d.o.o. Mostar</p>	<p>MTS i oprema Službe</p>	<p>Kroz redovne aktivnosti i u vrijeme angažiranja</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Sredstva ostvarena po članu 180. Zakona, - Sredstva pravnog subjekta 	<p style="text-align: center;">8</p> <p style="text-align: center;"><i>Stalna svrahnja sa službama medicinske pomoći, te nadležnim zdravstvenim ustanovama</i></p>
<p>Tokom trajanja prirodne ili druge nesreće Služba za vodosnadbjevanje mora biti stalno u mobilnom stanju i izvršavati sve zadatke iz svoje nadležnosti utvrđene u članu 5. ove Odluke na području cijelog grada koje naredi Gradski štab civilne zaštite, zavisno od prirodne ili druge nesreće koja se desila na tom području.</p>	<p style="text-align: center;">II – FAZA SPAŠAVANJA</p>		<p>„Vodovod“ d.o.o. Mostar</p>	<p>MTS i oprema Službe</p>	<p>Od angažovanja Službe</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Sredstva ostvarena po članu 180. Zakona, - Donacije 	
<p><i>Služba će izvršavati naredbe Gradskog štaba CZ i poslove iz svoje nadležnosti vršiti na području Grada, u mjestima koje odredi Štab, a prema potrebi i na području HNK-a kada postoji neophodna potreba pružanja pomoći u slučajevima prirodne ili druge nesreće.</i></p>	<p style="text-align: center;">III – FAZA OTKLANJANJA POSLEDICA</p>		<p>„Vodovod“ d.o.o. Mostar</p>	<p>MTS i oprema Službe</p>	<p>Od angažovanja Službe</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Sredstva ostvarena po članu 180. Zakona, - Donacije 	

DOKUMENT BROJ: III – 5

AKTIVNOSTI NA ZAŠTITI I SPAŠAVANJU LJUDI I MATERIJALNIH
DOBARA OD PRIRODNIH I DRUGIH NESREĆA

5.SLUŽBA ZA SPAŠAVANJE IZ RUŠEVINA

Aktivnosti, mjere, postupci i zadaci	Faza	Vrsta nesreće ili opasnosti	Izvršilac	Materijalna i druga sredstva i oprema	Rok	Izvori finansiranja	Napomena
<p>1</p> <p>U fazi preventivne zaštite Služba za spašavanje iz ruševina će kontinuirano:</p> <ul style="list-style-type: none"> - planirati i provoditi stručnu obuku i osposobljavanje svih pripadnika Službe za spašavanje iz ruševina za uspješno i efikasno vršenje poslova iz člana 5. Odluke o obrazovanju Službe; - planirati mjere i postupke zaštite i spašavanja u slučaju postojanja neposredne opasnosti od nastajanja prirodne ili druge nesreće; - obezbjeđivati MTS-a i opremu neophodnu za izvršavanje poslova i rad Službe, kako bi u određenom trenutku mogla djelovati, provoditi aktivnosti i mjere značajne za sprečavanje nastajanja i širenja opasnosti. <p>U cijlu preduzimanja preventivnih mjera iz djelokruga rada Službe, u slučaju potrebe Služba može biti angažirana, na zahtjev GŠCZ, i prije nego je proglašeno stanje prirodne ili druge nesreće.</p>	2	3	4	5	6	7	8
<p>I – FAZA PREVENTIVNA ZAŠTITA</p>		<ul style="list-style-type: none"> - Zemljotres, - rušenja, - velike poplave, - snježni nanosi, - odroni i klizanje tla, - suša, - tuča –grad, - velike hladnoće, - olujni vjetrovi, - požar, - masovne ljudske, životinjske i biljne bolesti, - ekspanzije eksplozije gasa, - rudarske nesreće, - RHB kontaminacija zraka, vode i tla, - mine i NUS, - saobraćajne nesreće 	„ HP Investing“d.o.o. Mostar	MTS i oprema Službe	Kroz redovne aktivnosti i u vrijeme angažiranja	<ul style="list-style-type: none"> - Sredstva ostvarena po članu 180. Zakona, - Sredstva pravnog subjekta 	Stalna suradnja sa službama medicinske pomoći, te nadležnim zdravstvenim ustanovama
<p>II – FAZA SPAŠAVANJA</p> <p>Tokom trajanja prirodne ili druge nesreće Služba za spašavanje iz ruševina mora biti stalno u mobilnom stanju i izvršavati sve zadatke iz svoje nadležnosti utvrdene u članu 5. ove Odluke na području cijelog grada koje naredi Gradski štab civilne zaštite, zavisno od prirodne ili druge nesreće koja se desila na tom području s tim da se, po naredbi Gradskog štaba civilne zaštite, a prema potrebi i na području HNK-a kada postoji neophodna potreba pružanja pomoći u slučajevima prirodne ili druge nesreće.</p>	III – FAZA OTKLANJANJA POSLJEDICA		„ HP Investing“d.o.o. Mostar	MTS i oprema Službe	Od angažovanja Službe	<ul style="list-style-type: none"> - Sredstva ostvarena po članu 180. Zakona, - Donacije 	

Grada Mostara

DOKUMENT BROJ: III – 6

**AKTIVNOSTI NA ZAŠTITI I SPAŠAVANJU LJUDI I MATERIJALNIH
DOBARA OD PRIRODNIH I DRUGIH NESREĆA**

6. SLUŽBA ZA SPAŠAVANJE SA VISINA

Aktivnosti, mjere, postupci i zadaci	Faza	Vrsta nesreće ili opasnosti	Izvršilac	Materijalna sredstva i druga oprema	Rok	Izvori finansiranja	Napomena
<p style="text-align: center;">1</p> <p>U fazi preventivne zaštite Služba za Spašavanje sa visina će kontinuirano:</p> <ul style="list-style-type: none"> - planirati i provoditi stručnu obuku i osposobljavanje svih pripadnika Službe za spašavanje sa visina za uspješno i efikasno vršenje poslova iz člana 5. Odluke o obrazovanju Službe; - planirati mjere i postupke zaštite i spašavanja u slučaju postojanja neposredne opasnosti od nastajanja prirodne ili druge nesreće; - obezbjeđivati MTS-a i opremu neophodnu za izvršavanje poslova i rad Službe, kako bi u određenom trenutku mogla djelovati, provoditi aktivnosti i mjere značajne za sprečavanje nastajanja i širenja opasnosti. <p>U cilju preduzimanja preventivnih mjera iz djelokruga rada Službe, u slučaju potrebe Služba može biti angažirana, na zahtjev GŠCZ, i prije nego je proglašeno stanje prirodne ili druge nesreće.</p>	<p style="text-align: center;">2</p> <p style="text-align: center;">I – FAZA PREVENTIVNA ZASTITA</p>	<p style="text-align: center;">3</p> <ul style="list-style-type: none"> - Zemljotres, - rušenja, - velike poplave, - snježni nanosi, - odroni i klizanje tla, - suša, - tuča –grad, - velike hladnoće, - olujni vjetrovi, - požar, - masovne ljudske, - životinjske i biljne bolesti, - ekspanzije eksplozije gasa, - rudarske nesreće, - RHB kontaminacija zraka, vode i tla, - mine i NUS, - saobraćajne nesreće 	<p style="text-align: center;">4</p> <p>Gorska Služba Spašavanja – Stanica Mostar Gorska Služba Spašavanja Hercegovačka gorska služba spašavanja</p>	<p style="text-align: center;">5</p> <p>MTS i oprema Službe</p>	<p style="text-align: center;">6</p> <p>Kroz redovne aktivnosti i u vrijeme angažiranja</p>	<p style="text-align: center;">7</p> <p>- Sredstva ostvarena po članu 180. Zakona, - Sredstva pravnog subjekta</p>	<p style="text-align: center;">8</p> <p>Stalna suradnja sa službama medicinske pomoći, te nadležnim zdravstvenim ustanovama</p>
<p>Tokom trajanja prirodne ili druge nesreće Služba za spašavanje mora biti stalno u mobilnom stanju i izvršavati sve zadatke iz svoje nadležnosti utvrđene u članu 5. ove Odluke na području cijelog grada koje naredi Gradski štab civilne zaštite, zavisno od prirodne ili druge nesreće koja se desila na tom području s tim da se, po naredbi Gradskog štaba civilne zaštite može angažovati, po potrebi i na cjelokupnom području HNK, kada se za tim ukaže neophodna potreba, radi saniranja ili eliminiranja moguće opasnosti.</p>	<p style="text-align: center;">II – FAZA SPAŠAVANJA</p>		<p>Gorska Služba Spašavanja – Stanica Mostar Gorska Služba Spašavanja Hercegovačka gorska služba spašavanja</p>	<p>MTS i oprema Službe</p>	<p>Od angažovanja Službe</p>	<p>- Sredstva ostvarena po članu 180. Zakona, - Donacije</p>	
<p>Služba će izvršavati naredbe Gradskog štaba CZ i poslove iz svoje nadležnosti vršiti na području Grada, u mjestima koje odredi Štab, a prema potrebi i na području HNK-a kada postoji neophodna potreba pružanja pomoći u slučajevima prirodne ili druge nesreće.</p>	<p style="text-align: center;">III – FAZA OTKLANJANJA POSLEDJICA</p>		<p>Gorska Služba Spašavanja – Stanica Mostar Hercegovačka gorska služba spašavanja</p>	<p>MTS i oprema Službe</p>	<p>Od angažovanja Službe</p>	<p>- Sredstva ostvarena po članu 180. Zakona, - Donacije</p>	

DOKUMENT BROJ: III – 7

AKTIVNOSTI NA ZAŠTITI I SPAŠAVANJU LJUDI I MATERIJALNIH
DOBARA OD PRIRODNIH I DRUGIH NESREĆA

7.SLUŽBA ZA SPAŠAVANJE NA VODI I POD VODOM

Aktivnosti, mjere, postupci i zadaci	Faza	Vrsta nesreće ili opasnosti	Izvršilac	Materijalna i druga sredstva i oprema	Rok	Izvori finansiranja	Napomena
<p>I</p> <p>U fazi preventivne zaštite Služba za Spašavanje na vodi i pod vodom će kontinuirano:</p> <ul style="list-style-type: none"> - planirati i provoditi stručnu obuku i osposobljavanje svih pripadnika Službe za spašavanje na vodi i pod vodom za uspješno i efikasno vršenje poslova iz člana 5. - Odluke o obrazovanju Službe; - planirati mjere i postupke zaštite i spašavanja u slučaju postojanja neposredne opasnosti od nastajanja prirodne ili druge nesreće; - obezbjeđivati MTS-a i opremu neophodnu za izvršavanje poslova i rad Službe, kako bi u određenom trenutku mogla djelovati, provoditi aktivnosti i mjere značajne za sprečavanje nastajanja i širenja opasnosti. <p>U cilju preduzimanja preventivnih mjera iz djelokruga rada Službe, u slučaju potrebe Služba može biti angažirana, na zahtjev GŠCZ, i prije nego je proglašeno stanje prirodne ili druge nesreće.</p>	2	3	4	5	6	7	8
<p>II – FAZA SPAŠAVANJA</p> <p>Tokom trajanja prirodne ili druge nesreće Služba za spašavanje mora biti stalno u mobilnom stanju i izvršavati sve zadatke iz svoje nadležnosti utvrđene u članu 5. ove Odluke na području cijelog grada koje naredi Gradski štab civilne zaštite, zavisno od prirodne ili druge nesreće koja se desila na tom području s tim da se, po naredbi Gradskog štaba civilne zaštite može angažovati, po potrebi i na cjelokupnom području HNK, kada se za tim ukaže neophodna potreba, radi saniranja ili eliminiranja moguće opasnosti.</p>	I – FAZA PREVENTIVNA ZAŠTITA	<ul style="list-style-type: none"> - Zemljotres, - rušenja, - velike poplave, - snježni nanosi, - odroni i klizanje tla, - suša, - tuča –grad, - velike hladnoće, - olujni vjetrovi, - požar, - masovne ljudske, - životinjske i biljne bolesti, - ekspanzije eksplozije gasa, - rudarske nesreće, - RHB kontaminacija zraka, vode i tla, - mine i NUS, - saobraćajne nesreće 	<p>„Intervenatna spasilačka služba“ Mostar</p> <p>Sportsko ekološka udruga Hercegovina</p>	MTS i oprema Službe	Kroz redovne aktivnosti i u vrijeme angažiranja	<ul style="list-style-type: none"> - Sredstva ostvarena po članu 180. Zakona, - Sredstva ostvarena po članu 180. Zakona, Donacije 	Stalna suradnja sa službama medicinske pomoći, te nadležnim zdravstvenim ustanovama
<p>III – FAZA OTKLANJANJA POSLJEDICA</p> <p>Služba će izvršavati naredbe Gradskog štaba CZ i poslove iz svoje nadležnosti vršiti na području Grada, u mjestima koje odredi Štab, a prema potrebi i na području HNK-a kada postoji neophodna potreba pružanja pomoći u slučajevima prirodne ili druge nesreće.</p>			<p>„Intervenatna spasilačka služba“ Mostar</p> <p>Sportsko ekološka udruga Hercegovina</p>	MTS i oprema Službe	Od angažovanja Službe	<ul style="list-style-type: none"> - Sredstva ostvarena po članu 180. Zakona, Donacije 	

MJERE, POSTUPCI I ZADACI NA AKTIVIRANJU SLUŽBI ZAŠTITE I SPAŠAVANJA GRADA MOSTARA**I - UVOD**

1. U cilju stvaranja uvjeta da se u svim slučajevima nastanka prirodne i druge nesreće, na bilo kom dijelu Grada može obezbjediti odgovarajuća zaštita ljudi i materijalnih dobara formirane su službe zaštite i spašavanja na nivou Grada Mostara. Gradonačelnik je formirao u skladu sa Uredbom o rganiziranju službi zaštite i spašavanja Federacije BiH („Službene novine FBiH“, br. 77/06). šest službi zaštite i spašavanja u 5 pravih lica i jednom udruženju.
2. Službe zaštite i spašavanja, angažiraju se kada Gradonačelnik proglasi nastanak prirodne ili druge nesreće na području Grada Mostara, a izuzetno, agažiranje tih službi može se izvršiti i prije proglašenja prirodne ili druge nesreće, u slučaju kada prijete neposredna opasnost od nastanka prirodne i druge nesreće u cilju preduzimanja odgovarajućih mjera na sprečavanju nastanka te opasnosti ili nesreće ili ublažavanja njihovog djelovanja.

II - NAČIN ANGAŽIRANJA

3. Gradske Službe zaštite i spašavanja angažiraju se naredbom o angažiranju službe ili više njih koju donosi Gradski štab civilne zaštite (u daljem tekstu: Gradski štab).
4. Kada se donese naredba o angažiranju gradske službe zaštite i spašavanja ili više njih, rukovodioci pravnih lica i udruženja, u kojima su formirane službe zaštite i spašavanja, su dužni preduzeti sve potrebne mjere i radnje kojima će osigurati da se službe efikasno okupe i pravovremeno dođu na mjesto određeno naredbom Gradskog štaba i da mogu uspješno izvršiti zadatke iz svoje nadležnosti.
5. Izuzetno, u hitnim slučajevima kada ne postoji mogućnost da se u što kraćem roku održi sjednica Gradskog štaba, angažiranje službi zaštite i spašavanja može da naredi komandant, odnosno načelnik Gradskog štaba, ako je komandant odsutan ili je spriječen da to osobno učini, o čemu je dužan blagovremeno obavijestiti komandanta Gradskog štaba.
6. Naredba o angažiranju gradske službe ili službi zaštite i spašavanja treba biti u pismenoj formi i da sadrži:
 - sve elemente službenog akta (broj, pečat, potpis),
 - zadatak gradske službe u zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara,
 - vrijeme i mjesto djelovanja, realizacije zadatka,
 - rok za izvršenje zadatka ukoliko je bitno,
 - koordinaciju sa drugim snagama zaštite i spašavanja,
 - osobu određenu ispred Gradskog štaba za koordinaciju i izvještavanje,
 - dostavu usmenih i pismenih izvještaja,
 - ostala pitanja.

7. Dostavu naredbe Gradskog štaba o angažiranju gradske službe zaštite i spašavanja rukovodstvu službe zaštite i spašavanja organizira Služba civilne zaštite preko svojih resursa, a prije svega:

- preko Gradskog operativnog centra civilne zaštite (u daljem tekstu: Gradski operativni centar)

8. Naredba o angažiranju gradske službe zaštite i spašavanja uručuje se direktoru pravnog lica, odnosno predsjedniku udruženja u kojem je obrazovana služba zaštite i spašavanja, ili njihovim zamjenicima odnosno šefu Službe.

9. **gradske službe zaštite i spašavanja postupaju po razrađenim procedurama za djelovanje u slučaju angažiranja na zadacima zaštite i spašavanja, kojim**

je konkretno razrađeno:

- prijem naredbe za angažiranje gradske službe,
- način angažiranja gradske službe,
- obaveze rukovodioca gradske službe,
- izuzimanje materijalno - tehničkih sredstava za potrebe rada gradske službe,
- rad gradske službe na mjestu nesreće i preduzimanje operativnih mjera i
- druga pitanja.

Procedure djelovanja gradskih službi zaštite i spašavanja, iz ove tačke su sastavni dio ovog Dokumenta i nalaze se u prilogu.

10. Nakon prijema naredbe o angažiranju službe zaštite i spašavanja odgovorno lice unutar svoje organizacije (pravnog lica ili udruženja) preduzima mjere i postupke obavještanja i pozivanja članova službe zaštite i spašavanja, njihovog okupljanja, izuzimanja potrebnih materijalno - tehničkih sredstava i upućivanja Službe na izvršenje zadatka.

11. Mjesta okupljanja i vrijeme aktiviranja članova službi zaštite i spašavanja utvrđena su planom Službe, a prikazana su u Pregledu Gradskih službi zaštite i spašavanja.

12. Odgovorno lice gradske službe zaštite i spašavanja čije je angažiranje naređeno obavezno je da, dok traje vrijeme pozivanja, okupljanja, izuzimanja MTS-a i upućivanja na mjesto izvršenja zadatka, svaka 2 sata obavješta Gradski operativni centar, o procesu angažiranja gradske službe, eventualnim problemima i drugom.

13. **Proces aktiviranja gradske službe zaštite i spašavanja je završen tek nakon što je gradska služba u planiranom kadrovskom obimu i sa planiranim MTS i oprema stigla na mjesto izvršenja zadatka.**

14. Nakon dolaska na mjesto izvršenja zadatka Gradska služba zaštite i spašavanja otpočinje izvršenje zadatka utvrđenog u naredbi angažiranju i u daljem radu postupa u skladu sa ostalim odredbama iz naredbe, ili odredbama drugih naredbi koje mogu biti izdane nakon izdavanja prve naredbe.
15. Gradski štab prati izvršenje zadatka određenog dotičnoj gradskoj službi zaštite i spašavanja i donosi odluku o njenom daljem angažiranju na drugim zadacima, na istom ili drugom lokalitetu, na poslovima koje izvršava odnosna služba i na području predviđenom za njeno djelovanje.
16. Ukoliko Gradski štab odluči da se već angažirana gradska služba zaštite i spašavanja nakon izvršenja prvog zadatka, angažira na drugom zadatku, na istom ili drugom lokalitetu, sa svim svojim snagama ili dijelom snaga, tu svoju odluku Gradski štab formuliše kroz novu naredbu o angažiranju odnosno službe koju dostavlja odgovornom licu na izvršenje.
17. Ukoliko nema potrebe za daljim ili novim angažiranjem gradske službe zaštite i spašavanja, Gradski štab donosi o tome odluku i o tome pismeno ili usmeno saopćava odgovornom licu službe zaštite i spašavanja.
Nakon saopćavanja ove odluke služba zaštite i spašavanja prestaje sa daljim angažiranjem, skuplja ljudstvo i opremu, vraća se u matičnu bazu, čisti i pohranjuje svoju opremu i raspušta ljudstvo.
18. **Ovim se smatra da je aktiviranje i angažiranje gradske službe zaštite i spašavanja i izvršavanje zadataka postavljenih naredbom o njenom angažiranju - završeno.**
19. Nakon prethodnih radnji odgovorno lice gradske službe zaštite i spašavanja Gradskom štabu, podnosi usmeni ili pismeni izvještaj o angažiranju gradske službe i realizaciji donešene naredbe, odnosno izvršenja zadataka. Ukoliko je izvještaj podnešen usmeno, potrebno je podnijeti i pismeni izvještaj u roku od 24 sata.
20. Ukoliko se ocijeni za potrebnim da se ista služba ponovo angažira na nekom drugom zadatku, na istom ili drugom lokalitetu kompletan postupak angažiranja gradske službe zaštite i spašavanja naveden u ovom dokumentu se ponavlja.
21. Sastavni dio ovog dokumenta čine sljedeći prilozii:
- Procedure za djelovanje službi zaštite i spašavanja u slučajevima angažovanja na zadacima zaštite i spašavanja,
 - Pregled službi zaštite i spašavanja,
 - Pregled sastava službi i popuna ljudstvom,
 - Šema za aktiviranje službi zaštite i spašavanja,
 - Naredba o aktiviranju službi zaštite i spašavanja,
 - Pregledi MTS i opreme namjenjene za rad službi zaštite i spašavanja,

4. DOKUMENT O MJERAMA ZAŠTITE I SPAŠAVANJA

Mjere, postupci i zadaci Gradskog štaba civilne zaštite, Gradonačelnika i svake gradske službe za upravu kao i Mjesnih zajednica na izvršavanju zadataka koji se odnose na zaštitu i spašavanje u tri faze (preventivnoj, operativnoj i sanacionoj) :

DOKUMENT: IV-1

r/b	Izvršilac	Mjere, postupci i zadaci
1.	GRADSKI ŠTAB CIVILNE ZAŠTITE	<p>Kada (po procjeni) nastupi stanje neposredne opasnosti od nastanka prirodne ili druge nepogode, Gradski štab civilne zaštite :</p> <ul style="list-style-type: none"> -organizuje vanrednu sjednicu Štaba, gdje shodno stanju na terenu i procjeni utvrđuje pravce mogućeg djelovanja, -po proglašenju stanja prirodne ili druge nepogode od strane Gradonačelnika, organizuje vanrednu sjednicu Gradskog štaba, -donosi naredbu o angažiranju snaga i sredstava civilne zaštite, kao i ljudstva i sredstava organa uprave, pravnih lica i drugih institucija i građana i njihovih sredstava, na zadacima zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara koji su ugroženi ili stradali od (usljed) djelovanja prirodne ili druge nesreće na području koje je pogodeno tom nesrećom, -donosi naredbu o provođenju odgovarajućih mjera zaštite i spašavanja od prirodne ili druge nepogode i određuje snage i sredstva koje će provoditi te mjere, -u toku faze spašavanja i faze otklanjanja posljedica, neprekidno vrši usmjeravanje i raspoređivanje snaga i sredstava na područja na kojima je njihovo angažovanje potrebno i određuje mjere i aktivnosti koje treba preduzeti, -usmjerava i koordinira ukupne aktivnosti na spašavanju ljudi i materijalnih dobara i otklanjanju posljedica na području pogođenim prirodnom ili drugom nepogodom, -određuje zadatke angažiranim snagama civilne zaštite i drugim snagama koje trebaju preduzimati u spašavanju ljudi, a koje zadatke treba da provode na zaštiti materijalnih dobara i stalno prati i kontroliše izvršenje datih zadataka i prema potrebi, preduzima druge mjere koje će osigurati izvršenje naredenih zadataka, -aktivira rad Operativnog centra civilne zaštite u proširenom sastavu, -organizuje dežurstvo u prostorijama civilne zaštite, odnosno preko struktura civilne zaštite, i u ugroženim područjima, -rješava sva pitanja koja se tokom provedbe zaštite i spašavanja pojave u vezi sa angažovanjem snaga i sredstava civilne zaštite i provedbi mjera zaštite i spašavanja i samozaštite građana, -aktivira Stručnu komisiju Grada za pitanja prirodne i druge nepogode, koju šalje na ugroženi teren, -objedinjava izvještaje Stručne komisije i na osnovu istih a po procjeni utvrđenih prioriteta, angažuje odgovarajuće snage i sredstva u cilju saniranja posljedica nastalih djelovanjem prirodne i druge nepogode, -donosi naredbu o evakuaciji ljudi i materijalnih dobara, -pri provođenju evakuacije ostvaruje saradnju s službama za upravu, policijskom stanicom, crvenim križom, humanitarnim organizacijama i privrednim društvima koja mogu pomoći u učinkovitom izvršavanju evakuacije, -angažuje se na odgovarajućoj provedbi zbrinjavanja evakuiranog stanovništva, -ostvaruje saradnju sa svim subjektima zaštite i spašavanja neophodnim za saniranje posljedica nastalih djelovanjem prirodne nepogode, -rukovodi akcijom zaštite i spašavanja sve dotle dok se ne stvore uslovi na normalno odvijanje života i rada na ugroženom području, -aktivira rad gradske komisije za procjenu šteta, -administrativno pomaže Gradskoj komisiji za procjenu šteta, te na osnovu izvještaja Komisije o procijenjenoj šteti, sačinjava zbirni izvještaj o prirodnoj nepogodi kojeg dostavlja Gradonačelniku i vijeću Grada Mostara na razmatranje i usvajanje.

	GRADONAČELNIK	<p>-donosi Gradski Plan zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara od prirodne i druge nepogode,</p> <p>-donosi Odluku o proglašenju stanja prirodne i druge nepogode i naređuje upotrebu snaga i sredstava civilne zaštite, službi za upravu, privrednih društava i drugih pravnih lica sa područja Grada na prevenciji, ublažavanju i otklanjanju štetnih posljedica od prirodne i druge nepogode,</p> <p>-naređuje mobilizaciju građana i njihovih sredstava i sredstava pravnih lica, samostalnih privrednika, Gradskih službi za upravu kao i jedinica, štabova, povjerenika i službi zaštite i spašavanja,</p> <p>-obrazuje Stručnu Gradsku komisiju za pitanja prirodne i druge nepogode, sa jasno naznačenim djelokrugom rada, postupcima, naknadama za angažovanje i sl,</p> <p>-u pravilniku o unutrašnjoj organizaciji, jasno određuje Gradsku službu koja se bavi pokretanjem projektovanja i sanacijama klizanja i odronjavanja zemljišta, te Službu koja vodi registar klizišta,</p> <p>-obrazuje Gradsku komisiju za procjenu šteta,</p> <p>-sklapa odgovarajuće ugovore sa građanima, pravnim i fizičkim licima radi odgovarajućeg zbrinjavanja evakuiranog stanovništva,</p> <p>-koordinira i prati rad svih službi za upravu Grada, sa aspekta zaštite i spašavanja,</p> <p>-provodi Odluke Gradskog vijeća koje su vezane za provođenje preventivnih mjera zaštite i spašavanja od klizanja i odronjavanja zemljišta.</p>
3.	ORGANI UPRAVE	<p>-izvršavaju i obezbjeđuju izvršavanje zakona, drugih propisa i općih akata kao i Plan zaštite i spašavanja Grada Mostara od prirodnih i drugih nepogoda,</p> <p>-staraju se o organizovanju i provođenju mjera zaštite i spašavanja u oblasti za koju su osnovani i odgovorni su za stanje te zaštite,</p> <p>-prate stanje zaštite i predlažu mjere za razvoj i unapređenje zaštite od prirodne i druge nepogode,</p> <p>-dužni su da razrađuju zadatke od značaja za zaštitu i spašavanje u svojim godišnjim planovima rada.</p>
4.	MJEŠNE ZAJEDNICE	<p>-utvrđuju organizaciju i provođenje preventivnih, operativnih i sanacionih mjera zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara,</p> <p>-organizuju i osposobljavaju građane za provođenje zadataka i mjera zaštite i spašavanja od prirodne i druge nepogode,</p> <p>-planiraju, organizuju i provode odgovarajuće mjere zaštite od prirodne i druge nepogode,</p> <p>-planiraju i organizuju radne jedinice od svih građana i provode njihovo angažovanje radi učešća u zaštiti i spašavanju od prirodnih i drugih nepogoda,</p> <p>-organizuju i obezbjeđuju prihvati i zbrinjavanje pomjerenih građana i njihovih materijalnih dobara,</p> <p>-organizuju i održavaju red za vrijeme prirodne nepogode,</p> <p>-obezbjeđuju informisanje svojih mještana o posljedicama i mjerama koje se preduzimaju od strane Gradskog štaba CZ na zaštiti i otklanjanju posljedica od prirodne i druge nepogode.</p>

SNJEG I SNJEŽNI NANOSI

Mjere, postupci i zadaci Gradskog štaba civilne zaštite, Gradonačelnika i svake gradske službe za upravu kao i Mjesnih zajednica na izvršavanju zadataka koji se odnose na zaštitu i spašavanje u tri faze (preventivnoj, operativnoj i sanacionoj) :
DOKUMENT: IV-2

r/b	Izvršilac	Mjere, postupci i zadaci
1.	GRADSKI ŠTAB CIVILNE ZAŠTITE	<p>- kada (po procjeni) nastupi stanje neposredne opasnosti od nastanka prirodne nepogode, snijega i sniježnih nanosa, (visina sniježnog pokrivača u gradu 50 cm i više i u planinskom dijelu 60 cm i više) organizuje vanrednu sjednicu Štaba, gdje shodno stanju na terenu i procjeni utvrđuje pravce mogućeg djelovanja, odnosno predlaže Gradonačelniku proglašanje stanja prirodne nepogode,</p> <p>- po proglašenju stanja prirodne nepogode od snijega i sniježnih nanosa od strane Gradonačelnika, organizuje vanrednu sjednicu Gradskog štaba,</p> <p>- donosi naredbu o angažiranju snaga i sredstava civilne zaštite, kao i ljudstva i sredstava organa uprave, pravnih lica i drugih institucija i građana i njihovih sredstava, na zadacima zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara koji su ugroženi ili stradali od (usljed) djelovanja prirodne nesreće na području koje je pogodeno tom nepogodom odnosno nesrećom,</p> <p>- donosi naredbu o provođenju odgovarajućih mjera zaštite i spašavanja od snijega i sniježnih nanosa i određuje snage i sredstva koje će provoditi te mjere,</p> <p>- u toku faze spašavanja i faze otklanjanja posljedica, neprekidno vrši usmjeravanje i raspoređivanje snaga i sredstava na područja na kojima je njihovo angažovanje potrebno i određuje mjere i aktivnosti koje treba preduzeti,</p> <p>- usmjerava i koordinira ukupne aktivnosti na spašavanju ljudi i materijalnih dobara i otklanjanju posljedica na području pogođenim snijegom i sniježnim nanosima,</p> <p>- određuje zadatke angažiranim snagama civilne zaštite i drugim snagama koje trebaju preduzimati u spašavanju ljudi, a koje zadatke treba da provode na zaštiti materijalnih dobara i stalno prati i kontrolise izvršenje datih zadataka i prema potrebi, preduzima druge mjere koje će osigurati izvršenje naređenih zadataka,</p> <p>- aktivira rad Operativnog centra civilne zaštite u proširenom sastavu,</p> <p>- organizuje (po procjeni) dežurstvo u prostorijama civilne zaštite, odnosno preko struktura civilne zaštite, i u ugroženim područjima,</p> <p>- rješava sva pitanja koja se tokom provedbe zaštite i spašavanja pojave u vezi sa angažovanjem snaga i sredstava civilne zaštite i provedbi mjera zaštite i spašavanja</p> <p>- organizuje i aktivira Stručnu komisiju za pitanja snijega i sniježnih nanosa, koju šalje na ugroženi teren,</p> <p>- objedinjava izvještaje Stručne komisije i na osnovu istih a po procjeni utvrđenih prioriteta, angažuje odgovarajuće snage i sredstva u cilju saniranja posljedica nastalih djelovanjem snijega i sniježnih nanosa,</p> <p>- donosi sve neophodne naredbe koje za cilj imaju zaštitu stanovništva ,</p> <p>- pri provođenju akcije zaštite i spašavanja ostvaruje saradnju s službama za upravu, policijskom stanicom, crvenim križom, humanitarnim organizacijama i privrednim društvima koja mogu na bilo koji način pomoći u akciji zaštite i spašavanja,</p> <p>- angažuje se na odgovarajućoj provedbi zbrinjavanja ugroženog stanovništva,</p> <p>- ostvaruje saradnju sa svim subjektima zaštite i spašavanja neophodnim za saniranje posljedica nastalih djelovanjem prirodne nepogode,</p> <p>- rukovodi akcijom zaštite i spašavanja sve dotle dok se ne svore uslovi na normalno odvijanje života i rada na ugroženom području,</p> <p>- aktivira rad gradske komisije za procjenu šteta,</p> <p>- administrativno pomaže Gradskoj komisiji za procjenu šteta, te na osnovu izvještaja Komisije o procijenjenoj šteti, sačinjava zbirni izvještaj o prirodnoj nepogodi kojeg dostavlja Gradonačelniku i vijeću Grada Mostara na razmatranje i usvajanje.</p>

2.	GRADONAČELNIK	<ul style="list-style-type: none"> - donosi Gradski Plan zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara od prirodne nepogode - snijega i sniježnih nanosa, - donosi Odluku o proglašenju stanja prirodne nepogode od snijega i sniježnih nanosa i naređuje upotrebu snaga i sredstava civilne zaštite, službi za upravu, privrednih društava i drugih pravnih lica sa područja Grada na prevenciji, ublažavanju i otklanjanju štetnih posljedica od prirodne nepogode, - naređuje mobilizaciju građana i njihovih sredstava i sredstava pravnih lica, samostalnih privrednika, Gradskih službi za upravu kao i jedinica, štabova, povjerenika i službi zaštite i spašavanja, - obrazuje Gradsku komisiju za procjenu šteta, - sklapa odgovarajuće ugovore sa građanima, pravnim i fizičkim licima radi odgovarajućeg zbrinjavanja evakuiranog stanovništva, - koordinira i prati rad svih službi za upravu Grada, sa aspekta zaštite i spašavanja, - provodi Odluke Gradskog vijeća koje su vezane za provođenje preventivnih mjera zaštite i spašavanja.
3.	ORGANI UPRAVE	<ul style="list-style-type: none"> - izvršavaju i obezbjeđuju izvršavanje zakona, drugih propisa i općih akata kao i Plan zaštite i spašavanja Grada Mostara od snijega i sniježnih nanosa, - staraju se o organizovanju i provođenju mjera zaštite i spašavanja u oblasti za koju su osnovani i odgovorni su za stanje te zaštite, - prate stanje zaštite i predlažu mjere za razvoj i unapređenje zaštite od snijega i sniježnih nanosa, - dužni su da razrađuju zadatke od značaja za zaštitu i spašavanje u svojim godišnjim planovima rada.
4.	MJEŠNE ZAJEDNICE	<ul style="list-style-type: none"> - provode odgovarajuće mjere zaštite od snijega i sniježnih nanosa kada je na snazi prirodna nepogoda, - organizuju i održavaju red za vrijeme prirodne nepogode od snijega i sniježnih nanosa, - obezbjeđuju informisanje svojih mješтана o posljedicama i mjerama koje se preduzimaju od strane Gradskog štaba CZ na zaštiti i otklanjanju posljedica od snijega i sniježnih nanosa.

POPLAVE
Mjere, postupci i zadaci Gradskog štaba civilne zaštite, Gradonačelnika i svake gradske službe za upravu kao i Mjesnih zajednica na izvršavanju zadataka koji se odnose na zaštitu i spašavanje u tri faze (preventivnoj, operativnoj i sanacionoj) :
DOKUMENT: IV-3

r/b	Izvršilac	<i>Mjere, postupci i zadaci</i>
1.	GRADSKI ŠTAB CIVILNE ZAŠTITE	<ul style="list-style-type: none"> - po proglašenju stanja prirodne nepogde od poplave od strane Gradonačelnika, odnosno proglašenja stanja neposredne opasnosti od nastanka prirodne nepogode, organizuje vanrednu sjednicu Gradskog štaba, - donosi naredbu o angažiranju snaga i sredstava civilne zaštite, kao i ljudstva i sredstava organa uprave i upravnih organizacija, pravnih lica i drugih institucija i građana i njihovih sredstava, na zadacima zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara koji su ugroženi ili stradali od (usljed) djelovanja prirodne i druge nesreće na području koje je pogodeno tom nesrećom, - donosi naredbu o provođenju odgovarajućih mjera zaštite i spašavanja od poplave i određuje snage i sredstva koje će provoditi te mjere, - u toku faze spašavanja i faze otklanjanja posljedica, neprekidno vrši usmjeravanje i raspoređivanje snaga i sredstava na područja na kojima je njihovo angažovanje potrebno i određuje mjere i aktivnosti koje treba preduzeti, - usmjerava i koordinira ukupne aktivnosti na spašavanju ljudi i materijalnih dobara i otklanjanju posljedica na području pogodnom prirodnom i drugom nepogodom - određuje zadatke angažiranim snagama civilne zaštite i drugim snagama koje trebaju preduzimati u spašavanju ljudi, a koje zadatke treba da provode na zaštiti materijalnih dobara i stalno prati i kontroliše izvršenje datih zadataka i prema potrebi, preduzima druge mjere koje će osigurati izvršenje naredenih zadataka, - aktivira rad Operativnog centra civilne zaštite u proširenom sastavu, - organizuje dežurstvo u prostorijama civilne zaštite, odnosno preko snaga civilne zaštite, i u ugroženim područjima, - rješava sva pitanja koja se tokom provedbe zaštite i spašavanja pojave u vezi sa angažovanjem snaga i sredstava civilne zaštite i provedbi mjera zaštite i spašavanja i samozaštite građana, - aktivira Stručnu Gradsku komisiju za procjenu šteta, koju šalje na ugroženi teren, - objedinjava izvještaje Stručne komisije i na osnovu istih angažuje odgovarajuće snage i sredstva u cilju suzbijanja posljedica nastalih djelovanjem poplave, - donosi naredbu o evakuaciji ljudi i materijalnih dobara, - pri provođenju evakuacije ostvaruje saradnju s policijskom stanicom, humanitarnim organizacijama i privrednim društvima koja mogu pomoći u učinkovitom izvršavanju evakuacije, - angažuje se na odgovarajućoj provedbi zbrinjavanja evakuiranog stanovništva, - ostvaruje saradnju sa svim subjektima zaštite i spašavanja neophodnim za saniranje posljedica nastalih djelovanjem prirodne nepogode, - rukovodi akcijom zaštite i spašavanja sve dotle dok se ne stvore uslovi na normalno odvijanje života i rada na ugroženom području, - aktivira rad gradske komisije za procjenu šteta, - pomaže Gradskoj komisiji za procjenu šteta, te na osnovu izvještaja Komisije o procijenjenoj šteti, sačinjava zbirni izvještaj o prirodnoj nepogodi kojeg dostavlja Gradonačelniku i vijeću Grada Mostara na razmatranje i usvajanje.

2.	GRADONAČELNIK	<ul style="list-style-type: none"> - donosi Gradski Plan zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara od prirodne nepogode - poplave, - donosi Odluku o proglašenju stanja prirodne nepogode od poplave, - donosi Odluku o angažovanju građana i njihovih sredstava i sredstava pravnih lica, samostalnih privrednika, državnih organa kao i jedinica, štabova, povjerenika i službi zaštite i spašavanja, - obrazuje Gradsku komisiju za procjenu šteta, - sklapa odgovarajuće ugovore sa građanima, pravnim i fizičkim licima radi odgovarajućeg zbrinjavanja evakuiranog stanovništva, - koordinira i prati rad svih službi za upravu Grada, - provodi Odluke Gradskog vijeća koje su vezane za provođenje preventivnih mjera zaštite i spašavanja od poplava.
3.	ORGANI UPRAVE	<ul style="list-style-type: none"> - izvršavaju i obezbjeđuju izvršavanje zakona, drugih propisa i općih akata kao i Plan zaštite i spašavanja Grada Mostara od poplave, - staraju se o organizovanju i provođenju mjera zaštite i spašavanja u oblasti za koju su osnovani i odgovorni su za stanje te zaštite, - prate stanje zaštite i predlažu mjere za razvoj i unapređenje zaštite od poplave, - vrše nadzor nad provođenjem zakona, planova zaštite i provođenje preventivnih mjera zaštite u pravnim licima, - dužni su da razrađuju zadatke u svojim godišnjim planovima rada.
4.	MJSNE ZAJEDNICE	<ul style="list-style-type: none"> - u Statutu mjesne zajednice, utvrđuju organizaciju i provođenje preventivnih, operativnih i sanacionih mjera zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara, - organizuju i osposobljavaju građane za provođenje zadataka i mjera zaštite i spašavanja od poplave, - planiraju, organizuju i provode odgovarajuće mjere zaštite od poplave, - planiraju i organizuju radne jedinice od svih građana i provode njihovo angažovanje radi učešća u zaštiti i spašavanju od poplava, - organizuju i obezbjeđuju prihvat i zbrinjavanje pomicenih građana i njihovih materijalnih dobara, - organizuju i održavaju red za vrijeme prirodne nepogode od poplave, - obezbjeđuju informisanje svojih mještana o opasnostima od prirodne nepogode od poplave kao i posljedicama i mjerama koje se preduzimaju na zaštiti i otklanjanju posljedica

KLIZANJE I ODRONJAVANJE ZEMLJIŠTA**Mjere, postupci i zadaci Gradskog štaba civilne zaštite, Gradonačelnika i svake gradske službe za upravu kao i Mjesnih zajednica na izvršavanju zadataka koji se odnose na zaštitu i spašavanje u tri faze (preventivnoj, operativnoj i sanacionoj)****DOKUMENT: IV-4**

r/b	Izvršilac	Mjere, postupci i zadaci
1.	GRADSKI ŠTAB CIVILNE ZAŠTITE	<ul style="list-style-type: none"> - kada (po procjeni) nastupi stanje neposredne opasnosti od nastanka prirodne nepogode, klizanja i odronjavanja zemljišta, organizuje vanrednu sjednicu Štaba, gdje shodno stanju na terenu i procjeni utvrđuje pravce mogućeg djelovanja, - po proglašenju stanja prirodne nepogode od klizanja i odronjavanja zemljišta od strane Gradonačelnika, organizuje vanrednu sjednicu Gradskog štaba, - donosi naredbu o angažiranju snaga i sredstava civilne zaštite, kao i ljudstva i sredstava organa uprave, pravnih lica i drugih institucija i građana i njihovih sredstava, na zadacima zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara koji su ugroženi ili stradali od (usljed) djelovanja prirodne nesreće na području koje je pogodeno tom nesrećom, - donosi naredbu o provođenju odgovarajućih mjera zaštite i spašavanja od klizanja i odronjavanja zemljišta i određuje snage i sredstva koje će provoditi te mjere, - u toku faze spašavanja i faze otklanjanja posljedica, neprekidno vrši usmjeravanje i raspoređivanje snaga i sredstava na područja na kojima je njihovo angažovanje potrebno i određuje mjere i aktivnosti koje treba preduzeti, - usmjerava i koordinira ukupne aktivnosti na spašavanju ljudi i materijalnih dobara i otklanjanju posljedica na području pogodnim klizanjem i odronjavanjem zemljišta, - određuje zadatke angažiranim snagama civilne zaštite i drugim snagama koje trebaju preduzimati u spašavanju ljudi, a koje zadatke treba da provode na zaštiti materijalnih dobara i stalno prati i kontroliše izvršenje datih zadataka i prema potrebi, preduzima druge mjere koje će osigurati izvršenje naređenih zadataka, - aktivira rad Operativnog centra civilne zaštite u proširenom sastavu, - organizuje dežurstvo u prostorijama civilne zaštite, odnosno preko struktura civilne zaštite, i u ugroženim područjima, - rješava sva pitanja koja se tokom provedbe zaštite i spašavanja pojave u vezi sa angažovanjem snaga i sredstava civilne zaštite i provedbi mjera zaštite i spašavanja i samozaštite građana, - aktivira Stručnu Gradsku komisiju za pitanja klizanja i odronjavanja zemljišta, koju šalje na ugroženi teren, - objedinjava izvještaje Stručne komisije i na osnovu istih a po procjeni utvrđenih prioriteta, angažuje odgovarajuće snage i sredstva u cilju saniranja posljedica nastalih djelovanjem klizanja i odronjavanja zemljišta, - donosi naredbu o evakuaciji ljudi i materijalnih dobara, - pri provođenju evakuacije ostvaruje saradnju s službama za upravu, policijskom stanicom, crvenim križom, humanitarnim organizacijama i privrednim društvima koja mogu pomoći u učinkovitom izvršavanju evakuacije, - angažuje se na odgovarajućoj provedbi zbrinjavanja evakuiranog stanovništva, - ostvaruje saradnju sa svim subjektima zaštite i spašavanja neophodnim za saniranje posljedica nastalih djelovanjem prirodne nepogode, - rukovodi akcijom zaštite i spašavanja sve dotle dok se ne stvore uslovi na normalno odvijanje života i rada na ugroženom području, - aktivira rad gradske komisije za procjenu šteta, - administrativno pomaže Gradskoj komisiji za procjenu šteta, te na osnovu izvještaja Komisije o procijenjenoj šteti, sačinjava zbirni izvještaj o prirodnoj nepogodi kojeg dostavlja Gradonačelniku i vijeću Grada Mostara na razmatranje i usvajanje.

	2. GRADONAČELNIK	<ul style="list-style-type: none"> - donosi Gradski Plan zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara od prirodne nepogode - klizanje i odronjavanje zemljišta, - donosi Odluku o proglašenju stanja prirodne nepogode od klizanja i odronjavanja zemljišta i naređuje upotrebu snaga i sredstava civilne zaštite, službi za upravu, privrednih društava i drugih pravnih lica sa područja Grada na prevenciji, ublažavanju i otklanjanju štetnih posljedica od prirodne nepogode, - naređuje mobilizaciju građana i njihovih sredstava i sredstava pravnih lica, samostalnih privrednika, Gradskih službi za upravu kao i jedinica, štabova, povjerenika i službi zaštite i spašavanja, - obrazuje Stručnu Gradsku komisiju za pitanja klizanja i odronjavanja zemljišta, sa jasno naznačenim djelokrugom rada, postupcima, naknadama za angažovanje i sl, - u pravilniku o unutrašnjoj organizaciji, jasno određuje Gradsku službu koja se bavi pokretanjem projektovanja i sanacijama klizanja i odronjavanja zemljišta, te Službu koja vodi registar klizišta, - obrazuje Gradsku komisiju za procjenu šteta, - sklapa odgovarajuće ugovore sa građanima, pravnim i fizičkim licima radi odgovarajućeg zbrinjavanja evakuiranog stanovništva, - koordinira i prati rad svih službi za upravu Grada, sa aspekta zaštite i spašavanja, - provodi Odluke Gradskog vijeća koje su vezane za provođenje preventivnih mjera zaštite i spašavanja od klizanja i odronjavanja zemljišta.
3.	ORGANI UPRAVE	<ul style="list-style-type: none"> - izvršavaju i obezbjeđuju izvršavanje zakona, drugih propisa i općih akata kao i Plan zaštite i spašavanja Grada Mostara od klizanja i odronjavanja zemljišta, - staraju se o organizovanju i provođenju mjera zaštite i spašavanja u oblasti za koju su osnovani i odgovorni su za stanje te zaštite, - prate stanje zaštite i predlažu mjere za razvoj i unapređenje zaštite od klizanja i odronjavanja zemljišta, - dužni su da razrađuju zadatke od značaja za zaštitu i spašavanje u svojim godišnjim planovima rada.
4.	MJESNE ZAJEDNICE	<ul style="list-style-type: none"> - u Statutu mjesne zajednice, utvrđuju organizaciju i provođenje preventivnih, operativnih i sanacionih mjera zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara, - organizuju i osposobljavaju građane za provođenje zadataka i mjera zaštite i spašavanja od klizanja i odronjavanja zemljišta, - planiraju, organizuju i provode odgovarajuće mjere zaštite od klizanja i odronjavanja zemljišta, - planiraju i organizuju radne jedinice od svih građana i provode njihovo angažovanje radi učesća u zaštiti i spašavanju od klizanja i odronjavanja zemljišta, - organizuju i obezbjeđuju prihvati i zbrinjavanje pomjerenih građana i njihovih materijalnih dobara, - organizuju i održavaju red za vrijeme prirodne nepogode od klizanja i odronjavanja zemljišta, - obezbjeđuju informisanje svojih mješтана o posljedicama i mjerama koje se preduzimaju od strane Gradskog štaba CZ na zaštiti i otklanjanju posljedica od klizanja i odronjavanja zemljišta.

EPIDEMIJE I EPIZOOTIJE

Mjere, postupci i zadaci Gradskog štaba civilne zaštite, Gradonačelnika i svake gradske službe za upravu kao i Mjesnih zajednica na izvršavanje zadataka koji se odnose na zaštitu i spašavanje u tri faze (preventivnoj, operativnoj i sanacionoj)

DOKUMENT: IV-5

r/b	Izvršilac	Mjere, postupci i zadaci
1.	GRADSKI ŠTAB CIVILNE ZAŠTITE	<ul style="list-style-type: none"> - po proglašenju stanja prirodne nepogode od epidemija ili epizootija od strane Gradonačelnika, odnosno proglašenja stanja neposredne opasnosti od nastanka prirodne nepogode, organiziraju vanrednu sjednicu Gradskog štaba, - donosi naredbu o angažiranju snaga i sredstava civilne zaštite, kao i ljudstva i sredstava organa uprave, pravnih lica i drugih institucija i građana i njihovih sredstava, na zadacima zaštite i spašavanja usljed djelovanja prirodne nepogode na području koje je pogodeno tom nesrećom, - donosi naredbu o provođenju odgovarajućih mjera zaštite i spašavanja od epidemija i epizootija i određuje snage i sredstva koje će provoditi te mjere, - u toku faze spašavanja i faze otklanjanja posljedica, neprekidno vrši usmjeravanje i raspoređivanje snaga i sredstava na područja na kojima je njihovo angažovanje potrebno i određuje mjere i aktivnosti koje treba preduzeti, - usmjerava i koordinira ukupne aktivnosti na spašavanju i otklanjanju posljedica na području pogođenim epidemijom i epizootijom, - određuje zadatke angažiranim snagama civilne zaštite i drugim snagama koje trebaju preduzimati u spašavanju ljudi i životinja i stalno prati i kontrolise izvršenje datih zadataka i prema potrebi, preduzima druge mjere koje će osigurati izvršenje naređenih zadataka, - aktivira rad Operativnog centra civilne zaštite u proširenom sastavu, - organiziruje dežurstvo u prostorijama civilne zaštite, odnosno preko snaga civilne zaštite, i u ugroženim područjima, - rješava sva pitanja koja se tokom provedbe zaštite i spašavanja pojave u vezi sa angažovanjem snaga i sredstava civilne zaštite i provedbi mjera zaštite i spašavanja i samozaštite građana, - formira Stručnu komisiju, koju šalje na ugroženi teren koja utvrđuje razmjere opasnosti po ljude i životinje, - objedinjava izvještaje Stručne komisije i na osnovu istih angažuje odgovarajuće snage i sredstva u cilju suzbijanja posljedica nastalih djelovanjem prirodne nepogode, - ostvaruje saradnju sa svim subjektima zaštite i spašavanja neophodnim za saniranje posljedica nastalih djelovanjem prirodne nepogode, - rukovodi akcijom zaštite i spašavanja sve dotle dok se ne stvore uslovi na normalno odvijanje života i rada na ugroženom području, - aktivira rad gradske komisije za procjenu šteta,
2.	GRADONAČELNIK	<ul style="list-style-type: none"> - donosi Gradski Plan zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara od prirodne nepogode – epidemija i epizootija, - donosi Odluku o proglašenju stanja prirodne nepogode od epidemija i epizootija, - donosi Odluku o angažovanju građana i njihovih sredstava i sredstava pravnih lica, samostalnih privrednika, državnih organa kao i jedinica, štabova, povjerenika i službi zaštite i spašavanja, - obrazuje Gradsku komisiju za procjenu šteta, - koordinira i prati rad svih službi za upravu Grada, - provodi Odluke Gradskog vijeća koje su vezane za provođenje preventivnih mjera zaštite i spašavanja od epidemija i epizootija.

3.	ORGANI UPRAVE	<ul style="list-style-type: none"> - izvršavaju i obezbjeđuju izvršavanje zakona, drugih propisa i općih akata kao i Plan zaštite i spašavanja Grada Mostara od epidemija i epizootija, - staraju se o organizovanju i provođenju mjera zaštite i spašavanja u oblasti za koju su osnovani i odgovorni su za stanje te zaštite, - prate stanje zaštite i predlažu mjere za razvoj i unapređenje zaštite od epidemija i epizootija, - izrađuju i predlažu propise iz oblasti veterinarstva i zdravstvene zaštite, - vrše nadzor nad provođenjem zakona, planova zaštite i provođenjem preventivnih mjera zaštite u pravnim licima, - dužni su da razrađuju zadatke od značaja za zaštitu od epidemija i epizootija u svojim godišnjim planovima rada.
4.	MJEŠNE ZAJEDNICE	<ul style="list-style-type: none"> - utvrđuju organizaciju i provođenje mjera zaštite i spašavanja, - organizuju i osposobljavaju građane za provođenje zadataka i mjera zaštite i spašavanja od epidemija i epizootija, - planiraju i organizuju radne jedinice građana MZ i angažuju ih radi učešća u zaštiti i spašavanju od epidemija i epizootija, - organizuju i obezbjeđuju prihvat pomjerenih građana, i njihovih materijalnih dobara, - organizuju i održavaju red za vrijeme prirodne nepogode od epidemija i epizootija, - obezbjeđuju informisanje svojih mještana o opasnostima od prirodne nepogode od epidemija i epizootija kao i posljedicama i mjerama koje se preduzimaju od različitih subjekata zaštite i spašavanja na zaštiti i otklanjanju posljedica

ZEMLJOTRES**Mjere, postupci i zadaci Gradskog štaba civilne zaštite, Gradonačelnika i svake gradske službe za upravu kao i Mjesnih zajednica na izvršavanju zadataka koji se odnose na zaštitu i spašavanje u tri faze (preventivnoj, operativnoj i sanacionoj)****DOKUMENT: IV-6**

r/b	Izvršilac
1.	<p style="text-align: center;"><i>Mjere, postupci i zadaci</i></p> <p>GRADSKI ŠTAB CIVILNE ZAŠTITE</p> <ul style="list-style-type: none"> - kada nastupi stanje prirodne nepogode, organizuje vanrednu sjednicu Štaba, gdje shodno stanju na terenu i procjeni utvrđuje pravce mogućeg djelovanja, odnosno predlaže Gradonačelniku proglašenje stanja prirodne nepogode, - po proglašenju stanja prirodne nepogode od zemljotresa od strane Gradonačelnika, održava vanrednu sjednicu Gradskog štaba, - donosi naredbu o angažiranju snaga i sredstava civilne zaštite, kao i ljudstva i sredstava organa uprave, pravnih lica i drugih institucija i građana i njihovih sredstava, na zadacima zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara koji su ugroženi ili stradali od (usljed) djelovanja zemljotresa, - donosi naredbu o provođenju odgovarajućih mjera zaštite i spašavanja od zemljotresa i određuje snage i sredstva koje će provoditi te mjere, - u toku faze spašavanja i faze otklanjanja posljedica, neprekidno vrši usmjeravanje i raspoređivanje snaga i sredstava na područja na kojima je njihovo angažovanje potrebno i određuje mjere i aktivnosti koje treba preduzeti, - usmjerava i koordinira ukupne aktivnosti na spašavanju ljudi i materijalnih dobara i otklanjanju posljedica na području pogodnim zemljotresom, - određuje zadatke angažiranim snagama civilne zaštite i drugim snagama koje trebaju preduzimati u spašavanju ljudi, i zadatke koje treba da provode na zaštiti materijalnih dobara i stalno prati i kontrolise izvršenje datih zadataka i prema potrebi, preduzima druge mjere koje će osigurati izvršenje naređenih zadataka, - aktivira rad Operativnog centra civilne zaštite u proširenom sastavu, - organizuje (po procjeni) dežurstvo u prostorijama civilne zaštite, odnosno preko struktura civilne zaštite, i u ugroženim područjima, - rješava sva pitanja koja se tokom provedbe zaštite i spašavanja pojave u vezi sa angažovanjem snaga i sredstava civilne zaštite i provedbi mjera zaštite i spašavanja, - aktivira Stručnu komisiju za pitanja zemljotresa, koju obrazuje Gradonačelnik na prijedlog Štaba, i istu sa jasnim zadacima šalje na ugroženi teren, - objedinjava izvještaje Stručne komisije i na osnovu istih a po procjeni utvrđenih prioriteta, angažuje odgovarajuće snage i sredstva u cilju saniranja posljedica nastalih djelovanjem zemljotresa, - donosi sve neophodne naredbe koje za cilj imaju zaštitu stanovništva i njihove imovine, - pri provođenju akcije zaštite i spašavanja ostvaruje saradnju s službama za upravu, policijskom stanicom, crvenim križom, humanitarnim organizacijama i privrednim društvima koja mogu na bilo koji način pomoći u akciji zaštite i spašavanja, - angažuje se na odgovarajućoj provedbi zbrinjavanja ugroženog stanovništva, - ostvaruje saradnju sa svim subjektima zaštite i spašavanja neophodnim za saniranje posljedica nastalih djelovanjem zemljotresom, - rukovodi akcijom zaštite i spašavanja sve dotle dok se ne stvore uslovi na normalno odvijanje života i rada na ugroženom području, - aktivira rad gradske komisije za procjenu šteta, - administrativno pomaže Gradskoj komisiji za procjenu šteta, te na osnovu izvještaja Komisije o procijenjenoj šteti, sačinjava zbirni izvještaj o prirodnoj nepogodi kojeg dostavlja Gradonačelniku i vijeću Grada Mostara na razmatranje i usvajanje.

2.	GRADONAČELNIK	<ul style="list-style-type: none"> - donosi Gradski Plan zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara od prirodne nepogode - zemljotresa, - donosi Odluku o proglašenju stanja prirodne nepogode od zemljotresa i naređuje upotrebu snaga i sredstava civilne zaštite, službi za upravu, privrednih društava i drugih pravnih lica sa područja Grada na prevenciji, ublažavanju i otklanjanju štetnih posljedica od prirodne nepogode, - naređuje mobilizaciju građana i njihovih sredstava i sredstava pravnih lica, samostalnih privrednika, Gradskih službi za upravu kao i jedinica, štabova, povjerenika i službi zaštite i spašavanja, - obrazuje Stručnu Gradsku komisiju za pitanja zemljotresa, sa jasno naznačenim djelokrugom rada, postupcima i sl, - obrazuje Gradsku komisiju za procjenu šteta, - sklapa odgovarajuće ugovore sa građanima, pravnim i fizičkim licima radi odgovarajućeg zbrinjavanja evakuiranog stanovništva, - koordinira i prati rad svih službi za upravu Grada, sa aspekta zaštite i spašavanja, - provodi Odluke Gradskog vijeća koje su vezane za provođenje preventivnih mjera zaštite i spašavanja.
3.	ORGANI UPRAVE	<ul style="list-style-type: none"> - izvršavaju i obezbjeđuju izvršavanje zakona, drugih propisa i općih akata kao i Plan zaštite i spašavanja Grada Mostara od zemljotresa, - staraju se o organizovanju i provođenju mjera zaštite i spašavanja u oblasti za koju su osnovani i odgovorni su za stanje te zaštite, - za Gradonačelnika pripremaju odgovarajuće ugovore sa građanima, pravnim i fizičkim licima radi odgovarajućeg zbrinjavanja evakuiranog stanovništva, - prate stanje zaštite i predlažu mjere za razvoj i unapređenje zaštite od zemljotresa, - dužni su da razrađuju zadatke od značaja za zaštitu i spašavanje u svojim godišnjim planovima rada.
4.	MJESENE ZAJEDNICE	<ul style="list-style-type: none"> - u saradnji i po nalogu Gradskog štaba CZ provode odgovarajuće mjere zaštite od zemljotresa, - organizuju i održavaju red neposredno nakon zemljotresa, - obezbjeđuju informisanje svojih mještana o posljedicama i mjerama koje se preduzimaju od strane Gradskog štaba CZ na zaštiti i otklanjanju posljedica od zemljotresa.

Faza preventivne zaštite od prirodnih i drugih nepogoda:**4.1. Mjere zaštite i spašavanja koje će se preduzimati s ciljem sprječavanja nastanka prirodne nepogode od klizanja i odronjavanja zemljišta**

*	primjena propisa o građenju (urbanističko-prostorna i tehnička dokumentacija),
*	kontrola poštivanja propisanih građevinsko-tehničkih normi kod izgradnje građevinskih (stambenih, poslovnih, infrastrukturnih) i drugih objekata,
*	sprječavanje bezpravne gradnje stambenih, poslovnih i drugih objekata i zakonsko sankcionisanje svih onih koji svojim nepropisnim i nestručnim radnjama prouzrokuju nastanak klizišta i odrona zbog čega su nastale posljedice na materijalnim dobrima u javnom ili privatnom vlasništvu,
*	sanacija najprioritetnijih klizišta i odrona zemljišta, kao i druge nepogode koja ugrožavaju i oštećuju infrastrukturne, stambene, i druge objekte po predhodno izrađenoj projektnoj dokumentaciji,
*	izrada i vođenje katastra klizišta na području Grada Mostara,
*	prikupljanje podataka o pojavama klizišta i odrona kao i druge nepogode i kontinuirano vođenje i ažuriranje registra klizišta i odrona na području Grada,
*	uspostavljanje tješnje koordinacije i korespondencije između Službi za upravu Grada, po pitanjima registracije klizišta i odrona, izradama projektne dokumentacije, sanacijama klizišta, troškovima i svih drugih pitanja od značaja za zaštitu i spašavanje od klizanja i odronjavanja,
*	u pravilniku o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta organa uprave, jasno odrediti Gradsku službu koja vodi poslove pokretanja projektovanja i sanacije klizišta i odrona zemljišta., kao i Službu koja vodi registar klizišta,
*	obrazovanje Stručne gradske komisije za pitanja klizanja i odronjavanja zemljišta, sa jasno utvrđenim opisom poslova, procedurama, naknadama za angažovanje i sl.,
*	izgradnja novih i sanacija postojećih kanala i vodopropusta za regulaciju i odvodnju površinskih (atmosferskih, otpadnih i drugih voda),
*	izgradnja novih i održavanje izgrađenih drenaža terena,
*	pošumljavanje i zasadivanje različitim biljnim kulturama zemljišta podložnom klizanju,
*	procjenjivanje i utvrđivanje razmjera opasnosti po ljude i materijalna dobra, od posljedica klizanja i odronjavanja terena,
*	osposobljavanje struktura civilne zaštite na provođenju preventivnih mjera zaštite i mjera spašavanja od klizanja i odronjavanja zemljišta, kao i drugih nepogoda,
*	organizovanje, popuna, obuka i tehničko osposobljavanje Operativnog centra civilne zaštite,
*	osposobljavanje i tehničko opremanje štabova civilne zaštite po Područnim uredima za rukovođenje akcijama zaštite i spašavanja od prirodnih i drugih nepogoda,
*	priprema i osposobljavanje građanstva u okviru porodica, stambenih i poslovnih objekata, mjesnih zajednica na provođenju mjera zaštite i spašavanja od prirodnih i drugih nepogoda,
*	organizovanje i kontinuirano izvođenje vježbi štabova civilne zaštite, te iskustva iz tih vježbi, kroz ažuriranje, ugraditi u planove zaštite i spašavanja,
*	organizovanje, uvezivanje, tehničko obezbjeđenje i stavljanje u funkciju sistema veza potrebnih za upravljanje, osmatranje i uzbuñivanje,
*	aktiviranje odgovarajućih struktura civilne zaštite (štabova CZ, službi zaštite i spašavanja, jedinica opšte namjene i povjerenika) i sredstava zaštite i spašavanja,
*	davanje prijedloga za proglašenje stanja prirodne i druge nepogode Gradonačelniku.

4.1.2. gradske službe za upravu, koje su obavezne da, kao dio svoje redovne djelatnosti, neposredno izvršavaju preventivne mjere zaštite i spašavanja

DOKUMENT: IV-1

PREVENTIVNA MJERA

q/i		Vrši	Rok
1.	<ul style="list-style-type: none"> - izrada prostornih, regulacionih i drugih planova građenja u skladu sa zahtjevima zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara, - obezbjeđuje izvršavanje zakona, drugih propisa i općih akata kao i Plan zaštite i spašavanja Grada Mostara od prirodnih i drugih nepogoda, - kroz provođenje zakonskih i podzakonskih propisa, obezbjeđuje da se gradnja stambenih, infrastrukturnih, poslovnih objekata provodi u skladu sa prostornim i urbanističkim planom, kao i striktnu primjenu Zakona o građenju i primjenu odgovarajućih standarda iz oblasti gradnje, - uspostavlja i vodi katastar klizišta, 	Odjel za urbanizam i gradnje,	Stalni zadatak
2.	<ul style="list-style-type: none"> - propisno čuva i u kontinuitetu ažurira Gradski plan zaštite i spašavanja od prirodnih i drugih nepogoda, - organizuje i osposobljava Operativni centar civilne zaštite, - organizuje i osposobljava sistem osmatranja i uzbuñivanja, - vrši osposobljavanje štabova civilne zaštite u mjesnim područjima, za rukovođenje u akcijama zaštite i spašavanja, - priprema i osposobljava građanstvo za provođenje preventivnih mjera zaštite od prirodnih i drugih nepogoda, - vodi registar klizišta sa aspekta potrebe evakuacije građana, - organizuje sistem veza potrebnih za upravljanje operativnog centra civilne zaštite - preko Operativnog centra, prikuplja sve neophodne podatke od značaja za zaštitu i spašavanje ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nepogoda. 	Služba civilne zaštite i vatrogastva	Stalni zadatak
3.	<ul style="list-style-type: none"> - obezbjeđuje izvršavanje zakona, drugih propisa i općih akata kao i Plan zaštite i spašavanja Grada Mostara od prirodnih i drugih nepogoda, - preko odgovarajuće inspekcije vrši kontrolu poštivanja propisanih građevinsko-tehničkih normi kod izgradnje građevinskih objekata, - pokreće i vrši zakonsko sankcionisanje svih onih koji svojim nestručnim i nepropisnim radom prouzrokuju nastanak klizišta i odrona zbog čega su nastale posljedice po materijalna dobra u državnom i privatnom vlasništvu, - u saradnji sa Službom za prostorno uređenje, Službom za komunalne poslove, izgradnju i poslove MZ prati stanje i predlaže mjere na sanaciji i izgradnji instalacija za regulaciju i odvodnju površinskih, podzemnih, otpadnih i drugih voda, posebno duž lokalne putne mreže, 	Odjel za privr. kom i insp posl i Odjel društ. djelatnosti	
4.	<ul style="list-style-type: none"> - obezbjeđuje izvršavanje zakona, drugih propisa i općih akata kao i Plan zaštite i spašavanja Grada Mostara od prirodnih i drugih nepogoda, - vodi evidencije o broju i stanju objekata u mjesnim zajednicama koji se mogu koristiti za potrebe zbrinjavanja ljudi i materijalnih dobara, 	Odjel za privr. kom i insp posl i Odjel društ. djelatnosti	-/-

Faza preventivne zaštite od poplava:**4.1. Mjere zaštite i spašavanja koje će se preduzimati s ciljem sprječavanja nastanka prirodne nepogode od poplava**

- * primjena propisa o građenju (urbanističko-prostorna i tehnička dokumentacija),
- * pri izradi i usvajanju prostornih, regulacionih i drugih planova građenja na području Grada Mostara, neophodno je obezbijediti da se u iste ugrade zahtjevi zaštite i spašavanja od poplava, pri čemu se poseban akcent stavlja na „Procjenu ugroženosti područja Grada Mostara“, kao i na iskustva gradske službe civilne zaštite na aktivnostima zaštite i spašavanja od poplava,
- * osposobljavanje struktura civilne zaštite na spašavanju na vodi i pod vodom,
- * organizovanje i osposobljavanje Operativnog centra civilne zaštite,
- * izrada karti plavnih područja, najkritičnijih mjesta na vodotocima, klizišta i erozivnih područja,
- * uređenje vodotoka, pošumljavanje goleti radi smanjenja bujica i erozija tla,
- * utvrđivanje kritičnih mjesta i izrada pregleda istih, sa najvažnijim podacima o površini plavnog pojasa,
- * osposobljavanje štabova civilne zaštite po mjesnim područjima za rukovođenje akcijama zaštite i spašavanja na vodi i pod vodom,
- * uspostaviti saradnju sa udruženjima građana čija je neposredna djelatnost vezana za aktivnosti na vodi i pod vodom, te iste aktivno uključiti u provođenje preventivnih mjera zaštite i spašavanja od poplava,
- * priprema i osposobljavanje građanstva u okviru porodica, stambenih i poslovnih objekata, mjesnih zajednica na provođenju mjera zaštite i spašavanja od poplava,
- * organizovati i vršiti kontinuirano vježbe štabova civilne zaštite, te iskustva iz tih vježbi ugraditi u planove zaštite i spašavanja,
- * planska izgradnja nasipa i drugih zaštitnih objekata, uređenje korita rijeka i drugih vodotoka,
- * preduzimanje različitih mjera na zaštiti voda za piće na čitavoj teritoriji Grada,
- * kontrola svih propusta na kompletnoj lokalnoj putnoj mreži i evidentiranje stanja iste,
- * izrada programa sanacije propusta ispod putnih komunikacija (povećanje profila na osnovu podataka o plavljenju putnih komunikacija usljed nedovoljne propusne moći),
- * zabrana stambene izgradnje u plavnom pojasu,
- * čišćenje kanala, vodotoka i vodopropusta,
- * izmjena ratarskih u korist voćarskih kultura u plavnom pojasu,
- * obezbjeđenje zaliha (vreća punjenih pijeskom),
- * deponovanje vreća napunjenih pijeskom na kritičnim mjestima,
- * izgradnja nasipa za odbranu od poplava,
- * popravka ranije izgrađenih nasipa koji su oštećeni iz raznoraznih razloga,
- * praćenje prognoze kretanja vodostaja,
- * prikupljanje podataka o opasnosti od poplave,

- * Agencija za vodno područje jadranskog sliva dužna je redovito dostavljati kretanja vodnog vala rijekom Neretve kao i njenih pritoka te davati prognoze porasta ili opadanja vodostaja. Ti podaci dostavljaju se operativnom centru civilne zaštite grada Mostara na tel/fax 558-253 i 558-255. i 121 poslije 15 do 07 sati i u neradne dane
- * obavezna je izvjestiti ovaj centar o pojavi nekontroliranog incidenta na objektima HE na Neretvi, za koji se s razlogom sumnja da bi moglo doći do pucanja ili prelijevanja brana na akumulacijama a time moglo ugroziti stanovništvo i materijalna dobra na području Grada Mostara.
- * davanje prijedloga za proglašenje stanja neposredne opasnosti od nastanka prirodne nepogode od poplave,
- * donošenje Odluke o neposrednoj opasnosti od nastanka stanja prirodne nepogode od poplave,
- * organizovanje sistema veza potrebnih za upravljanje, osmatranje i uzbuñjivanje,
- * aktiviranje odgovarajućih službi zaštite i spašavanja i sredstava zaštite i spašavanja,
- * davanje prijedloga za proglašenje stanja prirodne nepogode od poplave Gradonačelniku,

4.1.2. gradske službe za upravu, koje su obavezne da, kao dio svoje redovne djelatnosti, neposredno izvršavaju preventivne mjere zaštite i spašavanja

DOKUMENT: IV-2			
R/	PREVENTIVNAMJERA	Vrši	Rok
1.	<ul style="list-style-type: none"> - Koordinira i prati rad svih službi za upravu Grada, koji se odnosi na planiranje i provođenje preventivnih mjera zaštite od poplave, - provodi Odluke Gradskog vijeća koje su vezane za provođenje preventivnih mjera zaštite i spašavanja od poplava, - proglašava stanje nastanka prirodne nepogode od poplave. 	Gradonačelnik	<i>Stalni zadatak</i>
2.	<ul style="list-style-type: none"> - izrada prostornih, regulacionih i drugih planova građenja u skladu sa zahtjevima zaštite i spašavanja pri čemu se poseban akcent stavlja na „Procjenu ugroženosti“ Grada Mostara, - snima stanje i vodi aktivnosti oko organizovanja čišćenja kanala, vodotoka, vodopropusta na području Grada, - organizuje izradu planske dokumentacije za izvorišta pitke vode u svim M.Z., - organizuje utvrđivanje vodozaštitnih zona za izvorišta pitke vode, - organizuje izradu planske dokumentacije za izgradnju nasipa i drugih vodozaštitnih objekata, uređenje korita rijeka i potoka, te predlaže Gradonačelniku dinamiku realizacije istih, - obilazak svih propusta na lokalnim i nekategorisanim putevima i evidentiranje stanja istih, - izrada Programa sanacije propusta ispod putnih komunikacija (povećanje profila istih na osnovu podataka o plavljenju putnih komunikacija uslijed nedovoljne propusne moći istih). 	Odjel za urbanizam i građenje	<i>Stalni zadatak</i>

Grada Mostara

3.	<ul style="list-style-type: none"> - izrađuje kartu plavljenja područja Grada, sa najkritičnijim mjestima, - organizuje i osposobljava Operativni centar CZ, - vrši osposobljavanje štabova CZ u Područnim uredima, za rukovođenje u akcijama zaštite i spašavanja, - uspostavlja saradnju sa udruženjima građana čija je neposredna djelatnost vezana za aktivnost na vodi i pod vodom, - priprema i osposobljavanje građanstva za provođenje mjera zaštite od poplava, - vrši deponovanje vreća sa pijeskom na kritičnim mjestima, - prati prognoze kretanja vodostaja rijeke Neretve, Radobolje, Jasenice, Bune i Bunice, - prikuplja podatke o opasnostima od poplava, - organizuje sistem veza potrebnih za upravljanje operativnog centra CZ., - sačinjava i daje prijedlog Gradonačelniku za proglašenje stanja neposredne opasnosti od poplava, - sačinjava i daje prijedlog Gradonačelniku za proglašenje stanja nastanka prirodne nepogode od poplave, - preko Operativnog centra, prikuplja sve neophodne podatke od značaja za zaštitu i spašavanje ljudi i materijalnih dobara od poplave. 	Gradska služba civilne zaštite i vatrogastva	<i>Stalni zadatak</i>
4.	<ul style="list-style-type: none"> - obezbjeđuje izvršavanje zakona, drugih propisa i općih akata kao i Plan zaštite i spašavanja Grada Mostara od poplave, - prate stanje zaštite i predlažu mjere za razvoj i unapređenje zaštite od poplave, - razrađuje zadatke od značaja za zaštitu i spašavanje od poplave u svojim godišnjim planovima rada. 	Odjel za pravne poslove i opću upravu civilnu zaštitu i vatrogastvo	-/-
5.	<ul style="list-style-type: none"> - rješava imovinsko pravne poslove za potrebe privremene uzurpacije zemljišta u svrhu čišćenja, produbljivanja korita rijeke i potoka, - priprema geodetske podloge za potrebe projektne dokumentacije za izradu objekata za zaštitu od poplava. 	Odjel za finansije i nekretnine	-/-
6.	<ul style="list-style-type: none"> - izrađuje Plan sanacije vodovodne mreže (primarne i sekundarne) koja se nalazi u isključivoj nadležnosti ovog Javnog preduzeća, - vrši realizaciju operativnih mjera u skladu sa Planom sanacije vodovodne mreže, - u okviru svog preduzeća formira Službu za vodosnabdijevanje, - izvještava Operativni centar civilne zaštite o eventualnim oštećenjima vodovodne mreže na području Grada. 	J.P. Vodovod Mostar	-/-
7.	<ul style="list-style-type: none"> - kontinuirano prati epidemiološku situaciju na području Grada, - redovno obavještava Operativni centar civilne zaštite o pojavama zaraznih bolesti na području Grada, - obezbjeđuje materijalni i kadrovski razvoj hitne medicinske službe za pružanje prve medicinske pomoći. 	J.U. "Dom zdravlja" Mostar	-/-

8.	- vrši izradu Plana zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara od poplava za objekte u nadležnosti elektro-distribucije, - vrši usklađivanje vlastitih planova sa Planom zaštite Grada, - redovno obavještava Operativni centar civilne zaštite o svim prekidima elektro mreže i njihovim uzrocima.	Elektro distribucija Mostar, HZHB	--/
9.	- blagovremeno obavještava Operativni centar civilne zaštite o svim uočenim deformacijama vodnih objekata i eventualnih poplava.	Agencija za vodno područje Jadranskog sliva	--/
10	- za potrebe civilne zaštite vrši redovno i vanredno informisanje javnosti o stanju vodotoka na području Grada, - objavljuje dopise upućene od strane Službe civilne zaštite i vatrogastva i drugih Gradskih službi a koji se odnose na provođenje preventivnih mjera zaštite od poplava.	RTV stan u Gradu Mostaru	--/
11	- vrše pošumljavanje područja na kojima ovo preduzeće gazduje, - vrši sanaciju pričinjene štete na zemljištu i biopokrivaču u skladu sa planskom dokumentacijom, - obavještavaju OC CZ o svim bitnim podacima.	Subjekti koji istim gazduju	--/
12	- izrađuju planove zaštite i spašavanja od poplava i usklađuju ih sa Gradskim planom zaštite od poplava, - pripremaju prijedloge prioritarnih projekata sanacije vodotoka, - dostavljaju podatke o stanju vodotoka na području mjesne zajednice, - dostavljaju podatke o vrstama i količinama dviljnih deponija koje se nalaze na obalama vodotoka, a koje svojim prisustvom ugrožavaju profil korita vodotoka, - obavještavaju OC CZ o svim deformacijama vodnih oijekata i eventualnih poplava.	Mjesne zajednice Povyerenici	--/

Faza preventivne zaštite od snijega i sniježnih nanosa:

4.1. Mjere zaštite i spašavanja koje će se preduzimati s ciljem sprječavanja nastanka prirodne nepogode od snijega i sniježnih nanosa

*	primjena propisa o građenju (urbanističko-prostorna i tehnička dokumentacija),
*	kontrola poštivanja propisanih građevinsko-tehničkih normi kod izgradnje građevinskih (stambenih, poslovnih, infrastrukturnih) i drugih objekata,
*	pravovremeno organizovanje rada zimske službe u gradu, lokalnim i nekategorisanim putevima na području Grada,
*	čišćenje snijega i leda sa javnih saobraćajnih površina lokalnog značaja i lokalne nadležnosti,
*	nabavka, preuzimanje i deponovanje abrazivnog materijala za sprječavanje klizavosti,
*	deponovanje dovoljnih količina posipnog materijala na proširenjima uz kolovoze na usponima cesta,

*	Praćenje meteorološke situacije i prikupljanje podataka od značaja za zaštitu od visokog snijega i sniježnih nanosa,
*	procjenjivanje i utvrđivanje razmjera opasnosti po ljude i materijalna dobra, od posljedica visokog snijega i sniježnih nanosa,
*	osposobljavanje i tehničko opremanje štabova civilne zaštite po Područnim uredima za rukovođenje akcijama zaštite i spašavanja od snijega i sniježnih nanosa,
*	priprema i osposobljavanje građanstva u okviru stambenih i poslovnih objekata, mjesnih zajednica na provođenju mjera zaštite i spašavanja od visokog snijega i sniježnih nanosa,
*	organizovanje, uvezivanje, tehničko obezbjeđenje i stavljanje u funkciju sistema veza potrebnih za upravljanje, osmatranje i uzbunjivanje,
*	aktiviranje odgovarajućih struktura civilne zaštite (štabova CZ, službi zaštite i spašavanja, jedinica opšte namjene i povjerenika) i sredstava zaštite i spašavanja,
*	davanje prijedloga za proglašenje stanja prirodne nepogode od snijega i sniježnih nanosa Gradonačelniku.

4.1.2. gradske službe za upravu, koje su obavezne da, kao dio svoje redovne djelatnosti, neposredno izvršavaju preventivne mjere zaštite i spašavanja

DOKUMENT: IV-3

R/1	PREVENTIVNIMJERA	Vrši	Rok
1.	<ul style="list-style-type: none"> - priprema akte vezane za organizovanje zimske službe, - obezbjeđuje izvršavanje zakona, drugih propisa i općih akata kao i Plan zaštite i spašavanja Grada Mostara od snijega i sniježnih nanosa, 	Odjel za org pravne posl opću zašt i vatrogastvo	Stalni zadatak
2.	<ul style="list-style-type: none"> - propisno čuva i u kontinuitetu ažurira Gradski plan zaštite i spašavanja od snijega i sniježnih nanosa, - organizuje i osposobljava Operativni centar CZ, - organizuje i osposobljava sistem osmatranja i uzbuñivanja, - vrši osposobljavanje štabova CZ u Područnim uredima, za rukovođenje u akcijama zaštite i spašavanja, - priprema i osposobljava građanstvo za provođenje preventivnih mjera zaštite od snijega i sniježnih nanosa, - organizuje sistem veza potrebnih za upravljanje operativnog centra CZ., - preko Operativnog centra, prikuplja sve neophodne podatke od značaja za zaštitu i spašavanje ljudi i materijalnih dobara od snijega i sniježnih nanosa. 	Gradska služba civilne zaštite i vatrogastva	Stalni zadatak
3.	<ul style="list-style-type: none"> - obezbjeđuje izvršavanje zakona, drugih propisa i općih akata kao i Plan zaštite i spašavanja Grada Mostara od snijega i sniježnih nanosa, - preko odgovarajuće inspekcije vrši kontrolu poštivanja propisanih građevinsko-tehničkih normi kod izgradnje građevinskih objekata, 	Odjel za privr. kom i insp posl	-/-
4.	<ul style="list-style-type: none"> - obezbjeđuje izvršavanje zakona, drugih propisa i općih akata kao i Plan zaštite i spašavanja Grada Mostara od snijega i sniježnih nanosa, - vodi evidencije o broju i stanju objekata u mjesnim zajednicama koji se mogu koristiti za potrebe zbrinjavanja ljudi i materijalnih dobara, 	Odjel društvenih djelatnosti	-/-

Faza preventivne zaštite od zemljotresa:**4.1. Mjere zaštite i spašavanja koje će se preduzimati u svrhu preventivne zaštite od prirodne nepogode – zemljotresa -**

*	primjena propisa o građenju (urbanističko-prostorna i tehnička dokumentacija),
*	kontrola poštivanja propisanih građevinsko-tehničkih normi kod izgradnje građevinskih (stambenih, poslovnih, infrastrukturnih) i drugih objekata,
*	izrada, štampanje i distribucija uputstava građanima o ponašanju za slučaj zemljotresa,
*	procijeniti mogući broj porušenih stambenih i drugih objekata,
*	pojačan inspeksijski nadzor nad gradnjom objekata,
*	procijeniti mogući broj, u najtežoj situaciji (pretpostavka 7 ^o MC i više) poginulih, nestalih, teže i lakše povrijeđenih građana,
*	procijeniti mogući broj plitko, srednje i duboko zatrpanih u ruševinama,
*	evidentiranje objekata podložnih rušenju zbog loše gradnje, odnosno objekata koji svojim rušenjem mogu ugroziti druge objekte zbog blizine gradnje,
*	procjenjivanje i utvrđivanje razmjera opasnosti po ljude i materijalna dobra, od posljedica zemljotresa,
*	organizovanje, osposobljavanje i tehničko opremanje štabova civilne zaštite po Područnim uredima za rukovođenje akcijama zaštite i spašavanja od zemljotresa,
*	priprema i osposobljavanje građanstva u okviru porodica, stambenih i poslovnih objekata, mjesnih zajednica na provođenju mjera zaštite i spašavanja od zemljotresa,
*	organizovanje, uvezivanje, tehničko obezbjeđenje i stavljanje u funkciju sistema veza potrebnih za rukovođenje, osmatranje i uzbuñivanje,
*	organizovanje, opremanje i aktiviranje odgovarajućih struktura civilne zaštite (štabova CZ, službi zaštite i spašavanja, jedinica opšte namjene i povjerenika) i sredstava zaštite i spašavanja,
*	davanje prijedloga za proglašenje stanja prirodne nepogode od zemljotresa Gradonačelniku.

4.1.2. gradske službe za upravu, koje su obavezne da, kao dio svoje redovne djelatnosti, neposredno izvršavaju preventivne mjere zaštite i spašavanja

PREVENTIVNA MJERA

DOKUMENT: IV-4

9/1		Vrsta	Rok
1.	<ul style="list-style-type: none"> - izrađuje, propisno čuva i u kontinuitetu ažurira Gradski plan zaštite i spašavanja od zemljotresa, - organizuje i osposobljava Operativni centar CZ, - organizuje i osposobljava sistem osmatranja i uzbuđivanja, - vodi aktivnosti na organizaciji, popuni, opremanju i osposobljavanju štabova CZ u mjesnim područjima, za rukovođenje u akcijama zaštite i spašavanja, - priprema i osposobljava građanstvo za provođenje preventivnih mjera zaštite od zemljotresa, - vrši izradu i štampanje upustava građanima za slučaj zemljotresa, - organizuje sistem veza potrebnih za upravljanje operativnog centra CZ., - preko Operativnog centra, prikuplja sve neophodne podatke od značaja za zaštitu i spašavanje ljudi i materijalnih dobara od zemljotresa. 	Gradska služba civilne zaštite i vatrogastva	Stalni zadatak
2.	<ul style="list-style-type: none"> - obezbjeđuju izvršavanje zakona, drugih propisa i općih akata kao i Plan zaštite i spašavanja Grada Mostara od zemljotresa, - preko odgovarajuće inspekcije vrši kontrolu poštivanja propisanih građevinsko-tehničkih normi kod izgradnje građevinskih objekata, - uključuje se u procjenu mogućeg broja porušenih stambenih i drugih objekata 	Odjel za privr kom i insp posl	
3.	<ul style="list-style-type: none"> - obezbjeđuju izvršavanje zakona, drugih propisa i općih akata kao i Plan zaštite i spašavanja Grada Mostara od zemljotresa, - procjenjuju broj, kapacitete i stanje objekata u mjesnim zajednicama koji se mogu koristiti za potrebe zbrinjavanja ljudi i materijalnih dobara, - procjenjuju broj, kapacitete i stanje objekata izgrađenih za potrebe prognanika od strane međunarodnih humanitarnih organizacija za potrebe smještaja ugroženog stanovništva, - vrši distribuciju upustava građanima za slučaj zemljotresa, - procjenjuju broj, kapacitete i stanje objekata u javnom vlasništvu, koji se mogu koristiti za potrebe zbrinjavanja ljudi i materijalnih dobara, 	Odjel društvenih djelatnosti	-/-
5.	<ul style="list-style-type: none"> - obezbjeđuju izvršavanje zakona, drugih propisa i općih akata kao i Plan zaštite i spašavanja Grada Mostara od zemljotresa, - primjena propisa o građenju (urbanističko-prostorna i tehnička dokumentacija), - uključuje se u procjenu mogućeg broja porušenih stambenih i drugih objekata 	Odjel za urbanizam i građenje	Stalni zadatak

3. Mjere, postupci i zadaci Gradskog štaba civilne zaštite, Gradonačelnika i svake gradske službe za upravu kao i Mjesnih zajednica na izvršavanju zadataka koji se odnose na zaštitu i spašavanje u tri faze (preventivnoj, operativnoj i sanacionoj) :

r/b	Izvršilac	Mjere, postupci i zadaci
1.	GRADSKI ŠTAB CIVILNE ZAŠTITE	<p>DOKUMENT: IV-5</p> <ul style="list-style-type: none"> - po proglašenju stanja prirodne nepogode od epidemija ili epizootija od strane Gradonačelnika, odnosno proglašenja stanja neposredne opasnosti od nastanka prirodne nepogode, organiziraju vanrednu sjednicu Gradskog štaba, - donosi naredbu o angažiranju snaga i sredstava civilne zaštite, kao i ljudstva i sredstava organa uprave, pravnih lica i drugih institucija i građana i njihovih sredstava, na zadacima zaštite i spašavanja usljed djelovanja prirodne nepogode na području koje je pogođeno tom nesrećom, - donosi naredbu o provođenju odgovarajućih mjera zaštite i spašavanja od epidemija i epizootija i određuje snagu i sredstva koje će provoditi te mjere, - u toku faze spašavanja i faze otklanjanja posljedica, neprekidno vrši usmjeravanje i raspoređivanje snaga i sredstava na područja na kojima je njihovo angažovanje potrebno i određuje mjere i aktivnosti koje treba preduzeti, - usmjerava i koordinira ukupne aktivnosti na spašavanju i otklanjanju posljedica na području pogođenim epidemijom i epizootijom, - određuje zadatke angažiranim snagama civilne zaštite i drugim snagama koje trebaju preduzimati u spašavanju ljudi i životinja i stalno prati i kontroliše izvršenje datih zadataka i prema potrebi, preduzima druge mjere koje će osigurati izvršenje naređenih zadataka, - aktivira rad Operativnog centra civilne zaštite u proširenom sastavu, - organizuje dežurstvo u prostorijama civilne zaštite, odnosno preko snaga civilne zaštite, i u ugroženim područjima, - rješava sva pitanja koja se tokom provedbe zaštite i spašavanja pojave u vezi sa angažovanjem snaga i sredstava civilne zaštite i provedbi mjera zaštite i spašavanja i samozaštite građana, - formira Stručnu komisiju, koju šalje na ugroženi teren koja utvrđuje razmjere opasnosti po ljude i životinje, - objedinjava izvještaje Stručne komisije i na osnovu istih angažuje odgovarajuće snage i sredstva u cilju suzbijanja posljedica nastalih djelovanjem prirodne nepogode, - ostvaruje saradnju sa svim subjektima zaštite i spašavanja neophodnim za saniranje posljedica nastalih djelovanjem prirodne nepogode, - rukovodi akcijom zaštite i spašavanja sve dole dok se ne stvore uslovi na normalno odvijanje života i rada na ugroženom području, - aktivira rad gradske komisije za procjenu šteta,
2.	GRADONAČELNIK	<ul style="list-style-type: none"> - donosi Gradski Plan zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara od prirodne nepogode – epidemija i epizootija, - donosi Odluku o proglašenju stanja prirodne nepogode od epidemija i epizootija, - donosi Odluku o angažovanju građana i njihovih sredstava i sredstava pravnih lica, samostalnih privrednika, državnih organa kao i jedinica, štabova, povjerenika i službi zaštite i spašavanja, - obrazuje Gradsku komisiju za procjenu šteta, - koordinira i prati rad svih službi za upravu Grada, - provodi Odluke Gradskog vijeća koje su vezane za provođenje preventivnih mjera zaštite i spašavanja od epidemija i epizootija.
3.	ORGANI UPRAVE	<ul style="list-style-type: none"> - izvršavaju i obezbjeđuju izvršavanje zakona, drugih propisa i općih akata kao i Plan zaštite i spašavanja Grada Mostara od epidemija i epizootija, - staraju se o organizovanju i provođenju mjera zaštite i spašavanja u oblasti za koju su osnovani i odgovorni su za stanje te zaštite, - prate stanje zaštite i predlažu mjere za razvoj i unapređenje zaštite od epidemija i epizootija, - izrađuju i predlažu propise iz oblasti veterinarstva i zdravstvene zaštite, - vrše nadzor nad provođenjem zakona, planova zaštite i provođenjem preventivnih mjera zaštite u pravnim licima, - dužni su da razrađuju zadatke od značaja za zaštitu od epidemija i epizootija u svojim godišnjim planovima rada.
4.	MJESNE ZAJEDNICE	<ul style="list-style-type: none"> - utvrđuju organizaciju i provođenje mjera zaštite i spašavanja, - organizuju i osposobljavaju građane za provođenje zadataka i mjera zaštite i spašavanja od epidemija i epizootija, - planiraju i organizuju radne jedinice građana MZ i angažuju ih radi učešća u zaštiti i spašavanju od epidemija i epizootija, - organizuju i obezbjeđuju prihvat pomerenih građana, i njihovih materijalnih dobara, - organizuju i održavaju red za vrijeme prirodne nepogode od epidemija i epizootija, - obezbjeđuju informisanje svojih mještana o opasnostima od prirodne nepogode od epidemija i epizootija kao i posljedicama i mjerama koje se preduzimaju od različitih subjekata zaštite i spašavanja na zaštiti i otklanjanju posljedica

4.1.3. MTS-a i oprema koja će se koristiti na provođenju preventivnih mjera zaštite i spašavanja, kao i izvođenje radova radi provođenja tih mjera i izvori finansiranja za provođenje preventivnih mjera zaštite i spašavanja

DOKUMENT: IV-6

r/b	MTS-a i oprema	kom	Obezbjeduje	Vrste radova koje se preduzimaju	Izvori finansiranja
1.	putnička i terenska vozila voznog parka Grada Mostara	X	Gradonačelnik	U potpunosti vozni park Grada	
2.	kompletna oprema za rad OpC civilne zaštite (standardizovana)	kpl	Gradonačelnik	Kompletirati opremu u Op C civilne zaštite	Budžet Grada i sredstava po osnovu zaštite i spašavanja
3.	kompletna oprema za rad Gradskog štaba civilne zaštite	kpl	Komandant GŠCZ	Kompletirati opremu za rad GŠCZ	Gradonačelnik može svoja ovlaštenja prenijeti na Načelnika Odjela
4.	odgovarajuće upute za slučaj prirodne i druge nepogode	X	Gradonačelnik	Štampanje odgovarajućeg broja uputa stanovništvu	
5.	kompletna oprema i sredstva za Službi zaštite i spašavanja	X	Gradonačelnik i pravna lica u kojima su obrazovane Službe zaštite i spašavanja	U skladu sa Zakonom o javnim nabavkama izvršiti kupovinu kompletne opreme i sredstava	

4.1.4 Zadaci gradske službe civilne zaštite na koordinaciji i angažovanju izvršilaca na provođenju preventivnih mjera zaštite i način ostvarivanja nadzora nad provođenjem tih mjera

Gradska služba civilne zaštite kroz odgovarajuće akte predlaže Gradonačelniku, vijeću Grada Mostara i nadležnim Gradskim službama, odgovarajuća rješenja u provođenju odgovarajućih preventivnih mjera zaštite kao i način ostvarivanja nadzora nad provođenjem preventivnih mjera zaštite.

- Težišni zadaci Službe civilne zaštite i vatrogastva predviđeni Zakonom i ovim Planom su:
- vrši upravne, stručne i druge poslove iz oblasti zaštite i spašavanja iz nadležnosti Grada;
 - administrativno servisira rad Gradskog štaba civilne zaštite u pripremama i u toku vođenja akcije zaštite i spašavanja;
 - uspostavlja i vodi propisane evidencije u oblasti svoga djelokruga rada i izdaje uvjerenja o činjenicama iz tih evidencija;
 - priprema i izrađuje informacije i izvještaje o organizovanju, preduzimanju i provođenju preventivnih mjera zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara, i predlaže mjere za unapređenje stanja u ovoj oblasti;
 - organizuje rad Operativnog centra koji prikuplja, obrađuje i prosljeđuje informacije vezane za provođenje preventivnih mjera zaštite i spašavanja od prirodne i druge nepogode;
 - operativni centar civilne zaštite
 - prikuplja, obrađuje i prosljeđuje podatke o svim vidovima opasnosti, vrši osmatranje, uzbuñivanje i upozoravanje građana, te priprema i šalje izvještaje o preduzetim mjerama i aktivnostima nadležnim organima vlasti, susjednim operativnim centrima, operativnom centru KUCZ i sl.;
 - animira stanovništvo, vijeća mjesnih zajednica, preduzeća i druge pravne subjekte na provođenju preventivnih mjera zaštite i spašavanja od prirodne i druge nepogode;
 - vrši i druge poslove u oblasti zaštite i spašavanja od prirodnih i drugih nepogoda koji su joj Zakonom i drugim propisima, Statutom Grada i Pravilnikom Grada stavljeni u nadležnost;

- saraduje sa Mjesnim zajednicama i Gradskim načelnikom na realizaciji utvrđenih preventivnih mjera zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara;
- vrši edukaciju stanovništva o načinima i potrebi preduzimanja preventivnih mjera zaštite od prirodne i druge nepogode;
- obezbjeđuje skladišni/magacinski prostor i MTS-a koji će se koristiti za odlaganje dijela opreme i sredstava struktura Civilne zaštite koja je potrebna za fazu preventivne zaštite;
- prati provođenje preventivnih mjera zaštite i spašavanja od strane nadležnih Gradskih službi i drugih subjekata, te pravovremeno ukazuje na neizvršavanje predloženih mjera zaštite;
- putem elektronskih medija na području Grada, vrši informisanje građana na provedbi preventivnih mjera zaštite i spašavanja za ovu oblast;
- koordinira radom svih Gradskih službi na realizaciji preventivnih mjera zaštite i od istih zaprima informacije o preduzetim mjerama zaštite i spašavanja.

4.1.5. rokovi za izvještavanje Gradonačelnika i Gradskog vijeća o stanju i problemima provođenja planiranih zadataka, kao i način ostvarivanja nadzora nad izvođenjem tih poslova i rokovi za izvještavanje Gradonačelnika i Gradskog vijeća o stanju i problemima provođenja planiranih mjera zaštite i spašavanja od strane nadležnih izvršilaca

Gradska služba civilne zaštite i sve druge gradske službe za upravu, u sklopu sedmičnih, mjesečnih i godišnjih izvještaja/informacija o radu Gradskih službi za upravu, više obradu o aktivnostima i stanju na terenu iz oblasti za koju su osnovane a koje imaju vezu sa preduzimanjem preventivnih mjera zaštite i spašavanja koje su navedene u ovom Planu a iste su delegirane određenim Gradskim službama za upravu.

Gradonačelnik i vijeće Grada Mostara će prilikom razmatranja dijelova izvještaja/informacija Gradskih službi za upravu direktnim uvidom u aktivnosti i mjere u provođenju preventivnih mjera zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara, vršiti i direktni nadzor u provođenju istih i putem odgovarajućih zaključaka i odluka nalogati provođenje odgovarajućih mjera i aktivnosti Gradskim službama za upravu koje će imati za cilj poboljšanje provođenja preventivnih mjera zaštite.

4.2. Faza spašavanja ugroženih i nastradalih ljudi i materijalnih dobara i ublažavanje nastalih posljedica

4.2.1. Mjere zaštite i spašavanja koje će se neposredno preduzimati od momenta pojave opasnosti, odnosno nastanka prirodne i druge nepogode.

Aktiviranje Gradskog štaba civilne zaštite i preduzimanje mjera operativne zaštite iz svoje nadležnosti, u situaciji kada prijeti neposredna opasnost od nastanka prirodne i druge nepogode;

donošenje Odluke o proglašenju stanja prirodne nepogode i objavljivanje putem sredstava javnog informisanja a potom u službenom glasniku Grada; organizovanje neprekidnog funkcionisanja Operativnog centra civilne zaštite dok traje stanje prirodne nepogode;

- vršenje kontinuirane procjene stanja na terenu, davanje odgovarajućih prijedloga članova Štaba za preduzimanje odgovarajućih mjera zaštite (svaki po svojim mjerama) i angažovanje odgovarajućih snaga i sredstava civilne zaštite, pravnih i fizičkih lica, udruženja građana, humanitarnih organizacija i građana za zaštitu i spašavanje;
- donošenje odgovarajućih naredbi i odluka o angažovanju snaga i sredstava za zaštitu i spašavanje ljudi i materijalnih dobara;
- uvođenje angažovanih snaga i sredstava u vršenje sanacije objekata (po stepenu ugroženosti i oštećenosti posebno infrastrukturnih objekata različitih namjena, stambenih jedinica i sl.);

- vršenje popratnih mjera zaštite, ekološkog, protiv-epidemijskog i drugog značaja;
- vršenje kontrole provođenja akcija zaštite i spašavanja, kroz vođenje kompletnih evidencija za angažovane snage i sredstva;
- rukovođenje akcijama zaštite i spašavanja;
- organizovanje i praćenje evakuacije/pomijeranja stanovništva sa ugroženog na neugroženo područje;
- organizovanje i praćenje evakuacije/pomijeranja stoke sa ugroženog na neugroženo područje;
- organizovanje i praćenje evakuacije/izmještanja materijalnih dobara sa ugroženog na neugroženo područje;
- organizovanje i praćenje pružanja prve medicinske pomoći, pomjerenom, nastradalom i oboljelom stanovništvu;
- prihvat i zbrinjavanje pomjerenog, nastradalog i ugroženog stanovništva,
- informisanje i izvještavanje Gradonačelnika, Gradskog vijeća i Kantonalne uprave civilne zaštite, o načinu provođenja mjera zaštite i spašavanja, angažovanim snagama i sredstvima, troškovima, problemima, potrebama i sl.,
- informisanje javnosti o preduzetim mjerama zaštite i spašavanja.

4.2. Faza spašavanja ugroženih i nastradalih ljudi i materijalnih dobara i ublažavanje nastalih posljedica

4.2.1. Mjere zaštite i spašavanja koje će se neposredno preduzimati od momenta pojave opasnosti, odnosno nastanka prirodne nepogode i u toku djelovanja nepogode – epidemije -

- donošenje Odluke o proglašenju stanja prirodne nepogode i objavljivanje putem sredstava javnog informisanja a potom u službenom glasniku Grada;
- organizovanje neprekidnog funkcionisanja Operativnog centra CZ dok traje stanje prirodne nepogode;
- organizacija utvrđivanja uzroka oboljenja i kontrola oboljenja;
- izolacija područja na kojem se pojavila epidemija;
- organizacija karantenskog liječenja oboljelih;
- aktiviranje pokretnih mikrobioloških laboratorija;
- organizacija vakcinacije stanovništva;
- zabrana pristupa u rezone i objekte gdje je došlo do pojave epidemije;
- asanacija terena, objekata i izvorišta pitke vode;
- vršenje kontinuirane procjene stanja na terenu, davanje odgovarajućih prijedloga članova Štaba za preduzimanje odgovarajućih mjera zaštite i angažovanja odgovarajući snaga i sredstava za zaštitu i spašavanje;
- donošenje odgovarajućih naredbi i odluka o angažovanju snaga i sredstava za zaštitu i spašavanje ljudi i materijalnih dobara;
- uvođenje angažovanih snaga i sredstava u vršenje mjera zaštite, ekološkog, protiv-epidemijskog i protiv-epizootijskog značaja;
- vršenje kontrole provođenja akcija zaštite i spašavanja, kroz vođenje kompletnih evidencija za angažovane snage i sredstva;
- rukovođenje akcijama zaštite i spašavanja;
- informisanje i izvještavanje Gradonačelnika, Gradskog vijeća i Kantonalne uprave civilne zaštite, o načinu provođenja mjera zaštite i spašavanja, angažovanim snagama i sredstvima i sl.,
- informisanje javnosti o preduzetim mjerama zaštite i spašavanja.

4.2.2. Mjere zaštite i spašavanja koje će se neposredno preduzimati od momenta pojave opasnosti, odnosno nastanka prirodne nepogode i u toku djelovanja nepogode – epizootije – donošenje Odluke o proglašenju stanja prirodne nepogode i objavljivanje putem sredstava javnog informisanja a potom u službenom glasniku Grada Mostara;

- organizovanje neprekidnog funkcionisanja Operativnog centra CZ dok traje stanje prirodne nepogode;
- organizacija utvrđivanja uzroka oboljenja životinja i kontrola oboljenja;
- zbrinjavanje i trijaža (izdvajanje stoke za klanje, stoke za rasplod i privređivanje) koju treba evakuirati i sistematski liječiti;
- ograničavanje i zabrana kretanja i prometa životinja;
- zabrana održavanja stočnih pijaca, vašara i izložbi;
- zabrana ispaše, kupanja i napajanja osim u karantenskim uslovima;
- zabrana klanja, uslovno zdravih životinja bez predhodnog pregleda i odobrenja veterinara;
- dezinfekcija osoba koja su bila u kontaktu sa zaraženim životinjama;
- dezinfekcija, dezinfekcija i deratizacija prostora i objekata u kojim su držane ili prevožene zaražene životinje;
- osposobljavanje objekata za daljnju upotrebu;
- vršenje eutanazije i neškodljivog uklanjanja životinja;
- vršenje kontinuirane procjene stanja na terenu, davanje odgovarajućih prijedloga članova Štaba za preduzimanje odgovarajućih mjera zaštite i angažovanja odgovarajućih snaga i sredstava za zaštitu i spašavanje;
- donošenje odgovarajućih naredbi i odluka o angažovanju snaga i sredstava za zaštitu i spašavanje ljudi i životinja;
- uvođenje angažovanih snaga i sredstava u vršenje mjera zaštite, ekološkog, protiv-epidemijskog i protiv-epizootijskog značaja;
- vršenje kontrole provođenja akcija zaštite i spašavanja, kroz vođenje kompletnih evidencija za angažovane snage i sredstva;
- rukovođenje akcijama zaštite i spašavanja;
- informisanje i izvještavanje Gradonačelnika, Gradskog vijeća i Kantonalne uprave civilne zaštite, o načinu provođenja mjera zaštite i spašavanja, angažovanim snagama i sredstvima i sl.,

- informisanje javnosti o preduzetim mjerama zaštite i spašavanja.

4.2.3. Mjere, postupci i zadaci Gradonačelnika, Gradskih službi za upravu, pravnih lica i drugih izvršioaca koje će preduzimati u akciji zaštite i spašavanja

GRADONAČELNIK

- donosi odluku o proglašenju stanja nastanka prirodne nepogode i naređuje upotrebu snaga i sredstava civilne zaštite, službi za upravu, privrednih društava i drugih pravnih lica sa područja Grada na prevenciji, ublažavanju i otklanjanju štetnih posljedica od prirodnih i drugih nesreća po ljude i materijalna dobra u javnom i privatnom vlasništvu;
- posebnom odlukom/ugovorom reguliše prava i obaveze nosilaca izvršenja akcija zaštite i spašavanja, a koja se odnose na naknadu plaća, osiguranja, prevoza, ishrane i sl, te upotrebu materijalno tehničkih sredstava;
- izvještaj gradske komisije za procjenu i utvrđivanje šteta; izvještaj o nastalim troškovima učesća u akcijama zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara te informaciju o posljedicama djelovanja prirodne nepogode upućuje vijeću Grada Mostara na razmatranje i usvajanje;

- na propisan način, potražuje finansijsku pomoć od nadležnih organa Tuzlanskog kantona i Federacije Bosne i Hercegovine, u cilju prevazilaženja nastalog stanja izazvanog prirodnom i drugom nepogodom, i putem nadležnih organa obezbjeđuje namjensko trošenje eventualno dobijenih sredstava,
- preduzima mjere za koje je ovlašten i predlaže odgovarajuće mjere vijeću Grada Mostara o kojima vijeće odlučuje;
- vrši i druge poslove u oblasti zaštite i spašavanja od prirodnih nepogoda koji su mu Zakonom i drugim propisima i Statutom Grada stavljeni u nadležnost;
- donosi odluku o prestanku stanja prirodne i druge nepogode.
- obezbjeđuje dovoljan broj vozila voznog parka Grada za potrebe rada Gradskog štaba u toku trajanja akcije zaštite i spašavanja i odgovarajućih stručnih komisija, inspekcija i dr;

ODJEL ZA FINANSIJE I NEKRETNINE

- vodi evidenciju i vrši isplatu iskazanih troškova angažovanog ljudstva i mehanizacije na otklanjanju posljedica prirodne nepogode;
- gradskom štabu civilne zaštite stavlja na raspolaganje stručne kadrove za koje se procijeni da su potrebne u provođenju akcije zaštite i spašavanja,

za provedbu gore navedenih aktivnosti – Načelnik Odjela

ODJEL ZA ORGANIZACIJU PRAVNE POSLOVE, OPĆU UPRAVU, CZ I VATROGASTVO

- u saradnji sa Gradskim štabom civilne zaštite, a preko povjerenika Mjesnih zajednica animira građane na ugroženom području radi učešća u akcijama provođenja mjera zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara;
- prati stanje i koordinira aktivnosti sa Mjesnim zajednicama i Gradskim štabom civilne zaštite u provođenju mjera zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara;
- prikuplja i dostavlja podatke od značaja za zaštitu i spašavanje operativnom centru civilne zaštite;
- provodi naredbe Gradskog štaba civilne zaštite.

za provedbu gore navedenih aktivnosti – Zadužuje se Načelnik

ODJEL ZA URBANIZAM I GRADENJE

- procjenjuje situaciju na ugroženom području, predlaže i izvršava mjere iz svoje nadležnosti kao i naredbe Gradskog štaba civilne zaštite;
- prikuplja i dostavlja podatke od značaja za zaštitu i spašavanje operativnom centru civilne zaštite;

za provedbu gore navedenih aktivnosti - Zadužuje se Načelnik

ODJEL PRIVREDU, KOMUNALNE I INSPEKCIJSKE POSLOVE

- u saradnji sa Gradskim štabom civilne zaštite, a preko povjerenika Mjesnih zajednica animira građane na ugroženom području radi učešća u akcijama provođenja mjera zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara;
- prati stanje i koordinira aktivnosti sa Mjesnim zajednicama i Gradskim štabom civilne zaštite u provođenju mjera zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara;

- prikuplja i dostavlja podatke od značaja za zaštitu i spašavanje operativnom centru civilne zaštite;
- provodi naredbe Gradskog štaba civilne zaštite.

za provedbu gore navedenih aktivnosti – Zadužuje se Načelnik

ODJEL DRUŠTVENIH DJELATNOSTI

- obezbjeđuje objekte za smještaj pomjerenog stanovništva, materijalnih dobara i stoke, skupa sa **Odjelom za organizaciju, pravne poslove, opću upravu, civilnu zaštitu i vatrogastvo** obezbjeđuje prostor za smještaj angažovanih snaga civilne zaštite koje vrše akciju zaštite i spašavanja na određenom prostoru; prikuplja i dostavlja podatke od značaja za zaštitu i spašavanje operativnom centru civilne zaštite;

za provedbu gore navedenih aktivnosti – Zadužuju se Načelnik odjela

MJESNE ZAJEDNICE

- preduzimaju operativne mjere zaštite i spašavanja na području Mjesne zajednice;
- saraduju sa Gradskim štabom civilne zaštite i drugim subjektima određenim za rukovođenje akcijama zaštite i spašavanja;
- prikupljaju i dostavljaju podatke od značaja za zaštitu i spašavanje Gradskom štabu civilne zaštite;
- vrši i druge poslove u oblasti zaštite i spašavanja koji su mu Zakonom i drugim propisima, Statutom Grada i naredbama Gradskog štaba civilne zaštite date u nadležnost.

Za provedbu gore navedenih aktivnosti –Zadužuju se šefovi Područnih ureda i povjerenici mjesnih zajednica.

GRADANI

- preko odgovarajuće publikacije, upoznaju se sa uputama za slučaj prirodne i druge nepogode;
- zapisnički predaju tražena materijalna sredstva od strane Gradskog štaba civilne zaštite;
- odzivaju se pozivu nadležnog organa Mjesne zajednice u zaštiti i spašavanju od prirodnih i drugih nepogoda;
- izvršavaju mjere zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara koje naređi nadležnih organa Mjesne zajednice, kroz formu radnih jedinica;
- dostavljaju podatke od značaja za zaštitu i spašavanje Operativnom centru CZ;
- vrše i druge poslove u oblasti zaštite i spašavanja koje su im Zakonom i drugim propisom i naredbom Gradskog štaba civilne zaštite stavljene u nadležnost.

JAVNA PREDUZEĆA I DRUGA PRAVNA LICA SA PODRUČJA GRADA

Privredna društva i druga pravna lica koja obavljaju djelatnost iz oblasti: zdravstva, veterinarstva, stambenih i komunalnih poslova, vodoprivrede, šumarstva, poljoprivrede, građevinarstva, transporta, opskrbe, ugostiteljstva, vatrogastva i drugih oblasti u kojima se obavljaju djelatnosti od značaja za

zaštitu i spašavanje ljudi i materijalnih dobara od prirodnih nepogoda, organizuju i provode poslove zaštite i spašavanja u skladu sa Zakonom o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara i Gradskim planom zaštite i spašavanja a naročito:

- donose i razrađuju planove zaštite i spašavanja;
- planiraju i osiguravaju materijalno – tehnička sredstva za provođenje mjera zaštite i spašavanja;
- organizuju jedinice i povjerenike civilne zaštite, i opremaju jedinice i povjerenike potrebnom opremom i sredstvima i osposobljavaju ih za njihovo učešće u zaštiti i spašavanju;
- na zahtjev Gradskog štaba civilne zaštite stavljaju na raspolaganje potrebnu mehanizaciju, opremu i ljudstvo za otklanjanje posljedica prirodne nepogode;
- Operativnom centru civilne zaštite dostavljaju sve bitne podatke od značaja za zaštitu i spašavanje ljudi i materijalnih dobara;
- o pojavi prirodne nepogode odmah obavještavaju Operativni centar civilne zaštite te dostavljaju neophodne podatke koji od njih budu traženi;
- ostvaruju saradnju sa Gradskom službom civilne zaštite i Gradskim štabom civilne zaštite;
- u slučaju potrebe vrše pomijeranje uposlenika i izmještanje materijalnih dobara;
- vrše i druge poslove u oblasti zaštite i spašavanja koje su im Zakonom i drugim propisom i naredbom Gradskog štaba civilne zaštite stavljene u nadležnost.

Za provedbu gore navedenih aktivnosti –Zadužuju se rukovodioci preduzeća pravnih lica (gdje se obavljaju poslovi iz stava 1. ovog dijela)

VATROGASNA JEDINICA

- dužna je po zahtjevu Gradskog štaba civilne zaštite, staviti na raspolaganje cisterne za obezbjeđenje dodatnih količina pitke vode naseljenim mjestima u kojima je usljed djelovanja prirodne nepogode došlo do prekida u vodosnabdijevanju;
- dužna je staviti na raspolaganje sredstva veze koje posjeduje;
- vrše i druge poslove u oblasti zaštite i spašavanja koje su im Zakonom i drugim propisom i naredbom Gradskog štaba civilne zaštite stavljene u nadležnost.

Za provedbu gore navedenih aktivnosti – Zadružuje se komandir Profesionalne vatrogasne jedinice Mostar

TELEKOM BIH – DIREKCIJA MOSTAR I HT ERONET MOSTAR

- * dužani su da u slučaju prirodne nepogode i prekida telefonskih veza, iste uspostavlja odmah, posebno subjekata po prioritetu i područja koja su najviše pogođena prirodnom nepogodom;
- * dužani su da obezbijede alternativni način napajanja i uspostave telefonskih linija za ugrožena područja;
- * dužani su da posjeduju organizovane mobilne ekipe, te redovno održava neometan pristup svojim objektima;
- * gradskom štabu civilne zaštite preko operativnog centra civilne zaštite dostavljaju informacije o provedenim aktivnostima i preduzetim mjerama na sanaciji ugroženih i oštećenih objekata

Za gore navedene aktivnosti – Zadužuju se direktori Telekom BiH – Direkcija Mostar i HT Eronet Mostar.

ELEKTROPRIVREDA BIH ELEKTRODISTRIBUCIJA MOSTAR I ELEKTROPRIVREDA HZHB

- * dužne su da u slučaju prekida napajanja električnom energijom, istu uspostavlja odmah, po prioritetu, posebno subjektima i područjima koja su najviše pogođena prirodnom nepogodom;
- * dužne su da obezbijede alternativni način napajanja i uspostave elektro mreže na ugroženom području;
- * dužne su da posjeduju organizovane mobilne ekipe, te redovno održava neometan pristup svojim objektima;
- * gradskom štabu civilne zaštite preko operativnog centra civilne zaštite dostavljaju informacije o provedenim aktivnostima i preduzetim mjerama na sanaciji ugroženih i oštećenih objekata.

Zadužuje se direktor Elektrodistribucije Mostar i direktor elektroprivrede HZHB

J.U. DOM ZDRAVLJA MOSTAR, J.U. DOM ZDRAVLJA STARI GRAD MOSTAR

- * stavlja na raspolaganje sva sanitetska vozila sa potrebnim osobljem i neophodnom opremom radi pružanja prve medicinske pomoći i prevoza i daljnijeg zdravstvenog tretmana eventualno povrijeđenih usljed djelovanja prirodne nepogode;
- * HES - Doma zdravlja, prikuplja podatke o prijetecim opasnostima koja mogu da pogoršaju higijensko-epidemiološku situaciju, utvrđuje razmjere te opasnosti i vrši aktiviranje ekipe i sredstava za zaštitu i spašavanje na dezinfekciji, dezinsekciji i deratizaciji;
- * redovno održava i obezbjeđuje prilaze svojim objektima, garažama, sektorskim ambulancama i sl.;
- * o provedenim aktivnostima redovno izvještava Operativni centar civilne zaštite.

Za gore navedene aktivnosti – Zadužuju se direktori Domova zdravlja.

POLICIJSKA UPRAVA MOSTAR

- * obezbjeđuje nesmetano kretanje i rad ljudstva i mehanizacije angažovane od strane Gradskog štaba CZ na otklanjanju posljedica prirodne nepogode;
- * dovoljnim brojem policijskih patrola usmjerava saobraćaj na alternativne pravce;
- * zbog eventualno zakrčenog saobraćaja, obezbjeđuje neometan pristup sanitetskim i drugim vozilima u krug Doma zdravlja, a posebno pred Hitnom službom Doma zdravlja;
- * redovno izvještava Operativni centar civilne zaštite o stanju na putevima, te upozorava učesnike u saobraćaju o mogućnostima kretanja po istim i zabranama kretanja na oštećenim, ugroženim i uništenim putnim komunikacijama.

Za navedene aktivnosti – Zadužuje se Načelnik policijske uprave Mostar

4.2.4. Organizacija i način mobilizacije građana i njihovih sredstava radi učešća u zaštiti i spašavanju

Građani su dužni u skladu sa uvjetima propisanim Zakonom i bez posebnog poziva, kao i na zahtjev oragana Mjesne zajednice preduzimati potrebne mjere zaštite i spašavanja, ako prirodna nepogoda zaprijeti ili nastupi iznenada, te su o tome obavezni odmah, na najbrži način, obavijestiti operativni centar civilne zaštite ili Službu civilne zaštite odnosno policiju.

Građani su dužni na ugroženom području postupiti po Odluci Gradonačelnika koji proglašava nastanak prirodne nepogode i uzeti učešće u akcijama zaštite i spašavanja koje provodi Gradski štab civilne zaštite.

Vlasnici i korisnici nekretnina dužni su omogućiti da se na njihovim nekretninama provode radovi neophodni za zaštitu i spašavanje od prirodne nepogode (rušenje objekata, nasipanje i uklanjanje različitih vrsta materijala, rušenje stabala i sl.) i sve druge mjere koje naredi Gradski štab civilne zaštite.

Građani, vlasnici i korisnici opreme, odnosno materijalno – tehničkih sredstava (strojevi, cisterne, motorna vozila, zaprege, alati, sredstva veze i dr.) potrebna za zaštitu i spašavanje od prirodne nepogode, dužni su tu opremu i sredstva staviti na raspolaganje Gradskom štabu civilne zaštite koji rukovodi akcijama zaštite i spašavanja na ugroženom području.

O izuzetnoj opremi i sredstvima Štab civilne zaštite vodi odgovarajuću evidenciju.

4.2.5. Materijalna dobra koja će se izmiještati sa ugroženog područja, prioriteti / redosljed u njihovom izmiještanju te gradske službe za upravu koje će vršiti izmiještanje tih dobara

DOKUMENT: IV-7

r/b	NAZIV SREDSTVA	NAČIN IZMIJEŠTANJA	KO VRŠI IZMIJEŠTANJE	PRIORITET
1.	Sve vrste teretnih i putničkih m/v	Izmiještanje u neugrožen rejon	Vlasnici i korisnici vozila	Po vrijednosti
2.	Prehrambeni artikli	U stambene i pomoćne objekte u neugroženim rejonima	Vlasnici sredstava uz angažovanje vlasnika objekta	-//-
3.	Odjevni predmeti, posteljina i sl.	U objekte gdje se smještaju i ugrožene osobe	Vlasnici	-//-
4.	Gotovi proizvodi i sirovine	Prevoženje sopstvenim prevoznim sredstvima	Vlasnici	Po procjeni
5.	Roba široke potrošnje u skladištima	Podizanje robe na viši nivo stalaža	Vlasnici	Po prioritetu
6.	Krupna i sitna stoka	Prevoženje i odvođenje u neugrožene rejone	Vlasnici stoke	Po prioritetu
7.	Tehničko – tehnološka, finansijska i druga dokumentacija	Odošenjem u neugroženi rejon	Zadužena lica	Po prioritetu
8.	Sva druga oprema, materijali i sredstva	Odošenjem/ prevoženjem	Vlasnici	Po prioritetu

4.2.6. Organizacija smještaja i ishrane jedinica civilne zaštite i građana angažovanih na zaštiti i spašavanju

Organizaciju smještaja angažovanih snaga civilne zaštite i građana, preko određenih Gradskih službi za upravu, provodit će Gradski Štab civilne zaštite koji je angažovao jedinice i građane u akciju zaštite i spašavanja. Prostorije za smještaj angažovanih snaga civilne zaštite obezbijet će u uskoj saradnji Gradska služba za društvene djelatnosti, služba za prostorno uređenje, i služba za stambene poslove, svaka u svojoj nadležnosti.

Objekte u kojima će se vršiti ishrana obezbijedit će iste gradske službe a samu organizaciju ishrane vodit će Gradski Štab civilne zaštite i Crveni križ/krst Grada Mostara.

Hranu za angažovane građane i snage civilne zaštite obezbjeđuje Služba za snabdijevanje/logistiku, sistemom dostave u prostorije gdje su smještene odnosno gdje su angažovane snage civilne zaštite i građani.

4.2.7. Zadaci, mjere i postupci Gradskog štaba civilne zaštite na organizovanju i rukovođenju akcije zaštite i spašavanja i obaveze Gradskih službi za upravu i pravnih lica u postupanju po naredbama Štaba CZ

Gradski štab civilne zaštite Mostara vrši sljedeće mjere i postupke;

- na osnovu Odluke Gradonačelnika vrši aktiviranje/angažovanje štabova, službi, jedinica, povjerenika i drugih struktura civilne zaštite, pravnih i drugih lica, Gradskih službi i materijalno-tehničkih sredstava za potrebe zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara;
- odlučuje o upotrebi snaga i sredstava civilne zaštite na zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara i te snage raspoređuje na ugrožena područja;
- naređuje provođenje odgovarajućih mjera zaštite i spašavanja i određuje snage i sredstva koja će provoditi te mjere;
- rukovodi akcijama zaštite i spašavanja;
- vodi propisane službene evidencije:
 - * o angažovanju ljudstva (brojno stanje, vrijeme angažovanja i sl.);
 - * o angažovanju materijalno-tehničkih sredstava (brojno stanje, vrijeme angažovanja i sl.);
 - * o utrošku pogonskog goriva (količina, vrsta, posebno za sve potrošače);
 - * o utrošku sredstava za ishranu angažovanog ljudstva (broj obroka, cijena i sl.);
 - * o eventualno poginulim i povrijeđenim (lični podaci, uzrocima pogibije i povređivanja i sl.);
- * vodi poseban dnevnik o svim bitnim pitanjima vezanim za nastalo stanje na području Grada i preduzimanju potrebnih mjera;
- * vodi i druge evidencije za koje se ukazuje potreba;
- izvršava naređenja Federalnog i Kantonalnog štaba civilne zaštite na preduzimanju mjera i aktivnosti na zaštiti i spašavanju,
- saraduje sa Kantonalnim i Federalnim štabom civilne zaštite, štabovima civilne zaštite susjednih Općina, kao i sa drugim subjektima u provođenju mjera zaštite i spašavanja od prirodnih i drugih nepogoda;
- u zaštiti i spašavanju predlaže učesće Oružanih snaga Bosne i Hercegovine i drugih snaga i sredstava sa područja Federacije BiH, HN kantona i šire;
- daje službena obavještenja za javnost o nastanku prirodne i druge nesreće, o njenom obimu i posljedicama i o preduzetim mjerama zaštite;
- predlaže Gradonačelniku donošenje odluke o prestanku stanja prirodne nepogode;
- izrađuje informaciju i zbirni izvještaj o otklanjanju posljedica prirodne nepogode, kao i izvještaj o troškovima nastalim u akcijama zaštite i spašavanja, te iste dostavlja Gradonačelniku;

- vrši i druge poslove u oblasti zaštite i spašavanja od prirodnih nepogoda koje su mu Zakonom i drugim propisima stavljene u nadležnost. Za sve gore navedene aktivnosti – zadužuju se Komandant i načelnik Gradskog štab

4.3. Faza otklanjanja posljedica

4.3.1. Mjere zaštite i spašavanja kojima se mogu stvoriti uslovi za normalan život i rad ljudi na ugroženom području su:

Na normalizaciju uslova na terenu koji je pogođen prirodnom nepogodom preduzimati će se sljedeće mjere zaštite i spašavanja:

-	čišćenje i asanacija terena,
-	rasčišćavanje ruševina,
-	sanacija klizišta i odrona po prioritetima,
-	prikupljanje podataka i utvrđivanje obima posljedica nastalih djelovanjem prirodne nepogode,
-	utvrđivanje broja stanovnika koji su ostali bez krova nad glavom, i obezbjeđenje smještaja istih u šatore, kontejnere, kamp prikolice i druge objekte koji se mogu koristiti za privremeni smještaj postradalog stanovništva,
-	organizovanje, prikupljanje i raspodjela pomoći nastradalom i ugroženom stanovništvu,
-	provođenje zdravstvenih, veterinarskih i higijensko-epidemioloških mjera zaštite,
-	zbrinjavanje pomjerenog stanovništva, stvari i stoke,
-	utvrđivanje stvarnih potreba za organizovanu ishranu nastradalog i ugroženog stanovništva,
-	utvrđivanje broja objekata koji se dalje mogu koristiti za privremeni smještaj i njihove kapacitete,
-	obezbjeđenje dovoljnog broja kreveta, dušeka, posteljine, odjevnih stvari, prehrambenih artikala za ishranu i po potrebi iz Gradskog budžeta osiguravaju se dodatna sredstva za smještaj ugroženog stanovništva,
-	utvrđuje se broj i struktura stanovništva koje se može smjestiti kod rodbine i prijatelja.

1.1.3. Mjere, postupci i zadaci Gradskih službi za upravu, Mjesnih zajednica, Crvenog križa i pravnih lica na izvršavanju odgovarajućih mjera zaštite i spašavanja

r/b	MJERE	POSTUPCI	ZADACI
1.	<p>Gradonačelnik</p> <ul style="list-style-type: none"> -prati tok akcije zaštite i spašavanja -putem nadležne gradske službe preduzima potrebne aktivnosti na obezbjeđenju finansijskih sredstava za nabavku opreme i sredstava -obavještava građanstvo o preduzimanju određenih akcija zaštite i spašavanja 	<p>Postupa u skladu sa svojim ovlaštenjima i traženju od Gradskog štaba civilne zaštite da preduzima odgovarajuće mjere zaštite i spašavanja</p>	<p>- koordinira rad Gradskih službi za upravu</p>

DOKUMENT: IV-8

Grada Mostara

2.	Odjel za urbanizam i gradenje	-utvrđuje tačan broj teže i lakše oštećenih objekata i pravi procjenu o tome, koji se od tih objekata mogu koristiti za stanovanje -predlaže i učestvuje u organizaciji i realizaciji smještaja privremeno pomjerenog stanovništva sa ugroženog područja	Postupa po naredbi Gradskog štaba civilne zaštite i Gradonačelnika	Na traženje G ŠCZ, skupa sa drugim službama, obezbjeđuje smještaj za eventualno povrijeđene
3.	Odjel za finansije i nekretnine	-obezbjeđuje neophodna finansijska sredstva za potrebe smještaja, ishrane za pomjerenog stanovništvo -obezbjeđuje dodatna finansijska sredstva za neometano odvijanje akcije zaštite i spašavanja -zahtjeve Gradskog štaba civilne zaštite izvršava prioritarno u odnosu na redovne poslove,	Postupa po naredbama Gradskog štaba civilne zaštite i Gradonačelnika	Na traženje Gradskog štaba civilne zaštite, učestvuje u provođenju akcije zaštite i spašavanja u domenu svoje nadležnosti.
4.	Odjel društvenih djelatnosti	-utvrđuje broj stanovnika koji se može smjestiti kod rodbine i prijatelja -predlaže Gradskom štabu civilne zaštite objekte i način smještaja ugroženog stanovništva, -utvrđuje kapacitete alternativnog smještaja za pomjerenog stanovništvo, -obezbjeđuje smještajne kapacitete za pomjerenog stanovništvo.	Postupa po naredbama Gradskog štaba civilne zaštite i Gradonačelnika	Izvršavaju poslove koje naredi Gradski štab civilne zaštite
6.	J.K.P. "Vodovod i kanalizacija"	-Izvršava naređenja Gradskog štaba civilne zaštite -vrši uspostavljanje prekinutog sistema vodosnabdijevanja	Postupa po naređenju Gradskog štaba civilne zaštite i Gradonačelnika	Vrši sanaciju oštećenih i uništenih vodovodnih instalacija
7.	Centar za socijalni rad "Vodovod i kanalizacija" Mostar	Vrši zbrinjavanje socijalno ugroženog stanovništva koji se nalaze na evidenciji ovog centra	Postupa po naređenju Gradskog štaba civilne zaštite	Zbrinjava socijalno ugrožene kategorije i istim dostavlja neophodne lijekove i hranu
8.	J.U. Dom zdravlja Mostar; Dom zdravlja Stari grad Mostar	-Vrši medicinsko zbrinjavanje povrijeđenih i oboljelih -Hitnu službu i HES stavlja na raspolaganje Gradskom štabu civilne zaštite	Postupa po naređenju Gradskog štaba civilne zaštite	- Vrši trijažu i prevoz povrijeđenih i oboljelih građana - prati ispravnost vode za piće
9.	Veterinarska Stanica d.o.o. Mostar	- Vrši medicinsko zbrinjavanje povrijeđene i oboljele stoke - stavlja se na raspolaganje Gradskom štabu civilne zaštite	Postupa po naređenju Gradskog štaba civilne zaštite	-prati epidemiološku situaciju stočnog fonda i preduzima mjere na suzbijanju bolesti

10.	Elektro distribucija Mostar i Elektroprivreda HZHB	Vrši sanaciju eventualno oštećene elektro mreže	Postupa po naređenju Gradskog štaba civilne zaštite	Angažuje mobilne jedinice na uspostavljanju normalnog snabdijevanja el. energijom
11.	Radio i TV stаницe sa područja Grada Mostara, te javni RTV servisi	-Prioritetno objavljuje informacije koje dostavi GŠCZ i informiše građanstvo o preduzetim mjerama i aktivnostima Gradskog štaba civilne zaštite	Postupa po naređenju Gradskog štaba civilne zaštite	Po prioritetu, objavljuje saopćenja za javnost koja dobije od GŠCZ i Gradonačelnika
12.	Crveni Križ/Krist Grada Mostara	-Učestvuje sa ljudstvom i opremom u akciji smještaja evakuisanog stanovništva prema naređenju GSCZ	Postupa po naređenju Gradskog štaba civilne zaštite	Dostavlja hranu, odjevne predmete i higijenske pakete ugroženim građan.
13.	Pravna lica	- Provođe sve naredbe i zahtjeve Gradskog štaba civilne zaštite i službi za upravu Grada - ustupaju MTS-a i opremu kao i poslovne i druge prostore koje trenutno ne koriste Gradskom štabu civilne zaštite i Gradskoj službi za društvene djelatnosti	Postupaju po naređenju Gradskog štaba civilne zaštite	Vrše prevoz građana po naređenju Gradskog štaba civilne zaštite
14.	Gradski štab civilne zaštite	-rukovodi aktivnostima pomijeranja i zbrinjavanja ugroženog stanovništva i njihove imovine do momenta kada te aktivnosti preuzimaju nadležne gradske službe -o provedenim aktivnostima vodi evidenciju -prati stanje smještajnih kapaciteta i u saradnji sa nadležnim službama Grada, Domom zdravlja i dr. redovno prati epidemiološku situaciju - aktivira snage i sredstva za pomijeranje i zbrinjavanje ljudi i materijalnih dobara	Postupa po svojim ovlaštenjima proizašlih iz Zakona i podzakonskih akata	Vrši stalnu kontrolu provođenja akcije zaštite i spašavanja, usmjeravanje i stalnu koordinaciju među učesnicima u akciji zaštiti i spašavanju

4.4.4 Zadaci Gradskog štaba civilne zaštite na organizaciji i rukovođenju akcijama zaštite i spašavanja na izvršavanju planiranih mjera zaštite i spašavanja

- vrši angažovanje građana, jedinica, štabova, povjerenika i drugih organa civilne zaštite, službi zaštite i spašavanja, operativnog centra civilne zaštite, organa uprave, privrednih i drugih pravnih lica, kao i materijalno-tehničkih sredstava na području Grada;
- odlučuje o upotrebi snaga i sredstava civilne zaštite na zaštiti i spašavanju ugroženih i stradalih građana i materijalnih dobara i te snage raspoređuje na ugrožena područja;
- naređuje provođenje odgovarajućih mjera zaštite i spašavanja i određuje snage i sredstva za provođenje ovih mjera;

- vodi propisane službene evidencije o;
 - angažovanju ljudstva (brojno stanje, vrijeme angažovanja i sl.)
 - angažovanju materijalno-tehničkih sredstava (vrste, stanje, vrijeme angažovanja i sl)
 - utrošku pogonskog goriva (količina, vrsta isl.- posebno za sve potrošače)
 - utrošku sredstava za ishranu angažovanog ljudstva (broj obroka, cijena i sl.)
 - eventualno poginulim, povrijeđenim, oboljelim (lični podaci, uzrok pogibije, oboljenja ili povređivanja)
 - vodi poseban dnevnik o svim bitnim pitanjima vezanim za nastalo stanje na području Grada i preduzimanju potrebnih mjera otklanjanja posljedica djelovanja prirodne nepogode;
 - vodi i druge svrshodne evidencije;
- izvršava naređenja Kantonalnog i Federalnog štaba civilne zaštite na preduzimanju mjera i aktivnosti na zaštiti i spašavanju;
- saraduje sa Kantonalnom i Federalnom upravom civilne zaštite, štabovima civilne zaštite susjednih Općina, kao i drugim subjektima u provođenju mjera zaštite i spašavanja od prirodne nepogode;
- predlaže učesće Oružanih snaga Bosne i Hercegovine u zaštiti i spašavanju i drugih snaga i sredstava sa područja Kantona i šire;
- daje službena obavještenja za javnost o nastanku prirodne nepogode, o njenom obimu, kretanju i posljedicama kao i preduzetim mjerama zaštite i spašavanja;
- predlaže Gradonačelniku proglašenje stanja prirodne nepogode;
- izrađuje informaciju i izvještaj sa Službom civilne zaštite o otklanjanju posljedica prirodne nepogode, kao i izvještaj o troškovima provođenja akcije zaštite i spašavanja te iste dostavlja Gradonačelniku;
- vrši i druge poslove u oblasti zaštite i spašavanja od prirodne nepogode koje su mu Zakonom i drugim propisima stavljane u nadležnost.

Za provodenje navedenih aktivnosti zadužuje se:
Komandant i načelnik štaba civilne zaštite Grada Mostara

5. DOKUMENT O INFORMISANJU GRAĐANA

5.1. Mjere, postupci i zadaci o načinu informisanja građana i javnosti na području Grada o opasnostima od nastanka prirodne nepogode, o posljedicama koje nastanu po ljude i materijalna dobra i mjerama koje se preduzimaju na sprječavanju, odnosno na spašavanju ugroženih i nastradalih ljudi i materijalnih dobara i na otklanjanju nastalih posljedica

DOKUMENT: V-1

τ/b	NAZIV ORGANA	NAČIN INFORMISANJA
1.	GRADSKI ŠTAB CIVILNE ZAŠTITE	<ul style="list-style-type: none"> - preko lokalnih medija - preko povjerenika mjesnih zajednica - preko štabova Područnih ureda i povjerenika civilne zaštite - preko rukovodilaca pravnih i fizičkih lica - pokretnim razglasom - štampanjem plakata - organizovanjem sastanaka
2.	GRADONAČELNIK	<ul style="list-style-type: none"> - preko Gradskog vijeća u vidu informacija i izvještaja, čiju pripremu vrši Gradski štab civilne zaštite - učesćem u radio emisijama - neposrednim kontaktom sa građanima na ugroženom području
3.	Lokalne RTV stanice, Javni RTV servisi FTV i BHT	<ul style="list-style-type: none"> - emitovanjem informacija dobivenih od Gradskog štaba civilne zaštite - emitovanjem informacija od Gradonačelnika - neposrednim snimanjem stanja na terenu.

U vezi s organizovanjem informisanja građana, pravnih lica, nadležnih Gradskih, Kantonalnih i Federalnih organa/službi o preduzetim mjerama zaštite i spašavanja i posljedicama od prirodne nepogode, Gradski štab civilne zaštite ima sljedeće zadatke:

- * informiše Gradonačelnika o preduzetim mjerama i posljedicama prirodne nepogode;
- * izvještava Kantonalni štab/Upravu Civilne zaštite o posljedicama prirodne nepogode i preduzetim mjerama na otklanjanju posljedica, od momenta pojave do prestanka opsnosti;
- * izvještava Kantonalni štab / Upravu Civilne zaštite o prirodnim nepogodama koje su zahvatile područje Grada Mostara.
- * informiše građane o preduzetim mjerama zaštite i obimu posljedica nastalih prirodnom nepogodom;

6. NAČIN IZRADE, USKLADIVANJA, DONOŠENJA, AŽURIRANJA I ČUVANJA PLANA ZAŠTITE

6.1. Način izrade Plana zaštite i spašavanja

Plan zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara od prirodne i druge nepogode izrađen je na osnovu sljedećih dokumenata:

- Zakona o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara („Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine“ broj: 39/03 , 22/06 i 43/10),
- Uredbe o sadržaju i načinu izrade planova zaštite i spašavanja od prirodnih i drugih nesreća („Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine“ broj: 23/04 i 38/06),
- Procjene ugroženosti od prirodnih i drugih nesreća Grada Mostara („službeni glasnik Grada Mostara broj: 04/05 i 04/07),
- Programa razvoja zaštite i spašavanja („Službeni glasnik Grada Mostara“ broj:02/05),
- Odluke o organizovanju i funkcionisanju zaštite i spašavanja („Službeni glasnik Grada Mostara“ broj: 06/05),
- drugih stručnih podloga

6.2. Uskladjivanje plana zaštite i spašavanja

Uskladjivanje plana zaštite i spašavanja sastoji se u tome da se plan zaštite nižeg organa vlasti i pravnog lica uskladi sa planom zaštite višeg organa vlasti, na sljedeći način:

- plan zaštite Grada uskladjuje se sa planom zaštite Kantona,
- plan zaštite javnog preduzeća Grada uskladjuje se sa planom zaštite Grada.
- U cilju rješavanja pitanja uskladjivanja planova zaštite, moraju se dostavljati odgovarajući izvodi iz plana i to:

Gradska služba civilne zaštite dužna je dostaviti izvod iz plana zaštite Grada, javnim preduzećima ako su u tom planu utvrđeni zadaci za ta preduzeća. Dostavljanje izvoda iz plana zaštite vrši se najkasnije u roku od 30 dana od dana kada je Gradonačelnik donio Gradski plan zaštite.

U izradi Gradskog plana zaštite učestvuju gradske službe za upravu svaka iz svoje nadležnosti u skladu sa Programom rada na izradi Gradskog plana zaštite kojeg je donio Gradonačelnik.

6.3. Donošenje plana zaštite

Gradski plan zaštite donosi Gradonačelnik na prijedlog gradske službe civilne zaštite i vatrogastva , usaglašen sa Gradskim Odjelima.

Realizaciju mjera zaštite i spašavanja i drugih zadataka utvrđenih u planu, vrše sve gradske službe za upravu i drugi organi gradske uprave, svaka u oblasti za koju su osnovane, a koordinaciju aktivnosti na vršenju tih zadataka ostvaruje Služba civilne zaštite.

6.4. Ažuriranje plana zaštite i spašavanja

Plan zaštite i spašavanja podliježe obavezi ažuriranja koje se vrši onda kada se u Procjeni ugroženosti ili Programu razvoja zaštite i spašavanja izvrše odgovarajuće izmjene suštinskog karaktera koje utiču na promjenu rješenja utvrđenih u planu zaštite.

Ažuriranje se odnosi i na sve izmjene podataka koje se dese u pojedinim prilogima plana zaštite, kao što su personalne evidencije, promjene adresa, brojeva telefona, ukidanje ili osnivanje pojedinih jedinica civilne zaštite ili službi zaštite i spašavanja i drugi podaci.
Ažuriranje plana zaštite vrši se po proceduri koja je propisana za donošenje Plana zaštite a izmjene vrši Gradska služba civilne zaštite i vatrogastva .

6.5. Čuvanje Gradskog plana zaštite i spašavanja

Gradski plan zaštite i spašavanja čuva se u prostorijama službe civilne zaštite i vatrogastva Grada Mostara.

Mostar, mart 2022. godine

PRILOZI

	Str.
PRILOG I	
1. DOKUMENT O OPERATIVNOM CENTRU CIVILNE ZAŠTITE	1
PRILOG II	
2. DOKUMENT O AKTIVIRANJU, I ANGAŽOVANJU SNAGA I SREDSTAVA.....	16
PRILOG III	
3. DOKUMENT O ZADACIMA GRADSKIH ORGANA NA PROVOĐENJU AKTIVNOSTI NA ZAŠTITI SPAŠAVANJU	71
PRILOG IV	
4. DOKUMENT O MJERAMA ZAŠTITE I SPAŠAVANJA.....	74
PRILOG V	
5. DOKUMENT O INFORMISANJU GRAĐANA.....	83

Ažurirano mart, 2022.

PRILOG I
1. DOKUMENT O OPERATIVNOM CENTRU CIVILNE ZAŠTITE

1.4.1.lična i materijalna formacija Operativnog centra CZ Grada Mostara

r/b	PREZIME I IME	ADRESA STANOVANJA	TELEFON BROJ	
			FIKSNI	MOBILNI
1.	Sadis Demirović	Hodbina bb/Put za Topli do 11b	558-253/576-552	063 346 464

TABELA:I-1

Materijalna formacija Operativnog centra CZ Grada Mostara izražena je u tabeli koja slijedi:

r/b	NAZIV-VRSTA SREDSTVA / OPREME	Po formaciji	stanje	Nedostaje - planirana nabavka
1.	Prostorija, po pravilu, najmanje 30 m ² , namjenski urađena kao dvije radne prostorije	1-2	1	
2.	Telefonska linija ISDN (paket, dvije digitalne i jedna analogna linija)	1	1	
3.	Radio – uređaj HF	1	1	
4.	Radio – uređaj VHF	2	2	
5.	Radio stanice	Po procjeni	5	
6.	Personalni kompjuter	2	2	
7.	Štampač	2	2	
8.	Skener	1	1	
9.	Kopir aparat A3	1	1	
10.	Telefonski aparat	2	2	
11.	Fax aparat	1	1	
12.	Operativno – komunikacijski pult za smještaj komunikacijskih materijalno-tehničkih sredstava	1	0	1
13.	Radni sto i odgovarajući broj stolica	3. kpl	3	
14.	TV prijemnik	1	1	
15.	Radio prijemnik	1	1	
16.	Uređaj za neprekidno napajanje	2	2	
17.	Topografska karta (četverbojna) Bosne i Hercegovine razmjera 1:200000 sa entitetskim, kantonalnim i Gradskim linijama administrativno-teritorijalnih područja	1	1	
18.	Topografska karta (četverbojnu) područja kantona razmjera 1:50000 po sekcijama s administrativno-teritorijalnim linijama općina i grada	1	1	
19.	Topografska karta (četverbojna) područja Grada Mostara razmjera 1:25000 po sekcijama s administrativno-teritorijalnim linijama po mjesnim zajednicama	1	1	
20.	Agregat odgovarajuće snage	1	1	
21.	Akumulatorska baterija za alternativno napajanje uređaja električnom energijom	2-5	4	
22.	Uređaj za aktiviranje sirena za davanje zvučnih signala predviđenih za uzbuđivanje stanovništva u slučaju opasnosti od prirodne i druge nesreće	Po procjeni	1	
23.	GPS uređaj za očitavanje geografskih koordinata uz pomoć satelitskog sistema po WGS-84	1	0	1
24.	Ručna prenosna sirena za alternativni način davanja zvučnih signala	1	0	1

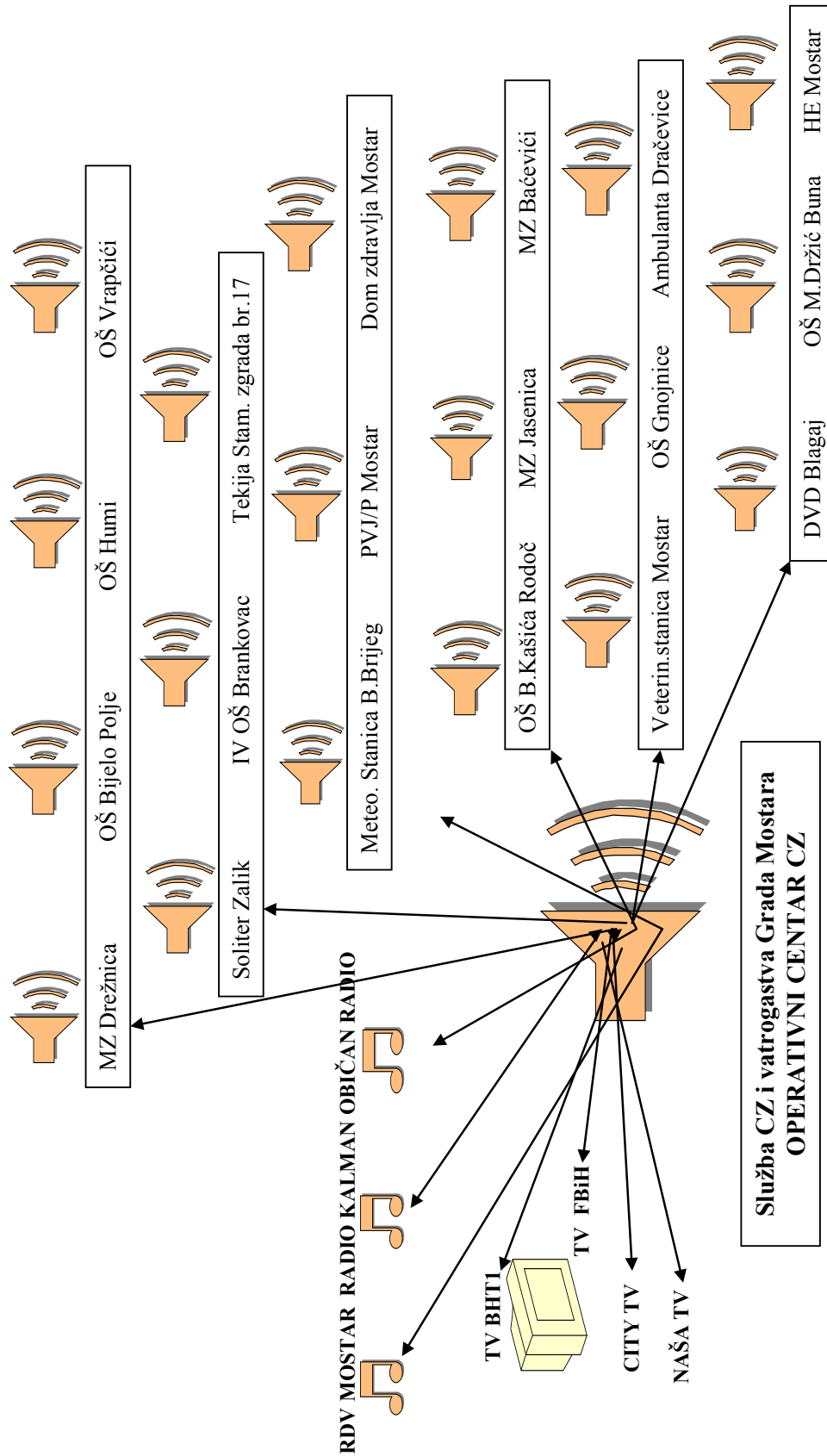
TABELA:I-2

1.4.2. Pregled telefonskih brojeva Federalnog operativnog centra, kantonalnog operativnog centra, opštinskih centara na području kantona i susjednih OC

TABELA:I-3

r/b	OPERATIVNI CENTRI CIVILNE ZAŠTITE	BROJ TELEFONA	FAX / E-MAIL
1.	Federalni Operativni Centar Cz	033/767 – 530	767-560; centar121@bih.net.ba
2.	Kantonalni Operativni Centar Cz	121, 327 - 387	327-387; centarhuz@gmail.com
3.	Operativni Centar Cz Grada Mostara	558-250, 558-253	558-253; centarczmostar@bih.net.ba
4.	Operativni Centar Cz Čitluk	642-387	642-387
5.	Operativni Centar Cz Čapljina	805-985, 807-076	807-076
6.	Operativni Centar Cz Neum	880-121	880-121
7.	Operativni Centar Cz Jablanica	751-308	751-315
8.	Operativni Centar Cz Konjic	735-370	735-371
9.	Operativni Centar Cz Prozor-Rama	771-382	771-382
10.	Operativni Centar Cz Stolac	854-666	858-260
11.	Operativni Centar Cz Široki Brijeg	039/706-952	039/703-255
12.	ZHK Operativni Centar Cz Grude	039/661-377	039/661-377
13.	Operativni Centar Cz Nevesinje - Rs	059/601-995, 059/225-476	059/261-179

1.4.3. Shema instaliranih sirena, radio i TV stanica koje će se koristiti za obavještanje i uzbuđivanje stanovništva

1.1.4. lista pitanja za rad Operativnog centra civilne zaštite i način rada centra**a) Lista pitanja**

Za prva četiri sata od nastanka prirodne i druge nesreće, prvi izvještaj koji davaoci informacija(gradski odjeli i službe za upravu, gradske upravne organizacije, službe i pravna lica osnovana Gradskim propisom i građani) dostavljaju Operativnom centru civilne zaštite, treba obavezno da sadrže sljedeće podatke:

- vrstu prirodne i druge nesreće;
- vrijeme nastanka nesreće;
- područje na kojem se pojavila nesreća (naseljena ili nenaseljena mjesta);
- uzrok nastanka nesreće;
- posljedice koje se odnose na ljudske žrtve (broj poginulih, teže i lakše povrijeđenih ili nestalih)
- posljedice nastale na materijalnim dobrima (stambenim, komunalnim, privrednim i infrastrukturnim objektima);
- preduzete mjere na zaštiti i spašavanju ugroženih i nastradalih ljudi i materijalnih dobara;
- potrebna pomoć u snagama i sredstvima;
- druge podatke sa kojima raspolaze davalac informacije.

Vrsta pitanja u pojedinim prirodnim nesrećama:

1)zemljotres:

- područje koje je zahvaćeno zemljotresom;
- intenzitet i epicentar zemljotresa;
- pretpostavljeni broj zatrpanih i nestalih ljudi;
- orijentacioni broj evakuisanih stanovnika;
- u kom obliku i ko je poduzeo mjere za otklanjanje posljedica.

2)poplava:

- broj poplavljenih stambenih objekata građana (objekti stanovanja i pomoćni objekti),
- broj poplavljenih objekata u vlasništvu pravnih lica,
- broj ugroženih objekata građana i drugih objekata,

- broj ugroženih i nastradalih ljudi,
- broj evakuisanih ljudi,
- broj evakuisanih ljudi koji su vraćeni u svoje domove,
- broj ugrožene i nastradale stoke,
- uništeno saobraćajnica (izraženo u metrima),
- oštećeno saobraćajnica (izraženo u metrima),
- uspostavljen saobraćaj na putevima i željeznici,
- poplavljeno obradivih površina u hektarima,
- oštećenja nastala na elektro-distributivnoj mreži (izraženo u metrima),
- oštećenja nastala na elektro-distributivnim objektima (trafo stanice i dr.),
- oštećenja nastala na objektima vodovoda (rezervoari, pumpe i dr.),
- oštećenja nastala na vodovodnoj mreži (izraženo u metrima),
- oštećeno hidroelektrana,
- oštećeno telekomunikacijske mreže (izraženo u metrima),
- oštećeno telekomunikacijskih stanica i drugih telekomunikacijskih objekata,
- oštećeno vodostanica i drugih vodo objekata,
- oštećeno PTT mreže (izraženo u metrima),
- oštećeno PTT stanica i drugih PTT objekata,
- tendencija rasta vodostaja,
- prekid rada kod poplavljenih pravnih lica (izraženo u satima),

- obustava rada škola,
- koje su mjere poduzete na sanaciji posljedica.

3)požar:

- broj ugroženih objekata ili veličina ugroženih površina (šuma, voćnjaka i sl.),
- koje su snage i kojim sredstvima učestvovalе prilikom lokaliziranja i gašenja požara,
- lokacije evakuisanog stanovništva (njihov broj) sa područja ugroženog požarom,
- broj eventualno povrijeđenih i nastradalih ljudi i stoke,

4)klizanje terena, snježnim lavinama i nanosima:

- mjesto ili bliže određenje gdje je došlo do klizanja zemljišta i odrona zemlje, odnosno snježnih nanosa i lavina,
- broj ugroženih domaćinstava (iskazati ukupan broj i broj članova domaćinstava),
- površina zahvaćena klizanjem i odronom (izražena u m²),
- broj ugroženih objekata pravnih lica (broj, naziv i mjesto i bliže određenje),
- broj ugroženih individualnih stambenih objekata i privrednih objekata,
- ugroženo puteva u dramskom saobraćaju (izraženo u metrima),
- dužina oštećene putne mreže (lokalnih, regionalnih i magistralnih puteva),
- oštećeno ili ugroženo željezničkih pruga, koje se ne mogu koristiti (izraženo u metrima),
- koje su mjere poduzete na sanaciji nastalih posljedica.

5)nagomilavanje leda na vodotocima i komunikacijama:

- označiti rijeke na kojima je došlo do stvaranja leda i ledenih barijera (izraženo u metrima),

- označiti dijelove komunikacije na kojima je došlo do stvaranja leda i ledenih barijera (izraženo u metrima),
- posljedice koje su nastale gomilanjem leda (izlijevanje rijeka, havarije na objektima i drugo)
- koje su mjere poduzete na sanaciji posljedica.

6) udar groma, jak vjetrov, gusta magla, jaki mrazevi, velike vrućine i suša:

- broj ugroženih, nastradalih i poginulih ljudi,
- ugrožavanje uvjeta normalnog života ljudi,
- broj oštećenih objekata stanovanja i objekata pravnih lica (podatke iskazati brojčano),
- kakve su mjere poduzete za otklanjanje nastalih posljedica.

7) saobraćajni udesi u željezničkom, drumskom i vazdušnom saobraćaju:

- gdje i kada je došlo do udesa (iskazati tačan datum i sat udesa),
- broj ugroženih, nastradalih i poginulih ljudi,
- da li je neki od učesnika u udesu prevezio opasne, zapaljive, biološke i radioaktivne materije,
- koje su mjere poduzete na sanaciji nastalih posljedica.

8) eksplozija, rušenje ili druga nesreća u rudnicima:

- broj ugroženih, nastradalih i poginulih ljudi,
- posljedice izazvane eksplozijom, rušenjem ili drugom nesrećom,
- koje su mjere poduzete na saniranju posljedica.

9) ispuštanje ili prosipanje štetnih i otrovnih materija:

- objekat ili područje gdje je došlo do ispuštanja i prosipanja štetnih ili otrovnih materija,
- vrsta, količina i uzrok prosutih štetnih ili otrovnih materija,

- kontaminirana površina zemljišta (izražena u m²),
- ugrožen vodotok ili izvorište pitke vode (mjesto i na kojoj dužini),
- broj zatrovanih ljudi (lakše - teže),
- koje su mjere poduzete na saniranju nastalih posljedica.

10) zagađivanje riječnih tokova, zemljišta i okoliša:

- vrsta i količina zagađivanja,
- uzrok zagađivanja (po mogućnosti iskazati uzročnike zagađivanja),
- površina zemljišta zahvaćena zagađivanjem (ako je u pitanju vodotok ili izvorište treba iskazati u kojoj dužini i tačna mjesta zagađenih vodotoka i izvorišta),
- broj zatrovanih ljudi (lakše-teže),
- količine zatrovane ribe i životinja,
- koje su mjere poduzete na sanaciji posljedica.

11) rušenje ili prelijevanje brana na hidroakumulacijama:

- naziv brane na kojoj je došlo do rušenja ili drugih oštećenja,
- broj ugroženih, nastradalih i poginulih ljudi,
- ostale posljedice (materijalna šteta, poplave i dr.),
- koje su mjere preduzete na otklanjanju nastalih posljedica.

12) havarija i veći kvarova na postrojenjima pravnih lica:

- označiti pravna lica u kojima je došlo do havarije i na kojim uređajima (veći ili manji kvarovi),
- radi li se o objektima u kojima se proizvode hemijski i drugi proizvodi koji mogu ugroziti ljudske živote,

- količina hemijskih i drugih materija ispuštenih u slučaju havarije ili većih kvarova,
 - posljedice havarije i većih kvarova u odnosu na život i zdravlje ljudi i dalji rad pravnog lica,
 - koje su mjere poduzete na otklanjanju nastalih posljedica.
- 13)zarazne bolesti kod ljudi (epidemije):**
- kada i gdje su otkrivene zarazne bolesti,
 - broj zaraženih ljudi,
 - vrste zarazne bolesti,
 - uzroci pojave zarazne bolesti (ukoliko se raspolaze sa ovim podatkom),
 - koje su mjere poduzete radi sprečavanja daljeg širenja zaraze (ograničeno kretanje stanovništva, prestanak rada škola i dr.).

14)zarazna bolest kod životinja (epizootije):

- vrsta zarazne bolesti,
- vrsta i broj životinja zahvaćenih zarazom,
- broj uginulih životinja,
- da li je organizovan karantin za zaražene životinje,
- šta se čini sa uginulim životinjama,
- poduzete mjere za utvrđivanje uzročnika i prijenosa zaraznih bolesti,
- poduzete mjere radi zabrane upotrebe mesa i mesnih proizvoda za ishranu ljudi,
- opasnost po život i zdravlje ljudi.

15)zarazna bolest kod bilja (epifitija):

- vrsta zarazne bolesti bilja,

- gdje i kada su ove pojave primijećene,
- na kojim kulturama,
- kolike površine su zahvaćene epifitijama (izraženo u hektarima),
- uzroci pojave biljnih bolesti,
- poduzete mjere radi sprečavanja širenja zarazne bolesti bilja.

16) radiološko - hemijsko - biološka kontaminacija:

- područja odnosno objekti gdje je nastala kontaminacija,
- vrsta kontaminacije,
- površina zahvaćena kontaminacijom (izraženo u m²),
- broj kontaminiranih ljudi (teže i lakše),
- koje su mjere poduzete ili se poduzimaju radi dekontaminacije i otklanjanja nastalih posljedica.

17) trovanje ljudi hranom ili vodom:

- gdje i kada se primijetila ova pojava,
- broj ljudi zatrovanih hranom ili vodom,
- koje su mjere poduzete za otklanjanje uzroka trovanja,
- broj ljudi smještenih u medicinske centre (lakše i teže oboljeli),
- broj smrtnih slučajeva ljudi.

18) oštećenje električne ili vodovodne mreže, naftovoda, plinovoda (gasovoda) telekomunikacija ili saobraćajne mreže:

- područja zahvaćena oštećenjima;
- koliko će trajati ili traje prekid snabdijevanja;

- poduzete mjere na sprečavanju težih posljedica koje bi mogle nastati ovim prekidima.

19) pronalazanje neeksplozivnih ubojnih sredstava (NUS):

- mjesto pronalazaka NUS-a, količina i vrsta NUS-a;
- preduzete mjere sigurnosti;
- ko vrši obezbjeđenje prostora;
- da li su poduzete mjere za uklanjanje ili uništenje NUS-a;
- ko je izvršio uklanjanje ili uništavanje pronađenog NUS-a.
- podatke o povrijeđenim i nastradalim od NUS-a ili mina, provođenje aktivnosti u spašavanju kroz tzv. "Brzi odgovor"

20) terorističke aktivnosti:

- mjesto terorističkog napada;
- podatke o broju povrijeđenih i poginulih ljudi i oštećena materijalna dobra;
- koje su mjere poduzete na spašavanju povrijeđenih ljudi.

Informacije koje se Operativnom centru dostavljaju poslije isteka vremena od prvih četiri sata od momenta nastanka prirodne i druge nesreće, pored već pomenutih podataka, treba da sadrže naročito:

- mjesto ili bliže određenje gdje je došlo do prirodne i druge nepogode,
- broj ugroženih domaćinstava (iskazati ukupan broj i broj članova domaćinstva),
- površina zahvaćena prirodnom i drugom nepogodom (izražena u m²),
- broj ugroženih objekata pravnih lica (broj, naziv i mjesto i bliže određenje),
- broj ugroženih individualnih stambenih objekata i privrednih objekata,
- ugroženo puteva u dramskom saobraćaju (izraženo u metrima),
- dužina oštećene putne mreže (lokalnih, regionalnih i magistralnih puteva),
- oštećeno ili ugroženo željezničkih pruga, koje se ne mogu koristiti (izraženo u metrima),
- koje su mjere preduzete na sanaciji nastalih posljedica.

Grada Mostara

PREGLED
rukovodilaca i telefonskih brojeva Federalne uprave CZ, kantonalne/županijske uprave CZ, gradske i općinskih službi CZ u HNK/Ž
TABELA: I-4

r/b	NAZIV SUBJEKTA	FUNKCIJA	TELEFONI		
			URED	FAX	MOBITEL
1.		Direktor po odluci vlade FBiH	033/779-464	033/779-499	061/564-456
2.	Federalna uprava CZ SARAJEVO	Sekretar	033/779-497	033/779-499	061/481-242
3.		Pomoćnik direktora	033/779-457	033/779-499	061/210-557
4.		Šef Odsjeka za NUS-a	033/779-715	033/472-999	061/203-802
5.		Kantonalna uprava za CZ i vatrogastvo	VD Direktor	036/311-717	036/319-869
	SLUŽBE CIVILNE ZAŠTITE u HNK/Ž:				
6a	Služba cz i vatrogastva Grada Mostara	Šef službe cz vatrog	334-294	334-295	
6b	Odsjek civilne zaštite Mostar	Šef Odsjeka CZ	570-014	558-253	063/699-275
7.	Služba civilne zaštite Stolac	Šef Službe CZ	819-018	853-229	063/361-148
8.	Služba civilne zaštite Čitluk	Šef Službe CZ	640-546	640-537	063/322-141
9.	Služba civilne zaštite Čapljina	Šef Službe CZ	807-076	807-076	063/328 177
10.	Služba civilne zaštite Neum	Šef Službe CZ	880-121	880-214	063/464-310
11.	Služba civilne zaštite Ravno	Šef Službe CZ	891-469	891-466	063/654-187
12.	Služba civilne zaštite Jablanica	Šef Službe CZ	751-315	751-315	061/483-654
13.	Služba civilne zaštite Konjic	Šef Službe CZ	735-370	735-371	061/714-727
14.	Služba cz prozor - Rama	Šef Službe CZ	771-382	771-382	063/330-551

**PREGLED TELEFONSKIH BROJEVA JAVNIH USTANOVA, PREDUZEĆA I DRUGIH PRAVNIH LICA
OD ZNAČAJA ZA ZAŠTITU I SPAŠAVANJE**

TABELA: I-5

r/b	NAZIV SUBJEKTA	FUNKCIJA	TELEFONI		
			URED (036)	FAX (036)	MOBITEL
1.	Grad Mostar – Gradonačelnik	Gradonačelnik	447-402, 447-406	447-445	063/020-118 063/468-119
2.	Glavna savjetnica	Glavna Savjetnica	447-446	447-445	063/449-350
3.	Savjetnik za odnose sa javnošću	Savjetnik	447-450	447-434	061/198-097 063/822-600
4.	Odjel za org.prav posl, opću upravu, cz i vatrogastvo	Načelnik	500-642	500-642	063/482-800
5.	Odjel za urbanizam i građenje	Načelnik	355-785	355-786	
6.	Odjel za finansije i nekretnime	Načelnik	500-629	500-629	061/209-566
7.	Odjel za privredu, komunalne i inspeksijske poslove	Načelnik	505-501	551-750	061/940-177
8.	Odjel za društvene djelatnosti	Načelnik	449-044, 449-046	449-056	063/313-233
9.	Crveni krst/križ Mostar	Sekretar	551-573, 558-785	551-573	062/776-670 063/282-930
10.	Profesionalna Vätrogasna jedinica	Zapovjednik	334-298	334-295	063/280-868 063/311-375
11.	Profesionalna Vätrogasna jedinica	Zapovjednik	570-046, 570-037	570-044	
12.	PU Mostar - Načelnik	Načelnik	383-104	310-105	063/997-970
13.	PS Centar - Komandir	Komandir	383-155, 122	382-257	063/392-610
14.	PS Sjever - Komandir	Komandir	574-005	574-006	063/392-612
15.	PS Jug – Komandir	Komandir	480-504	480-506	063/346-202
16.	Operativni centar PU Mostar	Šef OC	327-144, 383-322	327-144	063/287-702
17.	SKB Mostar – Bijeli brijeg	Direktor	336-500 336-501	322-712	
18.	JU KB „Dr.Safet Mujić“	Direktor	503-160	576-915	061/194-777
19.	JU Dom zdravlja Mostar	Direktor	335-534, 124 Hitna	335-532	
20.	JP Vodovod doo Mostar I	Direktor	334-900, 314-890	311-251, 315-016	
21.	JP Vodovod doo Mostar II	Direktor	551-193, 502-701	502-710, 502-737	
22.	JP Komunalno Mostar	Direktor	576-931	576-996 576-931	062/339-450
23.	JP Parkovi	Direktor	320-312	314-891	

Grada Mostara

24.	JP Komos	Direktor	555-100 576-304	555-102	
25.	Agencija za vodno područje Jadr sl JJJAdrianskog mora	Direktor	397-881, 397-882	397-883	397 899 dispečer
26.	Dispečerski Centar EP BiH Sarajevo	Rukovodilac	033/751-397,	751-398, 751-399	
27.	HE na Neretvi Jablanica	Direktor	758-100, 758-168	758-171	
28.	HE Jablanica	Direktor	758-400, 758-424	752-301	Dispečer 752-820
29.	HE Grabovica	Direktor	758-510		
30.	HE Salakovac	Direktor	574-008	758-600	
31.	HE Mostar	Centrala 327-560	346-382, 346-133 Dispečer 316-561	346-132 Dispečer 316-562	063/326-103 voda smjene
32.	Centar za upravljanje HE HZHB	Rukovodilac	333-252, 335-236	333-253	
33.	JP EP BiH	Direktor	033/702-970	036/502-112	
34.	R.J. Elektrodistribucija“ Mostar	Direktor	502-100, 580-252	502-112, 502-167	061/132-754
35.	JP Elektroprivreda HZHB	Direktor	335-705	335-777	
36.	Aerodrom Mostar	Direktor	352-770	350-212	
37.	Elektroprenos BIH–Poslovnica Mostar	Dispečer	326-023	316-531	
38.	Šumarstvo Srednje neretvansko	Direktor	576-523	576-520	
39.	HP Investing	Direktor	577-328	577-328	061/135-255
40.	Grazit d.o.o.	Direktor	577-769		061/198-113
41.	Izgradnja Tojaga	Direktor	570-740		061/137-059
42.	Gradevinar Fajić	Direktor	555-611		061/130-318
43.	Hrvatska Pošta Mostar	Direktor	445-000	445 002	
44.	BH Pošta – Direkcija Mostar	Direktor	511-511	551-226	
45.	BH Telekom – Direkcija Mostar	Direktor	510-118	551-006	
46.	HT Eronet Mostar	Direktor	395-000	336-817	
47.	Federalni hidrometeorološki zavod	Direktor			fhmzbih@fhmzbih.gov.ba
48.	Meteorološka stanica Mostar	Direktor	342- 638	342- 638	

PRILOG II
2. DOKUMENT O AKTIVIRANJU, I ANGAŽOVANJU SNAGA I SREDSTAVA

ŠTAB CIVILNE ZAŠTITE GRADA MOSTARA

TABELA: II-1

Grada Mostara

r/b	Ime i Prezime - Funkcija	Dužnost u štabu po mjerama zaštite i spaš.	Telefon	Fax	Mobitel
1.	Mario Kordić Gradonačelnik	Komandant štaba	447-402, 447-406	580-031	063/312- 255
2.	Predrag Šupljeglav Načelnik Odjela za org. pravne poslove, opću upravu, cz i vatrogastvo	Načelnik štaba	500-642	500-642	063/482- 800
3.	Šef službe civilne zaštite i vatrogastva	-	334-294	334-295	
4.	Amira Trbonja Načelnik Odjela za privredu, komunalne i inspeksijske poslove	član štaba - zbrinjavanje ugroženih i nastradalih	505-501	551-750	061/940- 177
5.	Načelnik Odjela za urbanizam i gradenje	član štaba - zaštita i spašavanje od rušenja i raščišćavanje ruševina	355-785	355-786	
6.	Amer Zupčević Načelnik Odjela za finansije i nekretnine	član štaba - sklanjanje ljudi i materijalnih dobara	500-629	500-629	061/209- 566
7.	Božo Ćorić Načelnik Odjela za društvene djelatnosti	član štaba - evakuacija	449-044, 449-046	449-056	063/313- 233
8.	Stručni savjetnik za odnose s javnosti	član štaba - informisanje, odnosi s javnosti	447-450	447-434	
9.	Alen Kajtaz Sekretar Crvenog križa/krsta	član štaba - zbrinjavanje ugroženih i stradalih	551-573, 558-785	551-573	062/776- 670 063/282- 930

Napomena: Štab Civilne zaštite po potrebi može se proširiti

Pregled Povjerenika Mjesnih zajednica sa podacima o brojevima telefona

TABELA: II-2

r/b	MJESNA ZAJEDNICA	Broj telefona u MZ	NAPOMENA
1.	MZ CERNICA		
2.	MZ CARINA	036/550-008	
3.	MZ DONJA MAHALA		
4.	MZ BRANKOVAC	036/551-010	
5.	MZ ZALIK		
6.	MZ LUKA I	036/550-012	
7.	MZ LUKA II	036/582-201	
8.	MZ VRAPČIĆI		
9.	MZ BIJELO POLJE	036/574-012	
10.	MZ DREZNICA	036/506-820	
11.	MZ BLAGAJ	036/572-997	
12.	MZ PODVELEŽJE	036/560-008	
13.	MZ GNOJNICE	036/584-011	
14.	MZ AVENIJA		
15.	MZ STRIJELČEVINA	036/317-469	
16.	MZ RONDO		
17.	MZ ZAHUM		
18.	MZ PODHUM		
19.	MZ BIJELE BRJEG I		
20.	MZ BIJELE BRJEG II	036/342-632	
21.	MZ ILIĆI		
22.	MZ RODOČ II		
23.	MZ RODOČ I		
24.	MZ MILJKOVIĆI		
25.	MZ POLOG	036/487-023	
26.	MZ CIM		
27.	MZ KR.TOMISLAVA		
28.	MZ RASTANI		
29.	MZ ORLAC		
30.	MZ ZGONI	036/310-819	
31.	MZ GORANCI	036/381-110	
32.	MZ POTOČI	036/345-413	
33.	MZ RUDNIK	036/314-402	
34.	MZ VIHVIĆI	036/317-219	
35.	MZ CENTAR II	036/348-190	
36.	MZ BOGODOL	036/480509	
37.	MZ BUNA		
38.	MZ JASENICA		
39.	MZ BAČEVIĆI		
40.	MZ KRUŠEVO		
41.	MZ SLIPIĆI		

Koordinator MZ 063/312-647

Grada Mostara

**PREGLAD
OBRAZOVANIH SLUŽBI ZAŠTITE I SPAŠAVANJA GRADA MOSTARA**

Red broj	Naziv službe zaštite i spašavanja	Naziv ustanove, preduzeće i udruženja gdje je obrazovana služba
1	2	3
1.	Služba za medicinsku pomoć,	Dom zdravlja Mostar, Dom zdravlja Stari Grad
2.	Služba za zaštitu i spašavanje životinja	„Veterinarska stanica Bišće polje“ Mostar
3.	Služba za čistoću i asanaciju terena,	J.P. „Komunalno“ Mostar
4.	Služba za vodosnabdijevanje	„Vodovod“ društvo za vodovod i kanalizaciju Mostar
5.	Služba za spašavanje iz ruševina	HP Investing Mostar
6.	Služba za spašavanje sa visina	Gorska služba spašavanja –stanica Mostar, Hercegovачka gorska služba spašavanja Mostar
7.	Služba za spašavanje na vodi i pod vodom	Interventna spasilačka služba, Sportsko ekološka udruga Hercegovina Mostar
8.	Služba crvenog križa	Crveni križ Grada Mostara

SLUŽBE ZAŠTITE I SPAŠAVANJA SA KOJIMA GRAD MOSTAR IMA UGOVOR

r/b	MJESTO	SLUŽBA	TELEFON	KONTAKT OSOBA
1.	Mostar	Služba za medicinsku pomoć - Dom zdravlja	335-534	Direktor
2.	Mostar	Služba za medicinsku pomoć – Dom zdravlja Stari Grad	036/281-284, 061/302-877	Direktor
3.	Mostar	Služba za zaštitu životinja i namirnica život. porijekla - „Veterinarska stanica Bišće polje“ d.o.o.	576-993 061/218-852	Direktor
4.	Mostar	Služba za čistoću i asanaciju terena - J.P. Komunalno	062/339-450	Direktor
5.	Mostar	Služba za vodosnabdijevanje - J.P. Vodovod Mostar	334-900; 502-702	Direktor
6.	Mostar	Služba za spaš. sa visina, HP Investing d.o.o.	577-328; 061/135-255	Direktor
7.	Mostar	Služba za spaš. sa visina - Gorska služba spašavanja- Stanica Mostar	061/536-328	Rukovodilac
8.	Mostar	Služba za spaš. sa visina - Hercegovачka gorska služba spašavanja Mostar	063/890-671 063/001122	Predsjednik
9.	Mostar	Služba za spašavanje na vodi i pod vodom - „Interventna spasilačka služba Mostar“	063/346-315	Načelnik
10.	Mostar	Služba za spašavanje na vodi i pod vodom - „Sportsko-ekološka udruga Hercegovina Mostar“	063/314-299	Dopredsjednik
11.	Mostar	Služba zaštite i spašavanja crvenog križa Crveni križ Grada Mostara	551-573, 558-785 062/776-670, 063/282-930	Sekretar

Grada Mostara

Pribor za jelo	kpl	10	0	10	10	10		
Radio uređaj UKV (prenosni)		6	6	0	0	0		
Oprema za komandira	kom	1	0	1	1	1		
Vozilo za prevoz povrijeđenih –sanitetsko vozilo sa opremom	kom	2	2	0	0	0		
Terensko vozilo	kom	1	1	0	0	0		
Akumulatorska svjetiljka		2	0	2	6	6		
Torba bolničara	kpl	2-4	0	4	4	4		
Rezervni komplet sanitetskog zavojnog materijala	Kpl	1-2	0	2	2	2		
Nosila trodjelna sklapajuća	kom	2	0	2	2	2		
Nosila sanitetska univerzalna aluminijska, trodjelna – sklopiva	kom	2	0	2	2	2		
Uprtač za nošenje povrijeđenih	kom	4	0	4	4	4		
Deke	kom	6	0	6	12	12		
Šator za smještaj osoba	kpl	1	0	2	3	3		
Zavoj za opekotine 450x750	kpl	1	0	6	6	6		
Priručna apoteka	kpl	1	0	3	3	3		
Torba ljekara	kpl	1	0	3	3	3		
Torba medicinskog tehničara	kpl	1	0	4	4	4		
Medicinski respirator	kom	4-6	2	4-6	4	2		
Komplet za imobilizaciju – zračni	kpl	-	0	3	3	3		
Udlage po Krameru	kpl	-	0	20	20	20		
Kanister za vodu 20 l	kom	2-4	0	4	4	4		
Daska za nosila	kom	-	4	0	0	0		
Prijenosni aparat za davanje kisika	kom	1	0	3	3	3		
Sklopivi sto	kom	1	0	3	3	3		
Sklopive stolice	kom	2	0	10	10	10		
Poljski krevet	kom	2	0	6	6	6		
Agregat prenosni 1,5 do 3,5 sa dodatnom opremom	kom	1	0	2	2	2		
Komandni dozimeter	kom	1	0	1	2	2		

	Sklopive stolice			2						
	Poljski krevet			2						
	Agregat prenosni 1,5 do 3,5 sa dodatnom opremom			1						
	Komandni dozimetar			1						
	Radiološki detektor			1						
	Hemijski detektor			1						
	Čitač ličnog dozimetra			1						
	Zaštitne čizme, gumene			-						
	Zaštitne rukavice, gumene			-						
	Komplet dezinfekciono-dezinfekcionih sredstava			-						
	Ostala oprema kojom raspolaže pravno lice/ustanova/ udruženje:									

Lična formacija - Službe za zaštitu životinja i namirnica životinjskog porijekla formirana pri Veterinarskoj stanici Bišće polje - Mostar

Red. broj	Naziv i sastav jedinice	Broj pripadnika	Kvalifikacija/Zanimanje Funkcija u službi spašavanja	Ime i prezime /broj telefona/, adresa stanovanja
1.	2.	3.	4.	5.
KOMANDA ODJELJENJA				
1.	Komandir odjeljenja	1	VSS Dr.vet.med.	Puzić Almir, 061/392-769, Maršala Tita bb
2.	Vozač kurir ("B" kategorija)	1	SSS vet.tehničar	Azemina Boškailo, 062/801-355, Podveležje bb
	UKUPNO	2		
1.TIM ZA ZDRASTVENU ZAŠTITU ŽIVOTINJA				
3.	Voda tima	1	VSS Dr.vet.med.	Stranjak Tarik, 063/439-130, Gnojnice bb
4.	Vet. božničar	1	SSS vet.božničar	
5.	Pomoćni radnik	1	SSS ili NSS	Dodjeljuje CZ Grada Mostara
	UKUPNO	3		
2.TIM ZA KONTROLU				
6.	Voda tima	1	SSS vet.tehničar	Azemina Boškailo, 062/801-355, Podveležje bb
7.	Kontrolor stočne hrane	1	SSS vet. ili poljop. Tehničar	
8.	Kontrolor namirnica životinjskog porijekla	1	SSS	Azemina Boškailo, 062/801-355, Podveležje bb
9.	Pomoćni radnik	2	SSS, NSS	Dodjeljuje CZ Grada Mostara
	UKUPNO	4		

22.	Akumulatorska svjetiljka	kom	2							
23.	Alat za kopanje i rasčišćavanje	kom	1-2							
24.	Sjekira	kpl	1-2							
25.	Oprema za kokmandira	kpl	1							
26.	Torba bojničara	kpl	1							
27.	Radiološki detektor	kom	1							
28.	Hemiski detektor	kom	1							
29.	Atomizer-raspršivač mot.	kom	1							
30.	Ledna motorna prskalica	kom	1-2							
31.	Kaustična soda	kg	5-8							
32.	Soda bikarbona	kg	1-2							
33.	Kuke za vučenje-izvlačenje	kom	1							
34.	Čelično uže ø8, 10m	kom	1							
35.	Vapno	kg	20							
36.	Nafta-benzin	lit	20							
37.	Cisterna za vodu (auto ili traktorska) 3-5000l	kom	1							
38.	Utovarivač	kom	1							
Ostala oprema kojom raspolaže pravno lice/ustanova/udruženje										
39.	Dacia Logan	kom	1							
40.	Škoda Felicija	kom	1							
41.	Ledna motorna prskalica	kom	1							
42.	Ručni raspršivač-5l	kom	2							
43.	Pribor za tuberkulizaciju	kom	12							
44.	Osnovni hiruški set	kom	1							
45.	Zavojni materijal	kom	200							
46.	Igle, šprice, vakuteneri u skladu sa mogućnostima									

Lična formacija - Službe za čistoću i asanaciju terena formirana pri JP Komunalno d.o.o. – Mostar

Red. broj	Naziv i sastav jedinice	Broj pripadnika	Kvalifikacija/Zanimanje Funkcija u službi spašavanja	Ime i prezime /broj telefona/, adresa stanovanja
1.	2.	3.	4.	5.
KOMANDA VODA				
1.	Komandir voda	1	VSS dip.ing.grad.	Mensur Turkić,061/371-124, Gornja Drežnica bb
2.	Vozač - kurir	1	SSS tehničar	Almir Vejzović, 061/175-748, Tekija 28

Grada Mostara

UKUPNO	2	
1. TIM ZA PRIPRAVNOST, ČIŠĆENJE I ASANACIJU TERENA		
3. Voda tima	1	VKV Esad Crmalić, 061/547-507, Kružanj bb
4. Evidentičar	1	KV Senad Arnaut, 061/609-771, Salakovac bb
5. Vozač	3	VKV Klepo Jasmin, 060/327 51 17, Mazoljice bb KV Pendić Jasmin, 062/675-092, Drežnica bb KV Omanović Amir 062/271-203, Kuti-Livač bb
6. Radnik na čišćenju	4	KV Muhamed Turkić, 062/242-785, Gornja Drežnica bb NK Mirsad Pobrić, 061/430-922, Dračevica bb NK Edin Zukić, 062/674-395, Kuti-Livač bb NK Saša Kosić, Zalik bb
UKUPNO	9	
2. TIM ZA SAHRANJIVANJE I EKSHUMACIJU LJUDI		
7. Voda tima	1	SSS Fikret Dedović, 061/483-666, Kuti Livač bb
8. Evidentičar		
9. Vozač	1	VKV Bajgorić Nedim, 062/002-556, Blagaj Matera bb
10. Radnik na ukopu	3	NK Kajan Ahmed, 062/997-272, Blagaj bb NK Marić Senad, 062/671-238, Šehovina bb NK Samir Pinjić, 062/212-819, Drežnica bb
UKUPNO	5	
3. TIM ZA PRIKUPLANJE I TRANSPORT UGINULIH ŽIVOTINJA		
11. Evidentičar		
12. Radnik u kafleriji	1	NK,PK Eglenović Senad, 061/935-592, Donja Drežnica bb
13. Vozač	1	KV Boškailo Elvedin, 061/627-975, Gornji Zalik bb
UKUPNO	2	
4. TIM ZA OPRAVKE I ODRŽAVANJE		
14. Automehaničar	1	KV Arnel Džih, 060/33 88 065, Dračevica bb
15. Autoelektričar	1	KV Dino Pervan, 062/887-840, Tasovčići bb
16. Električar	1	KV Ismet Baralija, 062/184-185, Salakovac bb
17. Bravar-Varilac	1	KV Demirović Mirsad, 063/412-135, Gojka Vukovića br:118
UKUPNO	4	
UKUPNO U VODU	22	

Grada Mostara

25.	Pribor za daktilokopiranje	kpl	1							
26.	Autodizalica	kom	1							
27.	Komplet za dezinfekciono-dezinsekciono sredstava	kpl	1							
	Ostala oprema kojom raspolaze pravno lice/ustanova/udruzenje									
28.	Autocisterna za vodu 6m ³	kom	1							
29.	Pogrebno vozilo	kom	2							
30.	Mehaničarska radionica sa agregatom za struju, opremom za autogeno i elektro rezanje, kompresor za zrak	kom	1							
31.	Kombinirka JCB 3CX	kom	2							
32.	Vozilo za prevoz uginulih životinja	kom	1							
33.	Kamion 4 i 7 m ³	kom	1+1							
34.	Kamion 10 m ³	kom	3							
35.	Utovarivač zapremine kašike 3 m ³	kom	1							
36.	Kombinirka 4 CX	kom	1							

Lična formacija - Službe za vodosnadbjevanje formirana pri "Vodovod" d.o.o. – Mostar Područna jedinica 1.

Red. broj	Naziv i sastav jedinice	Broj pripadnika	Kvalifikacija/Zanimanje		Ime i prezime /broj telefona/, adresa stanovanja
			Funkcija u službi	spasaavanja	
1	2	3	4	5	
SLUŽBA ZA VODOSNADBJEVANJE-PODRUČNA JEDINICA 1.					
1.	Rukovodilac službe	1	Rukovoditelj PJI		Ivo Puljić, Vukovarska 40
2.	Stručni tim-faza spašavanja	1	kor.za proiz.i distr. pitke vode-osiguranje vodosnadbjevanja		Mario Marinović, Ilička 717
3.	Stručni tim-faza spašavanja	1	šef službe vodov. mreže-osiguranje vodosnadbjevanja		Andro Krvavac, Blajbuških žrtava 9D
4.	Stručni tim-faza spašavanja	1	djelatnik sanitetske kontrole vode-osiguranje vodosnadb		Kristina Rosić, Cim, Kovačevac 22
5.	Stručni tim-faza spašavanja	1	administrativni ref.-osiguranje vodosnadbjevanja		Gordana Vučić, Mile Budaka 102
6.	Stručni tim-faza spašavanja	1	vodoinstalater-osiguranje vodosnadbjevanja		Dragan Kostić, Ortiješ Novo naselje bb
7.	Stručni tim-faza spašavanja	1	administrativni ref.-osiguranje vodosnadbjevanja		Božana Šušak, Turčinovići bb, Čitluk
8.	Stručni tim-faza spašavanja	1	šef sl.osig.obje.-osiguranje vodosnadbjevanja		Josip Talić, Orlac 76
9.	Stručni tim-faza spašavanja	1	električar- osiguranje vodosnadbjevanja		Marin Marić, Cim Kovačevac 22
10.	Stručni tim-faza spašavanja	1	rukovatelj rovokopačem- osiguranje vodosnadbjevanja		Ivan Jurić, Raštani, Novo naselje bb

11.	Stručni tim-faza spašavanja	1	vodeći majstor- osiguranje vodosnadbjevanja	Donaldo Maroš, Ortiješ, Novo naselje bb
12.	Stručni tim-faza spašavanja	1	stražar - osiguranje vodosnadbjevanja	Antoni Mijić, Iličke bojne 16
13.	Stručni tim-faza spašavanja	1	vodoinst. grupa- osiguranje vodosnadbjevanja	Milenko Miljko, Donja Jasenica bb
14.	Stručni tim-faza spašavanja	1	vozač I- osiguranje vodosnadbjevanja	Danijel Malečić, Raštani bb
15.	Stručni tim-faza spašavanja	1	ruk.rovokop.- osiguranje vodosnadbjevanja	Dario Barešić, Sv.L. Mandića 3
16.	Stručni tim-faza spašavanja	1	vodoinstalat.- osiguranje vodosnadbjevanja	Marko Puijić, Buna 12
17.	Stručni tim-faza spašavanja	1	vodoinst.- osiguranje vodovod.	Mirko Tunjić, Tasovčići bb-Čapljina
18.	Stručni tim-faza spašavanja	1	stražar- osiguranje vodovod.	Marko Musa, Ilička 213
19.	Stručni tim-faza spašavanja	1	vozač spec.vozila- osiguranje vodosnadbjevanja	Predrag Karaula, Splitska 40b
20.	Stručni tim-faza spašavanja	1	slivničar-osiguranje vodosnadbjevanja	Mario Arapović, G. Jasenica 84A
21.	Stručni tim-faza spašavanja	1	pomo.radnik-osiguranje vodosnadbjevanja	Damir Leto, II Bojne Rudničke 267
22.	Stručni tim-faza spašavanja	1	vodoinst.- osiguranje vodosnadbjevanja	Igor Krišto, Ž.Đure Spuževića 13
23.	Stručni tim-faza spašavanja	1	Šef sl.-osiguranje vodosnadbjevanja	Marin Bošnjak, Cim – Kovačevac bb
24.	Stručni tim-faza spašavanja	1	pom.radnik-osiguranje vodosnadbjevanja	Zdenko Miljko, Franjevačka 52A
25.	Stručni tim-faza spašavanja	1	fizič.radnik- osiguranje vodosnadbjevanja	Huso Droce, Gnojnice bb
26.	Stručni tim-faza spašavanja	1	pom.radnik-osiguranje vodosnadbjevanja	Ivano Mutilović, Rudarska 185
27.	Stručni tim-faza spašavanja	1	pom.radnik-osiguranje vodosnadbjevanja	Feti Mustafi,
28.	Stručni tim-faza spašavanja	1	pom.radnik-osiguranje vodosnadbjevanja	Ivan Jurić, Žitomisliti bb
29.	Stručni tim-faza otklanjanja posljedica	1	ruk.teh.sekt.- osiguranje vodosnadbjevanja	Branimir Kravac, B.žrtava 9D
30.	Stručni tim-faza otklanjanja posljedica	1	ruk.ekonom.sekt.- osiguranje	Tea Ivić, AK.I.Zovke 15
31.	Stručni tim-faza otklanjanja posljedica	1	šef sl.za katast.- osiguranje vodosnadbjevanja	Marko Filipović, K.Zvonimira 21
32.	Stručni tim-faza otklanjanja posljedica	1	projektant- osiguranje vodosnadbjevanja	Vesna Marinović, Ilička 717
33.	Stručni tim-faza otklanjanja posljedica	1	šef sl.za project.- osiguranje vodosnadbjevanja	Ljilija Doko, F.D.Buntića 140
34.	Stručni tim-faza otklanjanja posljedica	1	projektant- osiguranje vodosnadbjevanja	Eugen Brzica, Donji Mamići bb
35.	Stručni tim-faza otklanjanja posljedica	1	projektant- osiguranje vodosnadbjevanja	Danijela Brzica-Janjoš, Donji Mamići bb
36.	Stručni tim-faza otklanjanja posljedica	1	projektant- osiguranje vodosnadbjevanja	Vesna Zelenika, Rodočkih branitelja 446
37.	Stručni tim-faza otklanjanja posljedica	1	ref.za katast.- osiguranje vodosnadbjevanja	Drago Bošnjak, Ilička 277
38.	Stručni tim-faza otklanjanja posljedica	1	projektant- osiguranje vodosnadbjevanja	Gojko Zeljko, Buna bb
39.	Stručni tim-faza otklanjanja posljedica	1	admin.inf.sust.- osiguranje vodosnadbjevanja	Miroslav Merdžo, Franjevačka 13D
40.	Stručni tim-faza otklanjanja posljedica	1	šef kadr.sl.- osiguranje vodosnadbjevanja	Jadranka Bago, B.Bušića 2
41.	Stručni tim-faza otklanjanja posljedica	1	pumpar - osiguranje vodosnadbjevanja	Žarko Marinović, Iličke bojne 232
42.	Stručni tim-faza otklanjanja posljedica	1	šef kom.sl.- osiguranje vodosnadbjevanja	Tomislav Vidović, Luke Vidovića 48

Grada Mostara

43.	Stručni tim-faza otklanjanja posljedita	1	šef sl.odr.kan.- osiguranje vodosnadbjevanja	Stanko Drežnjak, Rafaela Bobana, 5
44.	Stručni tim-faza otklanjanja posljedita	1	automehaničar- osiguranje vodosnadbjevanja	Velibor Čorić, Luke Vidovića 61
45.	Stručni tim-faza otklanjanja posljedita	1	ruk.rovokop.- osiguranje vodosnadbjevanja	Ferdinando Stojić, Ilička 55
46.	Stručni tim-faza otklanjanja posljedita	1	stražar- osiguranje vodosnadbjevanja	Darko Marojević, Ilička bb
47.	Stručni tim-faza otklanjanja posljedita	1	električar - osiguranje vodosnadbjevanja	Ivo Pandža, Rudarska 218B
48.	Stručni tim-faza otklanjanja posljedita	1	defektator- osiguranje vodosnadbjevanja	Andrija Talić, B.Brijeg III 69C
49.	Stručni tim-faza otklanjanja posljedita	1	meh.za opr.i ispi.vod.mre.- osiguranje vodosnadbjevanja	Miroslav Martinović, Stara Ilička 31A
50.	Stručni tim-faza otklanjanja posljedita	1	pumpar - osiguranje vodosnadbjevanja	Dragan Marinović, Iličke bojne bb
51.	Stručni tim-faza otklanjanja posljedita	1	elek.za el.pos.II- osiguranje vodosnadbjevanja	Ivica Perić, Kuti Livač bb
52.	Stručni tim-faza otklanjanja posljedita	1	kejski teh.- osiguranje vodosnadbjevanja	Dražana Marinović, Ilička 218
53.	Stručni tim-faza otklanjanja posljedita	1	stražar - osiguranje vodosnadbjevanja	Zdravko Soldo, Potoci 16A
54.	Stručni tim-faza otklanjanja posljedita	1	pumpar - osiguranje vodosnadbjevanja	Vladimir Marinović, Iličke bojne 717
55.	Stručni tim-faza otklanjanja posljedita	1	fiz.radnik- osiguranje vodosnadbjevanja	Dragan Štajret, M.Budaka 110
56.	Stručni tim-faza otklanjanja posljedita	1	fiz.radnik- osiguranje vodosnadbjevanja	Emis Bakija, M. Budaka bb
57.	Stručni tim-faza otklanjanja posljedita	1	ref.za zašt.na radu.- osiguranje vodosnadbjevanja	Mirko Golemac, Potoci bb
58.	Stručni tim-faza otklanjanja posljedita	1	magacioner- osiguranje vodosnadbjevanja	Željko Lukić, dr.Ante Starčevića 66
	UKUPNO:	58		
SLUŽBA ZA VODOSNADBJEVANJE - PODRUČNA JEDINICA 2.				
1.	Rukovodilac službe spašavanja	1	dipl.ing.maš.	Šabanović Đenan, Br. Lakišića 60
2.		1		
3.	Magacioner	1	ek.teh.-mater.knjig.	Habibija Jusuf, Vrapčioći bb
4.	Rukovodilac službe spašavanja (faza spašavanja)	1	dipl.ing.grad.-šef pogona vod.mreže	Mahinić Emir, Kuti-Livač bb
5.	Pripadnik	1	dipl.ing.grad.	Zekotić Admir, Blagaj bb
6.	Pripadnik	1	dipl.ing.grad.	Salčin Duda, Kneza Višeslava 13
7.	Pripadnik	1	Maš.teh.	Huseinbegović Elmir, Husnije Repca 11
8.	Pripadnik	1	Elektro the.	Smailhodžić Azer, Gojka Vukovića 16
9.	Pripadnik	1	KV električar	Huseinović Mirsad, A.Šantića 52
10.	Pripadnik	1	VKV bravar-varilac	Čenan Džemal, ul XVI 10
11.	Pripadnik	1	KV bravar-varilac	Kijako Esad, Opine bb
12.	Pripadnik	1	dipl.pravnik	Maja Torlo, Bariše Smoljana 1E
13.	Pripadnik	1	Ekonomista	Alma Ombašić, Ale Čišića 33

14.	Pripadnik	1	KV električar	Omanović Sejo, Kutli-Livač bb
15.	Pripadnik	1	Ekonomista	Edo Omerović, Livač bb
16.	Pripadnik	1	KV vodoinstalater	Memić Jasmin, Gornji Zalik bb
17.	Pripadnik	1	PK vodoinstalater	Begluk Ramiz, Vrapčići bb
18.	Pripadnik	1	KV zidar	Marić Mustafa, Dračevice bb
19.	Pripadnik	1	PK vodoinstalater	Muraspahić Meho, Opine bb
20.	Pripadnik	1	PK vodoinstalater	Pobrić Zahir, Dračevice bb
21.	Pripadnik	1		
22.	Rukovodilac slu spaš (faza otklanjanja posljedica)	1	dipl.ing.grad.-projektant	Mustafić Semir, Ul. Maršala Tita 282a
23.	Pripadnik	1	ek.teh.-referent	Mezit Edina, Put za Topli Do 5
24.	Pripadnik	1	maš.teh.-stražar, pumpar	Halvadžija Semir, Potoci bb
25.	Pripadnik	1	maš.teh.-referent	Ombašić Almin, Ale Čišića 33
26.	Pripadnik	1	ek.teh.-referent	Bebanić Enes, Humilišani bb
27.	Pripadnik	1	Maš.teh.	Pobrić Esad, Gnojnice bb
28.	Pripadnik	1	KV Vozač	Mujkanović Jasmin, Bišće Polje bb
29.	Pripadnik	1	bravar-bravar	Burić Habib, Zalik Z4 L/A
30.	Pripadnik	1	Grad. tehničar	Crnalić Azem, Opine bb
31.	Pripadnik	1	KV vodoinstalater	Badžak Muhamed, Blagaj bb
32.	Pripadnik	1	Dipl.ing.maš.	Oznela Janović, Vrapčići bb
33.	Pripadnik	1	Dipl.ing.maš.	Orhan Šuta, Opine bb
34.	Pripadnik	1	Gradevinski tehničar	Admir Mišić, Čerkića 4
35.	Pripadnik	1	Pravnik	Maja Torlo, Bariše Smoljana 1 e
36.	Pripadnik	1	nas.biol.i hem.-šef laboratorije	Džolota Eldina, Zalik, Z3 L/A
37.	Pripadnik	1	KV Vodoinstalater	Semir Isić, Kočine bb
38.	Pripadnik	1	PK Vodoinstalater	Marić Adis, Kočine bb
39.	Pripadnik	1	elek.meh.-posl.objekata	Efica Enes, Braće Đukića 3
40.	Pripadnik	1	Mašinski tehničar	Atif Hidović, Vrapčići bb
41.	Pripadnik	1	vozač-vozač-spec.voz.	Burić Mustafa, G.Vukovića 63
42.	Pripadnik	1	Ekonomski tehničar	Senada Deronja, Behilovića 9
43.	Pripadnik	1	NK radnik-rad.na.čišč.kanaliz.	Mujkanović Sejfo, M.Tita bb
44.	Pripadnik	1	grad.teh.-grad.teh.	Džih Alma, Husrefovića 17

Grada Mostara

45. Pripadnik	1	Rukovalac građ.mašina	Korelaj Leonard, Kočine bb
46. Pripadnik	1	dipl.ing.građ.-šef pro.biroa	Deronja Azer, Behlilovića9
UKUPNO:	44		
UKUPNO U SLUŽBI:	102		

Lična formacija - Službe za spašavanje iz ruševina formirana pri "HP Investing"d.o.o. – Mostar

Red. broj	Naziv i sastav jedinice	Broj pripadnika	Kvalifikacija/Zanimanje Funkcija u službi spašavanja	Ime i prezime /broj telefona/, adresa stanovanja
1.	2.	3.	4.	5.
KOMANDA VODA				
1.	Komandir voda	1	SSS,poslovoda	Emir Gosto, 061/204-204, Opine bb
2.	Vozač-kurir	1	SSS,vozač	Čomor Elvir, 061/346-985, Kočine bb
3.	Bojničar	1	SSS,poslovoda	Brekalo Semir, 062/345-589, Humi Lišani bb
4.	Magacioner	1	SSS,tehničar	Pekušić Adin, 036/577-026, Mile Budaka bb
	UKUPNO	4		
1.ODJELJENJE ZA OTVARANJE I OBEZBJEĐENJE PROLAZA U RUŠEVINAMA I SPAŠAVANJE IZ RUŠEVINA				
5.	Komandir odjeljenja	1	SSS,maš tehničar	Mirsad Špago,061/558-462, Kočine Brutak
6.	Spasioc	5	SSS,ruk.građ.mašina SSS,vozač SSS,vozač KV,radnik SSS, ruk.građ.mašina	Edis Maksumić,062/156-651, Željuša bb Demirović Derviš, 061/387-259, Hodbina bb Džemić Šemsudin, 061/999-174, Opine bb Habibija Elvir, 061/338-379, Vrapčiči bb Ševko Čorić,061/536-238, Opine bb
7.	Pomoćni radnik	5	SSS,bravar SSS, vozač SSS,vozač SSS,bravar SSS,tesar	Azredin Maslo,063/924-595, Mazoljice bb Adel Nuhanović,063/485-282, Brutak bb Međar Izet, 061/525-242, Gnojnice bb Ethem Čampara,061/723-170, Hejub Semir, Kočine bb
8.	Vozač	1	SSS,vozač	Juso Mravić,061/498-829, Tekija bb
	UKUPNO	12		
2.ODJELJENJE ZA IZVIDANJE RUŠEVINA				
9.	Komandir odjeljenja	1	SSS,mašinski tehničar	Šuštro Pajević,061/371-111, Opine bb
10.	Geofonist	2	SSS, vozač SSS,vozač	Adis Dedović, 062/400-035, Mazoljice bb, Lavić Senedin, 061/343-594, Vrapčiči bb
11.	Vodič pasa tragača	2	SSS,rukovalac građ.mašina SSS,vozač	Arman Tucović,061/523-147, Kočine bb Maksumić Edin, 061/558-336, Opine bb
12.	Vozač	1	SSS,vozač	Almir Bajgorić,061/529-312, Blagaj bb
	UKUPNO	6		

Grada Mostara

65.	Aparatura za varenje PE i PEHD cijevi Ritmo-Delta 800	kom	1					
66.	Vibro pločasti nabijač	kom	4					
67.	Vibro nabijač (žaba)	kom	4					
68.	Tragač podzemnih instalacija SEBA KMT	kom	1					
69.	Dostavno vozilo Mercedes 508 za prevoz putnika i priručnih alata	kom	2					
70.	Dostavno vozilo IVECO za prevoz putnika i priručnih alata	kom	2					
71.	Dostavno vozilo Volkswagen-kombi, nosivost 1500kg	kom	3					
72.	Dostavno vozilo Mercedes MB 1000	kom	2					
73.	Kontejner za smještaj	kom	10					
74.	Montažna oplata MEVA	met.	800					
75.	Teodolit (geod.instrument)	kom	2					
76.	Nivelir (geod.instrument)	kom	4					
77.	Distomat Leica TCR 407	kom	1					

NAPOМЕНА: Navedena formacija predstavlja optimum materijalno-tehničkih sredstava i opreme za opremanje jednog odjeljenja, a u nedostatku navedenih ista zamjenjivati priručnim kao i sredstva iz popisa tamo gdje postoje objektivne mogućnosti.

Pored opreme ovim jedinicama pridodaju se psi tragači zatrpanih u ruševinama.

Lična formacija - Službe za spašavanje sa visina, formirana pri Gorskoj Službi Spašavanja Stanica – Mostar

Red. broj	Naziv i sastav jedinice	Broj pripadnika	Kvalifikacija/Zanimanje Funkcija u službi spašavanja	Ime i prezime /broj telefona/, adresa stanovanja
1.	2.	3.	4.	5.
RUKOVODSTVO SLUŽBE				
1.	Rukovodilac službe	1	VSS	Amer Burić, 061/536-328, Maršala Tita 45
2.	Medicinar-bolničar	1	VSS, doktor-spasilac	Edib Muftić, 062/114-222,
UKUPNO				
1.Odjeljenje za spašavanje sa visokih zgrada u urbanism sredinama				
3.	Rukovodilac odjeljenja	1	Rukovodilac odjeljenja	Nadin Kevelj, 061/250-394, Kazazića 5
4.	Spasilac	1	SSS,spasilac	Ahmed, Zekić, 061250322,
5.	Spasilac	1	VSS,spasilac	Teo Jergović, 063/319-823,
6.	Spasilac	1	VSS,spasilac	Benjamin Jusić, 062/331-727,
7.	Spasilac	1	VSS,spasilac	Jasmin Čolaković, 062/731-263,
8.	Spasilac	1	VSS,spasilac	Emila Krvavac, 061/385-252,

9.	Spasilac	1	VSS,doctor-spasilac	Ejla Ćurić, 062/626-159,
10.	Vozač	1	VSS, vozač-spasilac	Dino Bučuk, 063/884-458,
11.				
	UKUPNO	8		
2. Odjeljenje za spašavanje u nepristupačnim terenima				
12.	Rukovodilac odjeljenja	1	Rukovodilac odjeljenja	Asmir Ugljen, 061/327-852,
13.	Spasilac	1	VSS,spasilac	Denis Ćorić, 061/609-751,
14.	Spasilac	1	VSS,spasilac	Jasmin Ugljen, 061/732-291,
15.	Spasilac	1	SSS,spasilac	Asmir Ugljen, 061/327-852,
16.	Spasilac	1	SSS,spasilac	Džemal Ćesir, 060/3187-431,
17.	Spasilac	1	VSS,spasilac	Alim Abazović, 061/708-107, Vrapčići bb
18.	Spasilac	1	VSS,doctor-spasilac	Adi Ćorić, 060/310-065,
19.	Vozač	1	VSS, vozač-spasilac	Mirza Pajić, 062/495-750,
20.				
21.				
	UKUPNO	8		
	UKUPNO U VODU	18		

**Spisak opreme Gorske službe spašavanja-Stanica Mostar na raspolaganju
Službi za spašavanje sa visina Grada Mostara formiranoj pri GSS-Stanici Mostar**

TEHNIČKA OPREMA			
1	Alpinističke Ljestve	kom	2
2	Croll	kom	4
3	Čekić Petzl mali	kom	2
4	Čekić Petzl veliki	kom	2
5	Čokovi CAMP	komp	2 U kompletu je 7 Čokova
6	Ferrata set	kom	6
7	Frendovi Black Diamond	komp	2 U kompletu je 7 frendova
8	Gri - Gri	kom	3
9	Grillon (+torba)	kom	5
10	Gurtna Deal 19mm crvena 50M	metara	41
11	Gurtna Deal 8mm	kom	10

Grada Mostara

12	Gurtna pupčana Vrpca 11mm Petzl			kom	20
13	Gurtne 120			kom	6
14	Gurtne 150			kom	4
15	Gurtne 60			kom	8
16	Gurtne 80			kom	8
17	ID L Petzl			kom	2
18	Kaciga Cassin			kom	6
19	Kaciga Petzl Altios			kom	8
20	Kaciga Vertex Vent Petzl			kom	10
21	Karabiner al ovalni			kom	5
22	Karabiner alu (raspar)			kom	5
23	Karabiner Courant-crveni			kom	44
24	Karabiner čelični			kom	12
25	Karabiner ovalni			kom	17
26	Karabiner Petzl omni			kom	5
27	Karabiner Petzl Vulcan			kom	6
28	Karabiner Petzl William			kom	36
29	Karabiner za rolcab-žičara Petzl			kom	2
30	Karabiner za rolcab-žičara Singing rock			kom	6
31	Klin			kom	21
32	Kolotura Gemini			kom	2
33	Kolotura Mini bijela			kom	6
34	Kolotura Mobile			kom	2
35	Kolotura Petzl Jag Sistem			kom	2
36	Kolotura Pixi			kom	3
37	Kolotura Rescue novi model			kom	12
38	Kolotura Rescue stari model			kom	3
39	Kolotura Rollcab-žičara			kom	2
40	Kolotura Tandem			kom	3
41	Locker - fall arrester			kom	2
42	Minitraxion			kom	7

43	Osmica	kom	9
44	Paw M	kom	3
45	Penjački komplet Petzl 12cm	kom	10
46	Penjački komplet Petzl 17cm	kom	10
47	Pločica kong	kom	1
48	Pojas Petzl sama	kom	5
49	Protraxion	kom	2
50	Prsnik Avao Petzl	kom	9
51	Prsnik Petzl Crolles	kom	2
52	Prusik 7mm	metara	120
53	Rescue komplet Petzl (kompletan)	kom	1 Rujšite
54	Reverso	kom	3
55	Ručni Spiter	kom	2
56	Stop desender	kom	11
57	Swivel	kom	1
58	Torba od Vitla-ruksak	kom	1
59	Torba Vodonepropusna vreća 40l-žuta	kom	15
60	Torba Vodonepropusna vreća 7l-žuta	kom	10
61	Torba za uže CAMP crna	kom	3
62	Torba za uže Petzl žuta-bucket	kom	10
63	Uže dinamik 9,7mm žuto 70 met	kom	3
64	Uže dinamik 9,8mm plavo 60 met	kom	4
65	Uže statik 10,5mm 100 met	kom	2
66	Uže statik 10,5mm žuto 200 met	kom	1
67	Uže statik 11mm bijelo 100 met	kom	1 52 metra
68	Uže statik 11mm bijelo 200 met	kom	1
69	Vitlo za uže-Tyromont	kom	1

Grada Mostara

70	Zaštita za uže Caterpillar-komplet	kom	2
71	Zaštita za uže Petzl flexibilna-crna	kom	10
72	Žimar	kom	9
Računarska, radio i GPS oprema			
1	Agregat za struju Honda EU2000i	kom	1
2	Agregat za struju (mali) 850W	kom	1
3	Antena X-300 Diamond	kom	2 1 Rujište
4	Futrola za radio stanice	kom	10
5	Gp-300 , punjac, mikrofon,baterija	kom	1
6	GPS Garmin 60 CSX	kom	3
7	GPS Garmin eTrex Touch 35	kom	4
8	Inverter 12-220v 600w	kom	1 Kombi
9	Inverter 12-220v 900w	kom	1 Magacin
10	Kabal za programiranje ICOM OPC-478UC	kom	2
11	Kutija plastična za radio opremu	kom	3
12	Kutija za F1000 radio stanice-velika	kom	1
13	Kutija za radio i GPS	kom	2
14	Laptop	kom	1
15	Mikrofon za radio stanicu Wouxun KG-699e	kom	1
16	Monitor 21 inča	kom	1 Kombi
17	Napajanje ATX za radio i kablovi	kom	1
18	Printer mobilni HP470	kom	1 Kombi
19	Projektor Acer	kom	1
20	Prsnik za radio stanice	kom	3
21	Punjač grupni za F1000 Icom BC-214	kom	1
22	Punjač Nitecore	kom	1
23	Punjač za baterije AA	kom	1
24	Punjač za radio stanicu Wouxun KG-699e	kom	5 1 u kombiju
25	Računar Lenovo-kombi	kom	2 2 u Kombiju
26	Radio stanica Hunt - narančaste - ručna	kom	2 Ruište
27	Radio stanica Icom IC-F1000 (rezervna baterija,mikrofon,punjač)	kom	6

28	Radio stanica Icom IC-F3262DT (rezervna baterija, punjač)	kom	4
29	Radio stanica Icom IC-F5122D - mobilna	kom	2 1 Kombi
30	Radio stanica Icom IC-V8000 - mobilna	kom	1
31	Radio stanica Icom ID-5100E - mobilna	kom	2
32	Radio stanica Kenwood - mobilna	kom	1 Ruište
33	Radio stanica Wouxun KG-699e	kom	4 1 Ruište
34	Radio stanica Yaesu FT-817ND	kom	1
35	Repetitor Simplex sa kablovima	kom	2 1 ruište
36	Rezervna baterija Wouxun KG-699e	kom	9
37	Satelitski telefon (Punjač i dodatna baterija)	kom	1
Baterijske lampe			
1	Baterija čeona Black Diamond	kom	5
2	Baterija čeona Petzl	kom	8
3	Baterija ručna Maglite	kom	1 Ruište
4	Baterija ručna Varta	kom	3 Kombi
5	Led Lenser	kom	1
ZIMSKA OPREMA			
1	Cepin Camp	kom	6
2	Cepin Petzl	kom	2
3	Cepin Petzl 75cm Piolets	kom	3
4	Cepin Petzl Bajle	kom	2
5	Dereze CAMP stalcker-obične	kom	6
6	Dereze Petzl Charlet	kom	2
7	Dereze Petzl Lynx-za ledno	kom	2
8	Dereze stare	kom	1
9	Krplje TSL (u futroli)	kom	4
10	Lavinska Sonda Ortovox	kom	5
11	Lavinska Sonda stara JNA	kom	15
12	Ledni vijak 10cm	kom	3
13	Ledni vijak 13cm	kom	3
14	Ledni vijak 16cm	kom	3

15	Lavinska Lopata Faders	kom	2
16	Lavinska Lopata Ortovox	kom	1
17	Lavinska Lopata Salewa	kom	1
18	Lavinska Lopata Vaude	kom	2
ODJEĆA I OBUĆA			
1	Flis muški-crveni Berghaus	kom	18 3 u magacinu
2	Flis ženski-plavi Berghaus	kom	2
3	Gojzerice La sportiva-zenske	kom	3
4	Jakna muška Gore-tex	kom	18 3 u magacinu
5	Jakna ženska Berghaus	kom	5
6	Kombinezon GSS	kom	20 2 u magacinu
7	Pantalone muške Berghaus	kom	18 5 u magacinu
8	Pantalone ženske Berghaus	kom	2
9	Plivačka odjela	kom	5
10	Prsluk GSS narandžasti-šiveni	kom	7
11	Ruksak Berghaus	kom	18 2 u magacinu
12	Ruksak Plavi	kom	1
MEDICINSKA OPREMA			
1	Aparat za glukozu	kom	1
2	Medicinski Ruksak GIMA	kom	3
3	Pumpa za reanimaciju	kom	1
4	Pumpa za vacuum madrac	kom	1
5	Sam Splint udlaga	kom	6
6	Stetoskop	kom	1
7	Šanc crveni	kom	1
8	Šanc Dječiji	kom	1
9	Šanc Plastični	kom	1
10	Šanc Spužvasti	kom	1
11	Torba Prve Pomoći GIMA	kom	1
12	Udlaga ALU za nogu	kom	2
13	Udlaga PNEU za nogu	kom	2

14	Udlaga PNEU za ruku	kom	2
15	Udlaga za nogu plava	kom	2
16	Vacum udlaga za nogu	kom	1
17	Vacum udlaga za ruku	kom	2
18	Puls-oximeter	kom	1
19	Medicinski ruksak Mil-Tec	kom	1
20	Potrošni materijal (zavoji, tuferi...itd)	Kompl.	
TRANSPORTNA SREDSTVA (NAMJENSKA)			
1	Akija	kom	1 Rujište
2	Akija ručke	kom	4 Rujište
3	Bermude Petzl Pitagora	kom	2
4	Čamac plastični crveni-nosila	kom	1
5	Čamac plastični narandžasti-nosila	kom	1 Rujište
6	Dječija nosiljka	kom	1
7	Lopatasta nosiljka	kom	1
8	Mariner	kom	1
9	Sked (+torba)	kom	1
10	Točak za Mariner	kom	1
11	Transportna vreća-smeđa	kom	1
12	Trauma nosila narandžasta	kom	1
13	Trauma nosila žuta (komplet)	kom	1 kombi
14	UT-2000 nosač za točak	kom	2
15	UT-2000 osnovni modul	kom	1
16	UT-2000 ručke za transport	kom	2
17	UT-2000 točak sa kočnicom	kom	1
18	UT-2000 torba za transport	kom	1
19	UT-2000 vreća za unesrećenog	kom	1
20	Vacum Madrac	kom	1
21	Viljuška za točak Mariner	kom	2
22	Vlaka za skije (austrijska)	kom	1
23	Vreća za Helio spašavanje	kom	1

OSTALA OPREMA		
1	Bušilica mala - TE2	kom 1
2	Bušilica-Baterije za Bušilicu	kom 2
3	Bušilica-Burgije Set	kom 1
4	Bušilica-Bušilica Hilti TE4-A22	kom 1
5	Bušilica-Punjač za baterije	kom 1
6	Doboš sa sajlom-staro	kom 1
7	Drvena kočnica-staro	kom 1
8	Dvogled Tasco	kom 1
9	Dvogled Tentu	kom 1
10	Krovni kovčeg za transport	kom 1
11	Stihl morotna pila	kom 1
12	Šator Husky	kom 1
13	Šator Lafuma	kom 3
14	Vitlo za sajlu-staro	kom 1
15	Vreće za mrtvace	kom 3
TRANSPORTNA VOZILA		
1	Transportno vozilo kombi VW T5	kom 1

Lična formacija - Službe za spašavanje sa visina, formirana pri Hercegovnačkoj Gorskoj Službi Spašavanja Mostar

Redni broj	ime i prezime (ime jednog roditelja)	godina rođenja	adresa – broj telefona	tim i funkcija
1.	Damir Bilić	1984.	Ante Starčevića 58, 063/417-229	Voditelj/Zapovjednik TIM B
2.	Andro Kravac	1994	Blajbuških žrtava 9D, 063/960-091	Zamjenik voditelja sl./Zapovjednik TIM A
3.	Zdenko Marić	1958.	Rudarska 64, 063/890-671	Logistika
4.	Oliver Dujmović	1977	Put spasa 1, 063/117-739	Logistika zapovjednik
5.	Luka Priić	1994	Kralja Tomislava 35a, 063/230-306	TIM A zamjenik zapovjednika
6.	Ana Šaravanja	1999	Buna bb, 063/004-980	TIM A
7.	Mario Anićić	1997	Zrinjski Frankopana 17, 063/529-334	TIM A
8.	Karlo Knezović	1994	Čim, Kovačevac bb, 063/709-774	TIM A
9.	Josip Šaravanja	1990	Dr.Ante Starčevića 48, 063/878-596	TIM A
10.	Bojan Šunjić	1970	Dr.Ante Starčevića 44, 063/313-094	TIM A

Redni broj	ime i prezime (ime jednog roditelja)	godina rođenja	adresa – broj telefona	tim i funkcija
11.	Matijas Copf	1978	2.Bojne rudničke 203, 063/791-435	TIM B-zamjenik zapovjednika zapovjednik
12.	Ermin Koso	1970	Hrvatske mladeži 8, 063/311-516	TIM B
13.	Igor Knežević	1989	Mile Budaka 1, 063/290-287	TIM B
14.	Mili Zmijarević	1986	Kralja Tvrtka 13, 063/478-985	TIM B
15.	Miroslav Mihalj	1972	Splitska, 063/313-940	TIM B
16.	Katarina Hirkač	1988	Dobrkovići bb, 063/429-304	TIM B
17.	Dragan Trboglav	1972	Splitska 29, 063/312-583	TIM B
18.	Mihovil Čuljak	1981	Rudarska 118, 063/166-066	TIM C-zapovjednik zapovjednik
19.	Danijel Buntić	1991	Mile Budaka 90, 063/764-785	TIM C-zamjenik zapovjednika
20.	Goran Alilović	2002	Biskupa Buconjića 19a, 063/175-677	TIM C
21.	Dragan Vrljić	1986	K.P. Krešimira IV, 063/890-777	TIM C
22.	Saša Melo	1983	Mile Budaka 123, 063/250768	TIM C
23.	Mario Zelenika	1974	Kneza Višeslava 61, 063/345-931	TIM C
Redni broj	ime i prezime (ime jednog roditelja)	godina rođenja	adresa – broj telefona	tim i funkcija
24.	Žana Marijanović	1985	Gornja Jasenica 21a, 063/125-248	TIM D-zapovjednik zapovjednik
25.	Boris Marić	1991	Kneza Višeslav14c, 063/424-110	TIM D-zamjenik zapovjednika
26.	Ivan Tuljo	1989	Klanac bb,Prozor-Rama,063/278-138	TIM D
27.	Emis Šikalo	1969	Mile Budaka 109a, 063/114-964	TIM D
28.	Slavko Bošnjak	1985	Rodočkih branitelja54c, 063/795-007	TIM D
29.	Martina Orlović Vlaho	1984	Kralja Zvonimira 24, 063/346-645	TIM D
30.	Stanislava Borovac	1986	Trebižat bb, 063/588-874	TIM D

Materijalna formacija - Osobna oprema

Redni broj	Naziv MTS opreme	Jedinica mjere	Potrebno po spašavatelju
1.	ljetne cipele za planinu	kom.	1
2.	gležnjaci	kom.	1

Grada Mostara

3.	pantalone ljetne		kom.	1
4.	pantalone zimske, navlačne		kom.	1
5.	jakna windstopper		kom.	1
6.	jakna, gore-tex pro shell		kom.	1
7.	jakna od perija 500g		kom.	1
8.	soft shell flice, wind stopper		kom.	1
9.	rukavice windstopper		kom.	1
10.	rukavice navlačne, gore-tex		kom.	1
11.	kapa windstopper		kom.	1
12.	potkapa windstopper		kom.	1
13.	brzосуšeće donje rublje		kom.	1
14.	brile		kom.	1
15.	vreća za spavanje ljetna		kom.	1
16.	karimat - podloška za vreću		kom.	1
17.	bivak vreća		kom.	1
18.	ruksak alpinistički 40l		kom.	1
19.	rukavice radne		kom.	1
20.	pojas Petzl, Navaho		kom.	1
21.	alpinistički pojas		kom.	1
22.	prсни pojas		kom.	1
23.	alpinistička kaciga		kom.	1
24.	HMS karabineri		kom.	3
25.	osmica		kom.	1
26.	kolotura		kom.	1
27.	džepni nož		kom.	1
28.	fifi kuka		kom.	1
29.	speleo pojas i prsnik		kom.	1
30.	delta karabiner		kom.	1
31.	ovalni karabiner s maticom, veliki		kom.	5
32.	zimske cipele za planinu		kom.	1
33.	krplje za snijeg		kom.	1
34.	skije i štapovi za sutno skijanje		kom.	1

35.	cipele za turno skijanje		kom.	1
36.	krzna za turne skije		kom.	1
37.	automatske dereze		kom.	1
Redni broj	Naziv MTS opreme	Jedinica mjere	Potrebno po spašavatelju	
38.	cepin	kom.	1	
39.	vreća za spavanje zimska	kom.	1	
40.	kaciga sa rasvjetom(garbit + baterija)	kom.	1	
41.	čeaona lampa mioxp	kom.	1	
42.	prсна penjaljka-krol	kom.	1	
43.	ručna penjalica-žimar	kom.	1	
44.	pupčana gurtна	kom.	1	
45.	sprava za spuštanjе - stop descender	kom.	1	
46.	nožna penjalica	kom.	1	
47.	shunt	kom.	1	
48.	ručni spjeter	kom.	1	
49.	kombinezon pamučni	kom.	1	
50.	speleološki kombinezon s pododijelom	kom.	1	
51.	transportna nepromočiva vreća 40l	kom.	1	
52.	plinsko kuhalo	kom.	1	
53.	pribor za jelo	kom.	1	
54.	komplet za prvu pomoć osobni	kom.	1	
55.	komplet za osobnu RHB zaštitu	kom.	1	
56.	komplet alata - džepni	kom.	1	
57.	ručni GPS uređaj	kom.	1	

Lična formacija - Službe za spašavanje na vodi i pod vodom formirana pri Interventnoj spasilačkoj službi- Mostar

Red. broj	Naziv i sastav jedinice	Broj pripadnika	Kvalifikacija/Zanimanje Funkcija u službi spašavanja	Ime i prezime /broj telefona/, adresa stanovanja
1.	2.	3.	4.	5.
KOMANDA ODJELJENJA				
1.	Komandir odjeljenja	1	Viši sp.trener/načelnik stanice	Zoran Vlaho,063/346-315, Donja Jasenica 174b
2.	Bolničar	1	bolničar	Imam Sabah, Čelebića 2
3.	Kurir-vozač	1	vozač	
4.				
	UKUPNO	2		
1.TIM ČAMACA				
5.	Voda tima čamaca	1	voditelj brodice	Ribić Nermin, Mehe Tase 2
6.	Spasilac-ronilac	1	ronilac-spašavatelj	Kasumović Ibrahim, Vrapčići bb
7.	Spasilac-ronilac	1	ronilac-spašavatelj	Pajević Adem, Tekija 65
8.				
	UKUPNO	3		
2.TIM SKELA				
9.	Voda tima skela	1	ronilac	
10.	Spasilac-ronilac	1	ronilac	
11.	Spasilac-ronilac	1	ronilac	
12.				
	UKUPNO			
3.TIM LAKIH RONILACA				
13.	Voda tima	1	voda tima	Humo Mirza, Husrefovića 17
14.	Spasilac-ronilac	1	spasilac-ronilac	Mitrić Goran, Željuša bb
15.	Spasilac-ronilac	1	spasilac-ronilac	Đuliman Amar, Fra Didaka Buntića 103
16.	Spasilac-ronilac	1	spasilac-ronilac	
	UKUPNO	3		
	UKUPNO U ODJELJENJU	8		

Materijalna formacija - Službe za spašavanje na vodi i pod vodom formirana pri Interventnoj spasilaškoj službi- Mostar

r/b	Naziv opreme i materijalno-tehničkih sredstava prema Okvirnoj formaciji	Jedinica mjere	Okvirna formacija				Plan nabave				
			propisana	raspoloživa	prema okvirnoj formaciji	nedostaje prema procjeni za funkcionalan rad službe	2022	2023	2024	2025	2026
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1.	Odjeća i obuća	kpl	13-16	6							
2.	Ronilačka oprema	kpl	4	2							
3.	Komplet za ličnu RHB zaštitu	kpl	13-16	1							
4.	Pribor za jelo	kpl	13-16	4							
5.	Radio uređaj	kom	4	2							
6.	Megafon tranzistorski	kom	4	0							
7.	Gumene čizme	par	8	8							
8.	Gumene tehničke rukavice	par	8	4							
9.	Džepna signalna lampa	kom	4-5	2							
10.	Komplet opreme za spaš. na vodi i pod vodom	kpl	3	1							
11.	Teretno vozilo (do 5 t)	kom	1	0							
12.	Terensko vozilo	kom	2	0							
13.	Prikolica za voženje čamca	kom	2	1							
14.	Torba bolničara	kpl	1	0							
15.	Nosila trodjelna sklapajuća	kom	6	2							
16.	Skela sa motorom ili na sajlu	kpl	2	0							
17.	Čamac sa motorom	kpl	4	1							
18.	Prijenosni agregat do 5 kw	kom	1	0							
19.	Komandni dozimeter	kom	1	0							
20.	Radiološki detektor	kom	1	0							
21.	Hemijski detektor	kom	1	0							
22.	Čitač ličnog dozimetra	kom	1	0							
23.	Pokretni reflektor za rad noću 1500 w	kom	2	0							
24.	Reflektor lampe za rad pod vodom	kom	2	0							
25.	Oprema za komandira	kpl	5	1							

Ostala oprema kojom raspolaže pravno lice/ustanova/udruženje	
26.	Ronilačko odijelo kom 5
27.	Ronilačke rukavice par 5
28.	Ronilačke čizmice par 5
29.	Pojas sa utezima kom 5
30.	Peraje par 5
31.	Maska kom 5
32.	Kompezator plovnosti kom 5
33.	Ronilački regulator kom 5
34.	Ronilačke boce kom 5

Lična formacija - Službe za spašavanje na vodi i pod vodom formirana pri Sportsko ekološkoj Udruzi Hercegovina- Mostar

Red. broj	Naziv i sastav jedinice	Broj pripadnika	Kvalifikacija/Zanimanje Funkcija u službi spašavanja	Ime i prezime /broj telefona/, adresa stanovanja
1.	2.	3.	4.	5.
KOMANDA ODJELJENJA				
1.	Komandir odjeljenja	1	CMAS 12 instruktor ronjenja- voditelj postrojbe	Davorin Kozomara, 063/314-299, Kralja Tomislava 109
2.	Bolničar	1	CMAS R3 - član	Marin Mirko, 063/348-797, Ilička 120
3.	Bolničar	1		
4.	Kurir-vozač	1		
	UKUPNO	2		
1.TIM ČAMACA				
5.	Voda tima čamaca	1	Voda tima-CMAS R3-član	Davor Rotim, 063/990-593
6.	Spasilac	1	CMAS R3-član	Marko Kljakić, 063/484-399
7.	Ronilac	1		
8.	Ronilac	1		
	UKUPNO	2		
2.TIM SKELA				
9.	Voda tima skela	1		

Formacija Službe zaštite i spašavanja Crvenog križa/krsta Grada Mostara

Redni broj	Raspored po funkciji	Ime i prezime	Adresa stanovanja	Kontakt telefon
1.	Rukovodilac službe	Antonio Zelenika	Kralja Zvonimira 15c	066/328-111
2.	Operativni rukovodilac i zamjenik rukovodioca službe	Dragan Džemat	Vrapčići bb	061/271-727
3.	Član tima za prvu pomoć (rukovodilac tima PP)	Benjamin Tomić	Dr. Ante Starčevića 64	063/850-127
4.	Član tima za prvu pomoć	Merdin Sabljčić	Put za Podveležje b	062/193-160
5.	Član tima za prvu pomoć	Dženeta Pendić	Zagreblje bb	062/002-379
6.	Član tima za prvu pomoć	Anja Marić	Kneza Višeslava bb	063/152-728
7.	Član tima za psihosocijalnu podršku	Marija Marić	III Čimska bb	063/960-005
8.	Član tima za logistiku (rukovodilac tima za logistiku)	Adnan Čorda	Braće Puzića 20	061/386-876
9.	Član tima za vezu	Igor Majksner	Kneza Višeslava 9	063/735-734
10.	Član tima za logistiku i zamjenik rukovodioca tima za logistiku	Dražan Džeba	Rodočkih branitelja 155	063/783-648
11.	Član tima za logistiku (vozač)	Adis Kajjan	Vrapčići bb	061/404-463
12.	Administrativno upravljanje	Aida Čerkić	Buna 33e	063/474-339

Napomena: U slučaju potrebe Služba se može povećati, kako volonterima, tako i profesionalcima.

2.5.6. pregled materijalno-tehničkih sredstava i opreme koja će se izuzimati od građana i pravnih lica za potrebe jedinica civilne zaštite i gradskih službi za zaštitu i spašavanje

POPIS PRIVATNIH I DRŽAVNIH FIRMI KOJE IMAJU MEHANIZACIJU POGODNU ZA RAŠČIŠĆAVANJE I TRANSPORT

JUG

TABELA: II-2

r/b	MJESTO	FIRMA	TELEFON	KONTAKT OSOBA
1.	Kočine	GP"Konstrukcije"d.o.o.	584-111; 061/154-180	Direktor
2.	Tekija	„Grazit“d.o.o.	577-769; 061/198-113 061/135-261	Direktor
3.	Bišće polje	„Građevinar“d.o.o.	350-060; 063/315-976	Direktor
4.	Bišće polje	„Amitea“d.o.o.	557-900	Direktor

SJEVER

R/B	MJESTO	FIRMA	TELEFON	KONTAKT OSOBA - VLASNIK
1.	Salakovac	„ALMOS-TRADE“d.o.o.	588-181; 061/285-166; 061/760-648	Direktor
2.	Vrapčiči	JP "Deponija" Uborak	576-332; 062/954-918	Direktor
3.	Vrapčiči	Trebović Commerce	555-652; 061/134-378	Direktor
4.	Vrapčiči	MIP d.o.o.	557-106; 557-105	Direktor

CENTAR

R/B	MJESTO	FIRMA	TELEFON	KONTAKT OSOBA
2.	Mostar	„Parkovi“JP	314-891 320-312	Direktor
3.	Mostar	„Građevinar-Fajčić“	555-611; 061/130-318	Direktor
4.	Mostar	HP „Investing“	577-328 061/135-255	Direktor
5.	Mostar	JP „Komos“	555-100; 555-102 061/203-181	Direktor
6.	Mostar	JP"Komunalno"	576-931 062/339-450	Direktor
7.	Mostar	„Grazit“d.o.o.	577-769 061/135-261 334-939; 502-702	Direktor
9.	Mostar	JP „Vodovod“	334-900; 061/140-707	Direktor

10.	Mostar	EP BiH Elektrodistribucija Mostar	502-100; 502-112 061/132-754	Direktor
11.	Mostar	JP EPHZHB Mostar	314-282; 325-003; 063/318-951	Direktor
12.	Mostar	„Izgradnja Tojaga“	589-197; 061/137-059 fax 576-955	Direktor
13.	Mostar		063/894-700	Direktor

PRILOG III
3. DOKUMENT O ZADACIMA GRADSKIH ORGANA NA PROVOĐENJU AKTIVNOSTI NA
ZAŠTITI I SPAŠAVANJU

1.1. PRILOG DOKUMENTA

3.1.1. Pregled Gradskih službi za upravu, sa podacima o rukovodiocima tih službi i njihovim adresama i brojevima telefona (fiksni / mobilni)

Pored gradske službe civilne zaštite u organima uprave Grada Mostara postoji obrazovano 18 službi sa izvjesnim pravima i obavezama u oblasti zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara i to kako slijedi:

GRAD MOSTAR						
r/b	Odjel/Služba	Rukovodilac	Telefon	Fax	Mobitel	Napomena
	GRADONAČELNIK MARIO KORDIĆ		447-402	447-445	063/020-118 063/468-119	mario.kordic@mostar.ba kordic.m@gmail.com
	GLAVNA SAVJETNICA GRADONAČELNIKA RADMILA KOMADINA		447-446	447-445	063 449 350	radmila.komadina@mostar.ba
	TAJNIŠTVO GRADONAČELNIKA		447-446	447-445		
	URED ZA ODNOS E S JAVNOŠĆU MIROSLAV LANDEKA		447-450	447-434	061/198-097 063/822-600	miroslav.landeka@mostar.ba miroslav.landeka@gmail.com
ODJELI SA SLUŽBAMA						
r/b	Odjel/Služba	Rukovodilac	Telefon	Fax	Mobitel	Napomena
1	Odjel za organizaciju, pravne poslove, opću upravu, civilnu zaštitu i vatrogastvo	Predrag Šupljeglav	500-642	500-642	063/482-800	predrag.supjglav@mostar.ba predrag.supjglav@gmail.com
1	Služba za organizaciju i personal	Gordana Lovrić	500-634		063/891-802	gordana.lovric@mostar.ba
2	Pravna služba	Veselko Miloš	500-654		063/315-463	veselko.milos@mostar.ba
3	Služba za opću upravu i gradska područja	Azra Batlak	500-656		061/895-222	azra.batlak@mostar.ba
4	Služba civilne zaštite i vatrogastva	/	/	/	/	/
2	Odjel za finansije i nekretnine	Amer Zupčević	500-620	500-634	061/209-566	amer.zupcevic@mostar.ba
1	Služba za proračun i finansije	Edita Avdić	500-605		061/175-434	edita.avdic@mostar.ba
2	Služba za nekretnine	Stela Skoko Hrkac	500-632		063/546-161	stela.skokohrkac@mostar.ba
r/b	Odjel/Služba	Rukovodilac	Telefon	Fax	Mobitel	Napomena
3	Odjel za društvene djelatnosti	Božo Ćorić	449-046	449-056	063/313-233	bozo.coric@mostar.ba
1	Služba za kulturu	Inga Dragoje-Mikulčić	449-040	449-056	063/313-337	inga@mostar.ba

Grada Mostara

2	Služba za odgoj, obrazovanje, mlade i sport		316-402	316-402			
3	Služba za socijalne i stambene poslove, zdravstvo, rasejane osobe i izbjeglice	Elvedin Gadara	327-822	327-822		elvedin.gadara@mostar.ba	
4	Služba za zaštitu prava branitelja i njihovih obitelji	Marijana Anić	319-050	319-050	063/315-767	marijana.anic@mostar.ba	
4	Odjel za urbanizam i građenje						
1	Služba za urbanističko planiranje	Lejla Salčin	355-785	355-786		lejla.salcin@mostar.ba	
2	Služba za građevinske propise	Jelena Drmać	335-423	355-786	061/723-247	jelena.drmac@mostar.ba	
3	Služba za građenje i obnovu	Tihomir Sesar	355-790	339-407		tihomir.sesar@mostar.ba	
4	Služba za građenje infrastrukturnih objekata	Emir Nuspahić	335-405	335-408	061/106-088	emir@mostar.ba	
5	Služba za katastar	Sanja Hrvčić-Đuliman	335-406	580-050	061/175-339	sanja.hrvic@mostar.ba	
5	Odjel za privredu, komunalne i inspeksijske poslove						
1	Služba za privredu	Amira Trbonja	505-501	505-502	061/940-177	amira.trbonja@mostar.ba	
2	Služba za komunalne poslove i okoliš	Ivana Marić	505-531	505-532	063/345-974	ivana.marić@mostar.ba	
3	Služba za inspeksijske poslove	Stjepan Saravanja	505-511	505-512	063/314-791	stjepan.saravanja@mostar.ba	
4	Služba za podršku biznisu	Jesenska Mahinić	505-521	505-522	063/349-213	jesenka.mahinic@mostar.ba	
		Amela Sjekirica Suljić			063/345-413	amela.sjekiricasuljic@mostar.ba	

PRILOG IV
3. DOKUMENT O MJERAMA ZAŠTITE I SPAŠAVANJA

Grada Mostara

1.1. PRILOG DOKUMENTA

Pregled zgrada i drugih objekata na području Grada u kojima se može organizovati smještaj i ishrana jedinica civilne zaštite i građana angažovanih na zadacima zaštite i spašavanja

Pregled objekata ustanova kulture čiji je osnivač Grad Mostar

r/b	Mjesna zajednica	Objekat - zgrada - kraci opis	Površina u m ²
1.	MZ Brankovac, Braće Ćišić 15	Pozorište lutaka u Mostaru -Zgrada ukupne površine cca 500 m ² , korisni prostor za potrebe CZ – Dvorana sa 160 sjedišta.	100 m ²
2.	MZ Brankovac Bajatova 4	JU Muzej Hercegovine -Koristi zgrade na 3 lokacije- Spomen kuća Džemala Bijedića, Ćorovića kuća i Muzej Stari most. Korisni prostori za potrebe CZ u kući Džemala Bijedića(kino dvorana s 50 sjedišta) te Ćorovića kući(galerija).	60m ² + 50m ²
3.	MZ Potoci, Put za Ruište bb	JU KC Mostar Sjever - zgrada s dvoranom ukupne korisne površine 210 m ²	210 m ²
4.	MZ Brankovac, Trg Republike 1	Mostarski teatar mladih -zgrada Gradska banja- MTM koristi ukupno cca 450 m ² - Korisni prostor za CZ- podrumski prostor s malom scenom- kapacitet 60-100 sjedišta	195 m ²
5.	MZ Strelčevina, Trg hrvatskih velikana bb	Simfonijski orkestar Mostar - koristi prostorije Hrvatskog doma Herceg Stjepan Kosača-ukupno 56 m ² - neadekvatno za potrebe CZ	
6.	MZ Brankovac Maršala Tita 55 i M. Tita 182	JU Narodna biblioteka Mostar – koristi 2 zgrade, ni jedna nema prostore koji bi bili adekvatni za potrebe CZ	
7.	-MZ Blagaj, Bramilaca Bosne bb - MZ Dračevice, Dračevice bb	JU Dom kulture Blagaj koristi zgrade na 2 lokacije- u Blagaju i Dračevicama. Dom kulture Blagaj ukupno 515 m ² i Dom kulture u Dračevicama 310 m ² . Prostori koji bi mogli koristiti CZ su dvorane u oba objekta. (Blagaj 200 sjedišta, Dračevice 100 sjedišta)	250 m ² + 120m ²
8.	MZ Strelčevina Trg hrvatskih velikana bb	Hrvatski dom Herceg Stjepan Kosača koristi zgradu u kojoj je smješten veći broj ustanova i udruga. Ukupna površina prostora koji su u funkciji i koriste se u zgradi Doma je 5.136m ² . (narodna knjižnica, Glazbena škola, III Osnovna škola.)HDHS Kosača raspolaže s Velikom dvoranom, Umjetničkom galerijom Kraljice Katarine, Malom dvoranom, te uredskim prostorima i pomoćnim prostorima.	700m ² + 580m ² + 100m ² + 100m ²
9.	MZ Strelčevina Trg hrvatskih velikana bb	Lutkarsko kazalište Mostar je smješteno u zgradi Hrvatskog doma Herceg Stjepana Kosača. Raspolaže s ukupno oko 350 m ² . Korisno za CZ-Dvorana kapaciteta 150 sjedišta	300 m ²
10.	MZ Brankovac M.Tita 179	Muzički centar Pavarotti Mostar smješten je u zgradi ukupne površine 1.947m ² . Zgradu koristi zajedno s Muzičkom školom I i II stupnja. MC Pavarotti koristi ukupno cca 1.500 m ² . (učionice, apartmani, restoranski prostor)	700 m ²
11.	MZ Cernica R. Bitange 13	Centar za kulturu koristi zgradu ukupne površine 1.100 m ² .Korisna površina oko 400 m ²	400 m ²
12.	DISTRICT Kneza Domagoja bb	Hrvatsko narodno kazalište koristi zgradu ukupne površine 3.011 m ² . Dvorana sa 127 sjedišta površine je 195 m ²	195 m ²
13.	MZ Brankovac Brkića 2	Narodno pozorište u Mostaru smješteno je u zgradi ukupne površine 2.600 m ² . Velika dvorana kapaciteta 345 sjedišta i mala scena kapaciteta 64 sjedišta. Restoran u zgradi je iznajmljivan privatnom korisniku	277m ² + 160m ²

TABELA: IV-1

Pregled objekata predškolskog obrazovanja kojim je Grad Mostar vlasnik

TABELA: IV-2

r/b	Naziv objekta	Površina objekta (m ²)
	Ustanova Dječji vrtići Mostar:	
1.	Dječji vrtić Radobolja	1.280
2.	Dječji vrtić Kuća od kamena	511
3.	Dječji vrtić Sunce	600
4.	Dječji vrtić Zvončić	266
5.	Dječji vrtić Mrvica	422
	JU Dječji vrtići Ciciban Mostar:	
1.	Dječji vrtić Jasmin	361
2.	Dječji vrtić Pčelica	371
3.	Dječji vrtić Bambi	121
4.	Dječji vrtić Zvezdica	458
5.	Dječji vrtić Renzo Donazzon	200
	Ostali vrtićki objekti:	
1.	SOS Kunderdorf-Humanitarni projekat	471
2.	Sunčani most-Humanitarni projekat	158
3.	Vrtić za djecu s poseb. potrebama "Los Rosales"	180
	Ukupno:	5.399

Napomena: Gore navedeni vrtići su u vlasništvu Grada Mostara, a pored istih postoje pet vrtića u privatnom vlasništvu u privatnom objektu.

Osnovno obrazovanje

Sjedišta osnovnih škola u mjesnim zajednicama Grada Mostara

TABELA: IV-3

r/b	Naziv škole	Gradsko područje - Mjesna zajednica
1.	O.Š. Antuna Branka Šimića	Jugozapad, MZ Zahum
2.	O.Š. Ilići	Jugozapad, MZ Ilići Vrelo
3.	J.U.O.Š. Mustafa Ejubović Šejh Jujo	Stari grad, MZ Luka
4.	Treća osnovna škola	Jugozapad, MZ Strijelčevina
5.	J.U. IV osnovna škola	Stari grad, MZ Brankovac
6.	O.Š. Ivana Gundulića	Zapad, MZ Rudnik

Grada Mostara

7.	J.U.VI osnovna škola	Središnja zona, MZ Cernica
8.	J.U. Mujiaga Komadina	Stari grad, MZ Donja mahala
9.	O.Š.Silvija Strahimira Kranjčevića	Jugozapad, MZ Bijeli brijeg
10.	O.Š. Cim	Jugozapad, MZ Cim
11.	O.Š. Bartola Kašića	Jugozapad, MZ Rodoč
12.	O.Š.Petra Bakule	Jugozapad, MZ Bijeli brijeg
13.	J.U.O.Š. Zalik	Stari grad, MZ Zalik
14.	J.U.O.Š.Vrapčići	Sjever, MZ Vrapčići
15.	J.U.O.Š.Bijelo polje	Sjever, MZ Bijelo polje
16.	J.U.O.Š.Gnojnice	Jugoistok, MZ Gnojnice
17.	J.U.O.Š.Drežnica	Sjever, MZ Drežnica
18.	J.U.O.Š. Blagaj	Jugoistok, MZ Blagaj
19.	J.U.O.Š. Omer Maksumić Podvelež	Jugoistok, MZ Podvelež
20.	O.Š.Ilije Jakovljevića	Zapad, MZ Centar II
21.	O.Š.Marina Džića	Jug, MZ Buna
22.	O.Š.Kruševo	Jug, MZ Kruševo
23.	O.Š. za djecu s posebnim potrebama	Jugozapad, MZ Rondo
24.	J.U.O.Š. Centar za djecu sa posebnim potrebama "Los Rosales"	Stari grad, MZ Luka II

U gradskom području nalazi se 13 centralnih osnovnih škola, a u vangradskom području 11 centralnih osnovnih škola. Ukupni prostorni kapaciteti u školama osnovnog obrazovanja na području Grada Mostara iznose 56.172 m², a površina prostora oko objekata škola (sportski tereni, dvorišta) iznose 152.458 m².

Raspoložive površine u objektu, dvorišne površine, broj učionica i njihova prosječna površina, prikazani su tabelarno:
TABELA: IV-4

r/b	Naziv škole	Površina škole i fiskul. sale (m ²)	Površina dvorišta (m ²)	Broj učionica	Ukupna površina učionica (m ²)
	Naziv škole				
1.	O.Š.Antuna Branka Šimića	4.857	4.833	21	1.134
2.	O.Š. Ilići	1.157	3.172	7	420
3.	J.U.O.Š.Mustafa Ejubović Šejh Jujo	4.002	6.029	13	1.095
	Područna škola Tekija	541	1.000	6	1.000

4.	Treća osnovna škola	1.144	800	9	490
	Područna škola Polog	771	24.971	6	280
5.	O.Š. Ivana Gundulića	2.016	5.900	15	726
	Područna škola Raštani	532	3.979	4	208
	Područna škola Vojno	250	515	2	96
6.	O.Š.Silvija Strahimira Kranjčevića	5.674	7.000	23	1.360
7.	O.Š. Cim	639	3.784	8	330
8.	O.Š. Bartola Kašića	2.478	5.495	17	891
	Područna škola Jasenica	129	625	2	75
9.	J.U.O.Š. Zalik	770	2.786	10	304
	Područna škola Gubavica	577	5.300	6	360
10.	J.U.O.Š.Bijelo polje	2.726	9.600	23	1.111
	Područna škola Livač	102	898	2	45
	Područna škola Prigradani	180	2.820	2	180
	Područna škola Podgorani	193	1.907	2	104
	Područna škola Humi	234	2.566	2	108
11.	O.Š.Ilije Jakovljevića	2.200	2.539	16	975
12.	O.Š.Marina Džičića	2.140	7.500	13	780
13.	O.Š.Kruševo	1.407	21.345	14	756
14.	O.Š. za djecu s posebnim potrebama	358	233	7	175
15.	J.U.O.Š. Centar za djecu sa posebnim potrebama "Los Rosales"	2.150	2.214	24	433
16.	J.U. IV osnovna škola	3.760	1.200	24	1.424
17.	J.U.VI osnovna škola	2.445	4.056	14	910
18.	J.U. Mujaga Komadina	1.600	880	12	590
19.	O.Š.Petra Bakule	2.782	2.972	21	1.229
20.	J.U.O.Š.Gnojnice	477	1.184	10	354
21.	J.U.O.Š.Drežnica	2.020	3.000	10	528
	Područna škola Gornja Drežnica	962	600	11	578
22.	J.U.O.Š.Vrapčići	743	2.000	9	454
	Područna škola Raštani	532	3.979	4	208

Grada Mostara

23.	J.U.O.Š. Omer Maksumić	1.500	927	11	464
	Područna škola Kružanj	317	424	3	134
24.	J.U.O.Š. Blagaj	1.613	5.186	15	750
	Područna škola Vranjevići	194	1.025	2	57
	Ukupno:	56.172	152.458	400	21.111

Srednje obrazovanje

Srednje obrazovanje organizirano je u 19 samostalnih škola od kojih su sve Javne ustanove čiji je osnivač Grad Mostar.

TABELA: IV-5

r/b	Naziv škole	Površina škole i fiskalne sale (m ²)	Površina dvorišta (m ²)	Broj učionica	Ukupna površina učionica (m ²)
1.	Gimnazija Mostar	3.800	9.000	16	1.104
2.	Druga gimnazija (dijeli objekat sa Srednjom medicinskom školom u drugoj smjeni)	1.400	3.200	14	615
3.	Gimnazija fra Grge Martića	1.064	7.077	17	907
4.	Muzička škola I i II stupnja (u MC Pavaroti)	391	nema	5+sala za koncerte	167
5.	Glazbena škola I-pl Zajca (u Kosači)	352	nema	8	352
6.	Srednja škola likovnih umjetnosti Gabrijela Jurkica	274		7	196
7.	JU Srednja ekonomska i ugostiteljsko-turistička škola (dijeli objekat sa JU Srednjom građevinskom šk.)	1.800	2.000	16	927
8.	Srednja ekonomska škola Joze Martinovića (dijeli objekat sa Srednjom elektrotehničkom Rudera Boškovića)	2.539	2.200	18	1.284
9.	JU Srednja elektrotehnička škola(koristi dio objekta VI osnovne škole)	600		5	350
10.	Srednja građevinska škola Jurja Dalmatina(dijeli objekat sa Srednjom strojarskom školom Fausta Vrančića)	2.400	4.000	13	660
11.	Srednja prometna škola (dijeli objekat sa JU Srednjom mašinsko-saobraćajnom školom)	2.000	1.200	16	874
12.	Srednja medicinska škola Sestara mislosrdnica	2.560	937	19	1.300
13.	JU Srednja tekstilna i poljoprivredna škola	1.035	2.360	8	520
14.	Srednja turističko-ugostiteljska škola(koristi dio zgrade Đačkog doma)	1.480	200	8	595
	Ukupno:	21.695	32.174	170	9.851

Svi objekti srednjih škola su u *gradskom području*.

Napomena

Pored gore navedenih škola koje su u vlasništvu Grad Mostara, postoje dvije srednje škole u privatnom vlasništvu (Internacionalna privatna gimnazija sa pravom javnosti i Medresa).

Visoko obrazovanje

Mrežu institucija visokog obrazovanja u Gradu Mostaru čini Sveučilište Mostar i Univerzitet Džemal Bijedić Mostar kako je to prikazano u sljedećim tabelama:

Sveučilište Mostar

FAKULTET		Površina (m ²)
1	Agronomski i prehrambeno-tehnološki fakultet	Nema podataka
2	Ekonomski fakultet	Nema podataka
3	Filozofski fakultet	Nema podataka
4	Fakultet prirodoslovno-matematičkih i odgojnih znanosti	Nema podataka
5	Fakultet strojarstva i računarstva	Nema podataka
6	Akademija likovnih umjetnosti	Nema podataka
7	Medicinski fakultet	Nema podataka
8	Pravni fakultet	Nema podataka
9	Fakultet zdravstvenih studija	Nema podataka
10	Gradevinski fakultet	Nema podataka
11	Farmaceutski fakultet	Nema podataka
UKUPNO		

Univerzitet Džemal Bijedić Mostar

FAKULTET		Površina (m ²)
1	Agromediterranski fakultet	Nema podataka
2	Ekonomski fakultet	Nema podataka
3	Fakultet informacijskih tehnologija	Nema podataka
4	Gradevinski fakultet	Nema podataka
5	Mašinski fakultet	Nema podataka
6	Nastavnički fakultet	Nema podataka
7	Pravni fakultet	Nema podataka
UKUPNO		

Službe Gradske uprave zadužene za organizaciju smještaja i ishranu i njihovi zadaci na tim poslovima

TABELA: IV-6

r/b	GRADSKA SLUŽBA	ZADACI
1.	Odjel za finansije i nekretnine Zadužuje se: Načelnik	- obezbjeđuje finansijska sredstva neophodna za ishranu, smještaj i opremu pripadnika Civilne zaštite,
2.	Odjel za urbanizam i građenje Zadužuje se: Načelnik	- utvrđuje stanje objekata u kojima se planira smještaj pripadnika Civilne zaštite,
3.	Odjel društvenih djelatnosti Zadužuje se: Načelnik	- dogovara sa predsjednicima M.Z. i direktorima škola - vrijeme i način korištenja objekata u njihovom vlasništvu, - vodi evidenciju o smještajnim kapacitetima
4.	Služba civilne zaštite i vatrogastva Zadužuje se: Šef službe civilne zaštite i vatrogastva	- vrši koordinaciju rada Službi za upravu zaduženih za smještaj i ishranu pripadnika civilne zaštite

PRILOG V
5. DOKUMENT O INFORMISANJU GRAĐANA

Pregled RTV stanica u Gradu Mostaru sa brojevima telefona

r/b	Naziv RTV stanice	Broj telefona
1.	BHRT - Radio televizija Bosne i Hercegovine	036/580-894
2.	RTVFBiH - Radio televizija Federacije Bosne i Hercegovine	036/580-894; 580-904
3.	RTV Herceg Bosne	desk@rtv-hb.com
4.	RDV - Radio dobre vibracije	036/327-328; fax 333-130

Mailovi rtv i portala

fena@fena.gov.ba; urednistvo@hercegovina.info; pogled01@gmail.com; bljesak@bljesak.info; miro@bljesak.info; rdv@rdv.ba; hercego@gmail.com; mostar@dnevnilist.ba; obican.radio@gmail.com; jure.gudelj@gmail.com; milan.sutalo@gmail.com; press@jabuka.tv; miroslav.landeka@mostar.ba; infomopan@gmail.com; novasloboda@bih.net.ba; urednik@ekapija.ba; redakcija@starmo.ba; radiogrude@gmail.com; marketing@radiosirokibrjieg.com; radiocapljina@tel.net.ba; miljenko.karacic@hrt.hr; anita.zovko@gmail.com; radioposusje@gmail.com; desk@tv1.ba; a_copf@yahoo.com; radiohb@tel.net.ba; hrlj@tel.net.ba; gloriya.kristoo@gmail.com; redakcija@prvi.tv; info@bhkultura.ba; sckcinfo@gmail.com; bih@vecernji.net; info@citytv.ba; nasa.televizija1@gmail.com; info@bibermint.com; gordanasimovic7@gmail.com; redakcija@klix.ba; mostarski.ba@gmail.com; fena@fena.gov.ba; redakcija@ero.tel; cvitkovic.oliver@gmail.com; 'anja puhalo'; tanja.grbesic24@gmail.com

42.

На основу члана 174. став 3. и став 5. а у вези са чланом 29. Закона о заштити и спашавању људи и материјалних добара од природних и других несрећа („Службене новине Ф БиХ“ број 39/03), Градоначелник Града Мостара доноси

О Д Л У К У
О АЖУРИРАНОЈ ПРОЦЈЕНИ УГРОЖЕНОСТИ ГРАДА МОСТАРА ОД
ПРИРОДНИХ И ДРУГИХ НЕСРЕЋА

I

Овом Одлуком доноси се ажурирана Процјена угрожености Града Мостара од природних и других несрећа (у даљем тексту: Процјена угрожености).

II

Процјена угрожености налази се у прилогу ове Одлуке и чини њен саставни дио.

III

У складу Процјени угрожености, градске службе и друга тијела градске управе дужни су учествовати у изради Програма развоја заштите и спашавања Града Мостара и Плана заштите и спашавања од природних и других несрећа Града Мостара, сваки у питањима из своје надлежности.

Организацију и координацију израде докумената из става 1. ове тачке у складу са законом и другим прописима обавља Служба цивилне заштите и ватрогаштва.

IV

Задужује се Служба цивилне заштите и ватрогаштва, да примјерак Процјене угрожености достави свим надлежним градским службама, органима и установама, ради обављања задатака који су у Процјени угрожености утврђени за та тијела, као и усклађивања свих питања важни за организовање, функционисања и развој система заштите и спашавања у Граду Мостару.

V

Ова Одлука ступа на снагу даном доношења и објавити ће се у „Службеном гласнику Града Мостара“.

Број : 02-40-5159/22

Мостар, 29.03.2022.године

ГРАДОНАЧЕЛНИК
Марио КОРДИЋ, с.р.

Na temelju članka 174. stavak 3. i stavak 5. a u svezi sa člankom 29. Zakona o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća („Službene novine F BiH“ broj 39/03), Gradonačelnik Grada Mostara donosi

О Д Л У К У
О АЖУРИРАНОЈ ПРОЦЈЕНИ УГРОЖЕНОСТИ ГРАДА МОСТАРА ОД
ПРИРОДНИХ И ДРУГИХ НЕСРЕЋА

I

Овом Одлуком доноси се ажурирана Процјена угрожености Града Мостара од природних и других несрећа (у даљем тексту: Процјена угрожености).

II

Процјена угрожености налази се у привитку ове Одлуке и чини њен саставни дио.

Grada Mostara

III

Sukladno Procjeni ugroženosti, gradske službe i druga tijela gradske uprave dužni su sudjelovati u izradi Programa razvoja zaštite i spašavanja Grada Mostara i Plana zaštite i spašavanja od prirodnih i drugih nesreća Grada Mostara, svaki u pitanjima iz svoje nadležnosti.

Organizaciju i koordinaciju izrade dokumenata iz stavka 1. ove točke sukladno zakonu i drugim propisima obavlja Služba civilne zaštite i vatrogastva.

IV

Zadužuje se Služba civilne zaštite i vatrogastva, da primjerak Procjene ugroženosti dostavi svim nadležnim gradskim službama, organima i ustanovama, radi obavljanja zadataka koji su u Procjeni ugroženosti utvrđeni za ta tijela, kao i usklađivanja svih pitanja važni za organiziranje, funkcioniranje i razvoj sustava zaštite i spašavanja u Gradu Mostaru.

V

Ova Odluka stupa na snagu danom donošenja i objaviti će se u „Službenom glasniku Grada Mostara“.

Broj : 02-40-5159/22

Mostar, 29.03.2022.godine

GRADONAČELNIK
Mario KORDIĆ, v.r.

Na osnovu člana 174. stav 3. i stav 5. a u vezi sa članom 29. Zakona o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća („Službene novine F BiH“ broj 39/03), Gradonačelnik Grada Mostara donosi

O D L U K U
O AŽURIRANOJ PROCJENI UGROŽENOSTI GRADA MOSTARA OD
PRIRODNIH I DRUGIH NESREĆA

I

Ovom Odlukom donosi se ažurirana Procjena ugroženosti Grada Mostara od prirodnih i drugih nesreća (u daljem tekstu: Procjena ugroženosti).

II

Procjena ugroženosti nalazi se u prilogu ove Odluke i čini njen sastavni dio.

III

U skladu Procjeni ugroženosti, gradske službe i druga tijela gradske uprave dužni su učestvovati u izradi Programa razvoja zaštite i spašavanja Grada Mostara i Plana zaštite i spašavanja od prirodnih i drugih nesreća Grada Mostara, svaki u pitanjima iz svoje nadležnosti.

Organizaciju i koordinaciju izrade dokumenata iz stava 1. ove tačke u skladu sa zakonom i drugim propisima obavlja Služba civilne zaštite i vatrogastva.

IV

Zadužuje se Služba civilne zaštite i vatrogastva, da primjerak Procjene ugroženosti dostavi svim nadležnim gradskim službama, organima i ustanovama, radi obavljanja zadataka koji su u Procjeni ugroženosti utvrđeni za ta tijela, kao i usklađivanja svih pitanja važni za organizovanje, funkcionisanje i razvoj sistema zaštite i spašavanja u Gradu Mostaru.

V

Ova Odluka stupa na snagu danom donošenja i objavit će se u „Službenom glasniku Grada Mostara“.

Broj : 02-40-5159/22
Mostar, 29.03.2022.godine

GRADONAČELNIK
Mario KORDIĆ, s.r.

Bosna i Hercegovina
Federacija Bosne i Hercegovine
Hercegovačko-neretvanski kanton-županija

P R O C J E N A

UGROŽENOSTI GRADA MOSTARA OD PRIRODNIH I DRUGIH NEPOGODA

NARUČITELJ: **GRAD MOSTAR**
Hrvatskih branitelj br. 2, Mostar

IZVRŠITELJ: „TEHNOZAŠTITA“ d.o.o. MOSTAR
Biskupa Čule bb Mostar

Zaposlenici poduzeća Tehnozaštita d.o.o. Mostar koji su učestvovali u izradbi Plana zaštite od požara:

- 1.Mr.sc.Radoslav Udovičić, d.i., voditelj izrade procjene
- 2.Zdravko Džeba, d.i.s., suradnik
- 3.Marin Udovičić, mr.s., suradnik
- 4.Davor Škarica, d.i.e., suradnik
- 5.Pažin Anđela, mr.k., suradnik
- 6.Selma Mrgan d.i.g., suradnik
- 7.Ante Ćorić, inž. sig. i zaštite, suradnik

PROJEKT: **PROCJENA UGROŽENOSTI OD PRIRODNIH I DRUGIH NEPOGODA**

UGOVOR : **02 - 11 / 22 - 3**

S A D R Ź A J

	Str.
	UVOD
A)	OPĆI DIO PROCJENE UGROŽENOSTI
1.	Zemljopisna obilježja područja Grada Mostara koja se odnose na položaj, reljef, veličinu područja i naseljenost, klimatske i seizmičke uvjete
1.1.	Položaj i reljef 8
1.2.	Površina i naseljenost..... 8
1.3.	Klimatska i hidrološka obilježja..... 9
1.4.	Seizmički uvjeti..... 12
1.5.	Zaključci 12
2.	Razmještaj gospodarskih, infrastrukturnih, zdravstvenih, kulturno-povijesnih i drugih objekata od značaja za Grad Mostar
2.1.	Uopće o materijalnim dobrima 13
2.1.1.	Stočni fond, vrste i broj 13
2.1.2.	Poljoprivredno zemljište 13
2.1.3.	Šumsko zemljište 14
2.1.4.	Lovišta 15
2.1.5.	Zaključci..... 15
2.2.	Razmještaj gospodarskih kapaciteta
2.2.1.	Proizvodni kapaciteti 16
2.2.2.	Prodajno-uslužni kapaciteti 16
2.2.3.	Zaključci..... 17
2.3.	Promet od značaja za područje Grada Mostara
2.3.1.	Cestovni promet 17
2.3.2.	Željeznice na području Grada Mostara 18
2.3.3.	Međunarodni Aerodrom Mostar 19
2.3.4.	Zaključci..... 19
2.4.	Vodovod, kanalizacija i odlagalište otpada
2.4.1.	Vodovod..... 19
2.4.2.	Kanalizacija..... 20
2.4.3.	Odlagališta otpada – deponije..... 21
2.4.4.	Zaključci 21
2.5.	Telekomunikacijski, RTV i relejni objekti
2.5.1.	Zaključci..... 22
2.6.	Elektroenergetski – proizvodni i prijenosni objekti
2.6.1.	Hidroelektrane 23
2.6.2.	Trafostanice 23
2.6.3.	Dalekovodi 23
2.6.4.	Zaključci..... 24
2.7.	Zdravstvene ustanove
2.7.1.	Zaključci..... 25
2.8.	Veterinarske ustanove i kapaciteti
2.8.1.	Zaključci..... 25
2.9.	Kulturno-povjesna dobra
2.9.1.	Nacionalni spomenici..... 27
2.9.2.	Zaštićena područja 29
2.9.3.	Zaključci 29

2.10.	Športski objekti (stadioni i dvorane)	
2.10.1	Zaključci	30
2.11.	Hoteli i moteli –kao smještajne ustanove	
2.11.1	Zaključci	30
B)	POSEBNI DIO PROCJENE UGROŽENOSTI	
1.	PRIRODNE NESREĆ	
1.1.	Potres.....	32
1.1.1.	Podjela potresa	32
1.1.2.	Intezitet potresa.....	33
1.1.3.	Mogućnost prognoziranja potresa	34
1.1.4.	Seizmičke aktivnosti	34
1.1.5.	Povratno razdoblje i seizmički efekti	35
1.1.6.	Preventivne mjere i aktivnosti zaštite od posljedica potresa	35
1.1.7.	Zaključci	38
1.2.	Poplava	39
1.2.1.	Prirodne poplave	39
1.2.2.	Vještačke poplave	39
1.2.3.	Razvoj sustava i smanjenje rizika od poplava.....	40
1.2.4.	Ocjena sadašnjeg rizika na poplavnim područjima	41
1.2.5.	Opći koncepti rješavanja zaštite od poplave ugroženih područja	42
1.2.6.	Stanje postojećeg sustava zaštite od poplava	43
1.2.7.	Zaključci.....	43
1.3.	Suša	44
1.3.1.	Deficit vode kao uzrok prirodne nepogode	44
1.3.2.	Povratno razdoblje i efekti suše.....	44
1.3.3.	Zaključci.....	45
1.4.	Visoki snijeg i snježni nanosi.....	46
1.4.1.	Zaključci.....	46
1.5.	Tuča (grād, led)	47
1.5.1.	Zaključci.....	47
1.6.	Oluja i mraz.....	47
1.6.1.	Zaključci.....	48
1.7.	Masovne pojave ljudskih, životinjskih i biljnih bolesti.....	48
1.7.1.	Epidemije – zarazne bolesti ljudi	49
1.7.2.	Epizootije – zarazne bolesti životinja	54
1.7.3.	Biljne zarazne bolesti	57
2.	1. TEHNIČKO – TEHNOLOŠKE NESREĆE	
2.1.	Požari	59
2.1.1.	Uzroci nastanka, učestalost pojavljivanja i veličina opožarenih površina	60
2.1.2.	Normativno-pravna pitanja uredenosti zaštite od požara.....	60
2.1.3.	Organizacija prevencije.....	61
2.1.4.	Organizacija snaga za protupožarnu zaštitu.....	62
2.1.5.	Upravljanje i kontrola u operacijama vatrogastva i spašavanja.....	63
2.1.6.	Zaključci.....	63
2.2.	Rušenje ili prelijevanje brana na akumulacijama.....	64
2.2.1.	Mogućnosti rušenja brana i pitanje rizika	64
2.2.2.	Primjena propisa, pravila i tehničkih normativa u vezi s branama.....	65

Grada Mostara

2.2.3.	Organizacija i nadležnosti u slučaju vanredne obrane od poplava	66
2.2.4.	Zaključci	66
2.3.	Ekspanzije i eksplozije plinova i opasnih materija	60
2.3.1.	Temeljni pokazatelji o akcidentima koje mogu izazvati	66
2.3.2.	Način i pravci prevoženja eksplozivnih materijala	67
2.3.3.	Pregled poduzeća u kojima postoji velika opasnost od eksplozija	67
2.3.4.	Preventivne mjere koje se poduzimaju u cilju sprječavanja nastanka eksplozije	68
2.3.5.	Pravilno određivanje lokacije za skladišta zapaljivog i eksplozivnog materijala	63
2.3.6.	Mjere koje MUP poduzima za ublažavanje i otklanjanje posljedica	69
2.3.7.	Zaključci	69
2.4.	Radioaktivno i drugo onečišćenje zraka, vode i tla	70
2.4.1.	Radioaktivno onečišćenje	70
2.4.2.	Onečišćenje zraka	75
2.4.3.	Onečišćenje voda	78
2.4.4.	Onečišćenje tla	80
3.	OSTALE NESREĆE	
3.1.	Mine i neeksplozirana ubojna sredstva (NUS)	81
3.1.1.	Deaktiviranje i uništenje eksplozivnih ubojnih sredstava	84
3.1.2.	Zaključci	84
3.2.	Velike nesreće u cestovnom , željezničkom i zračnom prometu	85
3.2.1.	Cestovni promet	85
3.2.2.	Željeznički promet	86
3.2.3.	Zračni promet	86
3.2.4.	Zaključci	86
C)	SNAGE CIVILNE ZAŠTITE I MTS-a PREDVIĐENA ZA ANGAŽIRANJE NA ZADACIMA ZAŠTITE I SPAŠAVANJA OD PRIRODNIH I DRUGIH NESREĆA	
1.	Organiziranost	88
2.	Provođenje Zakona o zaštiti i spašavanju	
2.1.	Na gradskoj razini	89
2.2.	Gospodarska društva i druge pravne osobe	89
2.3.	Organiziranost struktura zaštite i spašavanja	89
3.	Opremljenost	
3.1.	Opremljenost struktura, stožera i postrojbi civilne zaštite	90
4.	Stanje organiziranosti, potpunosti i opremljenosti Centra OiU u funkciji podrške upravljanju akcijama zaštite i spašavanja	
4.1.	Opći podaci	91
4.2.	Trenutno stanje i povezanost Centra OiU Grada Mostara	91
4.3.	Organizacija veza, informacijske i komunikacijske podrške	92
4.3.1.	Faze realizacije	92
4.3.2.	Izbor radio-veza i manevarski uvjeti terena	93
4.3.3.	Upravljačko-komunikacijski pult za manipulativne operacije u vezama	94
4.3.4.	Računarska mreža u funkciji podrške komunikacijskom sustavu	94
4.3.5.	Napajanje električnom energijom	94
4.4.	Zaključci	95
5.	Obučenosť i osposobljenost	
5.1.	Realizacija aktivnosti obuke u funkciji postizanja spremnosti	95
5.2.	Daljni planovi i aktivnosti obučavanja i osposobljavanja	96
5.3.	Zaključci	97

6.	Financiranje zaštite i spašavanja	
6.1.	Sustavno financiranje zaštite i spašavanja	97
6.2.	Zaključci	98
D)	ZAKLJUČCI IZ PROCJENE UGROŽENOSTI	
1.	Ključne opasnosti	100
2.	Opći zaključci	101
3.	Prijedlozi mjera zaštite i spašavanja	103
3.1.	Sklanjanje ljudi i materijalnih dobara.....	103
3.2.	Evakuacija.....	104
3.3.	Zbrinjavanje ugroženih i stradalih.....	105
3.4.	Zamračivanje.....	105
3.5.	Zaštita od nekontroliranog oslobađanja opasnih tvari , RKB i ubojnih sredstava	106
3.6.	Zaštita i spašavanje iz ruševina	106
3.7.	Zaštita i spašavanje na vodi i pod vodom.....	107
3.8.	Zaštita i spašavanje od požara.....	108
3.9.	Zaštita od minskoeksplozivnih naprava i neeksplozivnih ubojnih sredstava.....	109
3.10.	Prva medicinska pomoć.....	109
3.11.	Zaštita i spašavanje životinja i namirnica životinjskog podrijetla.....	110
3.12.	Asanacija terena.....	110
3.13.	Zaštita bilja i biljnih proizvoda.....	111
3.14.	Zaštita okoliša.....	112
4.	Potrebe za organiziranjem i opremanjem snaga za zaštitu i spašavanje	
4.1.	Služba za rad i spašavanje na vodi i pod vodom	114
4.2.	Služba za zaštitu i spašavanje sa visina	116
4.3.	Služba za zaštitu i spašavanje iz ruševina	117
E)	PRILOZI	
1.	Nevladine strukture.....	119
2.	Pojmovi-definicije-obrazloženje.....	120
3.	Karta Županije	123
4a.	Seizmička karta BiH	124
4b.	Učinci potresa po pojedinim stupnjevima MCS skale	125
5.	Hidrološka mreža u slivu rijeke Neretve	126
6.	Prikaz bolničkih kapaciteta u Gradu Mostaru	127
6a.	Smještajni kapaciteti po hotelima i motelima	128
7.	Karakteristike “Plavnog vala”	129

A) U V O D

Na temelju članka IV.B.7.a) Ustava Federacije Bosne i Hercegovine, Predsjednik Federacije BiH je Ukazom broj: 01-543/03 od 30. srpnja 2003. godine, proglasio Zakon o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća (u daljem tekstu: Zakon o zaštiti i spašavanju).

U poglavlju III Zakona o zaštiti i spašavanju tj. člankom. 29.-31. propisana su prava i dužnosti tijela općine odnosno grada iz oblasti zaštite i spašavanja. U skladu s navedenim obvezama, te na temelju članka 174. stavak (3) pomenutog Zakona, izrađena je Procjena ugroženosti područja grada Mostara (u daljem tekstu: Procjena ugroženosti Grada) ,a koja je temeljni dokument za izradu Programa razvitka zaštite i spašavanja (u daljem tekstu: Gradski program) i Plana zaštite i spašavanja od prirodnih i drugih nesreća u Gradu Mostaru (u daljem tekstu: Gradski plan).

Procijenjenim stanjem ugroženosti područja Grada obuhvaćene su sve prirodne i druge nepogode koje mogu ugroziti područje Grada Mostara, što je značajan iskorak ka uspostavi spremnosti lokalne zajednice za sprječavanje nastajanja, ublažavanje i saniranje posljedica prirodnih i drugih nesreća.

Procjena je plod višemjesečnih napora Službe civilne zaštite i vatrogastva – Odsjeka civilne zaštite i svih važnih službi Gradske uprave u Gradu Mostaru, kao i određenih konsultacija sa bitnim državnim tijelima vlasti u HNŽ/K i FBiH, i ista je usuglašena s Procjenom ugroženosti Federacije BiH i Procjenom ugroženosti Hercegovačko-neretvanske županije.

Nakon provedenih konsultacija i procedura konstatujemo da je Grad Mostar podložan nizu mogućih prirodnih, tehničko-tehnoloških i ostalih nesreća i to:

1. Najveću prijetnju od prirodnih nesreća predstavljaju:

- potres,
- poplava,
- suša,
- visoki snijeg i snježni nanosi,
- tuča (grad, led),
- oluja i mraz,
- epidemije ljudskih bolesti,
- životinjske i biljne bolesti.

2. Prijetnju od tehničko-tehnoloških nesreća predstavljaju:

- veliki požari: na objektima i na otvorenom prostoru,
- rušenje ili prelijevanje brana na akumulacijama,
- ekspanzije ili eksplozije plinova i opasnih tvari,
- radioaktivno i drugo zagađenje zraka, voda i tla,

3. Ostale prijetnje od nesreća većih razmjera su:

- mine i neeksplozivna ubojna sredstva (NUS),
- velike nesreće u cestovnom, željezničkom i zračnom prometu,
- stanje i refleksije društvenih procesa u Bosni i Hercegovini i okruženju.

4. Podložnost gradskog stanovništva i materijalnih dobara prirodnim i drugim nesrećama manjih i većih razmjera još je povećana uslijed:

- Katastrofalnih posljedica i velikih ratnih razaranja 1991.-1995.godine, što je promijenilo etničku, demografsku, ekonomsku i socijalnu sliku Grada Mostara,
- Spore konsolidacije i izgradnje državne strukture i ispunjenja uvjeta iz Sporazuma o pridruživanju

- i suradnji s EU,
- Sporog provođenjem strukturalnih reformi javne uprave,
 - Značajnog osiromašenja stanovništva,
 - Loše infrastrukture i komunikacija,
 - Naglog porasta guste i neplanske izgradnje stambenih objekata i bez prethodnih ispunjenja urbanističkih zahtjeva, izgradnjom gospodarskih i industrijskih postrojenja,
 - Brzo povećavanje gustoće prometa, ispuštanje kemikalija i nasilnih i učestalih intervencija u prirodnoj sredini sa sobom nosi nove prijetnje od nesreća izazvanih ljudskim djelovanjem,
 - Nizom vidova ugrožavanja životnog okoliša,
 - Nestajanjem i prekomjernim iskorištavanjem šumskog blaga,
 - Slabim upravljanjem vodnim potencijalima,
 - Posebno opasnim otpadom.

Procjena ugroženosti Grada, prije svega usmjerava pozornost društvene zajednice (nositelja planiranja) na prirodne, tehničko-tehnološke i ostale nesreće, opće podizanje svijesti o potrebi priprema za zaštitu i spašavanje, zatim kontinuiranu i još detaljniju analizu rizika i opasnosti od nesreća te iznalaziti rješenja za sustavne odgovore na opasnosti i rizike konkretne prirodne i druge nesreće na području Grada.

Buduće planiranje prostornog razvitka u gradu Mostaru treba se obvezno oslanjati na kritične točke podložnosti nesrećama kako je evidentirano u procjeni, kako bi se što preciznije odredile mjere za kontrolu i smanjenje rizika.

B) OPĆI DIO PROCJENE UGROŽENOSTI

1. Zemljopisna obilježja područja Grada Mostara koja se odnose na položaj, reljef, veličinu područja i naseljenost, klimatske i seizmičke uvjete

1.1. POLOŽAJ I RELJEF

Grad Mostar zauzima centralni dio Hercegovine i južne dijelove Bosne i Hercegovine i graniči s općinama na jugu: Čapljina i Stolac, na sjeveru: Konjic i Jablanica, s zapada: Čitluk, Široki Brijeg i Posušje, te na istoku s općinom Nevesinje (RS). Grad Mostar predstavlja političko, gospodarsko, financijsko i kulturno središte Hercegovačko-neretvanske županije/ kantona, smješten je podno obronaka planina Velež, Huma i Čabulje, u dolini rijeke Neretve. Nadmorska visina na kojoj se proteže gradsko područje kreće se od 50-800 m, na pojedinim mjestima i preko 1.500 m/ planinski vrh Veleža).

Području Grada Mostara pripadaju dijelovi donje, niske i visoke odnosno planinske Hercegovine. Predjeli niskih područja nalaze se uz rijeku Neretvu te niža Kraška polja i kotline (Bijelo polje i Bišće polje) dok u planinska predjela spadaju viša kraška polja, visoke zaravni i oblasti planine Velež.

Tok rijeke Neretve pravcem sjever-jug, presijeca gradsko područje na istočni i zapadni dio. Centar gradskog područja s najvišim stupnjem razvijenosti smješten je u dolini Neretve, u Mostarskom polju, gdje su prirodni uvjeti bili najpovoljniji za razvoj gradskog naselja.

1.2. POVRŠINA I STANOVNIŠTVO

Grad Mostar je smješten u središnjem dijelu Hercegovine sa površinom od 1.179 km². Na površini područja koje pripada Gradu Mostaru, prema popisu stanovništva iz 2013. godine, živjelo je 105.797 stanovnika, od kojih su 46.752 Bošnjaci, 51.216 Hrvati, 4.421 Srbi, ne izjašnjava se 1.312, ostali 1.910 i nepoznato 186.

Grada Mostara

Od 60 naselja 58 je naseljeno a 2 su nenaseljena mjesta (Hrušti i Kamena). Grad Mostar ima najveću koncentraciju stanovništva u Županiji. Njegovo uže gradsko područje broji 60.195 stanovnika, što čini 57,7% stanovnika Grada i 27,6% stanovnika Županije/Kantona.

Prema popisu 2013.g., u Gradu Mostaru bilo je radno sposobni 90.092, zaposleno 31.551, nezaposleno 11.003, bez radnog iskustva 5.069 stanovnika.

Radno sposobno stanovništvo prema statusu u aktivnosti i spolu

Teritorija	Spol	Radno sposobno stanovništvo	Radna snaga					
			ukupno		zaposleni	nezaposleni		
						ukupno	radili ranije	bez radnog iskustva
Grad Mostar	S	90.092	42.554	31.551	11.003	5.934	5.069	
	M	43.180	23.051	17.163	5.888	3.214	2.674	
	Ž	46.912	19.503	14.388	5.115	2.720	2.395	

Teritorija	Spol	Ekonomski neaktivni					
		ukupno	učenici/studenti (15. godina i više)	umirovljenici	osobe koje obavljaju kućne poslove	nesposobni za rad	ostali
Grad Mostar	S	47.538	10.503	20.536	8.974	1.029	6.496
	M	20.129	5.046	10.325	125	506	4.127
	Ž	27.409	5.457	10.211	8.849	523	2.369

Prema podacima Federalnog zavoda za statistiku (stanje 30.06.2020.g.) ukupan broj stanovnika Grada Mostara iznosi 105.074, odnosno 89,42 stanovnika po km².

Federalni zavod za statistiku stanje 30.06.2020.g.

Starosna struktura stanovništva				
Grad / Općina	Ukupno	0-14	15-64	65+
Mostar	105.074	15.195	70.550	19.329

Broj zaposlenih / nezaposlenih

Grad Mostar	Stanovništvo -procjena sredinom godine	Broj zaposlenih	Radno sposobno stanovništva	Radna snaga	Stope	
					Zaposleno. u %	Aktivno. u %
2020.	105.074	32.104	70.550	47.542	45,5	67,4

Grad Mostar	Stanovništvo -procjena sredinom godine	Nezaposleni	Broj zaposlenih	Radna snaga	Stupanj nezaposlenosti u %
2020.	105.074	15.432	32.104	47.542	32,5

Broj umirovljenika i vrste mirovina

Grad Mostar	Vrste mirovine						UKUPNO
	Starosne		Invalidske		Obiteljske		Umirovljenici
	Broj	Iznos	Broj	Iznos	Broj	Iznos	21.460
2020.	12.596	7.158.582	3.372	1.401.647	5.301	2.235.110	21.269

Izvor podataka Federalni zavod za mirovinsko/penzijsko i invalidsko osiguranje Mostar

1.3. KLIMATSKA I HIDROLOŠKA OBILJEŽJA

1.3.1. Klima

Karakteristično za Mostarsku kotlinu, kao i čitavo područje grada je izmijenjena mediteranska klima, bez oštih zima, sa veoma vrućim ljetima i skoro redovnim ljetnim sušama do kojih dolazi uslijed lošeg rasporeda padavina i prirode kraškog tla, a koje osim štete na poljoprivrednim kulturama utiču i na problem vodosnadbijevanja stanovništva pitkom vodom.

Srednja godišnja temperatura iznosi 14,6°C, apsolutna minimalna -10,9 °C, srednja relativna vlažnost 62% (za period 1961-1990).

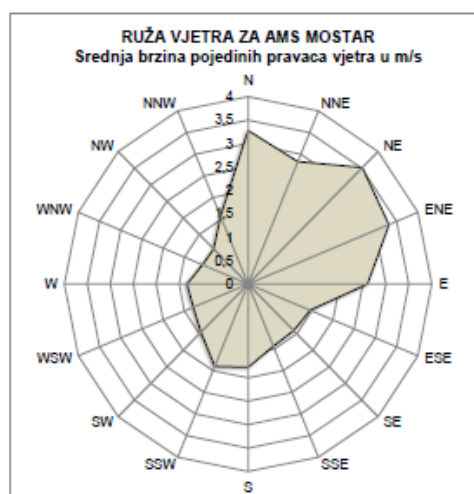
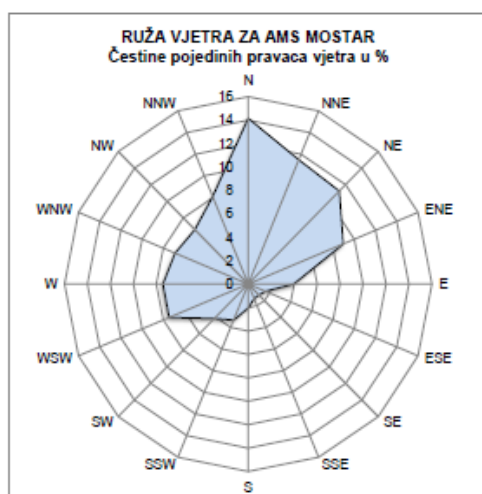
U 2020. godini srednja godišnja temperatura iznosi 16,3°C, apsolutna minimalna -4,9 °C (mjesec siječanj), srednja relativna vlažnost 66 %. Maksimalna temperatura zraka iznosila je 41°C izmjerena 19.07.2020.

Srednja godišnja temperatura zraka zadnjih godina porasla je u prosjeku za 1,8°C u odnosu na za period 1961-1990.

Najviše tropskih noći u 2019. godini bilo je u Mostaru njih 60, gdje su minimalne temperature bile $\geq 20,0^{\circ}\text{C}$. Najviše tropskih noći u 2020. godini bilo je također u Mostaru, ukupno 48. Zbog visokih temperatura u ljetnom periodu mogućnosti izbijanja požara su velike. Godišnje vrijednosti važnijih meteoroloških pojava prikazane su u Tablica broj 1.

U proljeće i jesen puše topli i vlažni vjetar jugo, a zimi bura i sjeverni vjetar. Srednja brzina vjetra iznosi od 40-50 km/h, a maksimalna do 90 km/h. Na području grada povremeno se pojavljuju olujni vjetrovi, brzine 130 km/h, koji znaju izazvati prekid u snadbijevanju električnom energijom, nositi krovove kuća te čupati i lomiti stabla.

Područje grada Mostara je dana 23. i 24. veljače 2019. godine, zadesila meteorološka nepogoda olujni vjetar, koji je u mahove pokazivao i orkansku snagu. Vjetar je bio takve snage da je prouzročio određene štete na imovini građana. Za vrijeme prirodne nesreće izazvane olujnim vjetrom, prema izvješćima Povjerenstva za procjenu štete, ukupno je bilo 15 povrijeđenih osoba od kojih je jedno sa težim posljedicama. Ukupno procijenjeni iznos šteta nastalih uslijed djelovanja olujnog vjetra je 2.043.096,22 KM.

(Izvor: Meteorološki godišnjak 2020)

GODIŠNJE VRIJEDNOSTI VAŽNIJIH METEOROLOŠKIH POJAVA*Tablica broj 1*

SREDNJE GODIŠNJE VRIJEDNOSTI					
Meteorološka pojava	2012	2013	2014	2015	2020
Pritisak/tlak zraka, mb	1003,7	1003,0	1003,2	1005,5	1004,7
Temperatura zraka, °C	16,2	15,9	15,9	16,2	16,3
Relativna vlažnost zraka,%	58	66	74	65	66
Oblačnost (desetine)	3,0	4,0	4	3,2	3,1
GODIŠNJE VRIJEDNOSTI					
Apsolutna max. Temperatura zraka, °C	41,8	41,1	35,6	41,9	41,0
Apsolutno min. Temperatura zraka, °C	-7,4	-2,4	-4,7	-3,4	-1,2
Količina padalina, l/m ²	1.394,9	2.188,3	1.782,9	1326,4	1066,7
Broj dana sa padavinama ³ 0,1 mm	113	135	133	103	114
Broj dana sa snježnim pokrivačem ³ 1 mm	23	0	1	0	0
Maksimalna visina snježnog pokrivača, cm	85	0	1	0	0
Trajanje sijanja sunca (sati)	2656,9	2.464,2	2.209,4	2.608,4	2.432,4

1.3.2. Hidrološka mreža na području Grada Mostara

Šira uticajna zona Mostara hidrološki pripada Jadranskom slivnom području (prilog broj 5) kome gravitiraju vodotokovi sa rijekom Neretvom i njenim pritokama Radoboljom i Bunom, a u bližoj okolini nalaze se još rijeke: Bunica (pritoka Bune), Jasenica, Diva Grabovica i Drežanjka. Evidentno je da rijeka Neretva sa velikim brojem pritoka, tri akumulacije HE na Neretvi i veći broj izvora-vrela čine izrazito gustu hidrološku mrežu na području Grada Mostara tj. stvaraju vrlo veliku količinu vodene mase. Morfologija terena u području sliva i neravnomjerne padavine prouzrokuju u zimskom i proljetnom periodu nagle pojave velikih voda sa znatnim protocima. Srednji prirodni godišnji protok u Mostaru je 197,4 m³/sec.

Ukupna dužina toka rijeke Neretve je 225 km od toga u BiH 218 km, dužina toka rijeke Neretve kroz područje Grada Mostara iznosi cca 50 km. Srednji protok profila rijeke Neretve na području MZ Buna iznosi 278 m³/s, dok je biološki minimum kroz gradsko područje oko 50 m³/s. Rijeka Diva Grabovica ima dužinu toka 4,4 km, srednje vode (pojave 1/1) su 0,7 m³/s i vodotok ne presušuje. Rijeke Buna i Bunica imaju ukupnu dužinu toka 13,9 km, srednje vode (pojave 1/1) 11,83 m³/s, i iste također ne presušuju. Izgradnjom brana i stvaranjem vještačkih akumulacija na Neretvi, izgrađene su hidroelektrane: Jablanica, Grabovica, Salakovac i Mostar. Karakteristike akumulacija koje se nalaze na području grada Mostara:

- Ukupni volumen akumulacije HE „Grabovica“ je 19,77 hm³, a nastala je izgradnjom betonske brane visoke 60 m i prostire se dužinom od oko 11 km od brane.
- Ukupni volumen akumulacije HE „Salakovac“ je 68,1 hm³, a nastala je izgradnjom betonske brane visoke 70 m.
- Volumen akumulacije HE „Mostar“ do kote maksimalnog uspora 10,92 hm³, a građevinska visina brane 44 m. Zona plavljenja u slučaju rušenja brane 75 km.

Akumulacije:

1. HE Grabovica: korisni volumen iznosi 5 hm³, instalirani protok 320 m³/s,
2. HE Salakovac: korisni volumen iznosi 15,6 hm³, instalirani protok 540 m³/s,
3. HE Mostar: korisni volumen iznosi 3,5 hm³, instalirani protok 360 m³/s,

HE Mostarsko blato ima korisni volumen akumulacije 1,25 mil.m³ i srednji godišnji dotok 15,3 m³/s. Svi su objekti hidroelektrane smješteni na području Grada Mostara. Objekt donjeg bazena obuhvaća prostor površine od 10.600 m² nizvodno od strojarnice u koji dolaze vode rijeke Jasenice, elektrane HE

Mostarsko blato i postojećega brzotoka vodoprivrednoga tunela. Funkcija je toga objekta reguliranje protoka rijeke Jasenice i protoka prema odvodnome kanalu, tj. rijeci Neretvi. Na kraju donjega bazena ugrađene su klapne za regulaciju protoka voda.

1.4. SEIZMIČKI UVJETI

Područje Mostara je seizmički trusna zona, naime prosječno se godišnje registriraju 3-4 potresa manjeg intenziteta, a prema seizmičkoj karti ovo područje pripada zonama od 6, 7, i 8 stupnjeva makro seizmičkog intenziteta MCS (Merkalijeve skale). Ovu, potencijalnu, opasnost treba uzeti krajnje ozbiljno jer mnoga znanstvena istraživanja govore o tome da je i područje Hercegovine vrlo visokog rizika od potresa, vidjeti prilog broj 4a.

Potresi koji su zabilježeni na području Grada Mostara u periodu 2019-2021. godine:

- Mostar 23.01.2019. godine ,magnituda 2.7 intenzitet III MCS,
- Mostar 11.02.2019. godine ,magnituda 2.8, intenzitet III MCS,
- Blagaja 26.11.2019. godine ,magnituda 5.2 intenzitet VII MCS,
- Blagaj 07.07.2020. godine, magnituda 4.2 ,intenzitet VI MCS,

Potres koji je pogodio Mostar i okolinu 26.11.2019. godine izazvao je ozbiljnija oštećenja na određenom broju objekata na kojima su prijavljena oštećenja.

Uočene su vertikalne i horizontalne pukotine u nekim školskim objektima na spojevima dva različita materijala (čelični nosači i ispunski zidovi). U školama je došlo do pojave pukotina na mjestu dilatacija. Na stambenom objektu pojavila se pukotina u završnoj AB ploči iznad stana.

1.5. ZAKLJUČCI

- Područje Grada Mostara odlikuje velika površina, izdužen oblik koji uglavnom prati magistralni cestovni pravac M-17, te donji tok rijeke Neretve, uz nešto šire područje na sjeveru;
- Ovdje su koncentrirani veliki vodeni resursi u vidu akumulacija, što sa povećanim stupnjem seizmičke ugroženosti može biti izrazita opasnost po ljude i materijalna dobra koji su najgušće naseljeni upravo u zahvatu riječne doline;
- Otuda je i veza između dva klimatska pojasa: mediteranski i kontinentalni, gdje se nad obalama rijeke Neretve sudaraju i različitosti u flori i fauni, u pokrivenosti zemljišta šumama, u temperaturama i sunčanim razdobljima kroz godinu, izloženosti suši i poplavama, potresima, olujnim vjetrovima i povećanom broju požara otvorenog prostora i dr.;
- Komunikacije u svim vidovima između južnih i sjevernih općina i gradova Hercegovačko-neretvanske županije se odvija preko Grada Mostara, koji je ujedno gospodarsko, kulturno i administrativno sjedište Županije.

2. Razmještaj gospodarskih, infrastrukturnih, zdravstvenih, kulturno-povijesnih i drugih objekata od značaja za Grad Mostar

2.1. UOPĆE O MATERIJALNIM DOBRIMA

Članak 49. stavak (2) Zakonu o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća glasi:

«Pod materijalnim dobrima koja podliježu primjeni mjera zaštite i spašavanja, smatraju se materijalna i druga dobra koja služe za podmirenje životnih potreba građana, te druga materijalna i kulturna dobra i sredstva iznimne naučne, povijesne, kulturne i umjetničke vrijednosti, pogodna za prenošenje i sklanjanje»

«Pod materijalnim dobrima, sukladno s člankom 6. stavak (1)-(3), Uredbe o jedinstvenoj

Grada Mostara

metodologiji za procjenu šteta od prirodnih i drugih nesreća ("SN Federacije BiH", broj: 75/04), podrazumijevaju se:

zemljište, stambeni i drugi objekti, oprema, alati, nasadi, šume, divljač, sirovine, stoka, tekuća poljoprivredna proizvodnja, robe, prijevozna sredstva (sve vrste prijevoznih sredstava uključujući i zaprežna), namještaj, predmeti u domaćinstvu i sva druga sredstva i oprema koja se koristi za život i rad građana i rad pravnih osoba i tijela vlasti.»

«Procjenom ugroženosti obuhvaćaju se materijalna dobra koja pripadaju pravnim i fizičkim osobama i tijelima vlasti sa sjedištem na području za koje se procjena radi», dakle na području grada Mostara.

2.1.1. Stočni fond, vrste i broj

Prema informaciji o stanju u poljoprivredi HNŽ/K za 2020.godine ,brojno stanje stočnog fonda za Grad Mostar po godinama iznosi:

Godina	2016	2017	2018	2019
ovce	15.000	20.000	20.000	20.000
koze	2.000	3.000	300	3.100
goveda	2.100	2.000	2.050	2.100
svinje	800	1.400	1.500	850
				26.050

Proizvodnja ribe i broj ribogojilišta u Mostaru

Godina	2016	2017	2018	2019
Broj ribogojilišta	6	6	7	4
Proizvodnja ribe (t)	477.550	480.000	180.000	180.000

2.1.2. Poljoprivredno zemljište

Površina poljoprivrednog zemljišta na području Grada Mostara iznosi 31.244 ha, od toga su:

- oranice i bašte5.613 ha ili 18,0 %
- voćnjaci679 ha ili 2,2 %
- vinogradi760 ha ili 2,4 %
- livade i pašnjaci24.191 ha ili 77,4 %

UKUPNO: 31.244 ha ili 100 %

Ukupno	Obradiva površina					pašnjaci
	svega	Oranice i bašte	voćnjaci	vinogradi	livade	
31.244	10.793	5.613	679	760	3.740	20.451

Oranice, bašte i vrtovi u ha					
Ukupno obradivo	Obradeno	Ostalo na oranicama	Ugri	Neobrađene oranice i bašte	% neobrađenog zemljišta
6.553	2.222	163	150	4.018	61,3

Izvor: Socioekonomski pokazatelji po općinama FBiH 2020.

Zasijane površine odabranih usjeva na području Grada za 2019/2020

Usjevi (ha)	Pšenica	Raž	Ječam	Zob	Kukuruz	Krompir/	Luk crni	Grah
	35	8	8	5	18	778	124	124
	Kupus	Paradajz	Paprika	Djetelina	Lucerka	Stočna r.	Trav.djet. smjese	
Mostar	52	98	88	110	45	3	3	

Prinosi usjeva ,voća i grožđa (t) u 2020.godini

	Jabuke	Kruške	Šljive	Breskve	Orasi	Trešnje	Višnje	Kajsije	Grožđe
Mostar	302	23	46	427	30	684	68	39	8983

Izvor: Federalni zavod za statistiku "Biljna proizvodnja 2020."

2.1.3. Šumsko zemljište

Unutar Županijske/Kantonalne uprave za šumarstvo Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede H-NŽ/K organizirano je čuvanje i zaštita šuma po područnim jedinicama – odjelima. Uprava za šumarstvo ima četiri odjela od kojih je Odjel 1 sa sjedištem u Mostaru zadužen za državne i privatne šume u granicama Grada Mostara i općine Čitluk.

Katastar površina šuma i šumskog zemljišta (površina u hektarima)

na dan 31.12.2020 godine

	Visoke šume	Degra. visoke šume	Šumske kulture	Izdan. šume	Goleti	Neprod. površine	Ukupno
	3.912,7	158,5	280,7	3.957,6	1.429,9	15.399,9	25.139,3
Katastar površina šuma i šumskog zemljišta na kršu							
Mostar -krš	2.783,5	-	489,5	10.901,1	11.121,7	16.711,5	42.006,8
Privatne -šume	-	-	-	4.011,0	-	-	4.011,0
Σ	6.696,2	-	770,2	18.869,7	12.551,6	32.111,4	71.157,1

Rat je dodatno ubrzao degradaciju šuma. Nema točnih podataka o veličini šteta, jer ih nije moguće sakupiti iz razumljivih razloga. Na temelju dosadašnjih, nepotpunih analiza, procjenjuje se da su štete u šumama vrlo velike i da su one direktnog i indirektnog karaktera. Direktne štete su nastale djelovanjem granata i drugih projektila, mina, zatim požarima, nekontroliranom sječom i krađom drveta. Indirektne štete su mnogo složenije i običan čovjek ih ne zapaža, a nastale su zbog odsustva preventivne zaštite šuma kao ni zakonske regulative.

Pojava bolesti i štetočina, koje prijete opstanku nekih šuma danas, prirodni je slijed u procesu ulančavanja biotičkih štetnih agensa. Postoji realna opasnost da ovi biotički štetni agensi (potkornjaci prije svih) izmaknu kontroli, da se dalje šire i da uzrokuju još veće štete na širem prostranstvu, pri čemu ovi agensi neće uvažavati nikakve dogovore o administrativnoj podjeli područja.

Broj požara šuma varira iz godine u godinu , 2020. godine zabilježeno je 12 požara na šumskim površinama. Opožarena površina iznosila je 4.971 ha , a procijenjena ukupna šteta iznosila je 658.000,0 KM.

Sve gospodarska jedinice su u dobroj mjeri otvorene šumskim putovima koji su prohodni, izuzev GJ „Čvrstica“, plato iznad Drežnice, gdje se nalaze značajni šumski kompleksi. U slučaju pojave požara bit će teško dopremiti ljudstvo i opremu bez pomoći zračnih snaga.

2.1.4 Lovišta

Područje Grada Mostara je uslijed svog zemljopisnog položaja i reljefa, pogodno za organiziranje i bavljenje lovstvom kako u rekreativnom tako i u komercijalnom obliku. Šumski predjeli, kao i prostori

pod niskim raslinjem, obiluju raznovrsnom krupnom i sitnom divljači, što je prirodni izvor potrebne hrane, ali i atraktivna turistička ponuda.

Lovišta su dodijeljena u zakup navedenim lovačkim društvima i isti su u obvezi koristiti ih i održavati:

1. Lovište „Čabulja“ – Grad Mostar - korisnik LD „Jarebica“ Mostar
2. Lovište „Prenj – VELEŽ“ – Grad Mostar – korisnik JLO „Lovac“ Mostar

2.1.5. Zaključci

- Najveće površine vinograda se nalaze u naseljima Željuša, Vrapčići, Kosor, Buna, Gnojnice. Pored vinograda nalazi se veći broj zasada trešnje i breskve. Na ovim područjima registrirano je nekoliko farmi, ribogojilišta i dr.
- To također upozorava na veću ugroženost tih resursa u slučaju prirodne i druge nesreće: potresa jačeg intenziteta, plavnog vala uslijed pucanja neke od brana na rijeci Neretvi i sl., čime bi svaka komunikacija dolinom rijeke Neretve bila prekinuta na duže vrijeme, a time i mogućnost spašavanja i pružanja pomoći;
- Sjeverni, zapadni i istočni dijelovi Mostara bogatiji su šumom, divljači, livadama i pašnjacima. Na ovim prostorima povećana je opasnost od požara, pogotovo plato iznad Drežnice zbog nepostojanja pristupnog puta.
- Iz navedenog proizilazi potreba planiranja i razmještanja robnih rezervi, kao i planiranje alternativnih pravaca dostave pomoći, kopnom ili zrakom.

2.2. RAZMJETAJ GOSPODARSKIH I INFRASTRUKTURNIH OBJEKATA

2.2.1. Proizvodni kapaciteti

Sekundarni sektor kojeg čine industrija, rudarstvo, građevinarstvo, energetika, i proizvodno zanatstvo zauzima površinom od 2,55 km². U ovom sektoru pored industrijske proizvodnje prevladavaju rudarstvo i proizvodnja energije. Registrirano je oko 109 poduzeća koja se bave proizvodnjom. To su uglavnom mala i srednja poduzeća.

Što se tiče rudarstva, aktivni su kamenolom Mukoša 5 km južno od Mostara, eksploatacijske površine šljunka koje su smještene uz rijeku Neretvu, posebno u području Bišća polja i Bijelog polja, te eksploatacijsko polje boksita kod Jasenjane.

Proizvodnja el. energije: HE Grabovica, HE Salakovac, HE Mostar, HE Mostarsko blato te vjetroпарк Podveležje.

Proizvodne djelatnosti smještene su izvan urbane jezgre. Industriji je potreban velik transport robe kaminima ili željeznicom, što preopterećuje gradske ulice, te stvara opasnosti i smetnje za stanovništvo grada.

Tvornice, skladišta i specijalizirani prodajni centri smješteni su južno od urbane jezgre, tj. južno od bolnice „Safet Mujić. Ovo područje izlazi na magistralnu cestu M-17, a odlikuje ga i blizina željeznice i aerodroma

Značajnija poduzeća:

Aluminij d.d., GP Konstrukcije d.o.o., Grazit d.o.o., Građevinar d.o.o., Amitea d.o.o., Metalija d.o.o., PI Prominvest, Almos-Trade d.o.o., JP Deponija Ubork, Trebović Commerce, MIP d.o.o., Tempo-Vranica d.d., JP Parkovi, Građevinar Fajić, HP Investing, JP Komos, JP Komunalno, Grazit d.o.o., Preduzeće za puteve, JP Vodovod, EP BiH Elektrodistribucija Mostar, JP EPHZHB Mostar, Izgradnja Tojaga, i dr.

2.2.2. Prodajni – uslužni objekti

Na području Grada Mostara izgrađeno je i u funkciji 36 benzinskih postaja, kao i veći broj drugih prodajno-uslužnih objekata, koje imaju izuzetan značaj kako u pogledu opskrbe potrošača (i struktura

zaštite i spašavanja) i osiguranja nužnih rezervi, tako i u pogledu mogućeg onečišćenja okolnog zemljišta i vodotoka u čijoj blizini su izgrađene.

Većina od ovih benzinskih crpki vrši snabdijevanje potrošača i plinom.

Jedno od dva glavna skladišta naftnih derivata u HNŽ nalazi se na ovom području, tj. skladište Energopetrola u Opinama kod Mostara, koje trenutno nije u funkciji. Također, u naselju Cim - Grad Mostar postoji plinska stanica, koja se bavi komercijalnom distribucijom plina domaćinstvima i malim potrošačima.

Osim navedenih, na području grada su u funkciji mnogobrojni veleprodajni objekti i skladišta – različitih kemijskih i drugih tvari i roba široke potrošnje. Ti su objekti svakodnevno ili povremeno ispunjeni mnogobrojnim posjetiocima, što predstavlja latentnu opasnost po ljude i materijalna dobra u većem obimu, ako bi se desila prirodna ili druga nesreća, a posebno potres.

U ovu grupu objekata od značaja za Grad Mostar i Županiju spadaju: Robot d.o.o. Mostar, FIS Mostar, Bingo Mostar, Amko-komerc Mostar, P&M Company Mostar, ECCO Mostar, Pijaca Vrapčići-Mostar, Tržnica Mostar, Konzum Mostar, Tržni centar Rondo, Tržni centar S.Radića, Tržni centar Vila Neretva, Tržni centar Biosfera Mostar, Tržni centar Piramida Mostar, Tržni centar Mepas Mall, i dr.

2.2.3. Zaključci

- Prema prikupljenim podacima iz raspoloživih izvora Grad Mostar ima više gospodarskih zona koje su se planski formirale i razvijale: zona Salakovac, Vrapčići, Zalik – Sutina, Raštani, Opine, Južni logor, zona Bišće polje, Rodoč, gospodarska zona Aluminijska, gospodarska zona Buna (obuhvaća prostor framerne krava i lokaliteta Pržine).
- Iz analize ovoga poglavlja vidi se da su ekonomski resursi koncentrirani uglavnom u bližoj gradskoj zoni, te da slabije razvijena područja (najudaljenija gradska naselja) i jesu najviše izložene prirodnim i drugim nesrećama. Samim time su posljedice toga djelovanja i štete izraženije i tragičnije po ta područja.
- Grad mora preuzeti veću odgovornost za zaštitu i spašavanja ljudi i materijalnih dobara, osnivanjem odgovarajućih specijaliziranih snaga civilne zaštite i službi za zaštitu i spašavanje, pojačavanjem specijaliziranih profesionalnih vatrogasnih postrojbi ili jačanjem i osnivanjem DVD-a i dr.

2.3. PROMET OD ZNAČAJA ZA PODRUČJE GRADA

Grad Mostar lociran je na veoma značajnim i frekventnim putnim i željezničkim pravicima koji povezuju na jugu luku Ploče–R Hrvatska sa sjevernim i srednjim dijelom BiH, kao i putnim pravicima zapadno prema R Hrvatskoj, te istočno prema SCG i luci Bar.

2.3.1. Cestovni promet

Važnije saobraćajnice na području Grada Mostara su:

- Magistralni put M-6.1 (10,35 km); / dionica granica Kant/Žup (Široki Brijeg)-Mostar/
- Magistralni put M-6.1 (18,52 km); / dionica Gnojnice- granica Kan/Žup.(Nevesinje)/
- Magistralni put M-17 (36,40 km); /dionica Jablanica-Potoci/
- Magistralni put M-17 (11,95 km); /dionica Potoci-Mostar/
- Magistralni put M-17 (2,98 km); /dionica Mostar-Gnojnice/
- Magistralni put M-17.3 (6,22 km); /dionica Gnojnice- Buna/
- Magistralni put M-17 (6,72 km); /dionica Buna-Žitomislići/
- Magistralni put M-17 (15,17 km); /dionica Žitomislići-Čapljina/
- Regionalni put R-424 (19,19 km)/ dionica Mostar-Čitluk/

Grada Mostara

- Regionalni put R-425 (11,10 km) / dionica Žitomislići-Čitluk/
- Regionalni put R-435a (24 km) /dionica Potoci-Česim/

U Gradu Mostaru je u 2020. godini bilo registrirano 41.379 cestovnih motornih i priključnih vozila što je 54% od ukupno registriranih vozila u Županiji.

36.073 - putnički automobili

759 – autobusi

759-motocikli

Od ukupnog broja registriranih cestovnih motornih i priključnih vozila 87 % su putnički automobili. Broj cestovnih i priključnih vozila bilježi rast u odnosu na 2016. kada je taj broj iznosio 37.470 vozila.

Putnička vozila starija od 15 godina-19.364

Vozila do 1 godine starosti - 287

Pregled prometnih nezgoda u HNŽ/ po godinama

Ukupan broj prometnih nezgoda				Broj nezgoda sa poginulim/ povrijeđenim osobama				Broj prometnih nezgoda sa materijalnom štetom			
2017	2018	2019	2020	2017	2018	2019	2020	2017	2018	2019	2020
2.016	1.904	2.029	1.606	552	530	540	519	1.464	1.374	1.309	1.087

Izvor: Bosanskohercegovačkog auto – moto kluba (BIHAMK)

Ukoliko promatramo kretanje broja prometnih nezgoda uočavamo da je ukupan broj prometnih nezgoda u odnosu na 2020. godinu smanjen kao i broj nezgoda sa poginulim/ teže i lakše povrijeđenim osobama. Veliki broj prometnih nezgoda na našim cestama, između ostalog, rezultat je nepoštivanja prometnih pravila i propisa, kao i niskog nivoa prometne kulture i većeg broja sudionika u prometu. Najveći broj prometnih nezgoda zabilježen je na ulicama u naselju , a zatim na magistralnim cestama , onda slijede lokalni , pa regionalni putevi itd.

2.3.2. Željeznice na području Grada Mostara

Kroz područje Grada Mostara, uporedo sa magistralnim putem M-17 prolazi željeznička pruga normalnog kolosijeka, na relaciji: Sarajevo-Ploče-Sarajevo (Slika br. 1)

Slika br.1

Vanredni događaji u željezničkom prometu su podijeljeni na sljedeće kategorije: sudari, iskakanje vlaka iz šina, nesreće prouzročene prelaskom putnog prijelaza, povrede osoba prouzročene vagonima u pokretu, požari, eksplozije, vremenske nepogode, viša sila, terorizam i dr. (Direktiva 2004/49/EC, član 3).

Evidentirane željezničke nesreće na području Grada:

- 28.1.2007. sjeverno od Mostara-Raštani -prometna nesreća pri naletu na odron stijene i kamenja. Sedam osoba je ozlijeđeno, od čega jedna teže.
- 22. 08. 2018. U Jablanici - sudar dva teretna vlaka u kojoj su život izgubila dva uposlenika ŽFBiH,
- 03. 05. 2020. u blizini Mostara u mjestu Žitomislići došlo je do željezničke nesreće. Teretni vlak Željeznica FBiH iskočio je iz šina nakon što je naletio na veći kamen na šinama. Strojovođa i njegov pomoćnik, zadobili su lakše tjelesne povrede.
- 3.8.2020. nesreća u mjestu Bačevići –sudar osobnog automobila i lokomotive

2.3.3. Aerodrom Mostar

U južnoj zoni grada Mostara, u blizini naselja Ortiješ, nalazi se Aerodrom Mostar sa kojeg se ostvaruju letovi na međunarodnim linijama za Zagreb – R Hrvatska i Graz – Austrija. U blizini aerodroma nalaze se naseljena mjesta, a većina avionskih nesreća događa se prilikom slijetanja i uzlijetanja aviona, što može prouzrokovati velike ljudske žrtve i materijalne štete.

Za sada na ovom aerodromu nije registrirana direktna opasnost po ljude i materijalna dobra, a s obzirom na porast broja stranih posjetitelja i turista gradu Mostaru (posebno nakon stavljanja Starog mosta i okolne jezgre na listu UNESCO-a) daje realne šanse da isti postane turističkom destinacijom u BiH.

2.3.4. Zaključci

- Područje Grada Mostara cijelom svojom dužinom od sjevera do juga nalazi se na budućoj trasi europskog koridora Vc, što mu daje dodatni značaj u prometnom, ekonomskom i turističkom pogledu, jer je za očekivati, nakon što su Stari Most i Stara gradska jezgra u Mostaru uvršteni na popis UNESCO-ove baštine, posjetu velikog broja turista koji će koristiti cestovni, željeznički ali i zračni promet;
- Od ukupnog broja registriranih putničkih automobila oko 53,7 % je starije od 15 godina. Nesreće su se najviše dešavale u naseljenim mjestima najčešće zbog nepoštivanja prometnih pravila i propisa, kao i niskog nivoa prometne kulture.
- S obzirom na obujam prometa na prugama u BiH i broj vanrednih događaja, može se generalno konstatirati da je sigurnost odvijanja željezničkog prometa umjereno dobra. U sadašnjem kontekstu sigurnosti željezničkog prometa značajno je pod uticajem stanja pruge i pružnih postrojenja.
- Uspostaviti stalnu koordinaciju sa PU Mostar, Turističkom zajednicom i dr. subjektima, koji mogu dati svoj doprinos u izgradnji uvjeta sigurnosti svih građana Mostara, ali i svih gostiju koji dođu u ovaj Grad;
- Pojačati kontrolu uvoza, registracije i puštanja u promet vozila koja su neispravna, kao i teže sankcionirati one koji budu zatečeni u prometu s neispravnim vozilom i ujedno velikim izvorom onečišćenja;

2.4. VODOVOD, KANALIZACIJA I ODLAGALIŠTA OTPADA

2.4.1. Vodovod

Vodovodni sustav Mostara predstavljaju centralni vodovodni sustav gradske zone Mostara i vodovodni sustav prigradskih naselja. Centralni vodovodni sustav snabdijeva potrošače Grada Mostara sa

Grada Mostara

sanitarnom, tehnološkom i vodom za gašenje požara. Stanovi prema načinu snabdijevanja kućanstava vodom za piće :

Voda u stanu sa priključkom na javni vodovod	29.537
Voda u stanu sa priključkom na seoski ili mjesni vodovod	733
Voda u stanu sa priključkom na vlastiti hidrofor	2.814
Česma u dvorištu priključena na javni vodovod	11
Česma u dvorištu priključena na vlastiti hidrofor	7
Kopani bunar,Bušeni (cijevni) bunar,Arteški bunar,Uređeni izvor,Cisterna (rezervoar za vodu),Flaširana voda iz trgovina	162
Ukupno	33.264

Izvor:Federalni zavod za statistiku-popis stanovništva 2013

Izvori snabdijevanja vodom su:

- Crpljenje podzemne vode sa crpilišta STUDENAC
- Crpljenje podzemne vode sa vrela BOŠNJACI
- Kaptiranje vrela RADOBOLJA
- Crpljenje podzemnih voda sa crpilišta BUNAR-B4
- Crpljenje podzemnih voda sa crpilišta JUŽNI BUNAR
- Crpljenje podzemnih voda sa crpilišta Salakovac
- Crpljenje podzemnih voda sa vrela Blagaj
- Crpljenje podzemnih voda sa crpilišta Drežnica
- Crpljenje podzemnih voda sa crpilišta Vrapčići

Većina dionica vodovodne mreže grada Mostara izvedena je od ljevano-željeznih cijevi, dok se u posljednje vrijeme prelazi na tehnologiju sa P.E. cijevima. Razvodni cjevovodi profila Ø 400 mm su uglavnom ACC. Raspoloživi tlak na području niske zone užeg urbanog područja se kreće u granicama 2,0 – 3,0 bara.Tlak u mreži visokih zona ograničeni su kotom postojećih rezervoara visokih zona.

Na vodovodnoj mreži instalirani su ulični požarni hidranti Ø80 mm na međusobnom razmaku od 50 m,100 m i više od 100 m. Isti se snabdijevaju vodom iz gradske vodovodne mreže i to iz prstenaste mreže oko 75%, a preostali dio se snabdijeva iz granate mreže. Na gradskoj vodovodnoj mreži instalirani su uglavnom podzemni požarni hidranti,dok su nadzemni požarni hidranti u malom broju zastupljeni kod pojedinih značajnih objekata. Hidrantska mreža je dotrajala s neutvrđenim brojem neispravnih hidranata. Veći dio prigradskih naselja nije pokriven hidrantskom mrežom

2.4.2. Kanalizacija

Pod kanalizacijom se podrazumijeva sustav za prikupljanje i odvođenje otpadnih voda čiji objekti i postrojenja čine jedinstvenu konstruktivnu i funkcionalnu cjelinu.

Kanalizacijski sustav je dodatni izvor nedaća za građane Grada Mostara. Isti je oslonjen na uglavnom prijeratne i dotrajale instalacije, čiji su rokovi upotrebe istekli, kapaciteti premašeni, a nerijetko, mnogi novoizgrađeni objekti, čak cijela naselja nisu priključena na kanalizacijsku mrežu, već se otpadne vode s fekalijama skupljaju u septičkim jamama ili se izravno uvode u obližnje vodotoke.

Nadalje, mora se konstatirati, kako su mnogi ugostitelji u gradskoj zoni gradeći svoje nove ugostiteljske objekte na mjestima koja nisu za to predviđena, reducirali propusnu moć kanalizacijskog sustava tako što su “zatvarali” šahtove i odvodne kanale da neutraliziraju neugodne mirise. Tako su naime, direktno činili štetu gradu i sugrađanima, jer za prvih jačih kiša ti su šahtovi postajali uska grla, pa su nerijetko fekalne vode tekle ulicama, ulijevale se u poslovne prostore i druge objekte pogodujući tako onečišćenju ulica, vodovoda, razvoju uzročnika raznih bolesti i glodara.

Na području Grada Mostara postoji oko 52 ispusta gradskih otpadnih voda u rijeku Neretvu (u toku su radovi na instalaciji za pročišćavanje otpadnih voda), kao i nepoznat broj ispusta u pritoke rijeke Neretve. Industrijski ispusti otpadnih voda postoje, sa određenim pred tretmanom ili bez njega.

U tijeku je završna faza izgradnje kolektora za prikupljanje i pročišćavanje otpadnih voda za centralni dio grada.

2.4.3. Odlagališta otpada - deponije

Izvore zagađenja na području Grada Mostara predstavljaju industrijske i komunalne deponije otpadnog materijala (uređene i neuređene).

Industrijske deponije otpadnog materijala na području grada:

- deponija crvenog mulja – Bazen Dobro selo;
- ostale manje deponije u industrijskim postrojenjima.

Komunalne deponije otpadnog materijala na području grada:

- uređena deponija komunalnog otpada Uborak;
- uređena „Deponija“ d.o.o.
- neuređena deponija komunalnog otpada Južna zona;
- brojne “divlje” deponije.

Deponija komunalnog otpada Uborak u sjevernom dijelu gradskog područja Mostar, jedina je namjenski uređena deponija koja je već premašila svoj kapacitet.

Gradsko vijeće Grada Mostara na sjednici 27.11.2007.godine donijelo je odluku o osnivanju javnog preduzeća za upravljanje komunalnim otpadom pod nazivom Javno preduzeće „Deponija“ d.o.o. Mostar. Cilj osnivanja Društva je izgradnja moderne sanitarne deponije za neopasni otpad, a koja bi zbrinjavala otpad na ekološki prihvatljiv način u skladu sa Zakonom i propisanom tehnologijom sa područja Regije za upravljanje čvrstim otpadom, te njegovom reciklažom.

J.P.“Deponija“ d.o.o. Mostar je 01.09.2014. godine počela sa prikupljanjem otpada i njegovim recikliranjem i zbrinjavanjem.

2.4.4. Zaključci

- Nužne su hitne mjere inspeksijskih i drugih struktura (iz oblasti građenja i urbanizma, zaštite okoliša i sl.), kako bi se odnos prema zaštiti okoliša a time i života i zdravlja ljudi, promijenio u svijetlu poštivanja čovjeka iznad svega;
- Treba iznaći modele utjecaja na svijest građana, a u krajnjoj mjeri pristupiti i rigoroznim mjerama sankcioniranja ponašanja koja utiču na zagađenje okoliša odlaganjem otpada na divljim deponijama, a time i na zdravlje ljudi i čuvanje njihovih materijalnih dobara;
- Putem javnih, medijskih prezentacija, kao i stalnim kontaktima s odgovornima, učiniti sve napore kako bi se odnos prema okolišu poboljšao: kroz djelovanje nadležnih gradskih organa i službi, stožera civilne zaštite i nevladinih organizacija.
- Osigurati financijska sredstva kako bi se osposobili ulični požarni hidranti koji se snabdjevaju iz prstenaste mreže, osposobiti i obilježiti podzemne hidrante.
- Javna kanalizacija mora biti izvedena i održavana u skladu sa propisanim standardima i normativima tako da se osigurava kvalitetno odvođenje predviđenih količina vode, da se isključi mogućnost zagađenja razlijevanjem otpadnih voda u podzemne slojeve i na drugi način spriječi prenošenje zaraznih bolesti.

2.5. TELEKOMUNIKACIJSKI, RTV I RELEJNI OBJEKTI

Telekomunikacijski	TV i Radio	Relejni objekti
➤ HT Mostar (Eronet)	➤ Hercegovačka televizija – HTV	➤ Planinica
➤ HP Mostar	➤ TV Mostar,	➤ Galac – Mikuljača
➤ BH Telecom	➤ HTV Oscar C	➤ Fortica
	➤ City TV	
	➤ Radio Herceg-Bosna	➤ V. Vidova
	➤ Radio postaja Mostar	
	➤ Radio Mostar	
	➤ Studio 88	
	➤ RDV	

2.5.1. Zaključci

Unatoč naoko razvijenoj telekomunikacijskoj mreži i objektima za prijenos signala, za područje Mostara, kao i Županije, znakovito je da su vrlo slabe veze između većeg broja subjekata zaduženih za planiranje i provedbu mjera zaštite i spašavanja.

- Hitno treba uspostaviti suradnju sa svim imaočima sredstava veze ili prijenosa signala na području Grada Mostara i šire,
- Ovu vezu ostvariti preko zakonodavnih i izvršnih tijela vlasti Grada Mostara, kako bi se učinkovito upotrijebili svi imajući resursi u pogledu ranog otkrivanja i upozoravanja na rizike i opasnost od prirodnih i drugih nesreća;
- Uključiti medije u populariziranje namjene i zadaća struktura civilne zaštite u novim uvjetima i pretpostavljenim okolnostima, te pučanstvo upoznati s obvezama u pripremi za samopomoć i uzajamnu pomoć u prirodnoj ili drugoj nesreći;
- Ostvariti ulogu u sustavu informiranja, uključivši i besplatni kod 121, na kojeg stanovništvo, pravne i druge osobe mogu obaviti dojavu i izvještavanje o uočenoj ili procijenjenoj opasnosti po ljude i materijalna dobra.

2.6. ELEKTROENERGETSKI – PROIZVODNI I PRIJENOSNI OBJEKTI

Na teritoriju grada Mostara djeluju dva elektroprivredna poduzeća odgovorna za opskrbu kupaca električnom energijom na području koje pokrivaju, ali isto tako su neovisni u donošenju odluka o izgradnji novih elektrana:

1. JP EP HZ HB d.d. Mostar i
2. JP EP BiH d.d. Sarajevo ,

U smislu pouzdanosti napajanja Grada Mostara električnom energijom navodimo da grad dobrim dijelom ima dvostrano napajanje, a pojedini dijelovi i trostrano. Svi vitalni objekti u gradu: bolnice, policijski objekti, Gradska uprava, vatrogasci, RTV, PTT i Telecomi, i dr. imaju dvostrano napajanje. Dvostrano napajanje imaju i svi veći kompleksi prehrambenih proizvoda. Alternativno snadbjevanje el. energijom agregatima imaju i svi ostali vitalni objekti u gradu.

Isto tako telekomunikacijski objekti uključujući RTV osigurani su relejima, koji su smješteni na više lokacija (Fortica, Planinica te Vidova) i uredno se snadbjevaju el. energijom a održavanje se vrši kontinuirano.

U novije vrijeme, pouzdanost snadbjevanja Grada Mostara el. energijom pokušava se riješiti prelaskom na kablovsku povezanost umjesto dalekovodima, kako na visokonaponskom nivou tako i na niskonaponskom nivou. Međutim potrebna su dalja ulaganja i razvijanje kablovske mreže, a sve kako bi imali potpunije i pouzdanije snadbjevanje Grada Mostara el. energijom. Grad Mostar ima 18.174 m

dalekovoda sa 67 stubova i 12.115 m kablovske veze na 35 kV nivou, što iznosi oko 40% pokrivenosti trase kablovskom vezom.

2.6.1. Hidroelektrane

Na području Grada Mostara izgrađene su i u funkciji hidroelektrane i to:

- HE Grabovica-346 GWh
- HE Salakovac -590 GWh
- HE Mostar- 310 GWh
- HE Mostarsko blato-167 GWh

Srednja godišnja proizvodnjom el. energije od oko 1.413 GWh.

2.6.2. Trafostanice

Na području grada Mostara distribuciju električne energije za JP Elektroprivreda HZ HB obavlja JP Prijenos električne energije Mostar, dok za JP Elektroprivreda BiH – Elektrodistribucija Mostar obavlja JP Elektroprenos – Pogon Mostar, i isti raspolažu sljedećim objektima:

Trafostanice	Trafostanice	Rasteretne stanice
TS 400/220/110/35/10 kV Čula	TS 110/35/10 kV Opine	RS 220 kV Jasenica
TS 110/35/10 kV Rodoč	TS 35/10 kV Grabovica	RS 110 kV Raštani
TS 110/35/10 kV Rudnik	TS 35/10 kV Željuša-B. polje	
TS 110/10 kV Balinovac	TS 35/10 kV Toranj Vrapčići	
TS 35/10 kV Buna	TS 35/10 kV Predionica	
	TS 35/10 kV Zalik	
	TS 35/10 kV Blagaj	

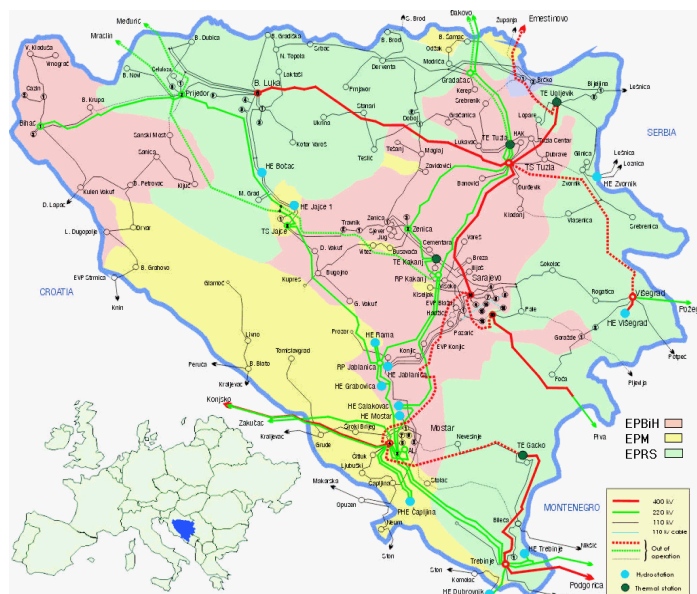
2.6.3. Dalekovodi

Dalekovodna mreža u regionu Mostara (slika br.2):

- 400 kV dalekovod Gacko-Čula,
- iz Čula izlaze dva 220 kV dalekovoda, jedan prema Splitu, a drugi prema Kraljevcu (Hrvatska i dalje prema Sloveniji),
- 110 kV dalekovod Opine-Nevesinje,
- 110 kV dalekovod HE Mostar - TS Opine,
- 35 kV dalekovod Zalik-Raštani
- 35 kV dalekovod Raštani-Toranj Vrapčići
- 35 kV dalekovod Toranj Vrapčići-TS Željuša u Bijelom Polju dužine 7,5 km,
- svi ostali su 10 kV dalekovodi, koji služe za razvod energije direktnim potrošačima.

Sustav dalekovoda s rasklopnim postrojenjima na nivou 35, 110, 220 i 400 kV koji je uvezan sa postojećim sustavom TS, omogućuje transport energije prema potrošačima u zoni BiH, Hrvatska, Slovenija.

Grada Mostara

Slika br.2

Požari na elektroenergetskim postrojenjima dosta su rijetki, ali ako se dogodi potencijalni akcident na energetske postrojenjima predstavlja vrlo veliku opasnost za vatrogasce a i ostale sudionike prilikom interveniranja.

Usljed požara može doći do nekontroliranog izlivanja izolacionog ulja u okolinu. Da bi se otkolonila mogućnost većeg izlivanja u TS se predviđaju uljne jame dovoljnog kapaciteta, koje treba redovno provjeravati i kontrolirati ispravnost.

Ako dođe do izlivanja ulja u jamu, ulje se mora ispumpati odgovarajućim pumpama i pretočiti u zatvorene limene bačve, koje se onda skladište na propisano mjesto. Ako se ulje izlije na zemlju, zemlja natopljena uljem mora se ukloniti a nasuti nova. Zauljena zemlja se smješta u PVC folije i skladišti na sigurno mjesto.

2.6.4. Zaključci

- Iz prethodne analize stanja elektroenergetskih objekata proistječe obveza koordiniranoga postupanja svih subjekata u sustavu zaštite i spašavanja, od onih koji koriste vodne potencijale na kojima se proizvodi električna energija do potrošača;
- Električna energija se isporučuje dalekovodima koji se protežu kroz šumska i druga prostranstva te se taj prostor mora održavati u skladu sa normativima zaštite ljudi i materijalnih dobara;
- Redovito održavanje radnog kruga elektroenergetskog postrojenja, trafostanica, košenje trave i čišćenje kruga od drugog raslinja i ostalog smeća;
- Vršiti redovito provjeru ispravnosti i funkcionalnosti vatrogasnih aparata i drugih uređaja za gašenje požara, sustava za automatsko otkrivanje i javljanje požara, kao i sposobnost djelatnika za rukovanje aparatima i uređajima za gašenje požara
- Osim stalnog provođenja preventivnih mjera zaštite i spašavanja, nameće se potreba traganja za novim alternativnim oblicima proizvodnje struje i također osiguranja rezervnih proizvođača električne energije za slučaj prirodne i druge nesreće većih razmjera uslijed čega bi bilo onemogućeno redovno napajanje električnom energijom.

2.7. ZDRAVSTVENE USTANOVE I KAPACITETI

Na području Grada Mostara nalaze se sljedeće zdravstvene ustanove (*vidjeti prilog broj 6*):

- SKBC-Mostar
- Kantonalna bolnica «dr.Safet Mujić» Mostar;

- Dom zdravlja Mostar;
- JU Dom zdravlja Stari Grad
- Zavod za zdravstvenu zaštitu Mostar (Higijenski);
- Mrtvačnice sa ledenim komorama (Bijeli Brijeg i Sutina);
- Cargo prostor (ili drugi) u zgradi Međunarodnog aerodroma Mostar,

2.7.1. Zaključci

- U što skorije vrijeme treba (u saradnji sa Ministarstvom zdravstva HNŽ) izraditi ukupan pregled zdravstvenih kapaciteta sa prikazom vrste i obujma zdravstvene pomoći koju mogu pružiti u pojedinim situacijama nastanka prirodne i druge nesreće;
- Sačiniti preglede spremnosti zdravstvenih kapaciteta Grada na pružanju zdravstvene pomoći u okvirima međunarodne humanitarne intervencije na pogođenim područjima;
- Putem nadležnih tijela Grada Mostara i Županije, uključiti se u projekt medicinske evakuacije (MEDEVAK) kojeg vode Federalno ministarstvo obrane, Federalna uprava civilne zaštite i Univerzitetsko-medicinski centar (UMC) Sarajevo, planirajući korištenje helikoptera Oružanih snaga BiH u evakuaciji;
- Putem Uprave CZ i Vlade HNŽ pratiti realizaciju sporazuma Vijeća ministara BiH sa RH, državnom zajednicom SiCG i dr. vezano za pružanje zdravstvene zaštite (medicinske pomoći) posebno povrijeđenim i oboljelim u nastanku prirodne i druge nesreće, a potom i izradu Standardnih operativnih procedura (SOP) koje će se onda znatno lakše i korektno primjenjivati.

2.8. VETERINARSKJE USTANOVE I KAPACITETI

Za sve aktivnosti potrebno je na razini Grada Mostara i Županije osigurati dovoljna financijska sredstva. Obujam i obuhvat aktivnosti je u svakom slučaju direktno povezan sa vrstom bolesti i njenim karakterom. Na području Grada, aktivne su veterinarske stanice i veterinarski zavod sa sljedećim veterinarskim kadrovima, i to:

PREGLED VETERINARSKIH USTANOVA I KAPACITETA NA PODRUČJU GRADA MOSTARA

Tablica broj 2

R/b	OPĆINA/GRAD	VET. STANICA/ ZAVOD	BROJ VETERINARA	BROJ VET. TEHNIČARA	VET. INSPEKTORI (Župnijski – Gradski -Ovlašteni)
1	2	3	4	5	6
1	Mostar	3 (Vet.stanice)	8	3	2-2-4
2	Mostar	1 (Vet. Zavod HNŽ)	4	5	
U K U P N O		3+1	12	8	2-2-4

Veterinarski zavod, od svog osnutka do danas, bavi se dijagnostikom zaraznih i parazitarnih bolesti domaćih životinja te kontrolom higijenske ispravnosti namirnica životinjskog porijekla.

Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Hercegovačko-neretvanske županije započelo je s Programom mjera zdravstvene zaštite životinja od bruceloze i njihovom provođenju za 2020. godinu. Program kontrole i iskorjenjivanja bruceloze kod ovaca i koza.

2.8.1. Zaključci

Saopćenje (o politici proširenja EU-a) za 2020. Komisije Europskom parlamentu iz oblasti sigurnosti hrane, veterinarska i fitosanitarna politika BiH:

- Bosna i Hercegovina je nastavila provoditi svoju veterinarsku politiku o kontroli, sprečavanju i iskorjenjivanju zaraznih bolesti životinja, uključujući mjere protiv bruceloze i bjesnila.
- Laboratorije u zemlji uglavnom imaju zadovoljavajuće kapacitete. Još uvijek je potrebno više osoblja, opreme i akreditiranih laboratorijskih metoda za dijagnosticiranje bolesti životinja
- Potrebno je povećanje broja akreditiranih laboratorijskih metoda koje se koriste u higijenskoj, veterinarsko kontroli, analizi hrane za ljude i životinje;

2.9. KULTURNO-POVJESNA DOBRA

Na razini Županije formiran je Zavod za zaštitu kulturno-povijesne baštine za obavljanje stručnih poslova na zaštiti kulturno-povijesne baštine i to:

- poslovi na utvrđivanju stanja kulturnih objekata,
- koordiniranje i provedbu mjera zaštite kulturne baštine,
- vrši stručni nadzor nad radom ustanova za zaštitu kulturne baštine,
- vrši stručni nadzor nad provedbom zaštitnih mjera na spomenicima kulture,
- pruža stručnu pomoć ustanovama za zaštitu spomenika kulture,
- donosi odgovarajuće mjere i propise u svezi sa zaštitom kulturne baštine, i dr.

Zakonska regulativa iz oblasti zaštite kulturno-povijesnih dobara:

- Zakon o zaštiti kulturno – povijesne baštine u HNŽ (NN HNŽ, br. 2/06)
- Zakon o odobravanju gradnje izvan granica nacionalnih spomenika odnosno izvan privremenih granica i provođenju mjera zaštite (NN HNŽ, br. 5/08)
- Pravilnik o tehničkim i kadrovskim uvjetima arheoloških istraživanja (NN HNŽ, br. 6/12)

Ova oblast je uređena i slijedećim propisima:

- Aneksa 8 Dejtonskog sporazuma: Sporazum o Povjerenstvu za očuvanje nacionalnih spomenika,
- Zakona o zaštiti dobara koja su odlukama Povjerenstva za zaštitu nacionalnih Spomenika proglašena kao nacionalni spomenik Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije BiH“, broj 2/02),
- Kriterija za proglašenje dobara nacionalnim spomenicima („Službeni glasnik BiH“, broj 33/02),
- Zakona o zaštiti i korištenju kulturno-povijesnog i prirodnog nasljeđa („Službeni list SRBiH“, broj 20/85),

2.9.1. Nacionalni spomenici

- Kulturna dobra koja su Odlukom o proglašenju dobara nacionalnim spomenikom, proglašena od strane Povjerenstva za očuvanje nacionalnih spomenika, www.aneks8_komisija.com.ba.

R/B	Nacionalni spomenici na području Mostara
1.	Blagaj, povjesno gradsko područje
2.	Careva džamija ili Sultan Sulejmanova džamija u Blagaju, graditeljska cjelina
3.	Džamija Hadži Ali-bega Lafe sa haremom, područje i ostaci graditeljske cjeline
4.	Džamija Derviš-paše Bajezidagića u Podhumu, mjesto i ostaci graditeljske cjeline
5.	Jevrejsko groblje u Mostaru, grobljanska cjelina
6.	Karadoz-begov hamam u Blagaju, povjesna građevina
7.	Karadoz-begov most u Blagaju, povjesna građevina
8.	Karadoz-begova džamija, graditeljska cjelina
9.	Kasnoantička bazilika u Cimu, arheološko područje
10.	Kasnoantička dvojna bazilika i nekropola sa stećcima u Žitomislčićima, arheološko područje
11.	Kolakovića kuća u Blagaju, mjesto i ostaci povjesne građevine
12.	Koski Mehmed-pašina džamija i medresa, graditeljska cjelina
13.	Manastir Žitomislčić, povjesno područje
14.	Mitropolija (Vladikin dvor ili Episkopska palata), graditeljska cjelina
15.	Mostar, povjesno gradsko područje
16.	Nesuh-age Vučijakovića džamija, graditeljska cjelina
17.	Nezir-agina džamija, graditeljska cjelina
18.	Partizansko spomen-groblje, graditeljska cjelina
19.	Roznamedži Ibrahim-efendije džamija, graditeljska cjelina
20.	Saborna crkva – Crkva svete trojice u Mostaru, mjesto i ostaci povjesne građevine
21.	Sahat kula, povjesna građevina
22.	Sevri-hadžići Hasanova džamija, graditeljska cjelina
23.	Sinagoga, povjesna građevina
24.	Stambena graditeljska cjelina porodice Muslibegović
25.	Stambeni kompleks Biščevića-Lakšića, graditeljska cjelina
26.	Stambeni kompleks porodice Velagić u Blagaju, prirodno-graditeljska cjelina
27.	Stara pravoslavna crkva u Mostaru, graditeljska cjelina
28.	Stari grad Blagaj u Blagaju kod Mostara, povjesno područje
29.	Stari križevi u Drežnici, povjesno područje
30.	Stari most sa kulama, graditeljska cjelina
31.	Staro pravoslavno groblje na Bjelušinama u Mostaru, grobljanska cjelina
32.	Staro pravoslavno groblje na Pašinovcu u Mostaru, povjesno područje
33.	Tekija u Blagaju na Buni, prirodno – graditeljska cjelina

Povjesna jezgra grada Mostara sa Starim mostom upisana je na UNESCO Listu svjetske baštine. Na godišnjoj sjednici UNESCO-vog Komiteta za svjetsku baštinu održanoj u Durbanu, Južnoafrička Republika, dana 15. jula 2005. godine, odlučeno je da se **Povjesna jezgra grada Mostara sa Starim mostom** stavi na Listu svjetske baštine.

Lista svjetske baštine (*World Heritage List*) sadrži 812 dobara, od kojih je 628 kulturnih, 160 prirodnih a 24 prirodno-kulturnih dobara u ukupno 137 zemalja članica.

- Kulturna dobra koja su upisana na Privremenu listu nacionalnih spomenika («Službeni glasnik BiH», broj 33/02 od 12.11.2002. godine),

R/B	Privremena lista nacionalnih spomenika na području Mostara
1.	Biskupski dvor
2.	Blagaj – Lehina ćuprija
3.	Buna – Mjesto džamije Ali-paše Rizvanbegovića na Buni
4.	Cernički Sibjan mekteb
5.	Džamija Ahmed-age Lakišića
6.	Česma na Musali
7.	Gimnazija
8.	Gradsko kupatilo (Banja)
9.	Hotel Neretva
10.	Ibrahim-age Šarića džamija
11.	Kajtažova kuća
12.	Katedrala Majka Crkve
13.	Klaustar Franjevačkog samostana
14.	Kriva ćuprija
15.	Kruševo –Crkva sv. Ilije
16.	Kujundžiluk čarsija
17.	Mjesto Baba Beširove džamije na Balinovcu
18.	Muzička škola
19.	Potoci – Karadžobegova džamija
20.	Rodna kuća Svetozara Čorovića
21.	Simfonijski orkestar (bivši mekteb)
22.	Stara Biskupija u Vukodolu
23.	Tabačica džamija
24.	Ćejvan ćehajin mekteb
25.	Ćose Jahja hodžina džamija
26.	Šejh Jujino turbe

- Kulturna dobra sa područja Mostara koja su upisana na listu peticija za proglašenje dobara nacionalnim spomenicima, (lista dostupna na www.aneks8komisija.com.ba),
- Kulturna dobra koja su, na temelju zakona, pojedinačnim rješenjima nadležnog organa registrirani kao spomenici kulture, graditeljske baštine, povjesnog značaja ili prirodne baštine prije travnja 1992. godine, sve do donošenja konačne odluke Povjerenstva u skladu sa člankom 5. stavak (4) Aneksa 8.
- Evidentno je da se na području Grada Mostara nalazi i veliki broj povjesnih i suvremenih sakralnih objekata svih konfesija, koji služe kao meta interesovanja gostiju-turista ali i za zadovoljenje vjerskih potreba. U oba slučaja osim kulturno-povjesne vrijednosti, značaj ovih objekata je izražen i zbog okupljanja velikog broja ljudi na ovim mjestima. Osim kulturno-povijesnih i sakralnih objekata koji imaju značaj, na području Grada proglašena su i zaštićena slijedeća područja:

- *IZVOR BUNE* u Blagaju,
- *IZVOR PERUTAC* u Drežnici,
- *BRŠLJEN* (*Hedera helix L.*) u Žitomislću,
- *TOK RIJEKE NERETVE*,
- *PEĆINA ŠEVRLJICA* u Blagaju,
- *BEZIMENA PEĆINA* u Podveležju,
- *ZELENA PEĆINA* u Blagaju,
- *PAULVONIJA* (*Paulownia tomentosa*).

2.9.2. Ugroženi nacionalni spomenici

Povjerenstvo za očuvanje nacionalnih spomenika prati i razmatra stanje i aktivnosti u vezi s nacionalnim spomenicima ugroženim nezakonitom izgradnjom, nestručnom rekonstrukcijom, neodržavanjem ili nekim drugim vidom destrukcije.

Povjerenstvo je sačinilo Listu ugroženih spomenika, za koje je neophodno izvršiti hitne mjere zaštite da bi se spriječilo njihovo potpuno uništenje. Najugroženiji nacionalni spomenici Bosne i Hercegovine sa područja Mostara su:

1. **Povjesno jezgro Blagaja, Mostar** - izgradnja novih objekata koji narušavaju zaštićenu cjelinu;
2. **Povjesno područje – stari križevi u Drežnici kod Mostara;**
3. **Staro pravoslavno groblje Pašinovac-povjesno područje;**

2.9.3. Zaključci

- Obveza svih nositelja zaštite i spašavanja na području Grada i Županije, poduzeti sve preventivne mjere na zaštiti povijesnih i kulturnih vrijednosti, i sredstva za spašavanje ili eventualno evakuaciju iz područja ugroženih prirodnom ili drugom nesrećom.
- Posebna je i dodatna obveza, planirati i sve mjere za zaštitu i eventualno spašavanje turista posjetitelja kada se zateknu u obilasku i razgledavanju tih objekata.
- Na objektima koji su stalno na meti organiziranih skupina turista, osigurati redovnu nazočnost policije, vatrogasaca i ekipa Hitne pomoći, posebno u vrelim ljetnim danima.
- Za potrebe subjekata zaštite i spašavanja, potrebno je žurno izraditi cjelovitu i preciznu evidenciju kulturno-povijesnih spomenika i drugih kulturnih dobara.
- Potrebno je izraditi seizmološku kartu Županije s ucrtanim svim objektima kulturne baštine, po zonama, i ažurirati je nakon svakog proglašenja spomenikom kulture.
- Izraditi kartu poplavnih područja s ucrtanim akumulacijskim hidroelektranama i ucrtanim svim objektima kulturne baštine (mostovi, arheološki lokaliteti, mlinice), i ažurirati je nakon svakog proglašenja objekta spomenikom kulture.
- Izraditi studiju o stanju objekata kulturne baštine po kategorijama: porušeni, djelomično porušeni, zapušteni, obnovljeni, ažurirati stanje – jednom godišnje.
- Zakonskim mjerama spriječiti odlaganje otpada unutar arheoloških lokaliteta, ruševina kulturnih objekata i svih drugih objekata kulturne baštine.

2.10. SPORTSKI OBJEKTI (STADIONI I DVORANE)

Stadioni su objekti na kojima se ljudi masovno okupljaju i s različitim povodima za okupljanje: nogometne utakmice, smotre i parade vojnih postrojba, glazbeni koncerti i politički skupovi.

- a. Stadion HŠK Zrinjski-kapacitet 25 000 (za sjedenje) + 9000 (stajanje)
- b. Stadion Vrapčići u naselju Vrapčići- kapacitet 7 000

Pored ova dva nogometna stadiona u Gradu ima trideset devet sportskih dvorana, od čega dvadeset četiri školske.

Od većih dvorana kapaciteta oko 1000 mjesta :

- Gradska športska dvorana Bijeli Brijeg
- Dvorana u Univerzitetu Džemal Bijedić
- Egipatska dvorana , Južni logor
- Kulturno-sportski centar Kantarevac (2000)

2.10.1. Zaključci

- Izrađen je popis svih stadiona, športskih i drugih dvorana (**mjesta masovnih okupljanja**), s podacima o veličini-kapacitetu, izgrađenosti i opremljenosti za prijem posjetitelja;
- Izraditi preglede smještajnih kapaciteta u ovim objektima, za planiranje smještaja eventualno evakuiranih ljudi s područja pogođenih prirodnom ili drugom nesrećom. Bitno je raspolagati podacima o veličini ponaosob za svaki stadion i dvoranu, zbog značaja za planiranje evakuacije i zbrinjavanja stanovništva, jer su to mjesta koja pružaju uvjete za smještaj velikog broja ljudi.
- Potrebno je da pravne ili fizičke osobe kojima je dato na korištenje objekata za masovna okupljanja natjecatelja i gledatelja, izrade Plan evakuacije i spašavanja za slučaj elementarne ili neke druge nepogode.
- Prilikom održavanja velikih sportskih događanja oba stadiona imaju u dežurstvu pripravnu vatrogasnu ekipu i prvu medicinsku pomoć.

2.11. HOTELI i MOTELI –kao smještajne ustanove

Prema podacima dobivenim od Ministarstva trgovine, turizma i zaštite okoliša na području Grada Mostara kategoriziran je sljedeći broj objekata (hotela/ motela) sa jednom ili više zvjezdica (popis u Prilogu):

Broj objekata-50

Broj postelja -1878

2.11.1. Zaključci

- Izraditi i dopuniti preglede smještajnih kapaciteta u ovim objektima, za planiranje smještaja eventualno evakuiranih ljudi s područja pogođenih prirodnom ili drugom nesrećom.

B) POSEBNI DIO PROCJENE UGROŽENOSTI

Nesrećama, u smislu Zakona o zaštiti i spašavanju smatraju se: *potresi, poplave, snježni nanosi i lavine, nagomilavanje leda na jezerima i većim vodotocima, odronjavanje i klizanje tla, suša, oluja, tuča, mraz, veliki požari, ekspanzije i eksplozije plinova, prometne nesreće, rušenje brana na akumulacijama, epidemije (zarazne bolesti kod ljudi) epizootije (oboljenja ili uginuća većeg broja kod životinja), biljnih bolesti i štetočina, radioaktivno i dr. onečišćenje zraka, vode, tla i namirnica, rudarske nesreće, slijeganje tla zbog eksploatacije ruda i drugih mineralnih sirovina*, kao i druge slične pojave koje mogu ugroziti zdravlje i život većeg broja ljudi i uzrokovati velike materijalne štete.

Najčešće prirodne nesreće koje nanose štetu materijalnim dobrima i ugrožavaju ljudske živote, a koje su registrirane na teritoriji Grada Mostara, odnose se na potrese, olujne nepogode praćene tučom, vjetrove jačeg intenziteta, snažna električna pražnjenja, kiše jakog intenziteta i kratkog trajanja koje uzrokuju bujične poplave, poplave, suše, rani i kasni mraz, šumski požari.

Snježne padaline 2012.godine, zahvatile su Grad Mostar, te je na području Grada proglašeno stanje prirodne nesreće uslijed obilnih padalina snijega. Proglašenjem stanja prirodne nesreće, u skladu sa zakonskim propisima angažirano je Povjerenstvo za procjenu šteta, koje je na području Grada izvršilo popis nastale štete na materijalnim dobrima i poljoprivrednim usjevima. Ukupan iznos štete je bio 3.653.000,00 KM.

Područje grada Mostara je dana 23. i 24. veljače 2019. godine, zadesila meteorološka nepogoda olujni vjetar, koji je u mahove pokazivao i orkansku snagu. Vjetar je bio takve snage da je prouzročio određene

štete na imovini građana. Za vrijeme prirodne nesreće izazvane olujnim vjetrom, prema izvješćima Povjerenstva za procjenu štete, ukupno je bilo 15 povrijeđenih osoba od kojih je jedno sa težim posljedicama. Ukupno procijenjeni iznos šteta nastalih uslijed djelovanja olujnog vjetra je 2.043.096,22 KM, a najviše je bilo štete na automobilima.

Potres koji je pogodio Mostar i okolinu 26.11.2019. godine izazvao je ozbiljnija oštećenja na određenom broju objekata na kojima su prijavljena oštećenja. Povjerenstvo nije moglo procijeniti nastalu štetu, te je prijedlog bio da Institut sa stručnim kadrom provjeri seizmiku određenih građevina koje su imale oštećenja.

Kontaminiranost teritorije Grada Mostara minama i neeksplozivnim ubojnim sredstvima (NUS)¹ predstavlja jednu od najvećih opasnosti po stanovništvo, a posebno u područjima gdje su vođena borbena dejstva, odnosno gdje su bile linije-crte razdvajanja. Pored gubitaka i povreda izazvanih kod ljudi te opasnosti su direktno usporavale i onemogućavale obnovu i rekonstrukciju, organizaciju i normalizaciju života i rada, kao i brži povratak izbjeglih i raseljenih osoba, i proizvodile nestabilno sigurnosno okruženje.

Poslijeratni period je period u kojemu je Grad Mostar intenzivnije izložen rizicima od prirodnih ali i tehničko-tehnoloških nesreća.

Temeljni indikatori za to su: zaustavljen proces planiranja, zastarjeli i neaktualni planovi, razoreni i neobnovljeni infrastrukturni sustavi, a posebno meteorološki, hidroloških i seizmički osmatrački i komunikacijski sustavi čime je narušena i efikasnost blagovremenog otkrivanja, praćenja, prognoziranja i ranije najave prirodnih nesreća/nepogoda.

Povećana osjetljivost fizičkih struktura na rizik s obzirom na njihovu ratnu razorenost i na razorenost sustava za zaštitu od nesreća, nedostatak finansijskih sredstava, tehnička nepripremljenost postojećih institucija, niska razina specijalističke obrazovanosti ljudi u različitim sektorima vezano za zaštitu od prirodnih i tehničko-tehnoloških nesreća, utječu na opće stanje organiziranosti u funkciji zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara.

Izvjesna mogućnost da se pobrojane prirodne i druge nesreće iznenadno, snažno i rušilački ispolje na području Grada Mostara i u kratkom intervalu načine velike gubitke kod ljudi, životinja, u kulturnim i materijalnim dobrima, zahtijeva konzistentno provođenje priprema za izvršenje spašavanja, evakuacije, zbrinjavanja, intervencijama pomoći, urbanom traženju i spašavanju, organizaciju logistike i sl.

Radi toga je potrebno ili nužno isplanirati kapacitete hotela, športskih centara, škola i dr. za potrebe evakuacije i zbrinjavanja ugroženog stanovništva, karantene za povrijeđenu i oboljelu stoku uz medicinsku trijažu i njegu. Evidenciju tih kapaciteta trebaju voditi nadležna županijska ministarstva i službe Grada, kao i služba civilne zaštite.

1. Prirodne nesreće

1.1. POTRES

Potres (engl. *earthquake*) je iznenadno oslobađanje nakupljene energije unutar ograničenog područja u Zemlji. Današnja seizmologija poznaje nekoliko različitih uzročnika i vrsta potresa, no najčešći su tektonski potresi (> 90 %) koji nastaju na rasjedima i rezultat su djelovanja tektonskih sila. Oslobodena energija može biti gravitacijsko potencijalna (urušni potresi), hidrodinamička (vulkanski potresi), energija elastičkih deformacija (tektonski potresi) i dr., pa tako razlikujemo vulkanske (7 %), urušne (3 %), impaktne (npr. udar meteorita) i umjetne potrese (npr. inducirani nuklearnim eksplozijama,

¹ Podaci BH MAC-a

punjenjem i pražnjenjem akumulacijskih jezera i sl.). Prirodni potresi su kvaziperiodični, što znači da se ponavljaju u nepravilnim razmacima. Iz žarišta potresa šire se u svim smjerovima putujući elastički valovi, tj. seizmički ili potresni valovi.

Mjesto nastanka potresa u Zemljinoj unutašnjosti naziva se **žarište** (engl. *focus*) ili **hipocentar** (engl. *hypocentre*), a točka na Zemljinoj površini vertikalno iznad zove se **epicentar** (engl. *epicentre*). Prema dubini na kojoj se nalazi žarište potresa, razlikuju se plitki (do 60 km), srednje duboki (od 60 do 350 km) i duboki potresi (dubine veće od 350 km).

1.1.1. Podjela potresa

- **Prema uzrocima pojave:** *tektonski* (najčešći i najjači trusovi izazvani tangencijalnim i radijalnim tektonskim pokretima), *vulkanski* (snažni i razorni zemljotresi pri vulkanskim erupcijama), *urvinski* (slabiji lokalni trusovi zbog rušenja i obrušavanja zidova i tavanica podzemnih kanala i pećina), i *meteorski* (zemljotres izazvan udarom meteorita – u Sibiru 1908. osjetio se na daljini **5.200** km);
- **Prema mjestu pojave – kopneni i podmorski** (podmorski izazivaju morske valove visoke do 40 m, prelaze oceane brzinom do **900** km/h); (*Tsunami – 26.12.2004. Indijski ocean*)
- **Prema pravcu prostiranja – centralni** (kružnim oblikom zahvaćene oblasti), *lateralni* (elipsastog oblika) i *linearni* ili *aksijalni* (izduženi oblik duž tektonskih rasjeda);
- **Prema načinu opažanja – makroseizmi** se čulno opažaju, a mikroseizmi instrumentima. Mikroseizmi se dijele na *teleseizmičke pokrete* izvan makroseizmičkih oblasti i *mikroseizmičke oscilacije* slabih trusova;
- **Prema energiji i veličini prostiranja – lokalni** (primjećuju se čulno do 200 km, a instrumentima do 500 km udaljenosti), *mali* (čulno se osjećaju do 600 km, a instrumentima do 5.000 km), *srednji* (čulno se osjećaju od 300 do 1000 km, a instrumentima do 10.000), *veliki* (čulno se osjećaju preko 500 km, a instrumentima do 12.000), i *svjetski* (čulno se osjećaju do 2000 km, a instrumentima do 20.000 km);
- **Prema veličini ubrzanja trusnih valova.** Međunarodna skala jačine potresa kreće se od **I** do **XII** stupnjeva, prema jačini udara i potresa. Prvi stupanj čulno je neprimjetan, dok je **XII** katastrofalan. Od njega se ruše sve građevine, mijenja se reljef, nastaju i nestaju jezera, nastaju u reljefu ogromne pukotine, riječni tokovi mijenjaju pravac i dr. U Bosni i Hercegovini prate se potresi do **IX** stupnjeva (vidi tabelu broj 3). Potresi su na Zemlji rasprostranjeni po oblastima tzv. **trusne oblasti**.

1.1.2. Intezitet potresa

Kako bi se predočila jakost i utjecaj potresa na Zemljinoj površini koriste se različiti parametri. Jedan od njih je tzv. **makroseizmički intenzitet** (engl. *macroseismic intensity*). Makroseizmički intenzitet opisuje učinak seizmičkog izvora koji ovisi o jakosti i udaljenosti potresa te lokalnim svojstvima tla. Pri računu intenziteta u obzir se prvotno razmatraju ponašanje objekata na površini i načinu na koji su ljudi doživjeli događaj. Pomoću razdiobe makroseizmičkih intenziteta moguće je odrediti intenzitet u izvoru, tj. epicentru te dubinu žarišta potresa. Razlikuju se razne ljestvice za određivanje makroseizmičkog intenziteta kao što su: **MCS** (kratica od engl. *Mercalli-Cancani-Sieberg Scale*), **MSK** (kratica od engl. *Medvedev-Sponheuer-Karnik Scale*), **MM** (kratica od engl. *Modified Mercalli Scale*), **EMS** (kratica od engl. *European Macroseismic Scale*) i dr. U Prilogu broj 4b dati su neki učinci potresa koji odgovaraju pojedinim stupnjevima spomenute skale.

Osim intenziteta, za procjenu snage i oslobođene energije potresa koriste se magnitude.

Magnituda (engl. *magnitude*) je mjera koja služi za opis relativne veličine/količine oslobođene elastične energije potresa. Njezina vrijednost proizlazi iz najveće amplitude pomaka seizmičkog vala zabilježenog na seizmogramu. Najveće amplitude pomaka upravo su one koje odražavaju energiju oslobođenu u žarištu. Ovdje je bitno napomenuti da je energija oslobođena u hipocentru potresa većim dijelom utrošena na trenje, tj. da tek manji dio nje putuje prostorom u obliku seizmičkih valova.

Slika br. 3

1.1.3. Mogućnost prognoziranja potresa

Kao što je poznato, potres je vrlo kompleksan prirodni fenomen. Ova okolnost s jedne strane obvezuje seizmologe na veoma složen i multidisciplinarn naučni pristup u proučavanju tog fenomena, posebno u cilju njegove uspješne prognoze.

Seizmološke službe se brinu o prikupljanju i analizi makroseizmičkih i mikroseizmičkih podataka. Na području BiH održava se u stalnom radu mreža digitalnih seizmografa i akceleroografa kojima se prati vibriranje tla uzrokovano potresima u nas i u svijetu.

Mrežu seizmičkih postaja Federacije Bosne i Hercegovine čine dvije kratko-periodične i tri širokopojasne postaje. Seizmički signali koji su registrirani na seizmičkim postajama se digitaliziraju sa 100 uzoraka u sekundi i rezolucijom od 24 bita, a zatim se putem interneta prenose do Centra za seizmologiju Federalnog hidrometeorološkog zavoda u Sarajevu.

Akceleroografska postaja je postavljena u Mostaru, tipa Smart-24A. Akcelerograf je značajan za utvrđivanje parametara osciliranja tla pri dejstvu jakih potresa, koji su neophodni u procesu seizmički sigurnog projektiranja, planiranja i građenja objekata, kao i za potrebe utvrđivanja realnog stupnja seizmičkog hazarda i očekivanog nivoa seizmičkog rizika.

1.1.4. Seizmičke aktivnosti

Teritorij BiH predstavlja jedan od seizmičkih najaktivnijih dijelova Balkanskog poluotoka, koji ulazi u sastav sredozemno-trans-azijskog seizmičkog pojasa. Prema raspoloživim podacima na području BiH, u prošlosti, dogodilo se više razornih potresa iz lokalnih žarišnih zona Magnitude $M=5,0$; Intenziteta u epicentru $I_0 = 7^0$ MCS skale.

U tabeli broj 3., hronološki su prikazani potresi koji su se desili na području Grada Mostara tj. u bližoj i daljoj okolini Mostara.

Tabela broj 3

Datum	Vrijeme	Epicentar	Magnituda (Richter)	Intenzitet (MCS)
08.06.2015	05:15	<i>Mostar</i>	2.8	IV
09.05.2015.	06:31	<i>Blagaj</i>	3.2	IV
03.11.2017.	13:59	<i>Mostar</i>	4.1	V
29.12.2017.	14:00	<i>Blagaj</i>	3.7	V

Grada Mostara

23.01.2019.		<i>Mostar</i>	2.7	III
11.02.2019.	15:54	<i>Mostar</i>	2.8	IV
26.11.2019.	10;19	<i>istočno od Blagaja</i>	5.2	VII
07.07.2020.	11.45	<i>Blagaj</i>	4.2	VI
09.11.2020.	13:17	<i>Mostar-Stolac</i>	2.5	III
07.01.2021.	03:50	<i>Stolac</i>	3.0	IV

Po podacima seizmografa, u BiH se godišnje zabilježi oko 1100, ili u prosjeku tri potresa dnevno slabija od tri stupnja po Mercallijevoj skali. Radi se o potresima koje zabilježe uređaji, dok ih ljudi ne osjete, a oko desetak potresa godišnje osjete stanovnici BiH. U posljednjih 104 godine u BiH je zabilježeno 1084 potresa jačih od tri stupnja Richterove ljestvice.

1.1.5. Povratni period i seizmički efekti

Seizmografi tvrde da u slijedećih 50 godina na području BiH se mogu očekivati potresi maksimalnog inteziteta do 7 stupnjeva Mercallijeve skale, znači s mogućim oštećenjima kuća. No za razdoblje od 100 ili više godina za područje Banje Luke, planine Treskavice, te područje Trebinja i Neuma, prognozira razorne potrese s velikim štetama, ali i ljudskim žrtvama.

Na seizmičkoj karti BiH (prilog broj 4a) izdvojene su zone s maksimalnim intezitetima potresa i uočava se da se teritorija Grada Mostara nalazi u zoni 6, 7, i 8-og stupnja seizmičkog inteziteta MCS skale.

Na temelju podataka o potresima koji su se desili na području BiH moguće je bar donekle izvršiti procjenu posljedica eventualnih potresa koje bi se desile u bližoj okolici ili na području Grada Mostara. Stoga u tekstu koji slijedi ukratko ćemo dati posljedice potresa koji se dogodio u Banja Luci.

Potresi od 26. i 27.10.1969.godine ostvarili su značajne seizmičke efekte na širem području Bosanske Krajine. Na površini od 9.000 km², na području općina: Banja Luka, Čelinac, Laktaši, Prnjavor, Gradiška, Kotor Varoš, Kneževo, Srbac, Ključ, Jajce, Prijedor, Sanski Most, Novi Grad i Dubica potresi su ostvarili seizmički intezitet 7, 8 i 9 stupnjeva MCS skale. Stihija je jednako pogodila sve oblasti društvenog života, njena razorna snaga uništila je ili teško oštetila materijalna dobra u oblasti gospodarstva, stanovanja, zdravstva, kulture, socijalne zaštite, javnih i društvenih službi, infrastrukture, 1117 osoba je teže ili lakše povrijeđeno, a 15 je izgubilo živote.

Od ukupno uništenog stambenog fonda regije 43,2 % otpada na gradska, a 56,8 % na ostala naselja. Velika oštećenja pretrpjeli su objekti privrede i društvenih djelatnosti, među kojima je oštećeno ili uništeno 266 školskih objekata, 146 objekata kulturnih institucija, 133 objekta zdravstvenih i 29 socijalnih ustanova, 152 objekta javne ustanove i administracije, značajan broj objekata društvenog standarda i privrednih organizacija.

Zbog slučajnog karaktera potresa nameće se potreba neprekidnog osmatranja seizmičke aktivnosti pomoću mreže seizmičkih postaja.

1.1.6. Preventivne mjere i aktivnosti zaštite od posljedica potresa

Zaštita od prirodnih i drugih nesreća obuhvata:

- preventivne mjere zaštite kojima se sprječavaju prirodne ili druge nesreće ili ublažavaju njihova dejstva,
- mjere učešća u zaštiti koje se sprovode kada nastupe prirodne i druge nesreće kojima se osigurava učešće snaga i sredstava u zaštiti od ovih nesreća i

- mjere ublažavanja i otklanjanja neposrednih posljedica nastalih djelovanjem prirodnih i drugih nesreća.

Imajući u vidu prethodna razmatranja, visoka seizmičnost teritorija Bosne i Hercegovine s jedne strane, nedovoljan broj seizmičkih postaja i zastarjelost instrumenata s druge strane, potrebno je izvršiti modernizaciju mreže seizmoloških postaja "Seizmološki monitoring" BiH.

- Seizmološki monitoring je u nadležnosti entitetskih institucija RHMZ i FHMZ. Preporuka je da se radi na kadrovskom i tehničkom jačanju ovih institucija, boljoj koordinaciji tih institucija odnosno osiguranje razmjene podataka. Kada je u pitanju seizmološki monitoring, s obzirom da postoje entitetske seizmološke mreže potrebno je osigurati kvalitetan i pouzdan prijenos podataka sa seizmoloških postaja u entitetske centre gdje se podaci obrađuju i rezultati obrade dostavljaju u Operativno komunikacijski centar BiH - 112 na uporabu.
- Izrada karata (epicentara potresa, seizmičkog hazarda, rizika, maksimalnih intenziteta); seizmotektonskih i drugih, potrebnih za prostorno planiranje i seizmičko projektiranje i građenje a sve u cilju preventive i zaštite ljudi i materijalnih dobara od ove vrste prirodne nesreće i katastrofe.
- *Razraditi i sprovesti program edukacije o ponašanju prije, za vrijeme i poslije dešavanja potresa. Neophodno bi bilo izvršiti edukaciju djece predškolskog i školskog uzrasta.*

U tabeli broj 4 date su veličine akceleracija izmjerene akcelerografima i oštećenje građevinskih objekata koja mogu nastati za razne stupnjeve MCS skale.

Tabela broj 4

Red. br.	Stupanj u (MCS)	KARAKTERISTIKE OSCILACIJA I OŠTEĆENJA KOJA MOGU IZAZVATI	AKCELERACIJA a (m/s ²)
1	2	3	4
1.	I	Oscilacije se registrišu samo aparatima	< 0.0025
2.	II	<i>Oscilacije se osjećaju izuzetno pri miru</i>	0.0025 - 0.005
3.	III	Oscilacije osjećaju poneki ljudi ili oni koji su upoznati s eksplozijom	0.0025 - 0.010
4.	IV	Oscilacije osjećaju mnogi ljudi, stakla zveckaju	0.010 - 0.025
5.	V	Opadaju komadići maltera, javljaju se pukotine u malteru	0.025 - 0.050
6.	VI	Sitne pukotine u malteru i oštećenja slabijih zgrada	0.050 - 0.100
7.	VII	Oštećenje zgrada koje su u zadovoljavajućem stanju, pukotine u malteru, opadanje komada maltera, pukotine na spojevima zidova	0.10 - 0.25
8.	VIII	Značajna oštećenja na zgradama, pukotine u konstrukcijskim zidovima i velike pukotine kod pregradnih zidova i sl.	0.25 - 0.50
9.	IX	Razvaljivanje zgrada, otvorene pukotine u zidovima	0.50 - 1.00

Da bi se procijenile posljedice za ljude i materijalna dobra u slučaju potresa na teritoriji Grada Mostara, potrebno je imati određene podatke o:

- strukturi stambenog fonda i cjelokupne infrastrukture (vrste objekta, starost, lokacija, građevni materijal, itd.);
- industrijskim postrojenjima i pogonima bitnih sa aspekta ugrožavanja života ljudi i materijalnih dobara (objekti visokogradnje, brane i akumulaciona jezera, itd.);
- broju i koncentraciji stanovnika u određenim oblastima;
- bespravno izgrađenim objektima na područjima visoke rizičnosti za gradnju (klizišta, nadogradnja, itd.);

Na temelju dobivenih podataka i određenih parametara moguće je na temelju iskustva drugih područja u kojima su se dogodili potresi procijeniti posljedice po ljude i materijalna dobra.

Na području Grada Mostara locirane su tri velike hidrocentrale, a u susjednim općinama Jablanica i Prozor još dvije hidrocentrale, koje sa svojim akumulacijskim jezerima povećavaju rizik od nastanka **induciranih potresa** koji su karakteristični za takva područja. Ako se ovom doda da je najveća koncentracija stambenih i drugih objekata u području ovih akumulacija, rizik i posljedice su time znatno uvećani.

Pri analizi procjene ugroženosti ovog područja od potresa i drugih prirodnih nesreća trebaju se uvažiti sve specifičnosti ovog područja, što zahtjeva stalna mjerenja, opažanja, istraživanja i sve druge radnje u cilju preventivne zaštite kako stanovništva tako i materijalnih dobara.

Kvaliteta stambene izgradnje znatno je unaprijeđena, ali postojeća struktura stambenog fonda i koncentracija zgrada još uvijek na određenim područjima, u većini urbanih sredina, ne pružaju mogućnost primjene efikasne zaštite od potresa.

Svi objekti visokogradnje na području BiH nalaze se u seizmičkim područjima, prema seizmološkim kartama bivše SFRJ, izgrađenim za povratne periode zemljotresa od 50, 100, 200, 500, 1000 i 10 000 godina.

Seizmička opasnost u pojedinim seizmičkim područjima ocjenjuje se prema seizmološkim kartama BiH. Za projektiranje objekata visokogradnje svrstanih u II i III kategoriju koristi se seizmološka karta BiH izrađena za povratni period potresa od 500 godina (Prilog broj 4a).

Seizmička opasnost i potrebni parametri za projektiranje objekata visokogradnje mogu se utvrditi u dodatnim istraživanjima u okviru detaljne seizmičke rajonizacije i seizmičke mikrorajonizacije.

Pravilnikom o tehničkim normativima za izgradnju objekata visokogradnje u seizmičkim područjima ("Službeni list SFRJ", broj 41/82 i broj 29/83), koji je još na snazi, propisani su tehnički normativi za izgradnju objekata visokogradnje u seizmičkim područjima VII, VIII i IX stupnja seizmičnosti po skali MCS.

U skladu s odredbama ovog Pravilnika objekti visokogradnje u seizmičkim područjima projektiraju se tako da potresi najjačeg inteziteta mogu prouzrokovati oštećenja nosivih konstrukcija, ali ne smije doći do rušenja tih objekata.

Za projektiranje objekata svrstanih u I kategoriju mora se prethodno definirati koeficijent seizmičkog inteziteta K_0 i koeficijent dinamičnosti K_d posebnim istraživanjima građevinskih površina, odnosno kartom seizmičke mikroregionizacije općine/grada.

Za projektiranje objekata visokogradnje van kategorije koje slijede potrebno je prethodno izvršiti detaljno proučavanje seizmičnosti loakcija namijenjenih za izgradnju objekata sa određivanjem projektiranog i maksimalnog potresa na temelju istraživanja seizmičkog rizika.

U oblastima u kojima su formirana velika vještačka akumulacijska jezera mogu se formirati takozvani inducirani potresi. U tom smislu sve brane izgrađene na području Grada Mostara moraju se pridržavati "Pravilnika o tehničkim normativima za seizmičko osmatranje visokih brana" ("Službeni list SFRJ", broj 6/88) kojim su propisani tehnički normativi za praćenje indukovane seizmičnosti i sakupljanje podataka o dinamičkom ponašanju tijela, temelja i tla visokih brana za vrijeme dejstva jakih potresa i za ugrađivanje i održavanje seizmičke instrumentacije.

Na svim branama potrebno je pratiti indukovanu seizmičnost i na taj način vršiti osmatranje i ponašanje visokih brana koje se nalaze u zoni VII, VIII i IX stupnja po skali MCS na dejstvo jakih potresa.

U cilju kvalitetnog osmatranja seizmičnosti neophodno je što u kraćem roku instalirati mrežu seizmičkih postaja, kako na samim branama, tako i na ostalim trusnim područjima po čitavoj BiH, koje bi slale svoje podatke do registracionog centra u kojem bi se automatski obrađivali. Samo tada se mogu preduhitriti posljedice i poduzeti određene aktivnosti u cilju ublažavanja posljedica ne samo od potresa nego i ostalih tehničko-tehnoloških nesreća koje mogu biti izazvane potresom.

U cilju prevencije kod izvođenja zidova objekata u seizmičkim područjima kao i pri izboru konstruktivnog sustava zgrade, projektant mora voditi računa osim o velikom broju zahtjeva (namjena objekta, ekonomske i tehnološke mogućnosti, lokalni uvjeti tla, itd.) i o problemu aseizmičkog građenja u smislu sigurnosti stanovništva i materijalnih dobara.

Da bi se pravilno izabrao konstruktivni sustav u opasnim područjima (7, 8, i 9 stupnja MCS) moraju se poznavati razni tipovi konstrukcije, pri čemu treba posebno obratiti pozornost na vertikalne elemente konstrukcije koji uglavnom preuzimaju horizontalna opterećenja pri potresima (horizontalni elementi konstrukcija služe za prenošenje opterećenja). Pri tome je potrebno koristiti odgovarajuće propise koje tretiraju problematiku gradnje objekata u seizmičkim područjima.

Pored svega što je već rečeno, kao preventivne mjere koje treba poduzeti u cilju ublažavanja posljedica od mogućeg potresa, ovdje treba posebno istaknuti i sljedeće aktivnosti:

1. izrada i strogo poštivanje prostorno-planske dokumentacije,
2. kod prostornog planiranja objekata i drugih građevina treba u obzir uzeti seizmičke karakteristike područja,
3. poštivati propise i tehničke normative kod projektiranja i statičkog proračuna objekta,
4. uspostaviti usku suradnju svih subjekata u pripremi ili izradi prostorno-planske dokumentacije sa posebnim osvrtom na:
 - infrastrukturu,
 - pristupni putevi (protivpožarni, vatrogasni, evakuacijski, itd.),
 - skloništa, mjesta za evakuaciju, itd.,
5. izrada plana zaštite i spašavanja iz ruševina.

1.1.7. Zaključci

- Da bi se posljedice po ljude i materijalna dobra od pojave potresa umanjile potrebno je poduzimati preventivne mjere koje će se provoditi kroz prostorne i urbanističke planove Županije i Grada. Pored toga, potrebno je primjenjivati odgovarajuće zakone i provedbene propise o načinu gradnje stambenih, poslovnih, industrijskih, infrastrukturnih objekata (puteva, željeznica, vodovodne i kanalizacijske mreže i sl.).
- U slučaju nastanka potresa većih razmjera, potrebno je poduzeti odgovarajuće aktivnosti koje se odnose na spašavanje ugroženih i nastradalih ljudi i materijalnih dobara, a prvenstveno organizirati potragu i spašavanje zatrpanih u ruševinama i njihovo zbrinjavanje. U ovim aktivnostima potrebno je angažirati sve raspoložive snage i sredstva za zaštitu i spašavanje uključujući Oružane snage BiH, kao i odgovarajuće snage i sredstva iz Republike Srpske.
- S obzirom da će u akcijama potrage i spašavanja zatrpanih biti potrebno angažirati i druge snage i sredstva (pse tragače, specijalne instrumente za otkrivanje zatrpanih, specijalnih strojeva za uklanjanje ruševina i sl.), potrebno je kroz planove zaštite i spašavanja planirati traženje pomoći od susjednih općina i Županije ili šire društvene zajednice.
- S obzirom na visoku seizmičnost područja Grada u okviru teritorija Bosne i Hercegovine, te nedovoljan postojeći broj seizmoloških postaja i zastarjelost seizmoloških instrumenata, potrebno je izvršiti modernizaciju i osuvremenjivanje mreže seizmoloških postaja, kako bi se obavljalo sustavno registriranje, prikupljanje, analiziranje i proučavanje seizmičkih i seizmo-tektonskih pojava (prirodni i inducirani potresi, eksplozije i gorski udari), izučavanje seizmičnosti, seizmičke aktivnosti i učestalosti potresa, kao i definiranje seizmičkih efekata djelovanja lokalnih i udaljenih potresa na izučavani prostor i prognoziranje njihovoga utjecaja na zemljište, vode, vodotoke i objekte.
- S ciljem preventivne zaštite ljudi i materijalnih dobara od ove vrste prirodne nesreće, potrebno je izraditi karte (epicentara potresa, seizmičkog rizika, maksimalnih intenziteta), seizmoloških, seizmo-tektonskih i drugih, potrebitih za prostorno planiranje i seizmičko projektiranje i građenje.
- Da bi se procijenile posljedice za ljude i materijalna dobra u slučaju potresa na području Grada, potrebno je raspolagati podacima o strukturi stambenog fonda i cjelokupne infrastrukture.

1.2. POPLAVA

Poplava je plavljenje užeg ili šireg kompleksa zemljišta, izlivanjem vode iz riječnog korita ili jezera. Nastaje zbog nemogućnosti tla za apsorpiranjem velikih kiša, uslijed djelovanja jakih potresa pri pucanju ili rušenju brana na akumulacijama, te djelovanja vjetrova i drugih prirodnih nepogoda. Poplavom od djelovanja unutarnjih voda (tekućih i stajaćih) smatra se povremeno stihijsko plavljenje terena uslijed izlivanja voda iz vodotoka, prelijevanje vode preko brana, odnosno u najtežim slučajevima-katastrofalno rušenje brana i drugih zaštitnih hidro-građevinskih objekata.

Poplave su isključivo posljedica neusklađenosti kapaciteta riječnih korita i ukupne količine vode koju treba propustiti na određenom prostoru.

1.2.1. Prirodne poplave

Prirodne poplave nastaju najčešće u riječnim dolinama kad se voda izlije iz riječnog korita, pokrije priobalno zemljište ili teče preko njega. Širina poplavljenog zemljišnog pojasa ovisi od količine vode u rijeci prilikom poplave, dubine riječnog korita, nagiba strana riječne doline i zaštitnog pojasa izgrađenog duž rijeke.

U riječnim dolinama, poplave uglavnom nastaju kao posljedica hidroloških uvjeta u slivu. Nerijetko do poplave dođe nakon relativno umjerenih padavina, nisu vezane za određeno godišnje doba (javljaju se i ljeti i zimi), voda naglo nadolazi i kratkotrajne su (nekoliko sati do 1 dan).

Poplave u riječnim dolinama prekidaju kopneni promet, onemogućavajući za duže vrijeme prolaz pješaka i motornih vozila, a često otežavaju i plovni promet rijekom.

Jezerske poplave nastaju povećanim pritjecanjem vode s okolnih planina u jezerski bazen. Te poplave pričinjavaju štetu gospodarstvu, a rjeđe ugrožavaju naselja i ljudske živote.

1.2.2. Vještačke poplave

Vještačke poplave nastaju rušenjem nasipa na riječnim obalama i brana na hidroakumulacijama. Najčešće se takve situacije dešavaju u ratnim uvjetima.

Poplave rezultiraju velikim materijalnim štetama (neposredne ili posredne) i iskazuju se trenutno, u toku trajanja poplave ili neposredno nakon prestanka padavina ili sa vremenski odloženim djelovanjem (naknadna slijeganja tla, gubljenje konstruktivnih odlika pojedinih elemenata u objektu uslijed dugotrajnog djelovanja površinskih vodostaja, površinskih ili podzemnih voda, povišenja i opadanja razine podzemnih voda, pojave zaraznih bolesti kod ljudi i životinja uslijed promjena hidroloških uvjeta u slivu ili lokalitetu i sl.).

Štete od poplava nastaju u privrednim djelatnostima, prometnoj infrastrukturi, objektima niskogradnje, a djelovanjem erozije zemljišta i bujica nastaju višestruke štete, (uništavanje tla ili gubitak njegove plodnosti).

Prema prirodnim uvjetima ravničarski tereni, doline rijeka i kraška polja su jedino povoljni potencijalni prostori za naseljavanje, industrijsku izgradnju, razvoj gospodarske infrastrukture. Većim zaposjedanjem i popunjavanjem ovih prostora njihova uporabna i ukupna vrijednost se sve više povećava i s njom raste i ugroženost i potreba za zaštitom od poplava.

Godišnje na području Mostara padne oko 1.522 l/m² kiše i teče slivom Neretve prema Jadranskom moru. Uopće, prema ukupnim godišnjim padavinama i otjecanju Mostar spada u vodom bogatija područja, a klimatski, zemljopisni i i ostali relevantni faktori utječu nepovoljno na hidrološki režim u svim odnosima i na većini vodotoka klasificirajući ga neravnomjernim i izrazito neravnomjernim.

Neprijemljeno upravljanje vodama uz prirodnu nepovoljnu raspodjelu voda u prostoru i vremenu, povećava rizik pojave poplava. Inače, hidrografska i hidrološka raznolikost Bosne i Hercegovine rezultat

je vrlo složenih utjecaja međusobno različitih komponenti prirodne sredine. Među najvažnije spadaju: klimatske karakteristike koje određuju vodnu masu, zatim geološki, odnosno hidrogeološki uvjeti i reljef teritorije. Na hidrološke prilike utječu i drugi faktori, među kojima i čovjek.

1.2.3. Razvoj sustava i smanjenje rizika od poplava

Usljed izrazito guste hidrološke mreže a time i stalne opasnosti od poplava, na području Mostara funkcioniraju hidrološke i meteorološke stanice (dio mreže stanica HNŽ) sa kojih se podaci dostavljaju Vodoprivrednom informacijskom centru za vodno područje sliva Jadranskog mora u Mostaru, na temelju čega Služba CZ-Centar OiU vrši obavještavanja i eventualno, uzbunjivanje stanovništva.

Preko mreže hidroloških stanica vrši se promatranje režima voda i prikupljanje podataka o porastu vodostaja, radi ranog upozoravanja stanovništva i eventualnog poduzimanja mjera evakuacije i sl. Za vrijeme velikih voda, na hidro-akumulacijama se uvodi poseban režim rada na praćenju, prikupljanju podataka i dostavljanju u Vodoprivredni informacijski centar i Centar OiU.

Režim punjenja i pražnjenja prostora u akumulacijama predviđenog za prihvaćanja poplavnog vala, obavlja se u koordinaciji s mjerodavnim vodoprivrednim tijelima, a za tok rijeke Neretve usvojen je kritični vodostaj na VS Čapljina, nakon kojega se proglašava **redovna** obrana od poplava (+200 cm) i **vanredna** obrana od poplava (+250 cm).

U uvjetima kada se očekuju poplave i uvođenja redovnih mjera obrane od poplava, podaci o:

- koti razine vode u akumulaciji,
- dotoku vode u akumulaciju, i
- ispuštanju vode iz akumulacije,

dostavljaju se **svakodnevno**, a od trenutka uvođenja vanrednih mjera obrane od poplava, **svaka 4 sata**, sve do ukidanja uvedene mjere obrane od poplava.

Poplave koje su se dogodile u 2003, 2004. i 2014. godini na području Federacije BiH, potvrđuju da su ove prirodne pojave na našim prostorima neizbježne i opominju da smo izišli iz ciklusa umanjenih velikih voda (koji, na sreću, traje već oko 20 godina) i ušli u hidrološki ciklus i značajno većih i češćih pojava velikih voda. Ove okolnosti nameću potrebu aktivnog poboljšanja sustava zaštite od poplava i smanjenja rizika od poplava na ovom području. Za provođenje ovog pristupa potrebna je koordinacija i na razini Županije, F BiH, BiH, pa i na međunarodnom planu tj. na razini zajedničkih riječnih bazena.

Rješavanje problema zaštite od poplava u Federaciji BiH, koji je već dugi niz godina (od 1992. godine) u stagnaciji, zasniva se na osiguranju podataka o izgrađenim objektima za zaštitu od poplava i njihovom stanju, ocijenjenom stupnju ugroženosti riječnih dolina poplavama, te procjeni potencijalnih šteta, kao i stupnju ugroženosti ljudskih života, tehničke alternative i ocjeni opravdanosti ulaganja u objekte zaštite od poplava na pojedinim područjima u dolinama rijeka i kraškim poljima.

Na temelju prikupljenih podataka iz do sada urađene projektne dokumentacije, obilaska terena, te analize hidroloških podataka, studija «Procjena sadašnjeg stanja razine zaštite od poplava u Federaciji BiH i izrada programa poboljšanja» identificirala je sljedeća područja ugrožena poplavama i na području Mostara, i to: (tabela broj 5).

Tabela broj 5

Red. br.	Vodotok	Ugroženo područje
1.	Neretva	Dolina Neretve - južno od ušća rijeke Bune

Red. br.	Kraško polje	Ugroženo područje
1.	Mostarsko blato	Ravni dio u cjelini – od Uzarića do ponorskih zona na jugoistočnom dijelu

1.2.4. Ocjena sadašnjeg rizika na poplavnim područjima

Sadašnjem riziku od poplava, izložena su sljedeća područja:

- ravničarska područja uz rijeku Neretvu,
- uske doline uz manje vodotoke-pritoke Neretve.

Na Neretvi je situacija u zadnjih 40 godina znatno poboljšana jer su izgradnjom akumulacija reducirani valovi velikih voda, a regulacionim radovima zaštićena su sva naselja nizvodno. U nekim mjestima nije izveden rang zaštite na stogodišnje vode. U međuvremenu je došlo do širenja urbanih površina i značajno je povećana vrijednost dobara u ugroženim područjima. Zbog toga je danas visok rizik od poplava u uskim dolinama malih vodotoka.

Spomenuti visoki rizik od poplava u većini ugroženih područja ima trend rasta iz sljedećih razloga:

- Neodržavanja i oštećenja izazvana ratnim dejstvima, znatno je smanjena i ugrožena funkcionalnost izgrađenih objekata.
- Divlje i neplanske gradnje stambenih i gospodarskih objekata u priobalju i samim koritima vodotoka, su znatno smanjili profil protjecanja i propusnu moć vodotoka,
- Vodotoci kao i prostor uz njih je napadnut i velikim brojem divljih odlagališta različitih vrsta otpada (komunalni, građevinski, industrijski i dr.) čime su u znatnoj mjeri pogoršani sanitarno-higijenski uvjeti uz vodotoke.

Posebnu prepreku redovnom održavanju objekata obrane od poplava čini i podatak da zakonskom legislativom nisu osigurana dovoljna sredstva pomoću kojih vlasnici objekata mogu osigurati upravljanje objektima i brinuti se za njihovu funkcionalnost.

1.2.5. Opći koncepti rješavanja zaštite od poplava ugroženih područja

Borba s poplavama u dosadašnjem razdoblju dovela je i do razvoja više tehničkih i institucionalnih koncepata zaštite od poplava koji imaju različite karakteristike i primjenu. Na području Federacije Bosne i Hercegovine, aktualna je primjena sljedećih strateških koncepata zaštite od poplava i to:

- reguliranje korita vodotoka i izgradnja nasipa,
- uspostava poldera,
- reguliranje prirodnog hidrološkog režima,
- smanjenje pred ponorskih retencija u kraškim poljima.

Izbor koncepta rješenja za svako poplavno područje izvršen je na temelju tehno-ekonomskih analiza, uključujući i ekološki aspekt rješenja. S obzirom na to da pojave poplava, pored toga što izazivaju velike materijalne štete i ugrožavaju ljudske živote, u mnogo slučajeva i drastično narušavaju karakteristike ambijenta riječnih dolina i svih drugih prostora gdje se pojave, razmatrani su utjecaji poplava na:

- rušenje obala vodotoka i uništenje vegetacije na njima,
- izazivanje velikih klizišta na priobalnim površinama,
- rušenje prirodnih kaskada u dnu rijeka i totalnom promjenom morfologije korita,
- donošenje u korito velikih količina otpadnog materijala – koji se dugo zadržava, posebno utiče na vegetaciju u koritu,
- rušenje mostova i drugih građevina u dolini vodotoka,
- totalno uništenje vegetacije na poplavljeno preplavljenim područjima,
- nanošenje blata i zasipanje nanosa na poljoprivrednim i urbanim površinama,
- izlivanje otpadnih voda na poplavljeno preplavljenim područjima – kontaminacija,
- onečišćenje izvorišnih zona uz vodotoke.

Zaključci

- Osigurati sredstva i izvršavanje redovnog održavanja izgrađenih objekata za zaštitu od poplava i jasno utvrditi stupanj zaštite kojega oni osiguravaju.
- Administrativnim mjerama osigurati poštivanje propisanog upravljanja i korištenja objekata i prostora u cijelosti, a koji imaju utjecaja na nastanak poplava. Pritom posebno voditi računa o stanju u širem slivnom području (kontrolirana sječa šuma i pošumljavanje, način korištenja zemljišta i način obrade, uspostavljanje odgovarajućih uvjeta vezano za vodni režim kod izgradnje bilo kojih objekata, dosljedna primjena svih predviđenih mjera, radova, postupaka kod izgradnje objekata i sl.).
- Stalnim i rigoroznim kontrolama provjeravati stanje, upravljanje i korištenje vode i vodoprivrednih objekata.
- U siječanj 2008.g. Služba civilne zaštite Grada Mostara je donijela „*Gradski plan obrane od poplava*“
- U područjima koji ostaju izvan zaštite (prostori predviđeni da prihvate velike vode plavljenjem), kao i u prostorima koji još nisu obuhvaćeni zaštitom od poplava izvršiti kategorizaciju i propisati namjensko korištenje. Namjenu utvrđivati prema visini štete, koja bi u vremenu korištenja prostora mogla nastati pojavom poplave – prirodne i druge nesreće.

1.2.6. Stanje postojećeg sustava zaštite od poplava

Naslijeđeni sustav zaštite od poplava u Federaciji BiH iz perioda prije 1992. godine je, Zakonom o vodama iz 1998. godine, prilagođen Daytonskom uređenju Federacije BiH. Ovim zakonom postojeći objekti zaštite od poplava, za područja uz rijeke Savu i Neretvu utvrđeni su kao objekti od značaja za Federaciju BiH.

Za druge objekte zaštite od poplava kao vlasnici su utvrđene županije, odnosno općine/grad za regulirana korita vodotoka u naseljenim mjestima ili treće osobe za objekte koje su iste izgradile za svoje potrebe.

Zaštitni vodoprivredni objekti u slivu Jadranskog mora na području Grada Mostara

- obrambeni nasipi uz rijeku Neretvu,
- kula zatvaračnica u Kruševu (Mostarsko blato) s pripadajućim objektima, čuvarska kuća i skladište,
- glavni odvodni kanal u Mostarskom blatu, dionica kanala OK 1-1', dužine 1.108 m.

Objekti uz rijeku Neretvu su u funkciji i osiguravaju zaštitu područja do razine njihove izgrađenosti. Mostarsko blato (ravni dio) - branjena površina 2.550 ha, nalazi se među tri prvorangirana ugrožena područja na kojima su objekti u vlasništvu FBiH.

1.2.7. Zaključci

- Osigurati sredstva i izvršavanje redovnog održavanja izgrađenih objekata za zaštitu od poplava i jasno utvrditi stupanj zaštite kojega oni osiguravaju.
- Administrativnim mjerama osigurati poštivanje propisanog upravljanja i korištenja objekata i prostora u cijelini, a koji imaju utjecaja na nastanak poplava. Pritom posebno voditi računa o stanju u širem slivnom području (kontrolirana sječa šuma i pošumljavanje, način korištenja zemljišta i način obrade, uspostavljanje odgovarajućih uvjeta vezano za vodni režim kod izgradnje bilo kojih objekata, dosljedna primjena svih predviđenih mjera, radova, postupaka kod izgradnje objekata i sl.).
- Kod izgradnje novih ili rekonstrukcije ranije izvedenih objekata za zaštitu od poplava treba nastojati poboljšati stupanj zaštite i spašavanja.

- U područjima koji ostaju izvan zaštite (prostori predviđeni da prihvate velike vode plavljenjem – inundacioni dio riječnog korita, retenzija), kao i u prostorima koji još nisu obuhvaćeni zaštitom od poplava izvršiti kategorizaciju i propisati namjensko korištenje. Namjenu utvrđivati prema visini štete, koja bi u vremenu korištenja prostora mogla nastati pojavom poplave – prirodne i druge nepogode.
- Stalnim i rigoroznim kontrolama provjeravati stanje, upravljanje i korištenje vode i vodoprivrednih objekata.
- U Gradu osigurati uvjete za poduzimanje mjera, kroz donošenje preventivnih i operativnih planova obrane od poplava, u skladu s odgovarajućim propisima kojima se uređuje ova oblast.

1.3. SUŠA

Nedostatak vode za podmirenje normalnih potreba (za život i razvoj, za obavljanje djelatnosti, i sl.), u pravilu, podrazumijeva nastanak suše. Nasuprot drugih prirodnih katastrofa, suša se pojavljuje polagano, traje dugo i zahvata velika područja, iako njenu prostornu raspodjelu nije moguće točno unaprijed locirati.

Prije analize suša potrebno je prvo definirati što se podrazumijeva pod pojmom „suša“. Za meteorologe su to razdoblja čije su ukupne padavine znatno ispod prosječnih; u poljoprivredi su to razdoblja tokom kojih je vlažnost tla znatno ispod prosječne i nedovoljna za rast i razvitak poljoprivrednih kultura, a za hidrologe su to mali protoci na rijekama i izrazito niski vodostaji u akumulacijama koji dugo traju.

Uglavnom, može se odrediti kao:

- **meteorološka suša**, kada na velikoj površini za određeno područje i godišnje doba padne znatno manja količina padalina u odnosu na normalnu vrijednost;
- **hidrološka suša**, podrazumijeva pad nivoa vode u vodenim akumulacijama, rijekama, jezerima, kao i pad razine podzemnih voda, što pogađa ne samo industriju nego i poljoprivredu;
- **poljoprivredna suša**, pojavljuje se kada su u vegetativnom razdoblju vlažnost tla i padaline nedovoljne da zdrave biljke dođu u fazu zrenja, uzrokujući oštećenje biljaka i uvelost. Ova suša može postojati čak i u slučaju da nema meteorološke suše i obratno.

Duže razdoblje bez dovoljnih količina padalina za normalan razvoj i sazrijevanje poljoprivrednih kultura, čija posljedica negativno utječe na visinu prinosa i kvaliteta proizvoda s bitnim odstupanjem od trogodišnjeg prosjeka, smatra se sušom.

Svaki deficit vode izvan konvencijom utvrđenih normi ili odstupanja označava se kao element koji proizvodi prirodnu nepogodu. Suša kao prirodna nesreća javlja se uglavnom za područja korištenja i uporabe voda.

1.3.1. Deficit vode kao uzrok prirodne nepogode

- a) Može nastati kada se u uvjetima nepogodnog hidrološkog režima na izvorištima vode pojavi ekstremno mala voda rjeđeg ranga pojave male vode od predviđenog za danu namjenu, odnosno, kada se izdašnost izvorišta smanji tako da se u dužem razdoblju ne može osigurati ni minimalna reducirana specifična potrošnja (vrijedi za organizirane zahvate javnih vodovoda, kao i za individualna i grupna rješenja).
- b) Može nastati kada se dogodi havarija u sustavu, pa nema alternativnog rješenja u dužem razdoblju.
- c) Može nastati kada se dogodi incidentno onečišćenje izvorišta ili vodotoka koji ga prehranjuje preko propisane mjere i u dužem trajanju što uvjetuje isključenje izvorišta iz sustava vodoopskrbe.

1.3.2. Povratni period i efekti suše

Pojava suše najčešća je na području Grada u ljetnim mjesecima. U 2003. godini ovo područje je zadesila katastrofalna suša koja je Apsolutna maksimalna temperatura zraka prelazila je 40 °C sa najvećim brojem sunčanih sati (2663).

Štetom od prirodne nepogode mogu se proglašiti i posljedice dugoročne nestašice vode u sustavu osiguravanja i snabdijevanja vodom, koje se javljaju kao ograničenje razvoja, pad proizvodnje, pojave hidričkih oboljenja, epidemija i sl.

U biljnoj proizvodnji suša kao prirodna nepogoda javlja se kada nastane deficit vlage u vrijeme pripreme za sjetvu, odnosno, u određenim fazama vegetacijskog ciklusa biljke. Zahtjevi biljke definiraju pojam suše i nije rijedak slučaj da hidrološki bezvodni period uzrokuje i pojavu suše kao prirodne nesreće.

Zavisno od klimatskih osobina podneblja, plodoreda (jedna, dvije ili više kultura godišnje) suša se može javiti u različitom godišnjem dobu i različitim intenzitetom. Nije svejedno uništava li suša čitavu sjetvu ili samo smanjuje prinos.

Zbog toga, u ovom podneblju period kada se može pojaviti suša traje 5–6 mjeseci godišnje, a u kraškim poljima 3 mjeseca. Ukupan deficit vlage zavisi od klime i kultura i kreće se u prosjeku od 3 - 6.000 m/ha godišnje, a u sjevernom dijelu od 1.500 - 4.000 m/ha godišnje.

Za ovo podneblje značajna je meteorološka suša kada posebno u ljetno vrijeme padne znatno manja količina padalina u odnosu na normalnu vrijednost, kao i hidrološka suša kada u vodenim akumulacijama, rijekama i jezerima pada razina vode, što pogađa ne samo industriju nego i poljoprivredu.

Intenzitet suše se najčešće procjenjuje prema smanjenju prinosa pod uvjetom da na to nisu utjecali drugi štetni faktori, ako je prinos smanjen od 20% riječ je o slaboj suši, od 20% do 50% srednjoj suši, a preko 50% jakoj suši.

Vruća ljeta i dugotrajne suše su redovna pojava na području Grada Mostara. Navedene činjenice su razlog nastanka požara manjeg i većeg intenziteta. Kao posljedice nastaju velike materijalne štete.

1.3.3. Zaključci

- Kako bi se prevenirale opasnosti od nastanka i štete od suše, velikih razmjera koje mogu ugroziti ljude i materijalna dobra, treba osigurati smanjenje gubitaka u vodovodnim sustavima, rekonstrukcijom i bržim protokom kroz sustav.
- Planskim aktivnostima osigurati dovoljne količine vode za navodnjavanje obradivih površina, čime bi bili stvoreni uvjeti za intenzivnu poljoprivrednu proizvodnju.
- Vršiti prihvat i kaptažu velikih voda, kada ih ima i stavljanje na raspolaganje u uvjetima potrebe, putem izgradnje umjetnih akumulacija čime se pored proizvodnje električne energije stvaraju i uvjeti za razvoj turizma, vrši zaštita od poplava nizvodnog područja, osigurava voda za navodnjavanje.
- Štititi i razvijati postojeća izvorišta i pronalaziti nova, radi osiguranja dodatnih količina vode u ugroženim područjima.
- Planirati i osigurati transport vode cisternama za saniranje potreba najugroženijih potrošača, za što je potrebno sustavno nabavljati i čuvati dovoljan broj transportnih sredstava.
- Planirati i osigurati transport vode cisternama za saniranje potreba najugroženijih potrošača, za što je potrebno sustavno nabavljati i čuvati dovoljan broj transportnih sredstava za te namjene, a posebno Profesionalnoj vatrogasnoj postrojbi.
- Potrebno je osigurati rezervne količine vode, izgradnjom ili postavljanjem spremnika za vodu i dr. za efikasnu zaštitu od požara (posebno na otvorenom prostoru).
- Istraživati osjetljivost pojedinih privrednih aktivnosti na klimatske promjene.
- Napraviti planove (karte) sa ucrtanim prirodnim izvorima vode, koji ne presušuju, te se mogu koristiti za gašenje kako šumskih požara, tako i drugih objekata.

1.4. VISOKI SNIJEG I SNJEŽNI NANOSI

Obilne snježne padaline, visok snježni pokrivač i veliki snježni nanosi mogu predstavljati ozbiljne poteškoće za normalno odvijanje svakodnevnih aktivnosti. Snježni pokrivač na zemlji važan je za mnoge privredne grane. Poljoprivrednicima snježni pokrivač služi kao zaštitnik ozimih usjeva od zimskog mraza, a osim toga, od njega se dobiva i zaliha vode u tlu koja osigurava biljke sa vodom, posebno u suhim proljetnim mjesecima.

Visina, gustoća i trajanje snježnog pokrivača interesira i hidro tehničare, zbog porasta rijeka pri proljetnom topljenju snijega, kao i pri izradi akumulacijskih bazena, bilo da se koriste za navodnjavanje, bilo za proizvodnju energije.

Snježni pokrivač može donijeti dosta nevolja i elektroprivredi, prije svega, zbog opterećenja dalekovoda, posebno u situacijama kada pada jako vlažan snijeg koji se zamrzava na dalekovodima i optereti ga do te mjere da može doći do kidanja.

Snježni pokrivač ima veliki značaj za promet (lokalni, regionalni i magistralni putovi) jer ne samo da ga otežava, nego ga u potpunosti i onemogućava. Visoki snježni pokrivač stvara ozbiljne probleme u odvijanju prometa u gradovima, prigradskim i seoskim naseljima, te ugrožava normalno odvijanje života i rada u navedenim područjima što se ogleda u otežanom opskrbljivanju stanovništva životnim namirnicama, otežanom pristupu školskim, zdravstvenim, poslovnim, privrednim i raznim javnim objektima. U takvim situacijama često dolazi do kvarova na električnim, PTT, vodovodnim i drugim infrastrukturnim objektima, što dovodi do čestih prekida u opskrbljivanju stanovništva električnom energijom, vodom kao i do prekida PTT veza.

Za Grad Mostar nije karakteristična i česta pojava snijega, međutim i ovo područje može biti ugroženo snijegom i snježnim nanosima kao što je bio zadnji slučaj iz 2012. godine kada je visina snijega iznosila 85 cm, a 23 dana su bila sa snježnim pokrivačem. Za period od 2013. godine pa sve do 2021. bio je samo jedan dan sa snježnim pokrivačem ³ 1 mm.

Uspoređujući višegodišnji niz 1961. – 1990. sa nizom 2000. – 2010. godina, primjetan je trend opadanja broja dana sa pojavom snijega kao i maksimalne visine snježnog pokrivača.

1.4.1. Zaključci

- Za zadatke spašavanja nastradalih u snježnim nanosima i lavinama potrebno je, da se formiraju, osposobe i tehnički opreme odgovarajuće službe za zaštitu i spašavanje u udrugama građana (planinarska društva, Gorska služba spašavanja, speleolozi i sl.).
- U slučajevima kada snage i sredstva civilnih struktura nisu dovoljne u izvršavanju zadataka zaštite i spašavanja te pružanju podrške u akcijama zaštite i spašavanja, potrebno je tražiti angažiranje OS BiH, u skladu sa Zakonom o obrani Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH“, broj 88/05) i Uredba za međuresornu koordinaciju prilikom primanja, upućivanja i tranzita međunarodne pomoći u zaštiti i spašavanju („Službeni glasnik BiH“, 77/13).
- S ciljem poduzimanja organiziranih i efikasnih mjera zaštite i spašavanja važne aktivnosti u ovom području su nadgledanje i proučavanje rizika od snježnih nanosa i lavina, što podrazumijeva obilazak i opservaciju, a potom obavještanje javnosti.

1.5. TUČA (grad, led)

Tuča predstavlja atmosfersku padalinu u čvrstom stanju (led) promjera 5 mm ili više koji svojim udarom izaziva velika oštećenja ili uništenja poljoprivrednih i šumskih kultura, a može prouzročiti štete i na drugim objektima (građevinskim i dr.).

Grmljavinske nepogode, bučno praćene jakim olujnim vjetrom, odnosno jakim padalinama s tučom i bez nje, uzrokuju probleme u prometu, štete na zgradama i u poljoprivredi. U planinskim područjima izazivaju jake bujice, poplave na manjim rijekama i klizišta na mekanu tlu. U kontinentalnom dijelu zemlje tuča se uglavnom javlja od travnja do listopada kada je i najopasnija za poljoprivredne kulture, kada se one nalaze u punoj vegetaciji i veoma su osjetljive na djelovanje te pojave.

Područje Mostara pripada regiji (od Sarajeva - dolinom Neretve - do ušća u Jadransko more) koja u F BiH ima najveći broj dana (tri) s tučom godišnje. Prosječne godišnje štete od tuče u BiH iznose 30 miliona KM i naročito se odnose na primarnu poljoprivrednu proizvodnju.

Na ovim prostorima ne postoji organizirana služba za zaštitu od tuče. Sustav zaštite od tuče ne otklanja tuču-led kao pojavu, već smanjuje štete. To znači da u izuzetnim i složenim vremenskim situacijama, kada su tučonosni procesi jakog intenziteta, može i pored djelovanja zaštite od leda doći do padanja leda i nastanka šteta.

Važne aktivnosti u ovom području su praćenje gradonosnih oblaka i proučavanje rizika od tuče (grada, leda), te obavještavanje javnosti, kako bi se mogle poduzeti efikasne i organizirane mjere zaštite u slučaju nastanka nepogode.

1.5.1. Zaključci

- U skladu s odredbama Zakona o zaštiti i spašavanju i provedbenim propisima koji reguliraju ovu oblast, ustanoviti službu za protugradnu zaštitu.
- U slučaju pojave gradonosnih oblaka bitno je imati specijaliziranu službu prognoze, rane najave i praćenja oblaka nevremena, kako bi se na vrijeme reagiralo žurnim mjerama zaštite.
- Nužno je razviti sustav radarskog praćenja olujnih oblaka, te unaprijediti prognostičke modele, koji će na vrijeme prognozirati nestabilnost atmosfere i prostor na kojem će se ona javiti. Kao nastavak razvoja sustava praćenja i prognoze dolazi se do nowcastinga, vrlo kratkoročne prognoze do 3 sata unaprijed, koja ako je prikladna može znatno unaprijediti cijeli sustav zaštite.

1.6. OLUJA I MRAZ

Grmljavinske nepogode, bučno praćene jakim olujnim vjetrom, odnosno jakim padalinama, s tučom (gradom) i bez nje, mogu prouzrokovati probleme u prometu, štete na zgradama i u poljoprivredi. U planinskim područjima mogu prouzročiti jake bujice, poplave na manjim rijekama i klizišta na mekanom dijelu.

Olujom se smatra vjetar brzine 17,2 m/sec, odnosno 82 km/sat (jačine 8° po Boforovoj skali ili više), koji lomi grane i stabla, valja i lomi usjeve, otreša plodove voća i nanosi štetu dobro održanim građevinskim objektima koje se najčešće javljaju u razdoblju od travnja do listopada, a rjeđe u zimskom dijelu godine.

Mraz, slana i inje nastaju pri temperaturi zraka nižoj od 0°C. Tada se stvaraju ledeni kristali koji se u različitim vidovima hvataju i slažu na vodoravnim i uspravnim površinama. Na stranama okrenutim sjeveru led može stvoriti vrlo debele nakupine.

Mraz, slana i inje mogu prouzročiti znatne štete na poljoprivrednim kulturama i građevinskim objektima.

Područje grada Mostara je dana 23. i 24. veljače 2019. godine, zadesila meteorološka nepogoda olujni vjetar, koji je u mahove pokazivao i orkansku snagu. Vjetar je bio takve snage da je prouzročio određene štete na imovini građana. Za vrijeme prirodne nesreće izazvane olujnim vjetrom, prema izvješćima Povjerenstva za procjenu štete, ukupno je bilo 15 povrijeđenih osoba od kojih je jedno sa težim posljedicama. Ukupno procijenjeni iznos šteta nastalih uslijed djelovanja olujnog vjetra je 2.043.096,22 KM.

1.6.1. Zaključci

- Izvršiti sanaciju i zaštitu ruševnih i oštećenih objekata od udara olujnih vjetrova, kako bi se otklonila opasnost od istih po stanovništvo i materijalna dobra na području Mostara.
- Unaprijediti hidrometeorološki informacijski sustav i razviti sustav rane najave i prognoze atmosferskih nesreća i pojave klimatskih ekstrema u cilju zaštite od prirodnih i drugih tehnoloških katastrofa i industrijskih nesreća.
- Istraživati osjetljivost pojedinih privrednih aktivnosti na klimatske promjene.

1.7. MASOVNE POJAVE LJUDSKIH, ŽIVOTINJSKIH I BILJNIH BOLESTI

Epidemijom zarazne bolesti smatra se porast oboljenja od zarazne bolesti, neuobičajen po broju slučajeva, vremenu, mjestu i zahvaćenom stanovništvu, kao i neuobičajeno povećanje broja oboljenja sa komplikacijama ili smrtnim ishodom.

Epidemijom zarazne bolesti smatra se pojava dva ili više međusobno povezanih oboljenja od zaraznih bolesti, koja se nikada ili više godina nije pojavljivala na jednom području, kao i pojava većeg broja oboljenja, čiji je uzročnik nepoznat, a prati ih febrilno (stanje povišene tjelesne temperature) stanje.

Zaraženim područjem smatra se područje na kojem postoji jedan ili više izvora zaraze i na kojemu postoje uvjeti za širenje zaraze.

Ugroženim područjem smatra se područje na koje se može prenijeti zarazna bolest sa zaraženog područja i na kome postoje uvjeti za širenje zaraze.

Zaštita od zaraznih bolesti obavezno se provodi općim i posebnim mjerama.

Opće mjere za zaštitu od zaraznih bolesti:

1. osiguranje higijenski ispravne vode za piće, kao i sanitarna zaštita izvorišta, objekata i uređaja koji služe za snabdijevanje vodom za piće;
2. osiguranje zdravstvene ispravnosti životnih namirnica i sanitarno-tehničkih i higijenskih uvjeta za njihovu proizvodnju i promet;
3. uklanjanje otpadnih voda i drugih otpadnih materija na način i pod uvjetima kojima se osigurava zaštita od zagađivanja voda i zemljišta, kao i održavanje glodara i insekata na biološki prihvatljivom minimumu;
4. održavanje sanitarno-tehničkih i higijenskih uvjeta u javnim zgradama, sredstvima javnog saobraćaja i na javnim mjestima;
5. vršenje obvezne (preventivne) dezinfekcije, dezinsekcije i deratizacije u:
 - objektima za snabdijevanje vodom za piće
 - objektima za proizvodnju i promet namirnica i predmeta opće upotrebe, te sirovina za njihovu proizvodnju odnosno prijevoznim sredstvima namijenjenim za njihov prijevoz,
 - objektima odnosno prostorima za uklanjanje otpadnih voda i drugih otpadnih materija,
 - objektima zdravstvenih ustanova i nosioca privatne prakse,
 - odgojno-obrazovnim objektima,
 - objektima i sredstvima javnog prometa,
 - stambenim objektima i dvorištima,
 - ostalim objektima privrednih društava (radnim prostorijama, na radnim površinama, sredstvima rada i dr.), drugih pravnih osoba kao i fizičkih osoba - obrtnika

Posebne mjere za sprečavanje i suzbijanje zaraznih bolesti su:

- predstavljanje i zdravstveno obrazovanje o prevenciji zaraznih bolesti;
- rano otkrivanje izvora zaraze i puteva prenošenja zaraze;
- laboratorijska izolacija i identifikacija uzročnika;

- prijavljivanje;
- prijevoz, izolacija, hospitalizacija i liječenje oboljelih osoba;
- dezinfekcija, dezinfekcija i deratizacija;
- zdravstveni nadzor nad kliconošama, zaposlenicima i drugim licima;
- imunizacija, imunoprofilaksa i hemoprofilaksa;
- karantena, kućna izolacija i zdravstveni nadzor

Navedene opće i posebne mjere za zaštitu od zaraznih bolesti, provode sukladno s svojim planovima pravne osobe, čija je redovna djelatnost zdravstvena zaštita stanovništva.

U slučaju većih epidemija kao i u slučaju prirodnih i drugih nesreća (poplave, potres, požar) koje mogu dovesti do epidemije, ovlaštena gradska tijela moraju mobilizirati zdravstvene radnike, ali i druge građane, osigurati odgovarajuće rezerve krvi i krvne plazme, te ostalih potrebnih lijekova i sanitetskog materijala.

U ovim slučajevima uključuju se nevladine strukture, kao što su: Crveni križ Grada Mostara, Crveni križ Županije i Federacije BiH i druge humanitarne organizacije u suradnji sa Stožerom civilne zaštite Grada Mostara.

1.7.1. Epidemije - zarazne bolesti ljudi

Za nastanak neke epidemije postoji uvijek više uvjeta kao na primjer: loše opće higijenske prilike (stanovanje, neprimjerena ishrana, neprimjereno snabdjevanje vodom, dispozicija otpadnih materijala), zatim neplanirane migracije stanovništva, a posebno prirodne i druge nesreće (poplave, potresi, vanredna i ratna stanja). U svim nabrojanim situacijama dolazi do poremećaja stanja i izgleda ekološke sredine, a naročito zagađenja vode za piće, poremećaja distribucije otpadnih materija, deficitarne ishrane i nehigijenskih uvjeta stanovanja.

Prema epidemiološkim procjenama, za vrijeme trajanja prirodnih i drugih nesreća, epidemije zaraznih bolesti mogu se javiti i deset puta češće nego za vrijeme normalnih prilika.

Obvezu u sprečavanju i suzbijanju zaraznih bolesti imaju Federalno ministarstvo zdravstva, Federalno ministarstvo rada i socijalne politike, odgovarajuća županijska ministarstva, zavodi za zdravstvenu zaštitu Federacije BiH i županije, nadležne službe i tijela Grada Mostara, zdravstvene i druge ustanove na području Mostara..

Zarazne bolesti, za čije se sprečavanje i suzbijanje poduzimaju posebne mjere zaštite, su: tuberkuloza, bjesnilo, Bril Cincerova bolest, bruceloza, crni prišt, crvenka, dječja paraliza, difterija, dizenterija, ehinokokoza, gonoreja, gripa, guba, infektivna mononukleoza, kolera, kuga, legionarska bolest, leptospiroza, malarija, male boginje, meningokokni meningitis, ovčje boginje, pjegavac, povratna groznica, Q groznica, salmoneloza, sifilis, streptokokna upala ždrijela, šarlah, šuga, tetanus, trbušni tifus, trihinoza, tularemija, veliki kašalj, hepatitis, virusne hemoragične groznice, virusni meningitis, zarazna trovanja hranom izazvana bakterijom, zarazna zapaljenja mozga, zaušnjaci, žuta groznica, boreliozna, klamidijaza, lajmanijaza, sindrom stečenog nedostatka imuniteta (AIDS).

Epidemiološka situacija na području Grada, Županije pa i FBiH nije dostigla povoljne prijeratne trendove. Među zaraznim bolestima najčešće se registruju respiratorna, crijevna i parazitska oboljenja. Otežani socio-ekonomski uvjeti utiču na visoku i ujednačenu incidencu plućne tuberkuloze, a virusni hepatitis B i C predstavljaju sve veći javno-zdravstveni problem.

Pojavi epidemija zaraznih bolesti pogoduje niz faktora od kojih su najvažniji sljedeći:

- Na području Mostara postoje ozbiljni problemi u oblasti snabdjevanja vodom za piće, tj. nizak vodostaj rijeka u ljetnom periodu, povećane koncentracije krutog otpada, fekalija i sl. uzrokuje mikrobiološku zagađenost rijeka i vodotoka, zbog čega u vodu mogu prodrijeti uzročnici

Grada Mostara

crijevnih zaraznih bolesti koji mogu uzrokovati epidemije zarazne žutice, enterokolitisa, trbušnog tifusa i sl.;

- odlagališta otpada;
- u oblasti životnih namirnica prisutan je intenzivan uvoz hrane, stanovništvo se sve više kolektivno hrani, a u porastu je i potrošnja gotovih i polugotovih oblika hrane, što povećava rizik od ugrožavanja zdravstvene ispravnosti hrane u procesu proizvodnje, prerade i distribucije, postoji opasnost od pojave masovnih trovanja hranom;
- intenzivan razvoj prometa, trgovine i turizma, povećava rizike od unošenja novih sojeva uzročnika gripe i širenja ove bolesti u epidemijskom obliku;
- prirodna žarišta zaraznih bolesti životinja također predstavljaju potencijalnu opasnost od pojave i širenja epidemija zaraznih bolesti kod ljudi, a rijetko može doći i do smrtnog ishoda, na primjer hemoragična groznica s bubrežnim sindromom (mišja groznica);
- većina prirodnih i drugih nesreća (potresi, poplave, suše i sl.), u pravilu dovode do narušavanja higijenskih uvjeta života stanovništva, što povećava mogućnost pojava i širenja velikog broja bolesti u epidemijskom obliku.

1.7.1.1. Rizici i uzroci koji mogu dovesti do nastanka i razvoja zaraznih bolesti

Rizici i uzroci koji mogu dovesti do nastanka i razvoja zaraznih bolesti na području Grada su višestruki, a odnose se na:

a) Higijensko-zdravstvena kultura stanovništva je različitih razina. Mada do sada nisu rađena nikakva ozbiljna istraživanja u ovoj oblasti može se, prema rezultatima nekih studija konstatirati, da se stanje iz godine u godinu popravlja. Ipak još uvijek postoje vrlo velike razlike među stanovništvom ruralnog i urbanog porijekla, tako da bi u slučaju neke nesreće sela predstavljala potencijalno veći rizik za nastanak i širenje oboljenja.

b) Na području Grada a i Županije, u proteklom razdoblju su evidentirane različita virusna oboljenja. U periodu od 01.03. do 31.03.2021. godine na područje H-N županije registrirano je ukupno 5036 oboljelih od zaraznih i parazitarnih bolesti:

Pet vodećih bolesti u 2020 (ožujak)		Pet vodećih bolesti u 2021 (ožujak)	
Influenza	784	SARS-CoV-19	4953
ARI	772	Varicellae	37
Varicellae	66	Herpes zoster	12
SARS-CoV-19	63	Enterocolitis acuta	12
Angina strepto.	18	Angina strepto.	10

KRETANJE ZARAZNIH OBOLJENJA NA PODRUČJU GRADA MOSTARA U PERIODU OD 01.03. DO 31.03.2021 GODINE

Oboljenje	siječanj	veljača	ožujak
SARS-CoV-19	959	428	3339
Varicellae	5	19	28
Herpes zoster	8	5	12
Enterocolitis acuta	1	3	8
Angina streptococcica	7	2	9
Mononucleosis infect.	1	3	4
TBC	-	-	2
Sepsis	4	1	1
Influenza / ILI	-	4	-
Scabies	-	2	-
Parotitis epidemica	1	-	-
Ukupno :	986	467	3403

BILTEN O KRETANJU ZARAZNIH BOLESTI Mostar , 02.04.2021 godine

Sa područja Grada Mostara evidentirano je 18 letalnih ishoda za 1. mjesec ishoda sa dijagnozom SARS-CoV-19. Evidentiran je jedan letalan ishod sa dijagnozom-SARS-CoV-19 u 2. Mjesecu i 25 letalnih ishoda za 3. Mjesec.

c)U strukturi oboljenja od zaraznih bolesti, osim infekcija dišnog sustava, među vodećim su crijevne zarazne bolesti, zoonoze (samoneloze), dok postoji realna opasnost od izbijanja drugih prirodno-žarišnih zoonoza (bruceloza, Q vrućica, bjesnoća, leptospiroza i dr).

d)Moguća ograničenja u takvim uvjetima:

- Mogućnost bolničkih i drugih kapaciteta da brzo reagiraju i adaptiraju svoje prioritete na iznenadni, novi tip prijetnje,
- Dostupnost (ekipiranost) laboratorijskih službi za druge slučajeve (npr. Bioterroristička prijetnja),
- Sustav informiranja i odlučivanja (općinska, Županijska, federalna razina-koordinacija službi u uvjetima decentraliziranog sustava, nedefinirane legislative-moguća konfuzija),
- Spremnost za preporuku žurnih mjera koje bi se odmah implementirale,
- Sustav prijavljivanja - zakonska obveza,
- Mikrobiološke dijagnostičke procedure (posebno kod epidemiološke prijetnje)
- zdravstveno zbrinjavanje,
- Informacije, odnosi s medijima,
- Edukacija, trening.

e) Problem vodoopskrbe je još uvijek izražen u ovoj Županiji, mada se iz dana u dan radi na njegovome poboljšanju. Prema procjenama oko 70% stanovništva se opskrbljuje iz središnjeg sustava. Međutim, većina vodovoda nema zakonski propisane vodo-zaštitne zone, što može predstavljati potencijalni rizik. Iako je moguća kontaminacija svih vodoopskrbnih objekata, od posebnog je značaja centralizirana vodoopskrba zbog velikog broja korisnika. Dodatni problem predstavlja nedovoljna i neredovna kontrola zdravstvene ispravnosti vode.

S obzirom da se na svakom području Županije može pojaviti epidemija širih razmjera, donose se i temeljne smjernice javno zdravstvenih procjena i pripravnosti kod potencijalne opasnosti za civilno stanovništvo.

Cilj procjene rizika je ustanoviti postoji li rizik i u kojoj mjeri, kako bi se, ukoliko je potrebno planirale (propisale) mjere koje bi taj rizik smanjile ili eliminirale.

Pri tome je važna inicijalna pripremljenost (uključivo planiranje-selektiranje agensa koji predstavljaju najveću prijetnju), jačanje nadzora i epidemioloških mjera, brze dijagnoze, jačanje komunikacija, medicinskih i terapijskih mjera i dr.

Pri tom se kao osnovni kriteriji koriste:

- Javno zdravstveni «udar» na stanovništvo-obolijevanje, povrjeđivanje, umiranje,
- Epidemijski potencijal agensa i veličina izložene populacije,
- Javna percepcija.

Proces procjene rizika treba sadržavati sljedeće elemente:

- Identifikacija opasnosti (tj. štetnost po zdravlje),
- Odnos izloženosti, tj. da li će izloženost agensu dovesti do oštećenja zdravlja,
- Odrediti izloženost (što nam treba dati odgovor na pitanja gdje se agens, kontaminant, nalazi, koliko je osoba izloženo, postoje li rizične skupine, veličina i trajanje izloženosti i dr.).

Potrebni podaci se dobiju iz podataka nadgledanja i praćenja okolišnih rizika (insuficijentan, nekoordiniran, nema jedinstvene baze podataka i sl.), zdravstveno-mortalitetne statistike (nekompletna-nepouzdana) survey-a istraživanja (rade se sporadično, nekoordinirano) i dr.

1.7.1.2. Preventivne mjere kod epidemija širih razmjera

Pri pojavi epidemija širih razmjera provode se zakonski predviđene mjere, a koje zavise od vrste uzročnika, odnosno od vrste oboljenja. U svim slučajevima se nastoji utvrditi točan uzrok oboljenja. U tom slučaju kada to oboljenje zahtjeva vrši se izolacija oboljelih osoba. Nekada je obvezna hospitalizacija, a u nekim slučajevima kućna izolacija (kao što je bio slučaj sa pandemijom SARS-CoV-19).

Pri epidemiji nekih oboljenja (npr. morbili, rubeola, paratitisa), preporučuje se provođenje vakcinacije nevakciniranih osoba. Ako se radi o epidemiji crijevnih zaraznih oboljenja, koja jenastala nakon uzimanja kontaminirane hrane izdaje se zabrana rada objektu u kome se konzumirala ta hrana.

Ovu mjeru na prijedlog nadležnog epidemiologa izriču sanitarni inspektori. Također, moguće je da se pojedine osobe udalje sa radnih mjesta. U nekim slučajevima, ako se radi o zoonozama, izdaje se zabrana korištenja nekih proizvoda npr. mesa, mlijeka i njihovih prerađevina.

Higijensko-epidemiološke službe su obavezne unutar privatne društvene zaštite provoditi zakonski propisane poslove primarne razine, odnosno za područje općine/grada.

Poduzimanje preventivnih mjera s ciljem sprječavanja nastanka zaraznih oboljenja, odnosno prevencije epidemija, provodi se po nekoliko temeljnih principa. Jedan od veoma bitnih je podizanje higijensko-sanitarnih uvjeta življenja, odnosno sanacija okoline što je posao šire društvene zajednice.

Sektor zdravstva je zadužen za provedbu obveznih, zakonom predviđenih imunizacija.

Zavod za javno zdravstvo preuzima i skladišti vakcinu za područje Županije, te je sukladno s potrebama distribuirati u cjepne centre. Zavod za javno zdravstvo nadzire cjelokupan program provođenja imunizacije od planiranja do evakuacije. Za obvezne vakcine ovaj posao se obavlja rutinski.

Fakultativna imunizacija se za pojedine kategorije stanovništva provodi u Zavodima za javno zdravstvo. U slučaju eventualne nesreće moguće je ukazivanje na potrebe za vakcinu protiv trbušnog tifusa koju bi trebalo nabaviti.

Kontrola vodnih objekata i prehrambenih artikala se provodi u Zavodu za javno zdravstvo, ali je dinamika uzimanja uzoraka, kao i njihov broj ispod zakonskog minimuma. Potrebno je u narednom razdoblju pojačati nadzor.

Poslove dezinfekcije, dezinfekcije i deratizacije provode higijensko-epidemiološke službe domova zdravlja, a po potrebi i služba za epidemiologiju Županijskog zavoda za javno zdravstvo.

Stanje zdravlja stanovništva Županije, u neposrednoj je i uzajamnoj ovisnosti od društveno političkih odnosa, ekonomskih mogućnosti, socioekonomski, higijensko-epidemioloških prilika, razine opće zdravstvene kulture, organiziranosti i zastupljenosti zdravstvene i socijalne zaštite i dr.

Uopće, zdravstveno stanje stanovništva pokazuje sve odlike nestabilnih pokreta koje prate: demografske promjene (pad nataliteta, porast udjela starije populacije, migracije), sve veće koncentriranje stanovništva u urbanoj sredini-mada se gotovo gubi granica urbano-ruralno (na štetu urbanog), porast psihosocijalne patologije (ovisnost, porast spolno prenosivih bolesti), onečišćenje okoliša (neriješena dispozicija otpadnih tvari, nekontrolirana uporaba pesticida), problem vodoopskrbe - «prirodno» rizična vodoopskrba (kraško-porozni teren, stihijska gradnja- kolaps infrastrukture, preopterećenost prometa, nesreće, buka...).

1.7.1.3. Zaključci

U slučaju većih epidemija kao i u slučaju prirodnih i drugih nesreća (poplave, potres, požar) koje mogu dovesti do epidemije, ovlaštena tijela moraju mobilizirati zdravstvene radnike, ali i druge građane, osigurati odgovarajuće količine potrebnih lijekova, vakcina i antiviralnih lijekova, sanitetskog materijala, sredstava za dezinfekciju, dezinfekciju i deratizaciju, kao i krvnih pripravaka plazme. Pored toga potrebno je:

- jačanje i održavanje kapaciteta za rano otkrivanje, procjenu, prijavljivanje i izvještavanje događaja, brz javno-zdravstveni odgovor i koordinacija svih relevantnih zdravstvenih ustanova i poduzimanje preventivnih mjera kako bi se spriječilo širenje i smanjio teret bolesti (higijensko-sanitarne mjere, cijepljenje, terapija);
- edukacija zdravstvenih radnika za krizne situacije (planiranje, alokacija resursa) i edukacija stanovništva o prevenciji zaraznih bolesti;
- unaprijediti i ubrzati procedure nabave vakcina i antiviralnih lijekova;
- unaprijediti komunikaciju sa medijima i stanovništvom;
- jačati i održavati osnovne kapacitete za odgovor na javno-zdravstvene rizike (jačanje bolničkih kapaciteta, edukacija zdravstvenih radnika, jačanje laboratorijske dijagnostike);
- izraditi detaljan Plan za zaštitu od zaraznih bolesti (planiranje resursa), s precizno razrađenom organizacijom medicinske službe (osoblje, oprema, prostorije, transport oboljelih, obuka i trening odgovornog medicinskog osoblja);
- s obzirom na način prijenosa i putove širenja bolesti, sačiniti planove za suzbijanje zaraznih bolesti koji bi trebali biti prilagođeni i grupama zaraznih bolesti;
- razraditi komunikaciju i koordinaciju javno-zdravstvenog sektora sa civilnom zaštitom, policijom i vojskom (uključujući medije);
- izraditi plan za krizne situacije u slučaju pojave javno-zdravstvenog problema, koji bi obuhvatio procjenu i zbrinjavanje oboljelih, (npr. izolacija, liječenje, ostale vrste podrške) dezinfekciju, dekontaminaciju, deratizaciju, dezinsekciju.

1.7.2. EPIZOOTIJE - zarazne bolesti životinja

Zaštitom i spašavanjem životinja i namirnica životinjskog podrijetla, preventivno se trebaju baviti pravne osobe i individualni proizvođači koji se bave uzgojem i čuvanjem životinja i namirnica životinjskog podrijetla. Kao svoju redovnu djelatnost, veterinarska stanica treba činiti temeljnu snagu za organizaciju provođenja ove mjere zaštite, a sukladno s propisanom legislativom koja je na snazi.⁵

1.7.2.1. Osnovni tipovi opasnosti

- a) pojava zaraznih bolesti s liste A prema kodeksu O.I.E. (Ured za zarazne bolesti u Parizu);
- b) pojava zaraznih bolesti s liste B i C prema kodeksu O.I.E.;
- c) unos štetnih agensa s namirnicama životinjskog podrijetla koji mogu dovesti do masovnog obolijevanja ljudi:
 - živi agensi: mikroorganizmi, paraziti, plijesni,
 - teški metali (živa, olovo, kadmij i dr.),
 - ugljeno-klorni pesticidi i druge kemikalije,
 - rezidue antibiotika, hormona, anabolika i sl.,
 - rezidue radionuklida.
- d) Ishrana životinja hranjivima koja sadrže štetne agense.

Najčešći uzroci i pojave zaraznih bolesti su:

- oslabljena kontrola tijekom uvoza životinja, njihovih proizvoda kao i stočne hrane,
- slabo materijalno stanje i nepoštivanje osnovnih zoosanitarnih mjera prilikom uzgoja životinja, transporta životinja, proizvoda životinjskog podrijetla i stočne hrane,
- nedovoljan broj uposlenih u inspeksijskim službama, što uzrokuje slabiju kontrolu u unutarnjem prometu, posljedica čega može biti širenje zaraznih oboljenja,
- nepostojanje veterinarskog instituta u Bosni i Hercegovini, a samim tim i u Federaciji Bosne i Hercegovine i rad veterinarskih laboratorija koje još uvijek nisu akreditirane,
- pojava zaraznih oboljenja može biti posljedica namjernog unošenja faktora oboljenja,
- svijest ljudi, posebno u ruralnim područjima, ljudi nemaju znanje o posljedicama zaraznih bolesti.

1.7.2.2. Opće i posebne mjere zaštite životinja

Mjere zaštite su preventivne i neposredne mjere s ciljem sprečavanja ili umanjivanja posljedica na životinje i namirnice životinjskog podrijetla. Veterinarska služba je organizirana na cijelom području Grada Mostara i njena svrha je zdravstvena zaštita životinja, zaštita zdravlja ljudi, provođenje profilakse i dijagnostike, asanacija terena i uklanjanje leševa, provođenje mjera dezinfekcije, dezinsekcije i deratizacije i drugo.

Opće mjere zaštite životinja:

- preko nadležnih graničnih tijela i inspekcija, prilikom uvoza hrane, životinja, njihovih proizvoda kao i stočne hrane, osigurati kvalitetnu kontrolu;
- osigurati higijenski ispravnu vodu za napajanje životinja, kao i sanitarnu zaštitu izvorišta;
- ojačati inspeksijske službe radi sprječavanja prometa roba životinjskog podrijetla u unutrašnjem prometu koje ne zadovoljavaju higijensko-epidemiološke mjere;
- uklanjanje otpadnih voda i drugih otpadnih materija na način i pod uvjetima kojima se osigurava zaštita od onečišćenja (vode i tla (okoliš));
- osiguravanje zoohigijenskih i drugih veterinarsko-zdravstvenih uvjeta uzgoja i korištenja životinja i očuvanja zdravlja i pravilne prehrane, njege i držanja životinja i kroz edukativne procese koje trebaju provoditi nadležna tijela u Županiji i Gradu;
- u suradnji s veterinarskim i drugim institucijama osigurati vršenje preventivne dezinfekcije, dezinsekcije i deratizacije;
- osiguravanje dovoljne količine imunoloških sredstava;
- omogućiti institucijama koje se bave edukacijom (visokoškolske ustanove) i druge institucije koje se bave ispitivanjem hrane da sukladno s važećim propisima i direktivama EU dobiju odgovarajuće akreditacije, odnosno da budu akreditirani za vršenje ispitivanja hrane od strane EU.

Posebne mjere zaštite životinja

- provođenje mjera na ranom otkrivanju i sprječavanju pojave zaraznih, parazitskih i drugih oboljenja;
- liječenje oboljelih životinja;
- laboratorijsko ispitivanje faktora zaraznih bolesti odnosno epidemija zaraznih bolesti, laboratorijska pretraga vode, namirnica životinjskog podrijetla, laboratorijska pretraga sirovih koža na bedrenicu;
- dezinfekcija, dezinsekcija i deratizacija, te radijacijska dekontaminacija životinja, proizvoda životinjskog podrijetla, tla, objekata, opreme;
- zaštitna cijepljenja;
- kontrolu kretanja životinja te ograničavanje ili zabrana uvoza i prijevoza životinja i proizvoda životinjskog podrijetla.

1.7.2.3. Mjere profilakse u suzbijanju karantenskih i zaraznih bolesti kod njihove pojave ili prirodne nesreće

Zatvaranje zaraženog dvorišta zabrana svakog kretanja svih papkara i drugih životinja, sprječavanje ljudima ulaska u zaraženo dvorište, a izlazak samo uz odobrenje veterinarskog inspektora. Zatvorenost dvorišta traje sve do završene dezinfekcije ili prestanka epidemije.

Ubijanje i neškodljivo uklanjanje sve stoke oboljele od bolesti za koje je to predviđeno zakonom, a također i sumnjive na oboljenje, kao i sve stoke prijemčive na oboljenje, koja se zatekla u istom dvorištu ili u zaraženom području. Obim i vrsta mjera za svaku pojedinu bolest određuje stožer za suzbijanje bolesti, a sukladno s zakonom i pravilnicima za određenu bolest.

U zaraženom području:

- Klinički se pregledaju sve prijemčive životinje radi utvrđivanja raširenosti zaraze,
- Vakciniraju se sve klinički zdrave životinje i drže pod stalnom kontrolom,
- Preživači i svinje zatvore se u štale,
- Zabranjuje se svaki promet preko zaraženog područja,
- Ograničava se kretanje ljudi,
- Pri izlasku iz zaraženog područja prometna sredstva moraju proći kroz dezinfekcionu barijeru,
- Zabranjuje se svako okupljanje stoke (sajmovi, izložbe, smotre itd.),
- Po potrebi se obustavlja rad klaonica,

U ugroženom području:

- Zabranjuje se svako nakupljanje stoke,
- Zabranjuje se promet papkara, mesa i drugih namirnica kojima se zaraza može prenijeti,
- Životinje mogu izaći iz zaraženog dvorišta jedino na klanje,
- Vakciniraju se svi preživači i svinje ako ih drže privredna društva, a svinje se u seoskom uzgoju cijepe, zavisno od epizootiološke situacije, zabranjuje se prirodni pripust i ograničava umjetno osjemenjivanje,

Mesne prerađevine i stočne sirovine mogu se otpremiti tek nakon termičke obrade ili dezinfekcije. Ako postoji opasnost širenju zaraze izvan zaraženog i ugroženog područja, vakcinira se stoka i izvan tog područja.

U zaraženom dvorištu svakodnevno se provodi dezinfekcija, a trećeg dana nakon zadnjeg ubijanja i uklanjanja životinja, vrši se završna dezinfekcija svih prostorija i mjesta na kojima je zaražena ili na zarazu sumnjiva stoka boravila, te svi predmeti koji su bili u dodiru sa takvom stokom.

Dezinfekcija se najčešće provodi 2% NaOH (živa soda), termičkim postupkom (spaljivanjem) ili 1% Formalinom ili nekim drugim adekvatnim dezinficijensom. Stočnu hranu, koja se ne može dezinficirati, treba neškodljivo uništiti.

Smatra se da je zaraza prestala, ukoliko je prošao dvostruki maksimalni period inkubacije.

Vrše se dijagnostička i druga ispitivanja u svrhu otkrivanja i dijagnostike zaraznih oboljenja.

Radi sprječavanja unošenja infekta iz susjednih zemalja provode se sljedeće mjere:

- Na granicama se vrši veterinarsko-sanitarna kontrola svih pošiljki stoke, mesa, mesnih proizvoda i sirovina.
- Propisuju se uvjeti za uvoz i tranzit svake pošiljke stoke, stočnih proizvoda i sirovina iz drugih zemalja.
- Određuje se dužina karantene za svu uvezenu stoku i u karanteni se vrše ispitivanja životinja na sve propisane bolesti.
- Preventivno se cijepe sve životinje u pograničnom području (20 km), ali po potrebi i u cijeloj zemlji, a sve zavisno od epizootiološke situacije u susjednim, europskim i drugim zemljama.

Za sve aktivnosti potrebno je, na razini Grada Mostara, osigurati potrebna financijska sredstva. Obujam i obuhvat aktivnosti je u svakom slučaju direktno povezan sa vrstom bolesti i njenim karakterom.

Snagama i sredstvima kojima Grad Mostar raspolaže, zasigurno bi se mogle umanjiti i ublažiti posljedice te sanirati stanje, a ukoliko to nije moguće, potrebna pomoć bi se osigurala iz susjednih općina, Županije ili Federacije BiH.

1.7.2.4. Zaključci

- Neophodno je permanentno osiguravati higijenski ispravnu vodu za napajanje životinja, kao i sanitarnu zaštitu izvorišta;

- Provoditi uklanjanje otpadnih voda i drugih otpadnih tvari na način i pod uvjetima kojima se osigurava zaštita od onečišćenja voda iz tla;
- Osiguravanje zoohigijenskih i drugih veterinarsko-zdravstvenih uvjeta uzgoja i korištenja životinja i očuvanja zdravlja i pravilne ishrane, njege i držanja životinja;
- Redovno, dva puta godišnje, obavljati preventivne dezinfekcije, dezinfekcije i deratizacije;
- Osiguravanje dovoljne količine imunoloških sredstava.
- jačanje kapaciteta ovlaštenih veterinarskih laboratorija,

1.7.3. Biljne zarazne bolesti

Pod biljnim bolestima podrazumijevaju se oboljenja koja su prouzrokovana gljivicama, bakterijama, virusima, mikroplazmama ili njima sličnim tijelazmima i parazitskim cvjetonošama, a pod biljnim štetočinama – štetni kukci, štetne grinje, štetne stonoge, štetni puževi, štetni sisari i štetne ptice. Biljne bolesti i štetočine mogu biti, prema štetnosti: karantenske i ekonomski štetne.

Karantenske biljne bolesti i štetočine, su biljne bolesti i štetočine, koje predstavljaju posebnu opasnost za biljke koje napadaju i koje, radi sprječavanja njihovog unošenja i širenja, zahtijevaju poduzimanje posebnih mjera za njihovo suzbijanje ili iskorjenjivanje.

Ekonomski štetne biljne bolesti i štetočine su biljne bolesti i štetočine, koje prouzrokuju veće štete i mogu se uspješno suzbijati mjerama pojedinih uzgajatelja bilja ili posebnim mjerama pravnih osoba.

Na području Grada do sada su se na šumskim površinama najčešće pojavljivale sljedeće biljne štetočine: potkornjaci, strizibube, borov četnjak, gubar, imela i druge štetočine.

Na biljnim kulturama vinove loze, voćarske kulture (breskva, kajsija, trešnja, višnja, orah, šljiva, jabuka, kruška, smokva, kiwi, šipak, jagoda, malina i dr.) do sada su se pojavljivale sljedeće biljne štetočine: skakavci, žilogriz, lisne uši, šarka šljive, plamenjača, pepelnica, trulež, virusna trulež korijenskog sustava i dr.

1.7.3.1 Preventivne mjere u cilju sprječavanja biljnih zaraznih bolesti

- organiziranje pregleda zemljišta i bilja i pregleda prostorija za smještaj, preradu i čuvanje bilja,
- kontrola uređaja za preradu bilja, kontrola uporabe sredstava za zaštitu bilja,
- praćenje meteoroloških uvjeta koji su od značaja za prognozu pojave biljnih bolesti i štetočina (radi se na osnivanju prognostičke službe).

Kod pojave bolesti i štetočina na šumskim prostorima provodi se samo mehanička mjera uklanjanja zaraženih stabala na lokalitetu (sječa i koranje, drvnih sortimenata i panjeva četinara i slaganja grana u kupe). Vršenje pregleda šumskih površina obavljaju šumarski inženjeri i lugari sukladno s redovnim aktivnostima.

Mjere koje se poduzimaju za ublažavanje i otklanjanje posljedica prouzrokovanih biljnim i zaraznim bolestima:

- uništavanje zaraženog bilja uklanjanjem zaraženih stabala,
- dezinfekcija, deratizacija i dezinfekcija prostorija za smještaj, preradu i čuvanje bilja,
- posjedovanje sredstava za suzbijanje određene biljne zarazne bolesti (poljoprivredne apoteke posjeduju sredstva za suzbijanje biljnih bolesti i uništavanje štetočina),
- zabrana gajenja pojedinih vrsta bilja za određeno vrijeme na određenom području,
- organizacija zabrane stavljanja u promet i uporabe kontaminiranog bilja i biljnih proizvoda,
- snage i znanje za provođenje, ublažavanje i otklanjanje posljedica biljnih zaraznih bolesti postoje, ali su sredstva nedovoljna za provođenje zaštite bilja i biljnih proizvoda.

Biljne zarazne bolesti se mogu očekivati na požarištima, a materijalne štete su neprocjenjive.

Na području Grada Mostara primjetan je jak intenzitet sušenja stabala koji traje godinama i s različitim stupnjem oštećenja. Glavni uzroci ove pojave su protekla ratna djelovanja i požari. Osim toga brojna minska polja otežavaju pristup nekim lokalitetom što otežava i primjenu mjera suzbijanja.

Analizom uzoraka na terenu konstatirana je prisutnost potkornjaka, strizibuba, borovog četnjaka i gubara. Poduzeća šumarstva su već poduzela mjere sanacije, ali su one nedovoljne i nepotpune jer su primijenjene samo mehaničke mjere uklanjanja zaraženih stabala.

1.7.3.2. Zaključci

- Navedeni kukci su sekundarni štetnici koji napadaju oslabljena i oštećena stabla pa njihovo umnožavanje traje više godina.
- Mjere borbe prema tome nisu kratkoročne, a pogotovo ne mogu biti samo uklanjanje napadnutih stabala, te predlažemo izvođenje već urađenih projekata u cilju trajne sanacije napadnutih površina i uputiti projekte nadležnim domaćim i međunarodnim institucijama. Naravno, ova mjera ne isključuje mogućnost daljnjeg uklanjanja napadnutih stabala i postavljanje klopki sa feromonima na napadnutim terenima.
- Šumske kulture i štetočine treba držati pod stalnom i redovitom kontrolom kako bi se eventualne nove pojave kukaca pravovremeno spriječile i poduzele mjere zaštite.
- Poduzeća raspolažu dovoljnim brojem stručne i kvalitetne radne snage koja bi po iznalasku finansijskih sredstava bila u stanju izvršiti radove sanacije i sprječavanje daljnjih šteta (protupožarna zaštita, izgradnja protupožarnih putova, sanacija požarišta, sanitarne sječe, postavljanje feromonskih klopki, uspostavljanje šumskog reda, pošumljavanje i dr.) na onim lokalitetima koji nisu minirani.
- Odgovornost za zaštitu šuma ne može biti samo u sferi šumske struke, nego i u institucijama sustava.
- Nositelji poslova za zaštitu bilja i biljnih proizvoda su županijsko ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva, odnosno službe za gospodarstvo u općinama, pravne osobe u oblasti poljoprivrede i šumarstva, specijalizirane znanstvene ustanove, poljoprivredne zadruge, individualni poljoprivredni proizvođači.
- Kao snage za zaštitu bilja i biljnih proizvoda, mogu se osnovati i posebne postrojbe civilne zaštite, koje se osnivaju zavisno od potreba koje bi trebale proisteći iz odgovarajućih procjena ugroženosti na određenom području.

2. Tehničko-tehnološke nesreće

2.1. POŽARI

Požar je nekontrolirano, samoodrživo sagorijevanje koje se nekontrolirano širi u prostoru i vremenu, a prema mjestu nastanka, požari se mogu podijeliti na:

- unutarnje ili požare u zatvorenom prostoru,
- vanjske ili požare na otvorenom prostoru.

Požarom u zatvorenom prostoru ili unutarnjim požarom smatra se požar koji se razvija u zatvorenom prostoru – najčešće u jednoj ili više prostorija, proizvodnoj hali, unutarnjim dijelovima konstrukcija, odnosno unutar građevinskih objekata različite namjene (objektima individualnog i kolektivnog stanovanja, industrijskim i gospodarskim objektima, javnim objektima, poslovnim objektima i drugim objektima, uključujući i požare u rudnicima sa podzemnom eksploatacijom).

Požarom na otvorenom prostoru ili vanjskim požarom, smatra se požar koji se razvija na otvorenom prostoru, izvan objekata. U požare na otvorenom prostoru spadaju požari koji se pojavljuju i razvijaju u šumama, na šumskom i poljoprivrednom tlu, na skladištima, tehnološkim pogonima i postrojenjima smještenim na otvorenom prostoru, prijevoznim sredstvima – u

cestovnom, željezničkom, plovnom i avio-prometu i drugi požari, uključujući i požare u rudnicima sa površinskom eksploatacijom.

Prema veličini, odnosno obimu i količini zapaljivog materijala koji je zahvaćen požarom, požari se dijele na:

- **male požare**, kada je vatrom zahvaćena mala količina zapaljivog materijala (pojedinačni predmeti, male površine), što se uglavnom događa u početnoj fazi razvoja požara,
- **srednje požare**, u kojima je vatrom zahvaćena jedna ili više prostorija, kao i požari na otvorenom prostoru koji su ograničeni na manji prostorni obim, ali uvijek postoji opasnost za njihovo direktno širenje,
- **velike požare**, u kojima je vatrom zahvaćen čitav sprat, krov objekta, veći dio podrumskog prostora ili čitav objekt, kao i požari na otvorenom prostoru u kojima vatrom zahvaćena veća površina i količina zapaljivog materijala u koje spadaju: šumski požari, požari razlivenog tečnog goriva, požari koji zahvaćaju čitave blokove zgrada, dijelove naselja ili velike komplekse otvorenih skladišta, požari u rafinerijama nafte, terminalima tečnih goriva i drugim industrijskim pogonima i postrojenjima na otvorenom prostoru.

Treba napomenuti da niti jedan, pa ni mali požar ne smije biti podcijenjen, jer u zavisnosti od uvjeta u kojima se razvija može prerasti u velike požare sa ljudskim žrtvama (najčešće uslijed ugušivanja ili zadobivenih opekotina), odnosno ugroziti zdravlje ljudi (uslijed izloženosti dimu i drugim produktima sagorijevanja, te visokim temperaturama).

No, najveći broj ljudskih žrtava na mjestu požara, kao i ugrožavanje ljudi i materijalnih dobara u neposrednoj blizini, uzrokuju veliki požari ili pojave eksplozija.

2.1.1. Uzroci nastanka, učestalost pojavljivanja i veličina opožarenih površina

Uzroci i pojave koje mogu dovesti do velikih požara, eksplozija plinova i drugih akcidentnih situacija s opasnim materijama, mogu biti raznovrsni i praktično se ne mogu potpuno eliminirati, vezani su za građevinske i tehnološke nedostatke ili razne instalacije, kao i za aktivnosti ljudi.

Za područje Grada Mostara karakteristično je da u **ljetnom periodu** dolazi do izuzetno velikih temperatura koje prelaze vrijednosti preko 40 C, a što posebno pogoduje nastanku požara. Uz pomoć vjetra i zbog nepristupačnosti terena, požari često zahvaćaju velike površine, traju i po više dana i u tim uvjetima se otežano gase.

Vrste mogućih požara zavise od niza specifičnosti, kao što su osobine šumskih kompleksa, tehnoloških procesa u svim gospodarskim djelatnostima, prometu, poslovno-stambenih kompleksa, gdje je u pojedinim sredinama enormno prisustvo zapaljivih i opasnih materija, te je stupanj opasnosti od nastajanja požara vrlo visok.

Prema ukupnom broju požara u posljednjih 10 godina na području HNŽ-a, Grad Mostar ima učešće sa 48,3%.

U periodu 2010. do 2020. godine u Mostaru je zabilježeno 10.590 požara, od čega je 13 % bilo požari na objektima, 70% požari otpada i niskog raslinja, 2% požara na vozilima te 15% tehničkih intervencija (otvaranje blindo vrata, crpljenje vode, sapiranje poslije udesa i slično). Na stambenim objektima (kuće, stanovi, vikendice ...), zatim kioscima te pomoćnim objektima (štale, ostave, garaže, sušnice i dr.) najveći broj požara je izazvan; nepažnjom, neodržavanjem instalacija i uređaja, nepažnjom u radu s električnim trošilima u domaćinstvu, često zapaljenje dimnjaka.

Na poslovnim objektima je najčešće uzrok požara bio tehničke prirode; kvar na uređaju ili dijelu postrojenja, na instalacijama, dok je rijedak slučaj bila namjerna paljevina.

Požari na otvorenim terenima (šume, voćnjaci, vinogradi, pašnjaci, nisko raslinje i sl.), najčešće su izazvani nepažnjom otvorenim plamenom. Bilo je slučajeva, ali rijetko da se radi o namjernoj paljevini.

2.1.2. Normativno-pravna pitanja uređenosti zaštite od požara

Kada su u pitanju mjere prevencije, u smislu normativno-pravnog uređenja poslovi zaštite od požara i vatrogastva uređena su :

- Zakonom o zaštiti od požara i vatrogastva („Službene novine F BiH“, broj: 65/09),
- Zakon o zaštiti od požara („Narodne novine HNŽ/K“ br.5/04 i 5/09);
- Zakon o vatrogastvu („Narodne novine HNŽ/K“ br.5/04);
- Zakon o upravljanju i održavanju zajedničkih dijelova i uređaja zgrada („Narodne novine HNŽ/K“ br.1/06);
- Zakon o zapaljivim tekućinama i plinovima („Narodne novine HNŽ/K“ br.3/05);
- Zakon o gradnji („Narodne novine HNŽ/K“ br.5/13);

Oblast zaštite od požara detaljnije je uređena kroz slijedeće Pravilnike:

- Pravilnik o tehničkim normativima za zaštitu skladišta od požara i eksplozija („Službene novine F BiH“ br.23/11);
- Pravilnik o odabiru i održavanju aparata za gašenje početnih požara koji se mogu stavljati u promet s jamstvenim rokom i servisnim rokom („Službene novine F BiH“ br.46/11);
- Pravilnik o tehničkim normativima za uređaje za automatsko zatvaranje vrata i klapni otpornih prema vatri („Službene novine F BiH“ br.50/11);
- Pravilnik o uvjetima, osnovama i kriterijima za razvrstavanje građevina u kategorije ugroženosti od požara („Službene novine F BiH“ br.79/11);
- Pravilnik o zaštiti visokih objekata od požara („Službene novine F BiH“ br.81/11);
- Pravilnik o zaštiti od požara građevina za javnu uporabu („Službene novine F BiH“ br.86/11);
- Pravilnik o tehničkim normativima za vanjsku i unutarnju hidrantsku mrežu za gašenje požara („Službene novine F BiH“ br.87/11);
- Pravilnik o tehničkim normativima za zaštitu od požara i eksplozija pri čišćenju posuda za zapaljive tekućine („Službene novine F BiH“ br.6/12);
- Pravilniku o uvjetima za vatrogasne pristupe i prolaze za stambene i druge zgrade i objekte i za sve prostore koji se smatraju građevinama („Službene novine F BiH“ br.);
- Program obuke zaposlenika u pravnim osobama, državnim organima i drugim institucijama u oblasti zaštite od požara („Službene novine Federacije BiH“ br.59/10);

Oblast vatrogasne djelatnosti je pobliže uređena kroz slijedeće Uredbe i Pravilnike:

- Pravilnikom o minimumu tehničke opreme i sredstava i roku korištenja te opreme i sredstava za profesionalne i druge vatrogasne postrojbe („Službene novine F BiH“, broj:104/12), propisana su sredstva i oprema koja je neophodna za uspješno djelovanje i rad vatrogasnih postrojbi.
- Pravilnik o uvjetima koje moraju ispunjavati objekti za smještaj profesionalnih i dobrovoljnih vatrogasnih jedinica i vatrogasnih jedinica pravnih osoba i minimum materijalno tehničkih sredstava potrebnih za održavanje opreme i sredstava tih jedinica („Službene novine Federacije BiH“, broj 107/12);
- Naredba o osobnoj zaštitnoj opremi („Službeni glasnik BiH“, broj:75/10) i Uredba o uniformi, nazivima funkcija i funkcionalnim oznakama vatrogasaca u profesionalnim i dobrovoljnim vatrogasnim postrojbama, ovlaštenja zapovjednika tih postrojbi, zaštitnoj i radnoj odjeći i opremi vatrogasaca („Službene novine FBiH“, broj:8/11).
- Uredbe o sadržaju, uvjetima, načinu i Programu polaganja ispita u oblasti vatrogastva („Službene novine F BiH“, broj:93/12) i Programa obuke i osposobljavanja za dobrovoljne vatrogasce, kao i sadržaj i način polaganja stručnog ispita za dobrovoljne vatrogasce („Službene novine F BiH“, broj:37/15),

2.1.3. Organizacija prevencije

Sustav zaštite od požara koji se poglavito temelji na preventivnom djelovanju svih građana i institucija i nadzoru državnih tijela u oblasti zaštite od požara. Zakon obvezuje tijela lokalne uprave, državna

tijela, kao i pravne osobe i druge subjekte, da osiguraju provedbu mjera zaštite od požara i nadzor nad njihovom provedbom, donošenjem procjena i planova zaštite od požara za objekte koje koriste ili su u njihovom vlasništvu.

Mjere zaštite od požara u oblasti prostornog planiranja

Tijelo uprave nadležno za poslove prostornog uređenja mora osigurati da se pri izradi dokumenata prostornog uređenja i to: prostornog plana grada, urbanističkog plana, regulacijskog plana i urbanističkog projekta, predvide prostorne i tehničke mjere zaštite od požara, a naročito:

- uvjete za efikasno spašavanje ljudi, životinja i materijalnih dobara;
- potrebne razmake ili protupožarnu udaljenost između objekata;
- prometne i manipulativne površine za interventna vozila;
- priključke za osiguranje vode potrebne za gašenje požara;
- primjenu odgovarajućih materijala koji ne mogu biti uzročnici nastanka i prijenosa požara.

Građevine i postrojenja u kojima će se skladištiti i koristiti zapaljive tekućine i plinovi moraju se graditi na sigurnosnoj udaljenosti od ostalih građevina i komunalnih uređaja, u skladu s odredbama Pravilnika o tehničkom normativima za zaštitu skladišta od požara i eksplozija (SN F BiH br. 87/11.). Mjesta za gradnju građevina u kojima se obavlja proizvodnja, smještaj i čuvanje eksplozivnih tvari, sukladno Pravilniku o uvjetima i načinu provedbe sigurnosnih mjera pri smještaju i skladištenju eksplozivnih tvari

Preventivne mjere koje se provode pri projektiranju i gradnji građevina

Pri projektiranju i izgradnji građevina i ugradnji priključaka, opreme, uređaja i postrojenja, kao i njihovoj proizvodnji, moraju se predvidjeti i primijeniti mjere zaštite od požara koje će omogućiti:

- smanjenje mogućnosti nastanka požara;
- pravodobno otkrivanje i izvješćivanje o požaru;
- efikasno spašavanje ljudi, životinja i materijalnih dobara (u građevini i izvan nje);
- ograničavanje širenja vatre i dima;
- efikasno gašenje požara;
- osiguranje prometnih i manipulativnih površina za interventna vozila.

Održavanje instalacija

Vlasnici i korisnici građevina i prostora, te upravitelji stambenih objekata dužni su održavati u ispravnom stanju postrojenja, uređaje, električne, plinske, ventilacijske i druge instalacije, dimnjake i ložišta koji mogu prouzrokovati nastanak i širenje požara, sukladno tehničkim normama i uputama proizvođača, koji se odnose na ta pitanja o čemu moraju voditi evidenciju i posjedovati odgovarajuću dokumentaciju.

Preventivne mjere pri otkrivanju požara na otvorenim prostorima

Broj požara šuma, varira iz godine u godinu, sa sve većim procijenjenim štetama. Procijenjena šteta samo u 2012 godini iznosi 8,9 miliona KM.

Neposredna zaštita državnih i privatnih šuma -čuvanje šuma od šumskih požara i drugih elementarnih nepogoda, biljnih bolesti i štetočina kao i drugih protuzakonitih radnji, vrši se putem organizirane čuvarske službe. Čuvarska služba postavlja i uredno održava i po potrebi obnavlja znakove upozorenja i zabrane (zabrana loženja vatre, pušenja, kampinga, zabrana ulaza vozila i osoba u šume, opasnosti od požara) na ivicama šuma uz putove koje prolaze šumom ili uz šumu .

Osim preventivnih protupožarnih mjera, jedini efikasan način smanjenja štete koji uzrokuju požari otvorenog prostora je pravodobno uočavanje požara u nastajanju, te brza i odgovarajuća intervencija, što omogućuju inteligentni nadzorni sustavi.

To se postiže analizom slika kamere u vidljivom dijelu spektra tijekom dana, a u bliskom infra-crvenom dijelu spektra tijekom noći. Sustav za prepoznavanje šumskog požara automatski analizira sliku, tražeći

vidljive znakove vatre, poput dima požara u dnevnim uvjetima i plamena vatre u noćnim uvjetima. U slučaju sumnje na požar generira se alarm, a sumnjivi dijelovi slike se označe i zumiraju. Operater donosi krajnju odluku pregledom označenih dijelove slike i odlučuje da li se radi o požaru ili ne.

2.1.4. Organizacija snaga za protupožarnu zaštitu

Okosnicu zaštite od požara i vatrogastva u Gradu čini Profesionalna vatrogasna postrojba/ jedinica Mostar koja djeluje unutar Službe za CZ i vatrogastvo kako je definirano Pravilnikom.

Na području Grada Mostara djeluje 7 dobrovoljnih vatrogasnih društava (registriranih kao udruge građana), te jedna vatrogasna postrojba veličine odjeljenja unutar Zračne luke Mostar sa 8 vatrogasaca i 2 vatrogasna vozila. *Službe protupožarne zaštite formirane su u KBC Mostar ,TC Mepas mall, Aluminij d.d.Mostar.*

Da bi Profesionalna vatrogasna postrojba bila spremna odgovoriti i ugasiti svaki požar na području Grada ,iz Procjena ugroženosti od požara Grada Mostara vidljivo je, da vatrogasne postrojbe u pogledu ljudstva i MTS-a treba popuniti do broja predviđenog u Planu zaštite od požara .

Procjenom ugroženosti od požara Grada , definirano je da je za potrebe vatrogasne djelatnosti , postojeću PVP koja po formacijskom obliku odgovara vatrogasnoj postrojbi, treba proširiti u formacijski sastav brigade .

2.1.5. Upravljanje i kontrola u operacijama vatrogastva i spašavanja

Dragovoljnim vatrogasnim postrojbama koje su formirane u vatrogasnim društvima i vatrogasnom postrojbom u pravnim osobama, rukovodi zapovjednik tih postrojbi. Zapovjednike postrojbi imenuje nadležni organ određen aktom vatrogasnog društva, odnosno pravne osobe.

Zapovjednik vatrogasne postrojbe Mostar podređen je rukovoditelju Službe za Civilnu zaštitu i vatrogastvo u čijem sastavu se nalazi vatrogasna postrojba.

U situacijama velikih požara ili drugih prirodnih nesreća, zapovjednik vatrogasne postrojbe koji rukovodi akcijom gašenja požara i zaštitom i spašavanjem ljudi i materijalnih dobara direktno je podređen nadležnom Gradskom stožeru civilne zaštite čija naređenja je obavezan izvršavati

Kada u akcijama gašenja požara pored profesionalnih vatrogasnih postrojbi učestvuju i dragovoljne vatrogasne postrojbe , akcijom gašenja požara rukovodi zapovjednik PVP, a svi ostali su mu podređeni i moraju izvršavati njegova naređenja.

U situacijama proglašenja nesreće od požara za područje Grada Mostara, akcijama zaštite i spašavanja rukovodi Gradski stožer civilne zaštite.

U slučaju da provođenje aktivnosti od strane Gradskog stožera civilne zaštite da rezultat, prestaje angažman stožera i daljnje aktivnosti se prepuštaju nadležnim gradskim službama za upravu da ih rješavaju kroz svoju redovitu djelatnost.

U slučaju da angažirane snage i sredstva i poduzete mjere zaštite i spašavanja nisu dale očekivani rezultat i da požar i dalje ugrožava ljude i materijalna dobra, upućuje se Zahtjev za pomoć ravnatelju Županijske uprave civilne zaštite.

2.1.6. Zaključci

S aspekta zaštite od požara potrebno je naglasiti osnovne probleme koji se javljaju na požarnom području, a to su : nedostatna mreža cesta i drugih pristupnih putova koji odgovaraju uvjetima za vatrogasne pristupe (prilaz + površina za operativni rad vatrogasnog vozila);bespravna stambena izgradnja na rubnim djelovnicima naselja ,kao i dogradnja aneksa uz stambene objekte u gradskoj jezgri otežava pristup vatrogasnim vozilima.

Neadekvatno deponiranje otpada (“divlja” odlagališta)- od ukupnog broja požara na otvorenom(677) za 2020.godinu 53% je požar niskog raslinja a 45% otpad i 2% šuma. Od ukupnog broja požara u zatvorenom prostoru veći dio se odnosi na požare dimnjaka.

Nemogućnost pravovremene intervencije (u roku 15 min) za pojedina gradska naselja (djelomično riješeno osnivanjem Dobrovoljnih vatrogasnih društava), kojima treba pomoć u opremanju.

Da bi se poboljšalo stanje u ovoj oblasti neophodno je;

- Građevina razvrstane u PU1 i PU2 kategoriju ugroženosti od požara, za svoje objekte treba da izrade Procjenu ugroženosti od požara, koje će biti sastavni dio Procjene ugroženosti od požara Grada.
- Provedbom učinkovite prometne regulacije osigurati lakši i nesmetan pristup do najugroženijih dijelova stare gradske jezgre i objekata za kolektivni smještaj.
- Inzistirati od strane nadležne inspeksijske službe zaštite od požara i drugih inspeksijskih službi na provedbi zakonom propisanih mjera zaštite od požara.
- Ubrzati planirane radove na zaštiti šuma od požara i druge mjere koje će se poduzimati u cilju sprječavanja nastajanja požara, a koje trebaju biti navedene u Planu zaštite od požara šuma i šumskog zemljišta (tj. donijeti Zakon o šumama).
- Javna poduzeća zadužena za održavanje lokalnih i regionalnih cesta, treba da uklone nisko raslinje koje, zbog nemara, može biti uzrok požara.
- Elektroprivrede treba da održavaju prohodnim trase ispod dalekovoda kao i objekata u njihovom vlasništvu.
- Javne ustanove koje organiziraju razne manifestacije, trebaju osigurati vatrogasno dežurstvo u vrijeme okupljanja velikog broja ljudi, isto tako su dužne napraviti planove evakuacije kao i obuku djelatnika iz oblasti zaštite od požara.
- Pravna lica koja imaju vatrogasnu postrojbu u gospodarstvu, dužna su surađivati sa Profesionalnom postrojbom Grada u smislu obuke vatrogasaca, zajedničkih vježbi i slično.
- Pravne osobe, državni organi moraju u svojim objektima provoditi preventivne mjere zaštite od požara (redovno servisiranje i ispitivanje PP opreme, vršiti obuku djelatnika o rukovanju sa tom opremom (imati barem jednog uposlenika na poslovima zaštite od požara).
- Popunjavanje vatrogasne postrojbe do propisanog broja vatrogasaca, te nabavka sredstava i opreme propisane Pravilnikom o minimumu tehničke opreme i sredstava i roku korištenja te opreme i sredstava za profesionalne i druge vatrogasne postrojbe („Službene novine F BiH”, broj:104/12). Propisana su sredstva i oprema koja je neophodna za uspješno djelovanje i rad vatrogasnih postrojbi.
- Opremanje i modernizacija operativnog centra **123**;
- Osnivanje dimnjačarske službe.
- Obilazak značajnijih objekata (bolnice, trgovački centri, visoki objekti, benzinske crpke i slično), radi upoznavanja i vježbanja za slučaj požara.
- Vršiti redovnu i kontinuiranu obuku vatrogasaca.

2.2. RUŠENJE ILI PRELIJEVANJE BRANA NA AKUMULACIJAMA

2.2.1 Mogućnost rušenja brana i pitanje rizika

Do rušenja brana može doći u slučaju katastrofalnih potresa (u seizmički nestabilnim područjima), zatim u drugim, procjenama neobuhvaćenim slučajevima (naknadna slijeganja, gubljenje konstruktivnosivih svojstava tla u zoni brane i akumulacije) i u ratnim djelovanjima.

Specifičnosti visokih brana kao objekata od općeg interesa i od čije sigurnosti ovise životi ljudi i privreda cijelog nizvodnog područja uvjetuju, da se građenje ovih objekata mora obaviti s potpunom sigurnošću uz isključivanje svakog rizika. Pitanje sigurnosti visokih brana i akumulacija dobiva sve veći značaj i zbog psihološkog momenta, koji se posebno iskazuje kod stanovništva nizvodnih regija velikih vodnih akumulacija.

Plavni val koji nastaje rušenjem brane narasta postupno. Rušenje ne može biti trenutno širinom čitave brane (bilo da je zemljana, betonska, masivna ili olakšana, monolitna ili u blokovima – segmentima)

nego postupno, dio po dio, tako da se ukupna količina i volumen vode koja istječe kroz nastale otvore postupno povećava. Od početka istjecanja do maksimuma prođe izvjesno vrijeme, uglavnom dovoljno dugo da se može alarmirati stanovništvo za evakuaciju nizvodno od brane. (Opširnije u prilogu broj 7: *Karakteristike plavnog vala*)

Pri proračunu brana obavezno treba računati i posljedice koje nastaju pri rušenju brane. Slične ili čak i teže posljedice mogu nastati ako se korištenje i upravljanje akumulacijama ne odvija striktno po planu i organizirano (dolina Neretve, prosinac 1999. godine). Ovakvi slučajevi nastaju ako se ne poznaju prognozni hidrološki režimi punjenja akumulacije i njemu ne prilagođava plan pražnjenja. U tim slučajevima razina vode u akumulaciji trebala bi biti takva, da se može pravovremeno i nesmetano prihvatiti val velikih voda, odnosno izvršiti transformiranje vodnog vala.

Ukoliko upravljanje (pražnjenje) akumulacijom nije sukladno s nadolaskom velikih voda iz sliva koje akumulacija koristi ili sukladno s nizvodnim kapacitetima korita vodotoka, može doći do forsiranog prelijevanja suvišnih voda i stvaranja plavnog vala nizvodno, koji može imati i nepovoljnije utjecaje nego oni izazvani rušenjem brana.

Dosada na HE na Neretvi evidentirana su dva slučaja oštećenja i to na HE Mostar (1995.g.)

Prvo obilježavanje granica plavnog vala (PV) za slučaj rušenja brana u nizu na Rami i Neretvi je izvršeno 1984. godine što je opisano u dokumentu „Elaborat obilježavanja granica poplavnog vala na području općine Mostar za slučaj rušenja brana u nizu na Rami i Neretvi“. Više od 30 godina kasnije, točnije 2016. godine, „Služba za tehničko osmatranje HE na Neretvi“ je izvršila procjenu trenutnog stanja oznaka PV za područje Grada Mostara i ustanovila da velika većina oznaka iz 1984. godine više ne postoji na terenu, točnije od ukupno 156 oznaka koje su postavljene 1984. godine, njih samo 16 je bilo vidljivo 2016. godine.

Zbog nepostojanja adekvatnog broja oznaka PV, 2017. godine „Služba za tehničko osmatranje HE na Neretvi“ je izvršila obnavljanje oznaka plavnog vala.

2.2.2. Primjena propisa, pravila i tehničkih normativa u vezi s branama

Prilikom projektiranja i gradnje brana u primjeni su odgovarajući propisi:

- Tehnički propisi za projektiranje i građenje brana;
- Uputstva za tehnička osmatranja visokih brana;
- Pravilnik o tehničkim normativima za seizmičko osmatranje visokih brana.

U cilju zaštite stanovništva i materijalnih dobara, posebno nizvodno od visokih brana i akumulacija za koje postoji potencijalna opasnost, potrebna je dosljedna primjena važećih: «Tehničkih propisa», «Uputstva» i «Pravilnika» kojima se definiraju:

- Fizikalna (izvidnička: vizualna i optičkim instrumentima) osmatranja;
- Geodetska osmatranja;
- Seizmološka osmatranja.

Za područje akumulacije i prostor neposredno oko buduće brane treba prije projektiranja i građenja definirati stanja i pojave koje se odnose na sve tipove brana i to:

- Klimatološke pojave;
- Hidrološke pojave;
- Seizmološke pojave.

2.2.3. Organizacija i nadležnosti u slučaju vanredne obrane od poplava

U skladu s Uredbom o planovima obrane od poplava (Sl. novine F BiH broj: 03/02) nadležna javna poduzeća za vodna područja (Javno poduzeće za “Vodno područje sliva Jadranskog mora “Mostar) **imaju**

obvezu da organiziraju, odnosno osiguraju izradu Glavnih preventivnih planova obrane od poplava i operativnih planova i odgovornost za organizacijsku i operativnu provedbu mjera i radova iz tih planova.

Na provedbi mjera i radova iz navedenih planova mjerodavna javna poduzeća za vodna područja angažiraju **specijalne organizacije** koje su osposobljene za blagovremeno i efikasno izvršenje tih poslova tijekom svih faza obrane od poplava.

Radi koordiniranja ključnih aktivnosti u fazi vanredne obrane od poplava formira se **operativni centar** obrane od poplava. Operativni centar obrane od poplava izvještava Federalni stožer civilne zaštite o situaciji na poplavljenim područjima, poduzetim mjerama i stanju objekata obrane od poplava, te daljnjoj tendenciji razvoja poplava kako bi se mogle poduzeti određene mjere iz djelokruga FSCZ kao što su:

- planiranje i provođenje evakuacije stanovništva i materijalnih dobara iz ugroženih rajona,
- planiranje i osiguranje prevoženja i prelaska rijeka, jezera i na moru,
- opskrba poplavom ugroženog stanovništva potrebnim namirnicama i drugim potrebštinama radi preživljavanja,
- učešće na snimanju posljedica izazvanim poplavama i poduzimanje drugih mjera iz djelokruga FSCZ.

2.2.4. Zaključci

U cilju pravovremene intervencije na eventualnu incidentnu opasnost od rušenja brana i izlivanja akumulacija, potrebno je organizirati kontinuirana fizikalna, geodetska, seizmološka, klimatološka, hidrološka motrenja i mjerenja i obavljati permanentnu analizu i interpretaciju rezultata i uspoređivati s projektnim parametrima.

2.3. EKSPANZIJE I EKSPLOZIJE PLINOVA I OPASNIH MATERIJAMA

2.3.1. Osnovni pokazatelji o akcidentima koje mogu izazvati

Pod **eksplozivnim tvarima** podrazumijevaju se plinovite, tečne ili čvrste kemijske tvari, spojevi ili smjese koje se pod utjecajem određenog impulsa razlažu u veoma kratkom vremenskom intervalu, uz oslobađanje velike količine plinova i toplotne energije. Eksplozivnim tvarima smatraju se:

1. Gospodarski eksplozivi,
2. Sredstva za paljenje eksploziva,
3. Pirotehnički proizvodi,
4. Privredno streljivo,
5. Barut,
6. Sirovine eksplozivnog karaktera za proizvodnju tvari iz točke 1. do točke 5.

Prema raspoloživim podacima Ministarstvo obrane BiH ima skladište eksplozivnih tvari u naselju **Bačevići**.

Gospodarski eksplozivi su eksplozivne tvari koje se koriste za lomljenje, rastresanje i usitnjavanje mineralnih sirovina i drugih materijala, rušenje građevinskih i drugih objekata te oblikovanje predmeta i materijala energijom oslobođenom pri detonaciji eksplozivnih punjenja.

Sredstva za iniciranje eksplozivnih tvari su eksplozivna sredstva koja su namijenjena za aktiviranje ili iniciranje eksplozivnih tvari. Skladišni objekt, kao i svaki drugi građevinski objekt mora biti konstruiran tako da u slučaju požara:

- očuva nosivost konstrukcije tijekom određenog vremena utvrđenog posebnim propisom
- spriječi širenje vatre i dima unutar skladišta
- spriječi širenje vatre na objekte u neposrednoj blizini skladišta
- omogućiti da osobe neozlijeđene napuste građevinski objekt,
- omogućiti zaštitu spašavatelja.

Osnovna uputa koja se mora primjenjivati tijekom skladištenja i čuvanja eksplozivnih sredstava dulje vrijeme jest o mjerama pirotehničke sigurnosti a to su:

- a) preventivne mjere pirotehničke sigurnosti
- b) ograničujući mjere pirotehničke sigurnosti i
- c) posebne mjere pirotehničke sigurnosti.

Posebne mjere pirotehničke sigurnosti su:

- provedba protupožarne zaštite u skladištu
- provedba mjera zaštite na radu i mjera zaštite okoliša
- osposobljavanje djelatnika za postupak u slučaju nastanka izvanrednog događaja
- organiziranje sustava veze i dojava
- provedba stražarskog osiguranja
- postavljanje tehničkih pomagala za osiguranje skladišta i radilišta
- uporaba viličara za utovar i istovar te prijevoz sanduka s eksplozivnim sredstvima na kraće udaljenosti, na pravilno izrađenim paletama, itd.

Jedna od najvažnijih odluka za unutarnju i vanjsku pirotehničku sigurnost skladišta odnosno za zaštitu okoliša je razmještaj eksplozivnih sredstava po skladišnim objektima na temelju pirotehničko-sigurnosne udaljenosti. Od ključne je to važnosti i za vatrogasne snage ali i sve druge sudionike u gašenju nastalog požara u skladištu eksplozivnih sredstava. Tako imamo:

- sigurnosno-detonacijsku udaljenost
- sigurnosno-požarnu udaljenost
- sigurnosnu udaljenost zračnoga udarnog vala
- sigurnosno-seizmičku udaljenost

2.3.2. Način i pravci prijevoza eksplozivnih materija

Prijevoz eksplozivnih tvari reguliran je zakonima, propisima, pravilnicima i međunarodnim sporazumom o prijevozu opasnih tvari u cestovnom prometu (ADR).

Pri prijevozu eksplozivnih tvari treba obratiti potrebnu pozornost da se doneseni zakoni poštuju i provode, provode mjere sigurnosti u prijevozu eksplozivnih tvari i kod odabira prijevoznih sredstava, te pri rukovanju eksplozivnim tvarima.

Svi uključeni u prijevoz eksplozivnih tvari i predmeta trebaju znati odgovarajuće sigurnosne postupke kojima se može spriječiti nesreća ili pak mogu smanjiti posljedice nesreće na najmanju moguću mjeru, kao i spriječiti neovlaštenim osobama pristup eksplozivnim tvarima i predmetima.

Osobe koje sudjeluju u prijevozu i radu s eksplozivnim tvarima moraju biti odgovarajuće osposobljene i poučene o opasnosti u skladu s Pravilnikom o polaganju ispita za samostalno rukovanje eksplozivnim sredstvima u oblasti rudarstva („Službene novine F BiH“ br.13/11).

2.3.3. Pregled poduzeća u kojima postoji velika opasnost od eksplozija (skladišta zapaljivih tekućina i plinova)

Na području Grada Mostara nalaze se 36 benzinskih crpki, terminal za avio gorivo u Zračnoj luci, kao i skladište acetilena „Messer“.

Zastita od požara za ovo područje regulirana je Pravilnikom o izgradnji postrojenja za upaljive tekućine i o uskladištenju upaljivih tekućina („Sl.list“ br.20/71 i 23/73) i Pravilniku o izgradnji stanica za opskrbu motornih vozila gorivom i za uskladištenje i pretakanje goriva („Sl.list“ br.27/71). *Zone opasnosti od požara* ovisno o stupnju opasnosti od izbijanja požara dijele se u tri zone.

- Zona najveće opasnosti (zona I)

- Zona povećane opasnosti (zona II)
- Zona opasnosti (zona III)

U zonama opasnosti ne smiju se nalaziti materijali i uređaji koji mogu prouzročiti požar i omogućiti njegovo širenje. U zonama opasnosti naročito **je zabranjeno**:

- držanje otvorenog plamena;
- rad sa otvorenim plamenom i užarenim predmetima;
- pušenje;
- rad sa alatom koji varniči;
- uporaba uređaja koji imaju vatreno ložište;
- postavljanje nadzemnih el. vodova bez obzira na naponski nivo.

U zonama se na vidnom mjestu moraju postaviti natpisi kojima se upozorava na zabrane gore navedene. Pri vršenju radova u zonama, osim navedenog tekućeg održavanja, korisnik postrojenja mora poduzeti propisane sigurnosne mjere. Osobe uposlene na benzinskim crpkama moraju imati uvjerenje o položenom ispitu za rukovoditelja na crpki, kojim se dokazuje da su obučeni za sigurnosno rukovanje uređajima na terminalu, opremom i sredstvima za gašenje požara. Za zaštitu od požara na terminalu i crpkama osigurana je mobilna oprema za gašenje požara (ručni i prijevozni aparati) hidrantska mreža i sanduci sa pijeskom

Osnovni koncept klasifikacije **zona opasnosti od eksplozije** bazira se na različitom stupnju vjerovatnosti kojom se eksplozivna, odnosno zapaljiva koncentracija plina ili pare može pojaviti u el. uređaju i to uzimajući u obzir učestalost pojave i moguće trajanje ove pojave u prostoru gdje su locirani el. uređaji. Suglasno ovom razlikujemo slijedeće zone opasnosti:

- zona opasnosti 0
- zona opasnosti 1
- zona opasnosti 2

- Zona opasnosti 0 prostor u kojem se učestanost trajanja eksplozivne smjese zapaljivog plina, pare i zraka veoma velika ili prisutna duže vrijeme.
- Zona opasnosti 1 prostor u kojem je eksplozivna smjesa zapaljivog plina, pare i zraka moguća i pri normalnom radu, odnosno njeno prisustvo je predviđeno tehnološkim procesom.
- Zona opasnosti 2 prostor u kojem se učestanost pojave i trajanja eksplozivnosti smjese zapaljivog plina, pare i zraka veoma mali, a koja je predviđena pri normalnom radu u tehnološkom procesu.

2.3.4. Preventivne mjere koje se poduzimaju u cilju sprečavanja nastanka eksplozije

Preventivne mjere koje se poduzimaju od strane MUP-a u cilju osiguranja provođenja propisa o zaštiti od eksplozija tijekom rada sa eksplozivnim tvarima usmjerene su prema vlasnicima građevina, građevinskih dijelova i prostora koji su dužni održavati u ispravnom stanju postrojenja, uređaje, električne, plinske, ventilacijske i druge instalacije, dimnjake i ložišta, kao i druge uređaje koji mogu prouzrokovati nastajanje i širenje požara i eksplozija, sukladno s tehničkim normativima i uputama proizvođača, o čemu moraju posjedovati dokumentaciju.

Redovni inspeksijsko-nadzorni pregledi u gospodarskim subjektima koji se bave nabavkom, prodajom, uporabom i skladištenjem eksplozivnih tvari usmjereni su na poštivanje zakona i provedbenih propisa koji reguliraju provođenje preventivnih mjera zaštite od požara i eksplozija.

Organizacija protupožarnih mjera u pravnim subjektima se provodi kroz:

- Redovnu obuku svih uposlenih iz zaštite od požara,

- Periodični pregled i kontrolno ispitivanje aparata za početno gašenje požara,
- Ispitivanje svih instalacija od strane ovlaštenih pravnih osoba (elektroinstalacija, gromobranska), hidrantska mreža.
- Uvesti evidenciju korisnika plina u domaćinstvima i kontrolu instalacija i boca u cilju prevencije od eksplozije i požara!

2.3.5. Pravilno određivanje lokacije za skladišta zapaljivog eksplozivnog materijala

Sukladno Zakonu o eksplozivnim tvarima, proizvodni i skladišni objekti za eksplozivne tvari moraju biti izgrađeni i opremljeni tako da je osigurana zaštita života i zdravlje ljudi, njihova imovina i okoliš. Građevine u kojima se skladište eksplozivne tvari smiju se graditi u skladu s odredbama posebnog zakona koji uređuje građenje ovakvih objekata.

Građevine za skladište zapaljivog i eksplozivnog materijala mogu se graditi samo na mjestima gdje njihova izgradnja ne ugrožava sigurnost od požara postojećih građevina ili okolnog prostora. Izgradnji objekta se može pristupiti ako su pribavljena sva potrebna odobrenja od strane nadležnih tijela, među kojima je i suglasnost od strane MUP-a, na glavni projekat.

Sastavni dio glavnog projekta je elaborat zaštite od požara, u kojem se trebaju navesti propisi, odnosno priznata pravila tehničke prakse na kojima se zasniva predviđeni sustav zaštite od požara.

Benzinske crpke ili skladišta za smještaj eksplozivnih materija imaju jednu od propisanih mjera sigurnosti (stražarska služba, video nadzor, zaštitarske agencije, zaštita od radnika koji rade na pretakanju zapaljivih tečnosti i plinova u toku 24 sata).

2.3.6. Mjere koje MUP poduzima za ublažavanje i otklanjanje posljedica u kriznim situacijama

Na nivou ministarstva sačinjen je **Okvirni plan mjera i aktivnosti policije** MUP-a u kriznim situacijama. Ovim planom utvrđene su procedure za djelovanje pri velikim nesrećama prouzrokovane prirodnim ili ljudskim faktorom, te su date obveze rukovodećim službenicima policije MUP-a i rukovodećim službenicima policije u policijskim upravama da predvide i planiraju svoje mjere i aktivnosti u slučaju događaja u kriznim situacijama.

Prvi korak planiranja za slučajeve kriznih situacija i izvanrednih stanja je utvrđivanje potencijalnih opasnosti za određenu zajednicu, a ove opasnosti mogu biti različitih oblika:

- prirodne nepogode,
- geološke katastrofe,
- izvanredna stanja medicinske prirode,
- industrijske nepogode,
- izvanredna stanja u vezi komunalnih usluga,
- situacije prouzrokovane ljudskim faktorom.

Svrha Okvirnog plana je pripremanje službenika Ministarstva i dodatne opreme da za vrijeme nepogode budu spremni pomoći povrijeđenim te preživjelim osobama i pružiti im osnovne ljudske potrebe. Rukovodeći službenici policijskih uprava u sastavu ministarstva, uz korištenje Okvirnog plana sačinili su Planove mjera i aktivnosti za svoje područje prema vrstama opasnosti.

Rukovodeći službenici na području svog djelovanja organiziraju pružanje pomoći prilikom evakuacija, kontrolu prometa, osigurati mjesto događaja nepogode, spriječiti pljačke, krađe i povrede tuđeg posjeda.

Na mjestu nepogode potrebno je predvidjeti:

- blokadu puteva i preusmjeravanje prometa unutar područja pogođenog nepogodom,
- javna saopćenja će se prenositi putem sredstava javnog informiranja,
- suradnja operativnog dežurnog sa službama čija je djelatnost: popravka vodovoda, električnih i telefonskih vodova, vatrogasnih jedinica, hitne pomoći i ostalih institucija.

Rukovodeći službenik odgovoran je za odobrenje pristupa mjestima pogođenim nepogodama.

2.3.7. Zaključci

Vlasnici benzinski crpki, skladišta eksploziva i ostalih objekata za smještaj i skladištenje opasnih tvari, dužni su provoditi :

- Redovnu obuku svih uposlenih iz oblasti zaštite od požara i zaštite na radu,
- Periodični pregled i kontrolno ispitivanje aparata za početno gašenje požara,
- Ispitivanje svih instalacija od strane ovlaštenih pravnih osoba (elektroinstalacija, gromobranska), hidrantska mreža.
- Uvesti evidenciju korisnika plina u domaćinstvima i kontrolu instalacija i boca u cilju prevencije od eksplozije i požara!
- Vlasnici benzinski crpki trebaju napraviti Procjenu ugroženosti od požara i plan evakuacije.

2.4. RADIOAKTIVNO I DRUGO ONEČIŠĆENJE ZRAKA, VODA I TLA

2.4.1. Radioaktivno onečišćenje – ionizirajuće zračenje

Mjere zaštite života i zdravlja sadašnjih i budućih generacija, mjere očuvanja okoliša od štetnog djelovanja ionizirajućeg zračenja i potrebne radijacijske sigurnosti pri upotrebi ionizirajućeg zračenja regulirano je Zakonom o zaštiti od ionizirajućeg zračenja i radijacijskoj sigurnosti («Službene novine Federacije BiH» broj: 15/99) i određenim propisima donesenim na temelju ovoga zakona.

Ovim zakonom utvrđene su mjere zaštite života i zdravlja ljudi i zaštite životne sredine od štetnog djelovanja jonizirajućeg zračenja i mjere sigurnosti pri korištenju radioaktivnih materija, kao i pri korištenju uređaja koji proizvode jonizirajuće zračenje.

U skladu s ovim zakonom, pod zaštitom životne sredine od štetnog djelovanja jonizirajućeg zračenja podrazumijeva se zaštita zraka, tla, biljnog i životinjskog svijeta, ljudske i stočne hrane predmeta opće uporabe i zaštite okoliša u kojem se radi ili na drugu način dolazi u dodir sa izvorima jonizirajućeg zračenja, odnosno u kojima se upotrebljavaju ti izvori.

Zakonom je zabranjeno posjedovanje izvora zračenja i obavljanje djelatnosti s izvorima zračenja bez posjedovanja odobrenja nadležnog državnog tijela uz prethodno pribavljeno odobrenje za nabavu izvora zračenja od državnog regulatornog tijela.

Primarnu odgovornost za sigurnost izvora zračenja snose vlasnik licence i registrant. Vlasnik licence odgovoran je za sigurno upravljanje s radioaktivnim otpadom nastalim pri obavljanju djelatnosti korištenjem radioaktivnih izvora. Vlasnik licence i registranti po zahtjevu regulatornog tijela ili na osobnu inicijativu dostavljaju informacije vezane za aktivnosti s izvorom ionizirajućeg zračenja.

Na temelju navedenog Zakona za obavljanje upravnih i stručnih poslova u području ionizirajućeg zračenja formirana je Državna regulatorna agencija za radijacijsku i nuklearnu sigurnost (u daljem tekstu: Agencija). Agencija vrši regulatornu kontrolu sigurnosti izvora zračenja, sigurnosti radioaktivnog otpada i sigurnosti transporta, utvrđuje skup mjera kojima se ublažavaju posljedice nuklearnog udesa u zemljama regije koje mogu imati utjecaja na Bosnu i Hercegovinu. Skup mjera podrazumijeva planove evakuacije i smještaja stanovništva, dekontaminacije i druge mjere intervencije. Na temelju Pravilnika o kategorizaciji radijacijskih prijetnji („Službeni glasnik BiH“, broj 102/11) u Bosni i Hercegovini kategorizirane su radijacijske prijetnje u pet kategorija sukladno s međunarodnim standardima:

Radijacijski objekti	Radijacijske prijetnje kategorije
-unutar kojih nastanak radijacijskog izvanrednog događaja može dovesti do teških determinističkih efekata za pojedinca izvan mjesta događaja;	I
-unutar kojih nastanak radijacijskog izvanrednog događaja može rezultirati dozama koje zahtijevaju poduzimanje žurnih zaštitnih mjera izvan mjesta događaja;	II
-unutar kojih nastanak radijacijskog izvanrednog događaja može rezultirati dozama ili kontaminacijom koja zahtijeva poduzimanje žurnih zaštitnih mjera na mjestu događaja	III
-objekti, djelatnosti sa izvorima ionizirajućeg zračenja i izvori ionizirajućeg zračenja koji mogu prouzročiti nuklearni ili radiološki izvanredni događaj i zahtijevaju poduzimanje žurnih zaštitnih mjera na nepredvidivom mjestu ;	IV
-djelatnosti koje ne uključuju izvore ionizirajućeg zračenja, ali za čije proizvode postoji vjerojatnost da su kontaminirani kao rezultat radijacijskih izvanrednih događaja u objektima iz kategorije radijacijskih prijetnji I i II.	V

Mjere zaštite života i zdravlja sadašnjih i budućih generacija, mjere očuvanja okoliša od štetnog djelovanja ionizirajućeg zračenja i potrebne radijacijske sigurnosti pri uporabi ionizirajućeg zračenja regulirao je Zakon o radijacijskoj i nuklearnoj sigurnosti u Bosni i Hercegovini i određeni propisi doneseni na temelju ovog Zakona.

Uzroci i pojave koje mogu dovesti do ugroženosti područja BiH, a time i područja Grada Mostara ionizirajućim zračenjem su:

1. Mirnodopske i ratne havarije na nuklearnim reaktorima, elektranama i dr. neuklearnim postrojenjima.
2. Upotreba nuklearnog oružja u eventualnom ratu.

2.4.1.1. Mirnodopske i ratne havarije na nuklearnim postrojenjima

Eventualne havarije na nuklearnim postrojenjima u pojedinim zemljama, imale bi utjecaja na ugrožavanje životne sredine i u drugim zemljama. Naime, meteorološki uvjeti i drugi faktori koji bi u tom trenutku vladali, te zemljopisni položaj Bosne i Hercegovine, bez obzira gdje bi se taj akcident desio, postojala bi opasnost da i naša teritorija bude zahvaćen radioaktivnim padavinama.

Akcident na nuklearnoj elektrani u Černobilu (1986. godine), definitivno je upozorio da se mogu očekivati sveobuhvatna onečišćenja radioaktivnim materijama kontinentalnih razmjera².

Treba napomenuti da je Cs¹³⁷ prisutan širom planete. Gama-spektro-metrijskom analizom Zavoda za javno zdravstvo Federacije BiH utvrđeno je da je u svim uzorcima zemlje na području Federacije BiH prisutan vještački radionukleid Cs¹³⁷, a u nekim Cs¹³⁴. Njegovo prisustvo je posljedica Černobilske nesreće. Provedena ispitivanja Portugalske naučne misije (17. travnja 2001. godine) ukazuju da pronađene koncentracije Cs¹³⁷ u zraku, vodi i hrani nisu znatnije povećane, odnosno da nema povećanog radiološkog rizika po zdravlje ljudi uslijed prisustva ovog elementa

2) Krajem travnja 1986 godine došlo je akcidenta u nuklearnoj elektrani nedaleko od Kijeva. Tom prilikom oslobođena je velika količina radioaktivnosti. Pored ozračenosti nekoliko stotina ljudi od kojih je jedan broj podlegao, kontaminirane su ogromne površine obradivog zemljišta, a stupanj kontaminacije je bio takav da je nekoliko tisuća ljudi moralo biti iseljeno sa kontaminiranog područja. Oblak iznad Černobila nošen zračnim strujama zahvatio je mnoge zemlje Europe i drugih kontinenata, što je prouzrokovalo povećanje razine radioaktivnosti i u našoj zemlji.

U slučaju kvara na nuklearnim elektranama u našem susjedstvu, Krško - Republika Slovenija i dr., zavisno od kvara, slično kao kod Černobila, od čestica radioaktivnog materijala stvorio bi se oblak koji bi nošen zračnim strujama zahvatio našu zemlju i mnoge zemlje Evrope.

Uspostavljenim nadgledanjem gama zračenja (na 10 lokacija u Bosni i Hercegovini), mjerenja bi pokazala da je došlo do radioaktivnog kontaminiranja vodotoka, nezaštićenih bunara za snabdjevanje vodom za piće, livada i pašnjaka. Kontaminirani bi bili i nadzemni dijelovi raznih vrsta povrća, voća i dr., koje se koristi u ishrani ljudi. U zavisnosti od nivoa radioaktivnosti i utjecaja zračenja na čovjeka, preduzimale bi se mjere zaštite od zračenja.

2.4.1.2. Balkanski sindrom

Posljednjih 20 godina svjetsku vojnu industriju obilježilo je korištenje nagomilanog nuklearnog otpada nastalog u nuklearnim elektranama, metalnog uranijuma osiromašenog izotopom uranijuma 235 u različite namjene. Tako je danas, pored ostalog, osiromašeni uranijum u moderno opremljenim vojskama našao primjenu i koristi se kao efikasna municija protiv oklopnih borbenih sredstava.

U listopadu 1995. godine, na teritoriji Bosne i Hercegovine Zračne snage NATO-a su u određenim situacijama, za onesposobljavanje ratne tehnike Vojske Republike Srpske, koristile municiju sa osiromašenim uranijumom. Kada se javila iznenadna i povećana smrtnost kod pripadnika SFOR-a, koji su službovali na našim prostorima (*Balkanski sindrom*), međunarodna zajednica je alarmirala javnost da u Bosni i Hercegovini postoji opasnost od velikog zračenja, bez navođenja izvora te opasnosti.

U periodu od 12. do 24.09. 2002. godine na traženje Vijeća ministara Bosne i Hercegovine, u Bosni i Hercegovini boravila je ekipa stručnjaka Programa Ujedinjenih naroda za zaštitu okoliša (UNEP), radi utvrđivanja prisustva radioaktivnih materija na prostorima i lokacijama u Bosni i Hercegovini, na kojima su borbeno djelovale NATO snage u navedenom periodu.

Na temelju izvršenih mjerenja radijacije u TRZ Hadžići, stručnjaci UNEP-a pronašli su ukupno 233 točke s povećanom radijacijom iz prašine sa osiromašenim uranijumom, koja je bila stvorena u vrijeme udara ili fragmentima ili cjelokupnim radioaktivnim zrnima blizu ili ispod površine zemlje (69 točki kontaminacije pronađeno je u dvorištu blizu velikih radionica u zapadnom dijelu postrojenja, 160 točki kontaminacije je bilo locirano na betonskoj podlozi u sjeveroistočnom dijelu TRZ Hadžići, gdje su bili smješteni tenkovi i vozila u vrijeme NATO udara. Tri točke su pronađene unutar zgrade s radionicama, a samo jedna je bila pronađena na zemljištu.³

Navedene lokacije i druge površine u TRZ Hadžići i lokalitet skladišta municije u Hadžićima u više navrata obišli su stručnjaci Zavoda za javno zdravstvo Federacije BiH, koji su potvrdili stanje kontaminacije nađeno od strane UNEP-a.

Potencijalni rizici pronađene kontaminacije za zdravlje ljudi:

- unutarnja kontaminacija izazvana unošenjem korodiranog uranijuma u organizam gutanjem,
- udisanjem značajnih doza aerosola osiromašenog uranijuma (više od 1mSv),
- vanjsko zračenje kože beta radijacijom, kontinuiranim izlaganjem kože,
- kontaminacijom podzemnih voda i voda za piće.

Iz tih razloga, stručnjaci UNEP-a su preporučili, uklanjanje radioaktivnih zrna koja su još ležala na površinama koje nisu minirane, da se sve obilježene točke očiste od kontaminacije i da se udubljenja u tvrdim podlogama pokriju novim slojem betona i asfalta, što je i učinjeno na lokalitetu TRZ Hadžići u okviru realizacije Programa Europske komisije za deminiranje i dekontaminaciju navedenog prostora, kao i Zaključaka Vlade Federacije BiH o odobravanju finansijskih sredstava.

3) Izvršće UNEP- a "Osiromašeni uranijum u BiH", 2003 godine

Izvršenom dekontaminacijom smanjena je radioaktivnost na površini ugroženog područja, dok su veće količine radioaktivne municije i dijelova ostali duboko u zemlji, i oni će dalje predstavljati određene rizike za zdravlje ljudi, posebno sa stanovišta toksičnosti teških metala.

U navedenom periodu vršena su mjerenja radioaktivnosti svih udubljenja načinjenih navedenom municijom, bez obzira što većina njih nisu bile ranije označene, što se pokazalo opravdanim. Naime, mjerenjima se pokazalo da je svako udubljenje načinjeno navedenom municijom kontaminirano radijacijom (beta i gama).

2.4.1.3. Upotreba nuklearnog oružja u eventualnom ratu

Nuklearna borbena sredstva imaju jako razornu i uništavajuću moć. Velika energija koja se oslobodi prilikom eksplozije, u kratkom vremenskom intervalu nanosi vrlo teške posljedice neinformiranom i nezaštićenom stanovništvu.

Oslobodena energija manifestira se u vidu udarnog vala, toplotnog dejstva i nuklearnog zračenja. Broj ljudstva zahvaćenog nuklearnom dejstvu, kao i težina i stupanj povreda ovisi od jačine i vrste nuklearne eksplozije, sastava i pokrivenosti zemljišta, meteoroloških uvjeta, zaštićenosti i informiranosti stanovništva.

Učestalost pojavljivanja, intenzitet djelovanja, vrijeme trajanja, mir i moguće posljedice teško su predvidivi. Sve veći je broj zemalja u svijetu koje razvijaju programe za proizvodnju nuklearnog naoružanja, a one koje ga posjeduju rade na sustavima većeg dometa i mogućnosti balističkih raketa i širenje sustava i proizvodne tehnologije.

Intenzitet djelovanja, vrijeme trajanja kao i moguće posljedice po ljude i materijalna dobra bi u svakom slučaju daleko nadilazili eventualnu ograničenost sukoba samo na zaraćene strane. S obzirom na meteorološke uvjete i druge faktore koji bi u tom momentu vladali, te zemljopisni položaj Bosne i Hercegovine i Federacije BiH, bez obzira gdje se takav akcident desi, postoji opasnost da i područje Mostara bude zahvaćeno radioaktivnim oblakom.

U slučaju neposredne opasnosti od radioaktivne kontaminacije ovih područja najvažnija materijalna dobra koja bi trebalo zaštititi su poljoprivredne kulture i stočni fond s obzirom na potrebu osiguranja radijacijsko-hemijski ispravne hrane za ishranu ljudi i životinja. Sklanjanje s otvorenog prostora poljoprivrednih kultura i stoke prije nailaska radioaktivnog oblaka potrebno je u prvim danima i realno izvodljivo, sve dok se ne izvrši procjena radijacijske situacije i na temelju nje ne predlože dalje mjere zaštite.

Stanje organiziranosti i osposobljenosti nositelja radijacijsko-kemijsko-biološke (RKB) zaštite je posebno sagledano u kontekstu novih pojavnih oblika terorizma u svijetu, kao i različitih akcidentnih situacija u kojima dolazi do ozbiljnog narušavanja stanja životne sredine: «Balkanski sindrom» (radijacijsko zračenje), teroristički napadi kemijskim i biološkim sredstvima, onečišćenje zemljišta i atmosfere odlaganjem tečnog i krutog otpada, prometni udesi uz sudjelovanje cisterni sa zapaljivim ili otrovnim tečnostima i dr., a s ciljem poduzimanja odgovarajućih mjera i postupaka sigurnosti i zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara od navedenih i drugih opasnosti.

RKB zaštita Federacije BiH, Županije i Grada u kontekstu zakonskih rješenja obuhvata mjere i postupke koje treba organizirano provoditi radi sprječavanja, ublažavanja i otklanjanja posljedica od RKB djelovanja na stanovništvo, životinjski i biljni svijet, materijalna dobra, kao i ublažavanje i otklanjanje posljedica tehnoloških havarija i drugih akcidenata od RKB agensa u miru.

Svim laboratorijima (radiološkim, kemijskim, mikrobiološkim) u Federaciji BiH nedostaje suvremenija oprema, a posebno kompleti za uzimanje uzoraka (voda, zrak, zemlja) i određena zaštitna oprema, koja je potrebna za rad s opasnim (otrovnim) materijama, jer nedostatak prikladnih zaštitnih sredstava uzrokuje

opasnost od infekcije zaposlenog osoblja i okoliša.

Veterinarski fakultet Sarajevo ima laboratorij, koji je kadrovski osposobljen i materijalno dosta dobro opremljen, kao i laboratoriji Zavoda za javno zdravstvo Federacije BiH u kojemu je 1999. godine, Uredbom Vlade Federacije BiH formirana Služba za radijacijsko–kemijsko–biološku zaštitu Federacije BiH. Služba je formirana od zaposlenih stručnjaka Zavoda za javno zdravstvo Federacije BiH, čija je redovna djelatnost, za slučaj potrebe, prilagođava potrebama RKB zaštite.

Kroz program dodatnog opremanja civilne zaštite u Federaciji BiH, koji je podržan od strane Vlade Federacije BiH u 2001. godini, planirano je dalje organiziranje službi RKB zaštite u županijama i njihovo opremanje.

Tako je organizirana Službu RKB zaštite u okviru Zavoda za javno zdravstvo sa sjedištem u Mostaru, koja će pokrivati čitavo područje Županije.

2.4.1.4. Zaključci

- Na temelju Zakona („Službeni glasnik BiH“, broj 88/07) na prijedlog Državne regulatorne agencije za nuklearnu i radijacijsku sigurnost Vijeće ministara Bosne i Hercegovine treba donijeti Plan o žurnim slučajevima zaštite stanovništva od ionizirajućeg zračenja u slučaju izvanrednog događaja, nuklearnog udesa ili nastanka nuklearne štete, a sukladno s međunarodnim konvencijama. Pored toga sukladno s međunarodnim konvencijama, kao i s Bečkom konvencijom o građanskoj odgovornosti za nuklearne štete, agencija je dužna uraditi državni Plan za nuklearnu sigurnost u slučaju akcidenta na nuklearnim postrojenjima drugih zemalja u okruženju.
- Državna regulatorna agencija za nuklearnu i radijacijsku sigurnost treba donijeti sve podzakonske akte koji proističu iz Zakona.
- Organiziranim strukturama zaštite i spašavanja, prvog odgovora, izvršiti opremanje specijalističkom opremom te provesti obuku osoblja.
- Pristupiti provođenju Odluke o vrsti i minimalnim količinama sredstava potrebnih za provođenje osobne i kolektivne zaštite građana i zaposlenika u poslovnim objektima i stambenim zgradama od prirodnih i drugih nesreća s rokovima za njihovu nabavku.
- Opremiti i obučiti Službu RKB zaštite u okviru Zavoda za javno zdravstvo sa sjedištem u Mostaru, koja bi pokrivala čitavo područje Županije.

2.4.2. Onečišćenje zraka

Kvalitet zraka u Federaciji je uvjetovan gustoćom i karakterom izvora emisije tvari onečišćivača i prirodnim faktorima (meteorološkim, klimatološkim, orografskim). Teritorijalno su u većem dijelu Federacije BiH ovi faktori takvi, da ne prouzrokuju značajno pogoršanje kvaliteta zraka.

Onečišćenje zraka posebno je prisutno u industrijskim zonama i većim urbanim naseljima kao posljedica emitiranja štetnih tvari iz industrijskih i termoenergetskih postrojenja, motornih vozila, kotlovnica, toplana, domaćinstava koja za loženje koriste fosilna goriva i dr.

Federalni hidrometeorološki zavod Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: FHMZ) kontinuirano prati kvalitet zraka na postrojenjima u Sarajevu, Tuzli i Ivan Sedlu koje su u nadležnosti FHMZ, a u sklopu Federacije Bosne i Hercegovine postoji veći broj stanica za mjerenje kvaliteta zraka u nadležnosti županija, općina i proizvodnih pogona sa kojima FHMZ u manjoj ili većoj mjeri ostvaruje kvalitetnu suradnju i prikuplja podatke od njih.

Također, suradnja je ostvarena i s Republičkim hidrometeorološkim zavodom Republike Srpske s kojim objedinjuje podatke na godišnjem nivou za Bosnu i Hercegovinu i šalje u vidu izvješća prema nadležnim Europskim okolišnim institucijama.

Uzroci prekomjernog zagađenja zraka (*emisija iz procesa sagorijevanja*), između ostalog, su:

- Neodgovarajućim konstrukcijama ložišta (sobne peći i kotlovi male snage uglavnom su pravljene po zapadnoeuropskim licencama, konstruirani za druge vrste uglja i nisu omogućavali efikasno i malo zagađujuće sagorijevanje domaćeg uglja);
- Nepostojanje oplemenjivanja uglja za potrebe malih ložišta;
- Veliki sadržaj sumpora (SO₂) i pepela uglja, kao i manja kalorična vrijednost uglja koji se proizvode u Federaciji BiH, u odnosu na europske;
- Slabo održavanje energetske i industrijske postrojenja, posebno one opreme od koje ovisi emisija materija zagađivača;
- Neracionalno korištenje energije.

Osnovna mjera zaštite od pretjeranog zagađenja zraka je racionalna potrošnja energije, odnosno efikasno sagorijevanje goriva u ložištu. Ukoliko ti uvjeti nisu ostvareni, dolazi do pojave čađi, karbonoksida i drugih proizvoda nepotpunog sagorijevanja.

Zbog opće gospodarske recesije (posljedice rata) veći broj industrijskih objekata radi sniženim kapacitetom ili su potpuno izvan pogona. Rezultat toga stanja je smanjenje štetnih emisija u zrak, a kvalitet zraka, sa stanovišta pojedinih polutanata, čak se poboljšao.

Nasuprot tome, promet je u vrlo lošem stanju. Željeznički, dakle elektrificirani, promet je u početnoj fazi obnavljanja, a sav lokalni, te putnički i osobni promet obavlja se cestama. Poseban problem predstavlja povećana emisija iz mobilnih izvora - automobila kojih se Europa riješila, (*cca. 30.000 u Mostaru, pretežno starijih godišta*), loš i nekontroliran kvalitet tekućih goriva i sl.

Federalni meteorološki zavod (u daljem tekstu: FMZ) prati kvalitet zraka na pet stanica i ovi podaci su uključeni u razmjenu s Europskom agencijom za okoliš.

Prema podacima o emisiji i zagađenju i kvaliteti zraka u Federaciji BiH, najveća emisija SO₂ je (po padajućem nizu) u Kaknju, Tuzli, Zenici, Mostaru. U ovim gradovima je, zajedno s Lukavcem i Jajcem, najčešće i najveća emisija čestica materija zagađivača.

Neki od plinova djeluju na šira područja (atmosfera), kao što su SO₂ i nitrogen oksidi, koji u procesu čišćenja atmosfere izazivaju kisele kiše što štetno djeluje na tlo, šume i usjeve. Neki plinovi djeluju štetno na ozonski omotač (haloni) ili izazivaju povišenje temperature (karbondioksid i drugi više-atomski plinovi) što dovodi do klimatskih promjena.

2.4.2.1. Upravljanje kvalitetom zraka⁴

Polazne osnove za upravljanje kvalitetom zraka uključuju uspostavljanje kontrole i mjerenja na mjestima gdje nastaju emisije plinova koji se ispuštaju u atmosferu. Nakon usvajanja Zakona o zaštiti zraka na razini Federacije BiH i donošenja provedbenih akata tokom 2003/2004. godine, očekuje se bitan pomak u sustavu upravljanja kvalitetom zraka.

Primjena alata, u upravljanju kvalitetom zraka u Federaciji BiH, nedovoljno je poznata. Prostorni planeri i urbanisti ne koriste katastrofe emisije i atmosferske modele raznošenja. Koriste se jedino metode za bilansiranje emisije za potrebe izvještavanja međunarodnih agencija: koriste se metodologije razvijene u Bosni i Hercegovini prije rata, koje uvažavaju domaće specifičnosti (kvalitet goriva, mogućnosti prikupljanja podataka), a usvajaju se i metodologije propisane od strane međunarodnih organizacija (CORINAIR, IPCC).

Institucija na razini Federacije BiH, a i cijele Bosne i Hercegovine, koja koristi alate Europske unije (EU) za procjenu inventara emisije jeste Federalni meteorološki zavod (FMZ).

4) Podaci Federalnog meteorološkog zavoda

Djelatnost Federalnog meteorološkog zavoda na praćenju stanja kvalitete zraka je sljedeća:

- Uključivanje Federacije BiH u informativni sustav o stanju kvalitete zraka u Europi. Ovi poslovi se rade korištenjem software-a DEM, kojega je usvojila Europska agencija za zaštitu okoliša i kojega koriste sve zemlje Europske unije, kao i PHARE zemlje. Izvješća se za svaku godinu putem FTP servera, preko interneta šalju na srednji europski server – srednju europsku bazu podataka: (AIRBASE).
- Takođe se svakodnevno informira javnost o stanju kvalitete zraka. Aktualni podaci se mogu naći na web stranici Zavoda i na web stranici EONET servera BiH, koji je smješten u Federalnom ministarstvu prostornog uređenja i zaštite okoliša.
- FMZBiH prati kvalitet zraka na pet stanica i one su uključene u ovu razmjenu sa Europskom agencijom za okoliš (EEA).

2.4.2.2. Praćenje kvaliteta zraka

Praćenje kvaliteta zraka u Bosni i Hercegovini FMZ kontinuirano obavlja od 1967. godine. Utvrđivanje kvalitativnih i kvantitativnih osobina zraka i padavina FMZ obavljao je u mreži meteoroloških stanica. Obavljano je objedinjavanje i analiziranje svih prikupljenih podataka koji se odnose na zagađenje zraka-emisija i stanje zagađenosti zraka-imisija, kao i redovno davanje informacija odgovarajućim institucijama.

Proračun emisije štetnih materija u zrak, na području Bosne i Hercegovine, Zavod obavlja već dugi niz godina. Primjenom europskih konvencija Zavod je dužan dostavljati ove podatke, kao i sve ostale zemlje Europe.

Za ove potrebe, kao i za potrebe kompatibilnosti emisionih podataka, Europska zajednica je usvojila računalne software pakete, pomoću kojih vrši kompletan proračun svih komponenti koje zagađuju zrak na jednom području. Ovi paketi i sam pristup obrade podataka poznati su pod nazivom CORINAIR metodologija.

Tu se posebno radi o sljedećim software paketima:

- **Collector** - kompletna obrada emisionih izvora zagađivača zraka,
- **Reporter** - komplet tabelarnih prikaza saznanja zagađivanja u skladu s konvencijama,
- **Importer** - paket za povezivanje s drugim software,
- **Copert** - kompletna obrada zagađivanja atmosfere od vozila.

Obzirom na to da se radi o vrlo kompleksnim software, to se ovi paketi već duže analiziraju i proučavaju. Ostvarivana je i međunarodna suradnja u vezi ovih software-a preko PHARE topic linka.

Sada je moguće vršiti proračune emisije od vozila, kao i emisije od velikih izvora zagađivanja zraka -Termoelektrane. Ograničavajuća okolnost su nedostaci kvalitetnijih statističkih podataka.

Broj stanica u Federaciji BiH, na kojima se sada prati kvalitet zraka je nedovoljan, i mrežu postojećih stanica treba modernizirati i proširiti na veće urbane centre, kao i ugrožene zone u blizini većih izvora emisije.

2.4.2.3. Praćenje radioaktivnosti atmosfere

Federalni meteorološki zavod, kao institucija od interesa za Federaciju BiH, svakodnevno prati i mjeri apsorbirane doze ionizirajućeg zračenja. Prema podacima kontinuiranih višegodišnjih mjerenja i testnih mjerenja na području srednje Bosne i području Hercegovine, obradom godišnjih doza, apsorbirana doza ionizirajućeg zračenja iznosi 0.88 do 1.40 milisiverta godišnje (mSv/y). Svakako da iz ovog podatka građani ne mogu ocijeniti veličinu radijacije i zato ćemo pokušati na popularan način objasniti neke pojmove i norme ionizirajućeg zračenja.

Prema svjetskim istraživanjima i standardima, prirodna radijacija Zemlje iznosi 1.2 mSv/y, a prirodna kozmička radijacija iznosi 0.3 mSv/y, tako da ukupna prirodna radijacija iznosi 1.5 mSv/y.

Odmah se može uočiti da su izmjerene vrijednosti, apsorbirane doze kod nas, ispod standardnih svjetskih normativa.

Iako nije popularno tehnički detaljisati, mora se ukazati na razliku između raznih tipova radijacije. Naime, apsorbirana doza radijacije iskazuje se u jedinicama Grey/godinu (Gy/y). Biološki efekti apsorbirane doze ionizirajućeg zračenja na organizme iskazuje se u jedinicama Sivert/godinu (Sv/y). Činjenica je da biološki efekti radijacije ovise od tipa radijacije, odnosno od energije čestica koje uzrokuju ionizirajuće zračenje.

Najmanje biološke efekte imaju X-zraci, gama i elektronsko zračenje, dok veliki štetni biološki efekat izazivaju brzi neutroni, protoni i alfa čestice, a najveći teška jezgra. Ilustracije radi, navodimo podatke komparativnim radijacijskim dozama prirodnog zračenja:

Prirodno zračenje u Australiji iznosi 2 mSv/y, u Sjevernoj Americi 3 i veće je u odnosu na izmjereno kod nas (cca 1.4 mSv/y).

Vrlo opasne doze su npr. 5.000 mSv apsorbirane tokom jednog mjeseca, a smrtonosna doza je 10.000 mSv apsorbirana tokom jednog dana ili tjedna. Upoređujući ove podatke sa izmjerenim kod nas, sigurno da nema mjesta ni za kakvu paniku niti za neke špekulacije o ugroženosti gradova Bosne i Hercegovine.

Svakako da ovdje nisu uključena razmatranja pitanja postojanja područja na kojima se eventualno nalaze ostaci materijala sa osiromašenim uranijumom. Ovi problemi su svakako aktualni ali su sigurno, ako postoje, usko lokalnog karaktera i mogu se izolirati tako da ne utječu bitno na opću situaciju na teritoriji Bosne i Hercegovine.

Imajući u vidu da u Europi radi veliki broj nuklearnih elektrana i da to povećava mogućnost akcesnih situacija, Federalni meteorološki zavod planira uspostavljanje mreže stanica za praćenje radioaktivnosti.

Planirano je u prvoj fazi, da se mjerenja uspostave u regionalnim meteorološkim centrima: Sarajevo, Mostar, Tuzla i Bihać, a kasnije i na većem broju glavnih meteoroloških stanica.

Iskustvo iz incidenta tipa "Černobil" pokazuje da nuklearni "oblak" može preći preko više zemalja i primarno ugroziti ljudske živote. Blagovremenim upozoravanjem, primarni štetni efekti na zdravlje mogu se bitno smanjiti.

Takođe, treba istaknuti nedostatak registara zagađivača, nepostojanje jedinstvenog sustava detekcije i mjerenja osnovnih pokazatelja, nedostatak suvremene opreme za detekciju polutanata i dr.

2.4.2.4. Zaključci

- Uspostaviti katastar emisije polutanata i zagađivača u atmosferu prema međunarodnoj metodologiji CORINAIR, uz primjenu protokola PRTR i softverskih paketa COLECTER i SELECTER, uključujući i informacije o vrstama i količini emisija štetnih plinova i prekograničnom prijenosu štetnih materija.
- Organizirati registre industrijskih zagađivača s podacima o vrsti zagađenja i potencijalnoj opasnosti za okoliš, kao i kontinuirani nadzor nad njima.
- Ustanoviti standarde za količine štetnih materija koje se ispuštaju u zrak.
- Uspostaviti sustav kontrole efikasnosti izgaranja fosilnih goriva.
- Uspostaviti nadzor nad emisijom i imisijom polutanata i istraživanja njihovog utjecaja na zdravstveno stanje stanovništva; provesti državni program eliminacije ODS materija koje oštećuju ozonski omotač.
- U sustav nadgledanja zraka uvesti sljedeće parametre: CO, NO, NO₂, ozon i respirabilne čestice uz uvođenje automatskih mjernih stanica.

- Uspostaviti nadzor štetnih noksi na radnim mjestima na kojima su zaposlenici izloženi udisanju štetnih plinova i prašina, uz sustavno izvještavanje o morbiditetu i mortalitetu vezanom za ta radna mjesta.
- Odgovarajućim propisima regulirati korištenje i uvoz okolinskih prihvatljivih motornih vozila.
- Provesti državni program eliminacije ODS materija koje oštećuju ozonski omotač.
- Razviti i primjenjivati upravljačke standarde ISO 14000 i specifične međunarodne standarde i metodologije koje se odnose na atmosferu (klimatske promjene i kvalitet zraka).
- Probleme nabavke opreme za detekciju zračnih polutanata riješiti izradom projekata koji će imati za cilj nabavku suvremene opreme, kao i edukaciju odgovarajućeg kadra.

2.4.3. Onečišćenje voda

Kemijska onečišćenja od industrije opasnija su od bakterioloških, pošto su trajna i uzrokuju štetne posljedice niz godina poslije kontaminacije. Kod procjene kvaliteta vode važno je odrediti količinu polutanata koji imaju toksično djelovanje, troše kisik iz vode, izazivaju eutrofikaciju i druge neželjene posljedice.

Onečišćenje površinskih vodotoka je vrlo složen proces, a može u nekim slučajevima biti i vrlo opasan. Razvoj industrije i gradova u zadnjih 50 godina koji su koncentrirani pored rijeka i neodgovarajući tretman otpadnih voda doveo je na pojedinim rijekama do visoke degradacije kvaliteta površinskih vodotoka.

Prema analizama, rijeke su podjednako opterećene organskim i anorganskim onečišćenjima. Organska onečišćenja dolaze od gradskih kanalizacija, farmi i prehrambene industrije. Važno je naglasiti da onečišćivači rijetko imaju ili koriste svoje sustave za pročišćavanje.

Vode Bosne i Hercegovine su, prema analizama FHMZ, u znatnoj mjeri onečišćene. Glavni pokazatelj kvaliteta vode je rastvoreni kisik, a bez kisika nema života ni u vodi. Promjene kisika se dešavaju s povećanjem temperature u vodi kao i događanja biokemijskih procesa koji koriste kisik. Naime, ovdje ćemo napomenuti da postoje sintetički površinski aktivne materije razgranalog niza, hlor-ugljikovodoni, spojevi koji sadrže aromatične ili heterociklične prstene, kondenzovani eteri i neki drugi organski spojevi. Ako su ovi spojevi prisutni u vodi, najkorisniji način određivanja nivoa zagađenja je preko određivanja koncentracije ukupnog ugljenika (TOC).

2.4.3.1. Zaključci

- uspostaviti jedinstvene registre objekata za vodoopskrbu i donijeti mjere za poboljšanje sustava vodoopskrbe;
- utvrditi potencijalne rizike zbog nepostojanja ili nedovoljne uređenosti zona sanitarne zaštite kod lokalnih objekata vodoopskrbe i zastarjelih postupaka kloriranja kod većine vodotoka;
- opremiti i osposobiti laboratorije u Županiji za ispitivanje pokazatelja higijenske ispravnosti vode;
- regulirati područja sanitarnih zona oko vodozahvata gradskih vodovoda i sanaciju ovih područja prema sanitarno-higijenskim načelima i zakonskim propisima;
- izvršiti sanaciju postojećih kanalizacijskih sustava i osposobljavanje postrojenja za tretman otpadnih voda naselja, te otpočeti plansku izgradnju novih, sukladno s politikom održivog razvoja i obvezama Bosne i Hercegovine prema međunarodnim konvencijama o vodama;
- osigurati odgovarajuće aparature za kontinuiranu dezinfekciju vode u gradskim vodovodima;
- probleme detekcije polutanata u vodi (teški metali, pesticidi i radioaktivne materije) riješiti izradom projekata koji će imati za cilj nabavu unificirane opreme, kao i edukaciju odgovarajućeg kadra.

2.4.4. Onečišćenje tla

Tlo, odnosno zemljište, može biti onečišćeno direktnim odlaganjem otpadnih tvari po površini ili deponiranjem onečišćenja iz atmosfere. U prvi slučaj spadaju nekontrolirane deponije gradskih i industrijskih otpadaka kojih ima u svakoj općini/gradu, a u drugi kiseljenje okoline kao rezultat suhog i mokrog deponiranja kiselih padalina iz atmosfere.

Dok se problem onečišćenja tla otpadnim tvarima može uspješno rješavati skupljanjem, transportom, reciklažom i sanitarnim odlaganjem otpadaka prema pravilima tehničke struke, onečišćenje tla kiseljenjem, odnosno deponiranjem drugih kemijskih tvari u slučaju havarija (npr. klorom, amonijakom, kiselinama ili lužinama), je mnogo ozbiljnije, jer zahvata veliku površinu.

Ova vrsta onečišćenja tla je često neuočljiva, pa se otkriva tek detaljnim analizama uzoraka tla. Problem onečišćenja tla deponiranjem iz atmosfere je davno prisutan u Europi zbog postojanja prekograničnog transporta onečišćenja zraka. Rješenja se nalaze samo u užoj i efikasnoj međunarodnoj suradnji na zaštiti atmosfere od onečišćenja, što se već čini i u što je uključena i naša zemlja.

Dinamičan razvoj gradova imao je velikoga utjecaja na povećanje obujma raznih vrsta otpadaka.

Količine raznih vrsta opasnih otpadaka rastu sa rastom industrijalizacije, urbanizacije i deagrarizacije. Poseban problem u tome predstavljaju tzv. posebni (specijalni) otpaci iz jednog broja industrijskih pogona: metalske, kovinoprerađivačke, kemijske, namjenske i industrije prometnih sredstava koji, ukoliko se pravilno ne uskladište i čuvaju, mogu izazvati štetne posljedice po okoliš, koje se tretiraju kao prirodne nepogode. analizama uzoraka tla.

U blizini naselja Dobro Selo, smještena je deponija crvenog mulja, koja je naslijeđena od bivše tvornice glinice i danas se ne upotrebljava ni za kakvu aktivnost vezano za tvornicu aluminija „Aluminij“ d.d. Mostar. Najbliže naselje je udaljeno 1 km, a količina deponiranog mulja je cca. 6.000.000,00 tona.

Mogući uzroci opasnosti mogu biti od oštećenja na vodonepropusnoj podlozi, nepoštivanje ograničenja pristupa objektu sa teškom mehanizacijom, popuštanje zida bazena, potresi, diverzije i dr. U slučaju pucanja podloge deponije došlo bi do izlivanja crvenog mulja, a u slučaju pucanja nasipa i do izlivanja lužnate vode. Kada deponija nije u cijelosti prekrivena vodom, postoji mogućnost raznošenja prašine s deponije.

U cilju praćenja situacije na ovom bazenu, u rujnu 2014. godine sukladno s Pravilnikom o sadržaju izvješća o stanju sigurnosti, sadržaju informacija o sigurnosnim mjerama i sadržaju unutarnjih i spoljnih planova intervencije („Službene novine Federacije BiH“, broj 68/05), sačinjeno je Izvješće o stanju sigurnosti sa Planom za sprečavanje nesreća većih razmjera.

2.4.4.1. Problemi upravljanja otpadom

Otpad predstavlja jedan od prioritarnih problema zaštite okoliša u Federaciji Bosne i Hercegovine, pa prema tome i u Županiji. Problemi pri upravljanju otpadom potječu, između ostalog, iz dosadašnjeg društvenog odnosa prema otpadu i načina upravljanja, pomanjkanja vodoravne i okomite upravljačke strukovne usklađenosti i organiziranosti, pomanjkanja pravnih propisa i ekonomskih mjera. Problem migracije stanovništva uslijed ratnih razaranja je dodatno uticao na pogoršanje stanja.

U sjevernom dijelu Grada Mostara nalazi se jedina namjenski uređena sanitarna deponija komunalnog otpada – Uborak. Također, evidentno je i postojanje većeg broja neuređenih deponija i divljih odlagališta otpada tj. bez odgovarajućeg projektnog rješenja, neograđenih, neodplinjenih, ne pokrivaju se inertnim materijalom, neriješeni problemi procjednih voda i potrebnih infrastrukturnih sadržaja, itd., što predstavlja veliku opasnost i problem u cjelokupnoj zaštiti okoliša.

Prema tome, na području Grada Mostara nalaze se slijedeće industrijske i komunalne deponije:

Industrijske deponije otpadnog materijala:

- deponija crvenog mulja – Bazen Dobro selo;
- ostale manje deponije u industrijskim postrojenjima.

Komunalne deponije otpadnog materijala:

- uređena deponija komunalnog otpada Uborak;
- neuređena deponija komunalnog otpada Rudnik-Vihovići;
- neuređena deponija komunalnog otpada Južna zona;
- brojne “divlje” deponije.

U Bosni i Hercegovini ne postoji kontroliran sustav upravljanja opasnim otpadom, što znači, da ne postoji registar generatora opasnih otpada u Bosni i Hercegovini, niti postoji katastar generiranih opasnih otpada. Država Bosna i Hercegovina ne posjeduje kapacitete za preradu i ekološki prihvatljiv tretman pojedinih vrsta opasnog otpada, niti ima ekonomsku moć da sama izgradi postrojenja za termički tretman ove vrste otpada. Ovdje treba napomenuti da medicinski otpad ima značajan udio u ukupnoj količini opasnog otpada.⁵

Ipak, proces uspostave reda u ovoj oblasti pokrenut je tako da su doneseni odgovarajući dokumenti na državnom, entitetskom i županijskom nivou kao i odgovarajući zakoni i provedbeni propisi kao što su:

- Strategija upravljanja krutim otpadom u Bosni i Hercegovini
- Federalna strategija upravljanja otpadom
- Federalni plan upravljanja otpadom 2012-2017
- Zakon o upravljanju otpadom u FBiH
- Zakon o upravljanju otpadom u HNŽ

Usvojena zakonska regulativa u ovoj oblasti, trebala bi uspostaviti red u tretmanu novih regionalnih sanitarnih deponija i starih divljih deponija, međutim zakonske odredbe se ne provode, kako na lokalnim tako i na višim razinama u Federaciji BiH, što pokazuje i podatak o postojanju cca 4000 većih i manjih divljih deponija na području Federacije BiH. Usporenost rješavanja ovoga problema predstavlja nerazumijevanje značaja i neprihvatanje izgradnje sanitarnih regionalnih deponija od strane lokalnog stanovništva.

Nositelji poslova za zaštitu zemljišta su Federalno ministarstvo prostornog uređenja i okoliša, nadležno županijsko ministarstvo, nadležne službe u gradu, pravne osobe koje su potencijalni zagađivači zemljišta, javna komunalna preduzeća (Komos i Parkovi), specijalizovane naučne ustanove i dr.

2.4.4.2. Zaključci

- zadužiti nadležna tijela, da postojeće zakonske odredbe o prikupljanju, transportu i odlaganju komunalnih i industrijskih otpadnih materija usklade sa standardima Europske unije;
- odmah na svim razinama pristupiti izradi registara odlagališta, tj. uspostaviti kontinuirani nadzor nad specifičnim otpadom;
- s ciljem zaštite stanovništva i okoliša otpočeti sa aktivnostima za stvaranje zajedničkih ili regionalnih odlagališta otpada;
- problem uništavanja specifičnog otpada riješiti nabavom mobilnog postrojenja za spaljivanje koje bi se po potrebi premještalo s jedne na drugu lokaciju.

5) Prema Direktivi EU91/689/EEC, otpad koji nije razdvojen smatra se opasnim otpadom.

3. Ostale nesreće

3.1. MINE I NEEKSPLODIRANA UBOJNA SREDSTVA (NUS)

Plan razminiranja u Bosni i Hercegovini usklađen je u sa Strategijom protu-minskog djelovanja za period 2018-2025.godine, usvojenom od strane Vijeće ministara BiH je na 176. sjednici održanoj 05.08.2019. godine, ("Službeni Glasnik BiH" broj: 70/19).

Prilikom provođenja Plana razminiranja, kao i ostalih Zakonom propisanih nadležnosti, Centar za uklanjanje mina će djelovati ka ostvarenju temeljne vizije: Bosna i Hercegovina bez mina i eksplozivnih sredstava zaostalih iz rata u kojoj će cjelokupno stanovništvo obavljati sve neophodne životne aktivnosti bez opasnosti po vlastitu sigurnost i u kojoj će žrtve mina i eksplozivnih sredstava zaostalih iz rata biti integrirane u društvo.

Centar za uklanjanje mina u Bosni i Hercegovini (BHMAC), Oružane snage Bosne i Hercegovine (OS BiH) i Norveška narodna pomoć u Bosni i Hercegovini (NPA BiH) kao projektni partneri, realizirali su aktivnosti u sklopu projekta pod nazivom: "Opća procjena minski sumnjivih područja u Bosni i Hercegovini 2018-2019" koji financira Europska unija (EU) preko Instrumenta za doprinos stabilnosti i miru (IcSP).

U periodu realizacije projekta, minski sumnjiva površina smanjena je za 103 km². Na dan završetka projekta (15.05.2020.), ukupna veličina minski sumnjive površine iznosi 966 km² od čega su na 35 km² u progresu operativne aktivnosti deminerskih organizacija. Kroz projekt su obrađeni podaci za 143 općine. Minska opasnost je potvrđena u 118 općina.

Prema izvršenim procjenama u siječnju 2021. godine sumnjiva opasna površina u Bosni i Hercegovini iznosi 956,36 km² što predstavlja 1,86% u odnosu na ukupnu površinu BiH.

Veličina sumnjive opasne površine(km²) siječanj 2021.godine na području HNŽ

I kategorija	II kategorija	III kategorija	Ukupno	Kasetna municija
13.37	25.35	111.08	149.811	0.02

Veličina sumnjive opasne površine (odnosi se na površinu na kojoj postoji osnovana sumnja za kontaminaciju, na osnovu indirektnih dokaza o postojanju mina) i njeno smanjivanje prati se kroz sustavno izviđanje (izviđanje je analitičko istraživački postupak prema kome je izvršena procjena sumnjive površine koja je bila zahvaćena borbenim djelovanjem zaraćenih strana).

Pregled sumljivih površina od NUS-a na području Grada Mostara

Tabela broj 6

R / B	Ukupna površina Grada Mostara (m ²)	Površina bez vidljivog rizika (u m ² i %)	Ukupna sumnjiva površina u odnosu na površinu grada (u m ² i %)	Sumnjiva površina po kategorijama (u m ² i %)		
				I kategorija	II kategorija	III kategorija
1	2	3	4	5	6	7
1	1.141.300.000	979.247.190	162.052.810	4.952.610	19.980.200	137.120.000
2	100%	85,80%	14,20%	3,06%	12,33%	84,61%

Najkontaminiraniji dijelovi područja Grada Mostara su: Vituša, Raštani, Kutu, Podveležje, Orlovac, Buna i Krivodol, i ukupna sumnjiva površina u odnosu na površinu Grada iznosi **162.052.810 m² ili 14,20%** (tabela broj 6).

Prva i druga kategorija sumnjive površine je locirana u ruralnim područjima grada, unutar i na rubnim područjima sela. Treća kategorija prioriteta uglavnom je raspoređena u brdsko-planinskim područjima (padine planina Prenj, Čvrsnica, Velež)

Na temelju zapisnika o miniranju strana u sukobu i podataka iz središnje baze podataka BiHMAC-a, možemo zaključiti da su na kontaminiranim lokacijama postavljene dvije osnovne skupine mina:

- Protutenkovske - većinom TMM-1, TMA-3, TMA-4 te TMRP-6,
- Protupješadijske - zastupljeni su svi tipovi (PMA-2, PMA-3, PMR-2, PROM-1 i MRUD).

Na ovom području prevladavaju većinom protupješadijske mine, dok su zbog specifičnosti i neprohodnosti terena protutenkovske mine manje zastupljene.

Druga i treća kategorija sumnjive površine u budućnosti će biti tretirana projektima trajnog obilježavanja kontaminiranih područja, koja će se provoditi od strane Grada u tijesnoj suradnji sa BHMACH-om.

Sada su na području Županije, u funkciji dva TUN-tima, Federalne uprave za civilnu zaštitu i to jedan tim za razminiranje sumnjivih površina i jedan tim za uništavanje pronađenih ubojnih sredstava-NUS-a. Do sada je potpisano i implementirano šest Ugovora i Faza programa razminiranja, a u toku je realizacija VII faze Programa razminiranja.

Obavijest o izvršenom čišćenju i tehničkom izviđanju zadataka kontaminiranog i ne-eksplozivnog kazetnom municijom na području Grada Mostara za 2020-2021. godinu je prikazan u tabeli:

Lokacija	Tehničko izviđanje-datum	Tretirana površina (m ²)	
Svačići 1- BHMACH ID 14232	13.11.2020.	37.785,00	Sa prikazanih očišćenih površina je uklonjen rizik od minske opasnosti
Koridor Vc Mostar-Jug Buna 6 -BHMACH ID 14222	25.02.2021.	41,857,00	
Koridor Vc Mostar-Jug Buna BHMACH ID 14276	22.04.2021.	27,852,00	
Koridor Vc Mostar-Jug Buna 3A -BHMACH ID 14208	17.12.2021.	13.842,00	
Brdo Gorica(tt 108) BHMACH ID-KM-T-ID- 0087	04.05.2021.	135.201,00	

Iz proračuna entiteta, prema sadašnjem planu Republičke uprave civilne zaštite i Federalne uprave civilne zaštite, planirana su sredstva za tehničko izviđanje i čišćenje i za području Grada Mostara.

U 2021. godini Norveška narodna pomoć (NPA), Oružane snage Bosne i Hercegovine (OS BiH) i Federalna uprava civilne zaštite (FUCZ), planirale su izvođenje radova tehničkog izviđanja čišćenja kasetne municije na području 11160 Staro selo - Goranci Mostar (9,996 m² Visoki rizik)

3.1.1. Deaktiviranje i uništavanje eksplozivnih ubojnih sredstava

Ovu aktivnost od strane MUP-a provodi odjeljenje za PEZ, koje reagira u konkretnom slučaju kada sa terena dobije dojavu da je pronađen NUS, u naseljenom mjestu, u blizini naseljenog mjesta, uz putnu komunikaciju ili nekom drugom mjestu koje svakodnevno koriste građani.

U tom slučaju se pristupa uklanjanju ili uništenju NUS-a. Uklonjeno NUS-o se skladišti u posebnim prostorijama, ili predaje EUFOR-u.

Ako se radi o obilježenom minskom polju ili novom minskom polju obavještava se civilna zaštita, BHMAC i EUFOR.

3.1.2. Zaključci

Prema podacima BHMAC-a, na području Federacije Bosne i Hercegovine, prema nivoima opasnosti, direktno je ugroženo od neeksplozivnih mina/NUS-a, 381.549 građana.

- Kapaciteti civilne zaštite za razminiranje imaju veliku ulogu u čišćenju domova povratnika i smanjivanju rizika povratka, posebno ukoliko se namjeravaju baviti poljoprivredom ili stočarstvom.
- Iz tih razloga potrebno je educirati stanovništvo o opasnosti od mina na čemu se i do sada radilo, ali nedovoljno, te provođenjem obuke za stanovništvo i djecu u školama, putem medija, kao i pomoći razvoju svijesti o opasnostima od mina.
- Obilježavanje sumnjive opasne površine sprovode, organizacije koje se bave protu minskim djelovanjem i druge organizacije, u skladu sa propisanim Standardnim operativnim procedurama. Hitno obilježavanje je sastavni dio operacija humanitarnog razminiranja i dio upozoravanja na mine
- Na temelju prethodno navedenog, u godišnjim planovima razminiranja u Bosni i Hercegovini sadržani su osnovni ciljevi: smanjenje sumnjive opasne površine, uklanjanje mina i eksplozivnih sredstava zaostalih iz rata radi sprečavanja nesreća i sigurnog korištenja površine od strane stanovništva bez opasnosti po vlastitu sigurnost te smanjenje broja stanovnika koji su izloženi direktnom riziku.
- Deminiranje površina, odnosno tehničko izviđanje i čišćenje će se provoditi od strane akreditiranih deminerskih organizacija na temelju Plana razminiranja.
- Trenutno u Bosni i Hercegovini ima 26 akreditiranih organizacija od kojih je 9 komercijalnih kompanija, 12 akreditiranih nevladinih i 5 vladinih organizacija (Oružane snage BiH, Federalna uprava civilne zaštite, Republička uprava civilne zaštite, Civilna zaštita Brčko Distrikta i Društvo crvenog križa BiH).
- Za provođenje Plana razminiranja financijska sredstva se osiguravaju iz donatorskih sredstava, proračuna institucija BiH i proračuna entiteta, kao i iz drugih izvora, shodno odredbama članka 18. Zakona o deminiranju u BiH.

3.2. VELIKE NESREĆE U CESTOVNOM, ŽELJEZNIČKOM I ZRAČNOM PROMETU

3.2.1. Cestovni promet

Najosjetljivija grana prometa na djelovanje vremenskih uslova odnosno prirodnih i drugih nesreća su ceste, odnosno cestovni promet. Razgranatost putnih pravaca (od čega je 4.698 km magistralnih i regionalnih cesta), klimatski uvjeti, konfiguracija zemljišta i zemljopisni položaj prometnica u Federaciji BiH, neposredno uvjetuju odvijanje prometa i utiču na sigurnost odvijanja prometa.

Ceste i objekti na njima izloženi su odronima koji ugrožavaju putnu infrastrukturu. Odroni na magistralnim i regionalnim cestama pojavljuju se kao posljedica tehničke nedovršenosti pojedinih cestovnih pravaca. Do sada je to najviše izraženo dolinom rijeke Neretve.

Nepropropisano izvedene kosine i strmine i drugi elementi najčešće su uzroci pojavama odrona.

Uslijed većih padalina kada dođe do izlivanja rijeke Neretve, kao i nekih manjih rijeka, postoji mogućnost plavljenja cesta i prekida putnih komunikacija.

Održavanje cesta u zimskom razdoblju uključuje obvezu redovnog uklanjanja snijega sa ceste i druge radnje koje imaju za cilj sprječavanje poledice, postavljanje umjetnih objekata za obranu od smetova i nanosa i sl.

Od ukupnog broja registriranih cestovnih motornih i priključnih vozila u Gradu Mostaru 87 % su putnički automobili. Broj cestovnih i priključnih vozila bilježi rast u odnosu na 2016. kada je taj broj iznosio 37.470 vozila. Putnička vozila starija od 15 godina ukupno je registrirano 19.364.

Ukoliko promatramo kretanje broja nezgoda uočavamo da je ukupan broj prometnih nezgoda u odnosu na 2020. godinu smanjen kao i broj nezgoda sa poginulim/ teže i lakše povrijeđenim osobama.

Veliki broj prometnih nezgoda na našim cestama, između ostalog, rezultat je nepoštivanja prometnih pravila i propisa, kao i niskog nivoa prometne kulture i većeg broja sudionika u prometu. Najveći broj prometnih nezgoda zabilježen je na ulicama u naselju, a zatim na magistralnim cestama, onda slijede lokalni, pa regionalni putevi itd.

3.2.2. Željeznički promet

Sigurnost željezničkog prometa u Bosni i Hercegovini je u domenu rada dvije entitetske željezničke, okomito integrirane, kompanije: Željeznice Federacije Bosne i Hercegovine i Željeznice Republike Srpske. Željezničke kompanije primjenjuju entitetske zakone i druge podzakonske akte (propise i upute) iz područja željeznica, kao i međunarodne standarde za uspostavu sigurnosnog sustava kroz UIC-fiše, Tehničke specifikacije za interoperabilnosti (u daljem tekstu: TSI) i kroz punu primjenu dodatika Konvencije COTIF.

Pored Zakona o željeznicama Bosne i Hercegovine u uporabi su i zakoni: Zakon o sigurnosti željezničkog prometa Federacije Bosne i Hercegovine i Zakon o osnovama sigurnosti u željezničkom prometu Republike Srpske, kao i Uredba o radu željeznica Federacije Bosne i Hercegovine i tijela uprave pri isljeđivanju izvanrednih događaja, i drugi podzakonski propisi.

Kroz područje Mostara prolazi dio željezničke pruge na koridoru Vc: Bosanski Šamac – Sarajevo – Mostar – Čapljina – Ploče.

Sa aspekta sigurnosti u željezničkom prometu reguliran je način prometa željezničkih i cestovnih vozila na ukrštanjima pruga i cesta kao i kretanje pješaka uz prugu. Najčešća mjesta nastanka saobraćajnih nezgoda su na putnim prijelazima i na nezaštićenim područjima željezničkih pruga koja prolaze kroz naseljena mjesta. Pored znatnih materijalnih šteta, ovakve nezgode dovode i do lakših i težih ozljeda putnika i željezničkog osoblja.

Evidentirane željezničke nesreće na području Grada:

- 28.1.2007. sjeverno od Mostara-Raštani -prometna nesreća pri naletu na odron stijene i kamenja ,gdje je sedam osoba ozlijeđeno, od čega jedna teže.
- 03. 05. 2020. u blizini Mostara u mjestu Žitomislići došlo je do željezničke nesreće. Teretni vlak Željeznica FBiH iskočio je iz šina nakon što je naletio na veći kamen na šinama. Strojovođa i njegov pomoćnik zadobili su lakše tjelesne povrede.
- 3.8.2020. nesreća u mjestu Baćevići –sudar osobnog automobila i lokomotive

Željeznička infrastruktura je u stanju velike potrebe za održavanjem, značajnom obnovom i rekonstrukcijom. U oblasti mobilnih sredstava u toku su veliki zahvati na modernizaciji lokomotiva i teretnih vagona, a u fazi pripreme su značajni projekti modernizacije putničkih vlakova.

3.2.3. Zračni promet

Od aerodroma u Federaciji, za zračni promet su otvorena tri aerodroma i to: Sarajevo, Tuzla i **Mostar**. I pored primjene svih tehničkih pomagala, prisutni su određeni problemi, uglavnom zbog magle i drugih atmosferskih prilika.

U odnosu na druge vrste prometa, zračni je najsigurniji, a zrakoplovne nesreće su rijetke zbog primjene vrlo strogih mjera sigurnosti zračnog prometa i sigurnosti civilnog i vojnog zrakoplovstva općenito.

Međutim, da se i zrakoplovne nesreće ipak događaju, vidi se iz sljedećih primjera:

- 18.01.1977. godine, na planini Inač kod Kreševa – zbog slabe vidljivosti (udar aviona u planinu), poginuo je tadašnji *predsjednik SIV-a bivše SFRJ*, Džemal Bijedić sa suputnicima i posadom;
- nakon proteklog rata nad planinom Vranica, uslijed nepovoljnih meteoroloških uvjeta u padu helikoptera, poginuo je Prvi zamjenik Visokog predstavnika u Bosni i Hercegovini.
- 26.02.2004. godine, na lokalitetu Rotimlja kod Stoca, desila se zračna nesreća (pad aviona) u kojoj je poginula 9-to člana Delegacija Republike Makedonije na čelu s Predsjednikom.

3.2.4. Zaključci

- Uvezati mjesto i ulogu putnih službi, te poduzeća koja upravljaju ovim resursima, suradnja s njima u svakodnevnom praćenju i razmjenjivanju informacija o stanju u prometu (a time i sigurnosti) i sl.,
- Uvezati mjesto i ulogu BIHAMK-a i HAKBiH, preko zajedničkog besplatnog koda **121**, odnosno preko Centra CZ i odgovarajućih centara Auto-moto klubova.

C) SNAGE CIVILNE ZAŠTITE I MATERIJALNO-TEHNIČKA SREDSTVA PREDVIĐENA ZA ANGAŽIRANJE NA ZADACIMA ZAŠTITE I SPAŠAVANJA OD PRIRODNIH I DRUGIH NESREĆA

Prethodno pobrojane prirodne i druge nesreće, a posebno potresi, poplave, epidemije, klizanje tla i odronjavanje zemljišta, kao i rušenja visokih brana na akumulacijama, požari, eksplozije i dr. mogu izazvati posljedice većih razmjera.

Stoga, u slučaju prirodne i druge nesreće na području Grada, očekujemo velike posljedice na objektima i materijalnim dobrima, oštećenje stambenih, javnih i drugih zgrada; oštećenja cestovnih i željezničkih pravaca i oštećenja objekata na njima (mostovi, propusti, tuneli, postaje); električne i telekomunikacijske mreže; djelomično ili potpuno razaranje vodoprivrednih i energetskih objekata – hidro elektrana s objektima za prijenos električne energije, toplana, objekata bazične, kemijske i druge industrije; uništenja vitalnih materijalnih dobara – skladišta hrane, stočnog fonda, biljnih kultura i dr.

1. Organiziranost

Obveze i potrebe organiziranja, pripremanja i provođenja mjera zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara u Federaciji BiH, županiji i općini/gradu, utemeljene su u Zakonu o zaštiti i spašavanju, kao i u čitavom nizu provedbenih propisa koji proističu iz ovog Zakona.

Ovim su Zakonom propisana i definirana prava i dužnosti tijela vlasti Federacije BiH, županije, općina/gradova u oblasti zaštite i spašavanja. Svi navedene razine vlasti, zakonom i drugim propisom osnivaju odgovarajuća tijela civilne zaštite, kao što su:

- Federalna uprava civilne zaštite – za područje Federacije BiH,
- Županijska uprava civilne zaštite – za područje Županije, te
- Općinska/gradska/ službe za civilnu zaštitu – u svim općinama (gradu).

U sastavu navedenih tijela civilne zaštite za sve razine, predviđeno je (obvezno) osnivanje i funkcioniranje operativnih centara civilne zaštite.

U sastavu Službe civilne zaštite Grada, formiran je Centar za osmatranje i uzbunjivanje (Centar OiU), u skladu s Pravilnikom o organiziranju i funkcioniranju centara osmatranja i uzbunjivanja na području Federacije BiH («Službene novine Federacije BiH» broj 9/05).

2. Provođenje Zakona o zaštiti i spašavanju

Prema Pravilniku o izmjenama i dopunama Pravilnika o unutarnjoj organizaciji Gradske uprave Grada Mostara u sastavu „Odjela za organizaciju, pravne poslove, opću upravu, civilnu zaštitu i vatrogastvo,“ je Služba za civilnu zaštitu i vatrogastvo koja je nadležna za: programiranje, planiranje, organiziranje, obučavanje, osposobljavanje, provođenje i financiranje mjera i aktivnosti za zaštitu i spašavanja od prirodnih i drugih nesreća na području Grada uključujući i oblast zaštite od požara sukladno s Zakonom o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća i Zakonom o zaštiti od požara i vatrogastvu. Služba za civilnu zaštitu i vatrogastvo ima tri uže organizacijske jedinice i to odsjek za civilnu zaštitu, odsjek za zaštitu od požara i profesionalnu vatrogasnu postrojbu.

Osim formiranja gradske Službe civilne zaštite, predviđene za obavljanje upravnih, stručnih i drugih poslova iz područja zaštite i spašavanja, na gradskoj razini doneseni su odgovarajući akti o utemeljenju stručno-operativnog tijela za upravljanje akcijama zaštite i spašavanja, tj. Stožera civilne zaštite.

Unatoč prikazanim rizicima, evidentiranim mnogobrojnim opasnostima i daljnim mogućim posljedicama, zatim obveza gradskih vlasti za organiziranje određenih struktura, snaga i njihovo

opremanje, obučavanje i stavljanje u funkciju zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara, rezultati u provođenju navedenoga Zakona i podzakonskih propisa, su slijedeći:

2.1. Na gradskoj razini

- 1) Prema Zakonu o obrani iz 1996. godine, na općinskoj razini bili su utemeljeni stožeri kao upravni i stručno-operativni organi za obavljanje poslova civilne zaštite, a u bivšim općinama Jug, Jugozapad i Zapad poslovi civilne zaštite bili su pri uredu za obranu;
- 2) U skladu s Zakonom o zaštiti i spašavanju, Odlukom Gradskog vijeća Grada Mostara 01.04.2005.g. utemeljena je Služba civilne zaštite i vatrogastva, kao samostalna gradska služba, i u okviru iste funkcionira Odsjek civilne zaštite sa Centrom OiU.
- 3) Potom je utemeljen Stožer civilne zaštite Grada Mostara, tj. imenovan je Zapovjednik/ Komandant i članovi stožera, a što je temelj za efikasno djelovanje struktura civilne zaštite u uvjetima nastanka prirodne i druge nesreće;
- 4) Također, Odlukom Gradonačelnika Grada imenovano je Povjerenstvo za procjenu šteta, a sve u skladu s člankom 7. stavak 2. Uredbe;
- 5) Zakonom je predviđeno (članak 127. stavak 2. Zakona) da se na razini grada utemelje sljedeće jedinice civilne zaštite :
 - Jedinice opće namjene (članak 129. stavak 2. Zakona),
 - Jedinice specijalizovane namjene (članak 130. Zakona).

Utemeljene su i opremljene jedinice opće namjene u 4 gradska područja sa ukupno 200 pripadnika. U narednom periodu planirano je utemeljenje jedinice opće namjene u još 2 gradska područja.

2.2. Gospodarska društva i druge pravne osobe iz članka 32. Zakona

- 1) Službe zaštite i spašavanja (članak 122. stavak 1. Zakona), utemeljuju se u gospodarskim društvima i drugim pravnim osobama iz oblasti: zdravstva, veterinarstva, stambenih i komunalnih poslova, vodoprivrede, šumarstva, poljoprivrede, kemijske i petrokemijske industrije, rudarstva, građevinarstva, transporta, opskrbe, ugostiteljstva, vatrogastva, hidrometeorologije, seizmologije, ekologije i dr.
- 2) Gradonačelnik Grada Mostara određuje pravne osobe i udruženja građana u kojima će se organizirati službe zaštite i spašavanja koje će djelovati na području Grada (članak 123. stavak 3. Zakona).

2.3. Organiziranost struktura zaštite i spašavanja

U skladu s obvezama iz *Zakona o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća* i provedbenih propisa koji su proistekli iz ovoga zakona, a nakon prikupljanja i analiziranja pokazatelja provođenja tih obveza, konstatiramo da je stanje organiziranosti strukture sustava zaštite i spašavanja na području Grada Mostara dosta dobro, što pridonosi efikasnosti djelovanja sustava zaštite i spašavanja u fazi prevencije, spašavanja i otklanjanja posljedica, što se vidi iz sljedećeg analitičkog prikaza:

- Utemeljena je *Služba civilne zaštite i vatrogastva* i usvojen je Pravilnik o unutarnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta. Kadrovska popuna je nedovoljna;
- Donesena je Odluka o utemeljenju *Stožera civilne zaštite Grada Mostara* i popunjen 70%;
- Utemeljen je Gradski *centar OiU* i kadrovski je popunjen sa 50%;
- Odluka o organiziranju službi zaštite i spašavanja Grada Mostara (službeni glasnik Grada Mostara broj:6/07), te dopuna Odluke o organiziranju službi zaštite i spašavanja Grada Mostara broj: 02-46-10634/12, utemeljeno je 8 službi zaštite i spašavanja, ove službe su utemeljene u 11 pravnih osoba i udruženja građana na području Grada,

- Odluka o osnivanju povjerenstva za procjenu štete koje nastanu na materijalnim i drugim dobrima izazvanim djelovanjem prirodnih i drugih nesreća, broj:02-46-2684/19
- Pored gradske službe civilne zaštite u tijelima uprave Grada Mostara postoji 18 službi sa izvjesnim pravima i obvezama u oblasti zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara

3. Opremljenost

3.1. OPREMLJENOST STRUKTURA, STOŽERA I JEDINICA CIVILNE ZAŠTITE

S obzirom na to da je civilna zaštite do 1992. godine bila u potpunosti opremljena materijalno-tehničkim sredstvima i opremom potrebnom za rad i djelovanje u slučaju prirodnih i drugih nesreća, u toku proteklih ratnih dejstava navedena MTS su otuđena, uništena ili zastarjela. Trenutno, civilna zaštita, odnosno organizirane snage zaštite i spašavanja imaju neznatna materijalna sredstva i opremu u vidu ručnih alata i lakih ručnih strojeva i aparata koji su nedovoljni da bi snage civilne zaštite mogle efikasno djelovati u akcijama zaštite i spašavanja u nastalim prirodnim i drugim nesrećama.

Nabavka odgovarajućih MTS i opreme, uglavnom se svodila na izdvajanje minimalnih sredstava iz proračuna općina, županija i na donatorska sredstva. U narednom periodu potrebno je blagovremeno planirati odgovarajuća financijska sredstva za nabavku i opremanje, te obučavanje struktura zaštite i spašavanja u skladu sa Zakonom o zaštiti i spašavanju.

4. Stanje organiziranosti, popunjenosti i opremljenosti Centra OiU u funkciji podrške upravljanju akcijama zaštite i spašavanja

4.1. OPĆI PODACI

Usvajanjem Zakona o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nepogoda predviđeno je formiranje centara osmatranja i uzbunjivanja u Federaciji BiH (centra OiU) i to na svim razinama od Federacije BiH do općine/grada. U skladu s navedenim formiran je i gradski Centar OiU, i isti funkcionira u sastavu Odsjeka civilne zaštite – Službe CZ i vatrogastva Grada Mostara

Blagovremeno i pravilno informiranje je bitno u nekim momentima i presudno, za efikasnu primjenu pojedinih preventivnih mjera i mjera za ublažavanje i otklanjanje posljedica.

Prema tome, Centar OiU Grada Mostara treba obavljati slijedeće poslove i zadatke:

- stalnim danonoćnim radom vršiti prijem i prikupljanje podataka i informacija o događajima koji na bilo koji način ugrožavaju ljude i materijalna dobra ili utiču na normalan život i rad stanovništva,
- analiza, obrada, provjera i procjena dobivenih podataka te izvještavanje relevantnih organa i organizacija i dežurnih službi o događajima i nastalim situacijama,
- razmjena informacija sa organima i službama redovnih djelatnosti, obavještavanje stanovništva lokalnih radio stanica i putem telefona **121**, uzbunjivanje stanovništva putem propisanih zvučnih signala (sirene za uzbunjivanje), prijem i prenos naređenja, naloga, odluka, izvješća o mjerama pripravnosti, mobilizacije, zaštite, spašavanja, te mjerama u slučaju drugih vanrednih okolnosti i ostalo po nalogu Načelnika Službe civilne zaštite i vatrogastva Grada Mostara odnosno Šefa Odsjeka CZ i
- održavanje sustava za uzbunjivanje, sredstava veze i ostalih instalacija Centra OiU.

U funkciji osmatranja i uzbunjivanja po potrebi se može utemeljiti i Služba osmatranja i uzbunjivanja (OiU), koja vrši osmatranje, otkrivanje i praćenje opasnosti od prirodnih i drugih nesreća, te blagovremeno putem Centra OiU izvještavati mjerodavne organe i uzbunjivati stanovništvo o predstojećoj ili nastaloj opasnosti.

U slučaju veoma velikih nesreća ili rata treba mobilizirati i rezervni sastav Centra OiU (minimum još

pet ljudi: četiri operativca i zamjenika šefa centra) kao i uspostaviti osmatračke stanice na pogodnim lokacijama, koje treba odrediti prema vrsti i stupnju ugroženosti stanovništva.

4.2. TRENUTNO STANJE I POVEZANOST CENTRA OIU GRADA MOSTARA

Centar OiU Grada Mostara je u fazi organiziranja i opremanja, tako da je trenutno popunjen sa 50% ljudstva (dva od predviđena četiri po novom Pravilniku o organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta u Službi CZ i vatrogastva) tj. sa dva zaposlenika koji su u skladu sa člankom 203. Zakona o zaštiti i spašavanju preuzeti od organizacione jedinice FMO u Mostaru. Također, trenutno ne posjeduje sofisticirana i namjenska materijalno-tehnička sredstva i opremu. Raspolaže prostorom od oko 25 m² i radi 8 satno radno vrijeme.

Trenutno raspoloživa tehnička sredstva i oprema: jedan PC Pentium I sa printerom, jedan tel. fiksni priključak i tel/fax, a koja su također preuzeta od OJ FMO, su veoma zastarjela i nedovoljna za obavljanje svakodnevnih poslova i zadataka Centra OiU, čime su značajno umanjene pretpostavke efikasnog djelovanja na pružanju pomoći u vođenju akcija zaštite i spašavanja za vrijeme prirodne i druge nesreće. Prema tome, zbog nedostatka opreme i ljudstva Centar OiU Grada Mostara trenutno radi 8-satno radno vrijeme i putem jednog fiksnog tel. priključka i tel/fax-a obavlja razmjenu podataka i informacija sa Centrom OiU Županije i nadležnim organima i službama Grada Mostara.

U narednom periodu predstoji realizacija prve faze opremanja ovog centra sa neophodnom informatičkom, telekomunikacijskom i uredskom opremom i sredstvima, a koja će omogućiti uvezivanje sa nadležnim organima i službama na razini Grada i Županije, a po potrebi i Federacije BiH u cilju prijema, obrade i distribucije informacija i podataka o pojavi opasnosti, prirodnih i drugih nesreća koje bi mogle ugroziti stanovništvo i materijalna dobra na području Grada, a i šire.

Sustav radiokomunikacija na HF opsegu koristit će frekvencije od 3.000-5.196 MHz, a planirano je i razvijanje radio mreže na UHF/VHF opsegu. Kod prenosa podataka i komuniciranja trebaju se koristiti sva raspoloživa sredstva (telefon, telefaks, radio-veza, Internet, GSM - kao neobavezno sredstvo). Planirano je korištenje interneta i za prikupljanje, distribuciju i razmjenu podataka i komuniciranje s ustanovama izvan sustava zaštite i spašavanja na lokalnoj i regionalnoj, a po potrebi i državnoj i međunarodnoj razini.

Centri OiU formirani u susjednim općinama, kao i Centar OiU Županije također nisu opremljeni odgovarajućim materijalno-tehničkim sredstvima i opremom, što umanjuje ukupnu efikasnost i brzinu djelovanja struktura zaštite i spašavanja i na razini Županije.

Prema tome, informacijska i komunikacijska povezanost Centra OiU za sada se ostvaruje samo u uvjetima redovne situacije (putem tel. priključka) i ne može poslužiti podršci vođenju akcija zaštite i spašavanja ukoliko je ugroženo više područja grada, jedna ili više susjednih općina, kanton, ili područje entiteta i države pogotovu, a za što je neophodno posjedovanje i uvezanost adekvatne telekomunikacijske i radio oprema na HF i UHF/VHF opsegu tj. stabilnog i rezervnog sustava veza i komunikacija. Također, u slučaju nastanka veće prirodne ili druge nesreće na području Federacije BiH, Federalni stožer civilne zaštite ima određene, ali ne potpune mogućnosti da putem centra OiU, preko Ministarstva sigurnosti BiH, zatražiti međunarodnu pomoć, jer na državnoj razini nisu razvijeni pravni i organizacijski elementi upravljanja akcijama zaštite i spašavanja, time ni informacijsko-komunikacijska podrška nadležnom operativno stručnom organu.

S tim u vezi i postojeći sustav veza civilne zaštite u Federaciji BiH nije razvijen organizacijski niti tehnološki i ne osigurava informacijsku i komunikacijsku podršku za potrebe nositelja zaštite i spašavanja (službi, stožera, jedinica) i na federalnoj, županijskoj i gradskoj razini u vođenju akcija zaštite i spašavanja.

4.3. ORGANIZACIJA VEZA, INFORMACIJSKE I KOMUNIKACIJSKE PODRŠKE

Polazeći od važnosti informacijske i komunikacijske podrške u upravljanju prirodnim i drugim nesrećama u civilnoj zaštiti Grada Mostara, a posebno Centra za osmatranje i uzbunjivanje, kao i unaprijed definiranih korisnika tog sustava, tehnička rješenja moraju zadovoljiti potrebu maksimalne funkcionalnosti bez obzira na utjecaje i okolnosti koje na sustav mogu djelovati.

Polazeći od činjenice da se sustav veza civilne zaštite na razini Federaciji BiH ne može uspostaviti odjedanput, u kratkom vremenskom periodu, sustav veze mora biti koncipiran tako da omogući etapnu, odnosno faznu realizaciju.

4.3.1. Faze realizacije

Važnost ovog pitanja zahtijeva krajnje studiozan i stručan pristup i etapnu realizaciju tj. izradu odgovarajućeg projekta i angažiranje naučnih ustanova i stručnjaka iz ovog domena.

Prema tome, **prva faza** realizacije je osnovno-neophodno opremanje, obučavanje, funkcionalno uvezivanje gradskog Centra OiU sa nadležnim službama i Centrom OiU Županije tj. uspostaviti temeljni sustav veza civilne zaštite na razini Grada Mostara.

U drugoj fazi, obzirom da je veliki broj el. sirena za uzbunjivanje uništen u proteklom ratu, pokrenuti i realizirati projekt obnove i dogradnje sustava za javno uzbunjivanje stanovništva na području Grada Mostara, te isti uvezati sa gradskim Centrom OiU. Naime, u cilju bržeg i efikasnog uzbunjivanja stanovništva od nadolazeće opasnosti, neophodno je u gradski Centar OiU instalirati komandno-upravljačku jedinicu putem koje bi se vršilo daljinsko upravljanje radom svih sirena (koristeći telefonske ili radio veze) tj. davanja znaka opasnosti i prestanka opasnosti.

U realizaciju ovog projekta-obnova i dogradnja sustava za javno uzbunjivanje, obavezno zatražiti učešće nadležnih elektroprivrednih i vodoprivrednih poduzeća koja koriste hidrosustave na području Grada, jer su ista po članku 162. Zakona o zaštiti i spašavanju dužna svojim sredstvima izgrađivati, održavati i doradivati sredstva za uzbunjivanje u područjima koja mogu biti ugrožena .

U trećoj fazi realizirati dodatno opremanje namjenskom i sofisticiranom opremom i sredstvima koja će omogućiti kompletan i nesmetan rad gradskog Centra OiU i u najtežim uvjetima i okolnostima (pojava prirodnih nesreća:duži prekidi el.energije, telefon. veza i dr.).

Prema tome, u ovoj fazi je neophodno da centar raspolaže sa svim vrstama veza (radio: HF i UHF/VHF, žične:direktne i priključci Telecoma), kvalitetno rezervno napajanje (agregat i akumulatori), uvezanost sa susjednim općinskim, županijskim i federalnim Centrom OiU, da ima razvijenu osmatračku mrežu i dr. Također, u uvjetima prirodnih i drugih nesreća, ovim se osigurava nesmetan rad i komunikacija gradskog Stožera CZ u rukovođenju akcijama zaštite i spašavanja.

U smislu ekonomičnosti, tehnička rješenja moraju biti odabrana tako da se maksimalno iskoriste postojeći sustavi i uređaji koji mogu zadovoljiti potrebe eksploatacije u krajnje otežavajućim uvjetima. Svakako, ne treba duplicirati kapacitete uz princip da se što manjim ulaganjima ostvari potrebna funkcionalnost sustava.

Prilikom nabavke i instaliranja opreme potrebno je voditi računa o standardizaciji tipova uređaja u sustavu, kako u smislu izbora proizvođača opreme, tako i u smislu opremljenosti centara OiU, od razine Federacije BiH do grada/općina. Oslanjanje na, kod nas već prisutne vrhunske i u svijetu priznate proizvođače opreme, opredjeljenje je koje treba zadržati.

4.3.2. Izbor radioveza i manevarska uvjetovanost terena

Zbog konfiguracije zemljišta i terena na području Grada Mostara, HNŽ-e pa i Federacije BiH, vrlo su pogodne **radio veze HF opsega** koje omogućavaju neprekidno, pouzdano i kvalitetno održavanje

veza sa Centrom osmatranja i uzbunjivanja Federalne uprave CZ i Centrima osmatranja i uzbunjivanja županija i susjednih općina/gradova.

Radi održavanja neprekidnosti radio veze civilne zaštite Grada Mostara sa Županijskom i Federalnom upravom CZ, potrebno je ovu vrstu veza na HF opsegu *organizirati i uvezati u jedinstvenu radiomrežu (RMr) civilne zaštite FBiH.*

S obzirom na prednosti **radio veza na VHF/UHF** opsegu u odnosu na druge vrste veza (veća brzina prijenosa, veća manevarska sposobnost, mala potrošnja energije, itd.) za potrebe službi, stožera, jedinica i drugih organa civilne zaštite, *potrebno je organizirati i ovu vrstu veza kao autonoman podsustav u ukupnom sustavu veza civilne zaštite Grada Mostara.*

Veze civilne zaštite Grada Mostara na VHF/UHF opsegu organizirata tako da se mogu bez problema uvezati u jedinstveni sustav Federacije BiH, a koji će omogućiti vezu od Centra osmatranja i uzbunjivanja grada/općine, županija do Federacije BiH.

Ova vrsta veza za područje Grada Mostara mora biti organizirana minimalno preko jednog repetitora, koji će biti postavljen na najpovoljnijoj lokaciji na području Grada (Objekti Telecoma ili RTV na Fortici, Planinici ili Mikuljači).

U prvoj fazi realizacije i opremanja sustava veza civilne zaštite Grada Mostara, izvršiti nabavku jedne bazne, jedne mobilne (za terensko vozilo) i potreban broj ručnih VHF/UHF radio stanica za opremanje Centra osmatranja i uzbunjivanja Grada.

4.3.3. Upravljačko-komunikacijski pult za manipulativne operacije u vezama

U Centru osmatranja i uzbunjivanja Grada Mostara, sve žičane - telefonske veze neophodno je dovesti do pojedinih sudionika u vezi.

Da bi se omogućio nesmetan i efikasan rad ovog centra potrebno je na upravljačko-komunikacijski pult dovesti (priključiti) najmanje dva fiksna telefonska priključka (po mogućnosti sa različitim centrala) ili jedan ISDN priključak, potreban broj direktnih veza i lokala kao i priključke sa radiokanala HF i VHF/UHF veza.

Zbog toga je potrebno nabaviti tehnološki suvremen upravljačko-komunikacijski pult koji omogućava niz manipulativnih operacija (najmanje 5 - 6 jednovremenskih veza, prihvata radioveza, snimanje razgovora, itd.).

4.3.4. Računarska mreža u funkciji podrške komunikacijskom sustavu

Računarska mreža treba biti projektirana za kapacitete koji će odgovoriti postavljenim zahtjevima za obradu podataka i podršku komunikacijskom sustavu i biti u mogućnosti da podrži u narednim fazama integraciju u jedinstvenu područnu (LAN) mrežu i prijenos govora i slike na tranzitnim pravcima, u svim uvjetima, naročito za efikasno i učinkovito upravljanje akcijama zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara.

Osnovni ciljevi koje treba postići izgradnjom računarske mreže su:

- integracija lokalnih LAN mreža (podrška servisima lokalnih korisnika);
- Internet servisi i usluge.

Rješenje računarskih mreža u konačnom će podržavati:

- međunarodne standarde i preporuke;
- rješenja i tehnološke novine koji su u potpunosti standardizirani.

4.3.5. Napajanje električnom energijom

Sustav veza civilne zaštite, počev od gradske/općinske, preko županijske pa do federalne razine, traži neprekidan i kvalitetan cjelodnevni rad, razumljivo da je za takav rad potrebno kvalitetno i stabilno napajanje električnom energijom. Osnovni i najvažniji izvor takvog napajanja je iz gradske mreže naponom i frekvencijom koji zadovoljavaju europske standarde.

S obzirom na činjenicu da često dolazi do prekida u napajanju iz gradske mreže, naročito u uvjetima prirodnih i drugih nesreća, potrebno je osigurati i alternativne izvore napajanja kako bi se osigurala neprekidnost u napajanju uređaja i sustava veza, a time i neprekidnost veza.

Zbog toga, za opremanje Centra osmatranja i uzbuñivanja Grada Mostara potrebno je nabaviti elektroagregat snage 3-4 KW i odreñen broj akumulatora kapaciteta od 180 Ah.

4.4. ZAKLJUČCI:

- Nedostatke navedene u prijedlozima za organiziranje snaga za zaštitu i spašavanje i potrebna MTS i oprema za njihovo opremanje, treba otkloniti potpunom provedbom Zakona o zaštiti i spašavanju, posebno u dijelu koji se odnosi na osnivanje, popunu i funkcioniranje centra OiU Grada Mostara, odnosno Službe OiU. Navedene nedostatke dužan je otkloniti Gradonačelnik Grada Mostara.
- Pored toga, nakon formiranja gradskog centra OiU primjenom provedbenih propisa koji proizlaze iz Zakona, potrebno je donijeti odgovarajuće odluke, izvršiti popunu ljudstvom i MTS-om i opremom za nesmetan i funkcionalan rad ovog centra.
- U slučaju potrebe (nabavka i instaliranje unificirane opreme i MTS-a, angažiranje novih zaposlenika i sl.) organizirati i dodatnu specijalističku obuku za zaposlenike centra, u suradnji sa stručnim osobama sa razini Grada, Županije ili FUCZ.
- Opremanje komunikacijskom i informacijskom opremom i sredstvima, obučavanje i osposobljavanje i uspostavljanje organizacije veza i komunikacija vršiti na jedinstvenim osnovama i u okviru namjenskih projekata, programa i planova razvoja sustava zaštite i spašavanja u Federaciji BiH, kako bi se svi elementi ovog informativno komunikacijskog sustava mogli integrirati u namjenski funkcionalan sustav.

5. Obučenost i osposobljenost

Da bi sistem civilne zaštite u Gradu Mostaru bio efikasan i svrsishodan potrebno je stožer, službu, jedinice i specijalnosti civilne zaštite opremiti i obučiti shodno procijenjenom riziku opasnosti od prirodnih i drugih nesreća.

Ako je spremnost odgovora na prirodne i druge nesreće pokazatelj uspješne prevencije i planski provedenih priprema i ako je u ublažavanju i otklanjanju posljedica «pola posla», onda je obuka i osposobljavanje uvjet bez koga se ne može govoriti o spremnosti. Stoga je za potrebe obučavanja i osposobljavanja struktura zaštite i spašavanja, na temelju članka 165. Zakona, utemeljen Federalni centar za obuku za zaštitu i spašavanje, koji se nalazi u sastavu Federalne uprave civilne zaštite i koji je u fazi materijalno-tehničkog osuvremenjavanja, kadrovske popune i odgovarajućeg certificiranja za svrhu za koju je osnovan.

5.1. REALIZACIJA AKTIVNOSTI OBUKE U FUNKCIJI POSTIZANJA SPREMNOSTI

Kronološki gledano, od 1999. godine do danas realizirane su brojne aktivnosti obučavanja i osposobljavanja u domaćoj i stranoj organizaciji, između ostalog :

1999. - 2003. godina

- U ovom periodu dominirale su aktivnosti instruktivnih seminara za rukovodioce upravnih struktura civilne zaštite na temu donošenja Zakona i unapreñenje sustava civilne zaštite.

2004. godina

- Instruktivni seminar za rukovodioce gradskih/općinskih službi civilne zaštite i ravnatelje županijskih uprava civilne zaštite na temu: «Primjena propisa iz oblasti zaštite i spašavanja»;
- Okrugli stol za ravnatelje županijskih uprava civilne zaštite, zapovjednike županijskih stožera civilne zaštite, rukovoditelje gradskih/ općinskih službi civilne zaštite i zapovjednike gradskih/ općinskih stožera civilne zaštite na temu: « Priprema i donošenje procjene ugroženosti, programa i planova zaštite i spašavanja od prirodnih i drugih nesreća».

2005. godina

- Jednodnevni instruktivni seminar za nositelje najodgovornijih funkcija vlasti na razini županije i grada/općine o izgradnji i razvoju sustava zaštite i spašavanja;

2015. godina

- Upravljanje rizicima od katastrofa organiziranu u okviru Projekta „Sustav obuke za jedinice lokalne uprave“. Učesnici su bili djelatnici civilne zaštite i županijskih uprava.

2019. godina

- Obuka organizirana u okviru IPA DRAM programa „Procjenjivanje rizika i mapiranje u zemljama Zapadnog Balkana i Turskoj“

2021. godina

- Mostar-NICS sustav - uvođenje i korištenje najmodernijih tehnologija za sustav zaštite i spašavanja. NICS sustav je do sada u više kriznih situacija korišten za komunikaciju i koordinaciju između službi za zaštitu i spašavanje u Bosni i Hercegovini. U vježbi su sudjelovala 22 spasilačka tima sa 185 pripadnika službi zaštite i spašavanja, 28 vozila i četiri helikoptera, koji su testirali korištenje NICS softvera i razmjenu informacija uz pomoć modernih tehnologija u slučaju prirodne ili druge nesreće.

Navedene aktivnosti realizirane su s ciljem edukacije i razmjene iskustava u pogledu izrade i donošenja planova i programa zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća u Federaciji BiH, županijama i gradu/općinama.

Za učesnike seminara organizirana je provjera kroz ocjenjivanje, odnosno davanje ocjena i iznošenje značajnih informacija, utisaka, prijedloga, sugestija i mišljenja sudionika obuke u svrhu unaprjeđenja planova i programa edukacije, obučavanja i osposobljavanja.

5.2. DALJNI PLANOVI AKTIVNOSTI OBUČAVANJA I OSPOSABLJAVANJA

Federalna uprava civilne zaštite treba da izradi: Nastavne planove i programe obučavanja i osposobljavanja snaga civilne zaštite i drugih snaga zaštite i spašavanja i civilnog stanovništva, Metodologiju ocjenjivanja obuke (u svrhu procjene uspješnosti obuke) i na temelju toga Strategiju razvoja sustava obučavanja i osposobljavanja snaga civilne zaštite i civilnog stanovništva u Federaciji BiH.

Također, Federalna uprava civilne zaštite će u suradnji s Federalnim ministarstvom obrazovanja, nauke, kulture i športa i županijskim ministarstvom nadležnim za obrazovanje, utvrditi programske sadržaje i fond sati za obučavanje za zaštitu i spašavanje u osnovnom, srednjem i visokom obrazovanju.

Nakon formiranja jedinica i službi civilne zaštite na gradskoj razini, dobijanja potrebnih Nastavnih planova i programa obučavanja i osposobljavanja od strane FUCZ, te osiguranje adekvatnih sredstava i opreme, Služba civilne zaštite i vatrogastva će planirati provođenje obučavanja i osposobljavanja snaga civilne zaštite na razini Grada Mostara.

5.3. ZAKLJUČCI:

- U skladu sa zakonskim ovlastima, nakon usvajanja Programa razvoja zaštite i spašavanja i Plana zaštite i spašavanja za Grad Mostar, a na temelju Nastavnog plana i programa obuke struktura civilne zaštite, pristupiti utvrđivanju, odnosno donošenju Nastavnih planova i programa obuke struktura civilne zaštite na razini Grada za petogodišnji period.
- Za realizaciju zakonom utvrđenih obveza obučavanja i osposobljavanja potrebno je odrediti kadrove civilne zaštite Grada Mostara koji će završiti adekvatnu obuku u Federalnom centru za obuku za zaštitu i spašavanje (namjenski centar za obuku i osposobljavanje kadrova za zaštitu i spašavanje), te potom prenijeti stečeno znanje na gradsku razinu. Ovdje je značajno istaći činjenicu da je Federalna uprava civilne zaštite kadrovski popunjena stručnjacima koji imaju/ili će imati u procesu obučavanja priznate certifikate za regionalne i međunarodne trenere za ovu oblast i koji će moći izvoditi obuku u cijeloj regiji JI Europe i šire;
- U svrhu praktičnog obučavanja i osposobljavanja za zaštitu i spašavanje učiniti potrebne mjere i radnje te privući investicije Vlade HNŽ, Grada Mostara i donatora za uređenje odgovarajućeg poligona za praktičnu obuku za osposobljavanje u vođenju akcija zaštite i spašavanja po različitim mjerama zaštite i spašavanja.
- Također, Služba civilne zaštite treba da potiče kod lokalnih RTV kuća i sustav masovnog i institucionalnog komuniciranja o oblasti cjelokupnog sustava zaštite i spašavanja, kako bi se izgradila i razvijala svijest stanovništva i institucija vlasti o potrebi postojanja ovog sustava i o potrebi očuvanja životne okoline u svrhu redukcije rizika nastanka prirodnih i drugih nesreća.

6. Financiranje zaštite i spašavanja

6.1. SUSTAVNO FINANCIRANJE ZAŠTITE I SPAŠAVANJA

Prvi sustavni odgovor financiranja zaštite i spašavanja od prirodnih i drugih nesreća sadržan je u Zakonu o zaštiti i spašavanju u kome su definirani izvori koji služe za namicanje financijskih sredstava potrebnih za financiranje zaštite i spašavanja od prirodnih nepogoda i drugih nesreća. **Prema članku 179. Zakona o zaštiti i spašavanju, financiranje se ostvaruje iz sljedećih izvora:**

- Proračuna Federacije BiH, Županija i općina/grad;
- sredstva pravnih osoba;
- osiguranja;
- dragovoljni priloz;
- međunarodna pomoć / donacije;
- drugi izvori utvrđeni ovim i drugim zakonom.

U članku 180. Zakona o zaštiti i spašavanju propisana je posebna naknada za financiranje zadataka u oblasti zaštite i spašavanja. Naknada je utvrđena u visini 0,5 % na zbirni iznos od neto plaća svih zaposlenika.

Ta sredstva, zajedno sa sredstvima koja se trebaju osigurati u proračunu Federacije BiH, županija i općina/gradova prema odredbi članka 179. točka 1. Zakona o zaštiti i spašavanju, temeljna su sredstva za financiranje potreba u zaštiti i spašavanju.

Od ukupno ostvarenih sredstava 50 % pripada općini/ gradu u kojoj su ta sredstva ostvarena i služe isključivo za namjene iz članka 184. točke 2), do 7) Zakona o zaštiti i spašavanju.

Prema odredbi ovog članka sredstva posebne naknade služe isključivo za sljedeće namjene:

2) pripremanje, opremanje, financiranje i obuku općinskih stožera civilne zaštite, službi zaštite i spašavanja, operativnog centra i jedinica civilne zaštite koje organizira grad i povjerenika civilne zaštite

grada, kao i troškove koji nastanu tijekom njihovog sudjelovanja u provođenju mjera zaštite i spašavanja po naređenju gradskog stožera civilne zaštite;

3) opremanje pravnih osoba, u dijelu kada postavljeni zadaci tim osobama nadilaze njihove materijalne mogućnosti

4) prilagođavanje i održavanje drugih zaštitnih objekata potrebama sklanjanja ljudi i materijalnih dobara.

5) nabavku i održavanje sustava za uzbunjivanje stanovništva;

6) saniranje dijela šteta nastalih prirodnom i drugom nesrećom, u skladu sa svojim materijalnim mogućnostima;

7) prema potrebi, pružanje financijske podrške drugim općinama, a naročito za opremanje i obuku stožera civilne zaštite, službi zaštite i spašavanja, jedinica civilne zaštite, operativnih centara civilne zaštite i pomoć u saniranju posljedica prirodnih nepogoda i drugih nesreća, mogu se koristiti za udruživanje sredstava posebne naknade sa općinama, županijama i Federacijom, u zajedničkim projektima razvoja sustava zaštite i spašavanja;

Grad može dio sredstava iz članka 180. stavak 4. Zakona koja pripadaju gradu izuzetno koristiti za financiranje preventivnih mjera zaštite i spašavanja pod uvjetom da je dio sredstava za te namjene osiguran u proračunu općina/grada i ako su preventivne mjere utvrđene u Programu razvoja, s tim da ta sredstva ne mogu biti veća od 20% sredstava koja se prikupe u tijekom proračunske godine.

Zakonom, ali i Uputstvom o načinu obračunavanja i uplati posebnog poreza za zaštitu od prirodnih i drugih nesreća/ Federalnog ministarstva financija, regulirane su obveze svih poreznih obveznika i potvrđen je omjer pripadanja ovih sredstava:

- 15 % pripada F BiH i služe isključivo za namjene iz člana 182. tačka 2. - 5. Zakona;
- 25 % županiji i služe isključivo za namjene iz člana 183. tačka. 2. - 6. Zakona;
- 60 % gradu/općini u kojoj su ta sredstva ostvarena i služe isključivo za namjene iz člana 184. Zakona.

6.2. ZAKLJUČCI:

- Prethodne analize i konstatacije upućuju na to, da i pored velikih poteškoća u konsolidaciji političkih, ekonomskih, sigurnosnih i drugih pitanja državne strukture, postoji formalno-pravna pretpostavka dostupnosti financijskih sredstava, iako je njihova prihodovna osnovica dosta slaba u odnosu na potrebe uspostave organizacije i funkcija elemenata sustava zaštite i spašavanja, otklanjanja i saniranja posljedica od prirodnih i drugih nesreća.
- Radi stvaranja pretpostavki za planiranje razvoja zaštite i spašavanja na realnim projekcijama prihoda po članku 180. Zakona, transparentnog izvršenja proračuna po ovim stavkama na svim razinama vlasti, potrebno je primijeniti «*Odluku o uvjetima i načinu korištenja sredstava ostvarenih po osnovu posebnog poreza za zaštitu od prirodnih i drugih nesreća*», koju je Vlada Federacije BiH donijela na 116. sjednici od 30.06.2005. godine.
- Sredstva ostvarena na osnovu članka 180. Zakona, nisu i ne mogu biti jedina sredstva za sveukupne namjenske potrebe zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara. Potrebno je voditi računa i o svim drugim izvorima sredstava po članku 179. Zakona, koja kao objedinjena voditi na računu Grada.
- Prevencija u zaštiti i spašavanju na razini Grada treba biti financijski podržana u okviru redovnog planiranja proračuna za potrebe osnovne djelatnosti, usuglašeno s prioritetima Godišnjeg plana provođenja mjera iz Programa razvoja zaštite i spašavanja u Gradu Mostaru. Pored proračunskih sredstava za zaštitu i spašavanje u okviru redovnog planiranja proračuna, izuzetno će se koristiti i dio sredstava izdvojen po osnovu 0,5% za potrebe preventivnih mjera zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara.
- Sredstva iz posebnog poreza, treba dakle planirati i kroz programe zaštite i spašavanja, realizirati u okvirnom omjeru:
 - 50 % za opremanje struktura civilne zaštite i prevencije;

Grada Mostara

- 30 % za saniranja šteta; i
- 20 % za obuku struktura civilne zaštite (povjerenika, službi, uprava, stožera, službi za zaštitu i spašavanje, postrojbi civilne zaštite i pučanstva).
- Program razvoja zaštite i spašavanja za sve nositelje planiranja, posebno za upravne i stručne organe civilne zaštite, stvara temelj za obveznu izradu Godišnjih planova u provođenja razvojnih mjera za postizanje spremnosti sustava zaštite i spašavanja za odgovor na izazove prirodne i druge nesreće.
- Za potrebe zaštite i spašavanja od prirodnih i drugih nesreća potrebno je na razini godišnjeg Proračuna Federacije BiH od GDP-ja izdvojiti minimum 0,1% , na razini županije 0,5% i u proračunu općina 1% od svojih Godišnjih proračuna. Za općine i kantone koji su u nemogućnosti osigurati sredstva na ovaj način primjenjivati načelo povezivosti.
- Kako je stanje opremljenosti snaga civilne zaštite za izvršenje namjenskih zadataka nedopustivo loše, potrebno je donijeti političke odluke na svim razinama njene organiziranosti da se realizira „Program dodatnog opremanja struktura civilne zaštite“ koji je Vlada Federacije BiH usvojila još 2001. godine. Financijska sredstva potrebna za ove namjene iznose minimalno 45.000.000,00 KM za područje cijele Federacije BiH.

D) ZAKLJUČCI IZ PROCJENE**1. Ključne opasnosti za područje Grada Mostara**

Na temelju svih pokazatelja iz Procjene ugroženosti područja Grada Mostara, moguće opasnosti su od: potresa, poplava uzrokovanih obilnim padavinama ili prelijevanjem brane na hidroakumulacijama na Neretvi (“PLAVNI VAL”), suše i veći ljetni požari , olujni vjetrovi i mrazevi, tuča, epidemije, biljne i životinjske bolesti, mine i NUS.

Tablica broj 7

Red. broj	Vrsta opasnosti – prirodne i druge nesreće	Ugroženo područje Grada Mostara
1	2	3
1.	Potres	Ovoj opasnosti i rizicima su podložne sve urbane sredine, dakle stambeni konglomerati na području Grada, – intenziteta 7, 8 i 9 ^o MCS prema seizmološkim pokazateljima tj. Seizmološke karte.
2.	Rušenja objekata i brana na rijeci Neretvi	Sva naselja i područja u ravničarskom dijelu rijeke Neretve, kao i u blizini HE Grabovica, Salakovac i Mostar , a posebno urbane naseljene sredine u centralnoj-gradskoj i južnoj zoni.
3.	Poplave	U zadnjih godina, intenzivnija pojava u ravničarskom djelu doline Neretve i pritoke Bune, uz manje materijalne štete
4.	Suša	Suša, kao prirodna nesreća koja nanosi velike štete na ratarskim i voćarskim kulturama, najčešće je pogađala područja Mostara koja nemaju razvijen sustav navodnjavanja, nanijevši im velike materijalne štete.
5.	Požar	To je pojava-opasnost koja se javlja skoro svake godine i koja nema samo jedan uzročnik, a u obliku požara otvorenog prostora i s najvećim štetama zabilježen na sjevernom i južnom području Grada Mostara;
6.	Tuča (led) tijekom proljetnih i jesenjih mjeseci	Prirodna nesreća koja nastaje iznenadno i kratko traje, a njezin negativni učinak je najizraženiji na voćarskim i ratarskim kulturama na području svih općina Županije;
7.	Velike hladnoće i olujni vjetrovi koji prouzrokuju velike materijalne štete na infrastrukturi	U proteklom razdoblju zabilježeno je jako djelovanje na području Grada Mostara, a na području D.Drežnice olujni vjetar je nanio veću materijalnu štetu na stambenim objektima te objektu Osnovne škole.

Grada Mostara

8.	Masovne ljudske, životinjske i biljne bolesti	Epidemije mogu predstavljati veliku opasnost i negativne posljedice za čitavo područje Grada Mostara; 2000.g. registrovane epidemije: Q groznice i bruceloze (Bogodol i Goranci) te Meningitis virusa (gradska naselja). 2020. pandemija koronavirusa.
10.	Visoki snježni nanosi	Posebno su bili zabilježeni 1999. i 2005. godine u zimskom razdoblju i to na višim područjima Grada Mostar, kao i 2012. godine
11.	Kemijsko-biološko onečišćenje zraka, vode i tla	Izložena su sva veća naseljena mjesta Mostara: zagrijavanje stambenih i dr. objekata, intenzivniji cestovni promet, smješteni industrijski kapaciteti i sl.;
12.	MES i NUS	Ugrožena su područja uz nekadašnje linije razdvajanja; Najkontaminiranija područja: Vituša, Raštani, Kut, Podveležje, Orlovac, Buna i Krivodol
13.	Prometne nesreće	Ugroženo je područje cijelog Grada Mostara: razlozi su višestruki – starost i neispravnost vozila, loši i oštećeni putevi, prometnice i dr.;
14.	Ekspanzija i eksplozije plina	Područje koje je posebno ugroženo, uglavnom je oko plinske stanice u Gradu Mostaru (računajući i mrežu benzinskih crpki – prodaja plina);
15.	Društveno uvjetovani procesi	Od destrukcije prema konstrukciji; od disolucije prema izgradnji institucija pravne države; mir umjesto rat; od destabilizacije prema stabilizaciji; od nestabilnosti prema sigurnosti; od etničkog čišćenja prema povratku raseljenih i prognanih; od socijalnog i gospodarskog siromaštva i zaostalosti prema razvoju i prosperitetu; od dezintegracija suradnjom prema integracijama u državi, regiji, europskim i euroatlantskim; od ugrožavanja prema ostvarenju ljudskih prava i sloboda; od oštećenosti i ugroženosti prema zdravoj okolini i ekosustavu.

2. OPĆI ZAKLJUČCI

2.1. Na razini Grada, postoje određeni kapaciteti koji još uvijek nisu funkcionalno integrirani u sustav zaštite i spašavanja za planski odgovor na pojedine prirodne i druge nesreće, a odnose se na postojeće službu hitne pomoći, dobrovoljno vatrogasno društvo, policijske snage (prometna policija i specijalna policija), kapaciteti javnih poduzeća, te Oružane snage BiH. Suradnja sa svim nositeljima planiranja u tijelima gradske uprave, drugim institucijama i ustanovama je imperativ, jednako u ostvarivanju strateške prevencije, izradi i usklađivanju planova zaštite i programa razvoja, kao i u stvaranju povjerenja građana u institucije pravnog sustava. Ove složene zadatke moguće je izvršiti samo ukoliko se osigura kvalitetan servis u obavljanju ovih poslova i zadataka u okviru svih tijela gradske uprave.

2.2. Procjene rizika i opasnosti od prirodnih i drugih nesreća obveze su gradskih tijela vlasti, koje ovisno od konkretnih pokazatelja trebaju biti vrlo detaljne i precizne i u funkciji postizanja svjesnosti o značaju priprema za zaštitu i spašavanje ljudi i materijalnih dobara kod tijela vlasti i svjesnosti o osobnoj i uzajamnoj zaštiti i spašavanju kod građana.

Imajući u vidu ukupne prirodne, zemljopisne, urbanističke, gospodarske, socijalne, migracijske i odlike složenih društvenih procesa u uvjetima postojeće državne organizacije u Bosni i Hercegovini, tranzicije i reforme, potrebno je još detaljnije i stručno kvalitetnije procijeniti rizike od prirodnih i drugih nesreća, na svim razinama i kao takve uskladiti na federalnoj razini.

2.3. Privredna dobra (industrijski kapaciteti, naftne i plinske instalacije, hidrocentrale, poljoprivredna dobra, šumski resursi, prometnice i objekti na njima i drugi infrastrukturni objekti), trebaju s aspekta zaštite i spašavanja biti direktno obuhvaćeni vrjednovanjem parametara mogućih nesreća i rizika, stvaranjem baze podataka u resornim službama i drugim tijelima gradske uprave, ustanovama, zavodima i javnim poduzećima.

2.4. S obzirom na to da je na teritoriju Mostara, poslije ratnih djelovanja, ostala velika površina onečišćena minama i neeksplozivnim ubojnim sredstvima u provođenju je koncept protu-minskih akcija u BiH koji polazi od jasne pretpostavke da karakter minskog problema zahtijeva uspješnije upravljanje

Grada Mostara

rizikom i to kroz: neprekidno procjenjivanje minske situacije, efikasno planiranje i koordinaciju i povezivanje svih komponenti protu-minskih akcija u jedinstven integralan proces.

Mnoga područja u Gradu Mostaru, zbog kontaminiranosti zaostalim minama, i zbog industrijskog otpada, predstavljaju područja za ozbiljno istraživanje na uklanjanju ili ublažavanju ovih rizika.

2.5. Suštinska pitanja problematike okoliša i stvaranja preduvjeta za izbalansirano korištenje prirodnih resursa i uspostavu održivog razvoja, pitanje je upravljanja životnom sredinom i strategijom prostornog planiranja u zemlji i regiji. Problem opasnog (industrijskog, medicinskog i dr.) otpada, jedan je od prioritarnih problema zaštite okoliša.

U Mostaru ne postoji kontroliran sustav upravljanja opasnim otpadom, kao niti registar generatora opasnih otpada. Nekontrolirano odlaganje opasnog otpada (povećan broj manjih ili većih "divljih" deponija) i nepravilno odlaganje otpada posljedica je odsustva svjesnosti i drastičnog odstupanja od obveza primjene zakonskih odredbi. Takve deponije bez odgovarajućih projektnih rješenja, bez tehničke opremljenosti, bez fizičko-tehničke zaštite, bez tehnologije odplinjavanja, bez pokrivanja inertnim materijalima, bez regulacije procjednih voda i infrastrukturnih sadržaja, su ekološka atomska bomba.

2.6. Priroda prijetnje potresa u BiH, Federaciji BiH, Županiji, a posebno u velikom gradu kao što je Mostar, i ratom izazvane prevelike koncentracije stanovništva u istom, uz postojeću intenzivnu gradnju i dogradnju stambenih i poslovnih objekata, često bez odgovarajućih urbanističkih planova i dozvola, zahtijeva reviziju i kontrolu primijenjenih standarda gradnje i poduzimanje odgovarajućih mjera na postizanju spremnosti (otpornosti na rušenje).

2.7. Šume, vode i drugi ekosustavi su značajni za ekonomsko stanje Grada, a ujedno su resursi koji su učestalo skloni gubitcima od prirodnih i drugih nesreća. Međutim, ukoliko gubitci nisu odmah vidljivi i ne predstavljaju izravnu opasnost za stanovništvo, redovno izostaje uspješan odgovor na nesreće i oporavak od nesreća.

2.8. Stalna i neposredna prijetnja od prirodnih i drugih nesreća izazvanih nadprirodnim djelovanjem prirode ili ljudskim djelovanjem, zahtijeva suradnju Grada Mostara sa susjednim općinama i županijama, a po potrebi i sa državom, u zajedničkom planiranju akcija zaštite i spašavanja, primanju i pružanju međunarodne humanitarne pomoći u slučaju većih nesreća.

2.9. Nevladine i organizacije civilnog društva imaju posebnu ulogu u podizanju svijesti o značaju zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća i opasnosti, upotunjavanju i ostvarenju sadržaja svih mjera zaštite i spašavanja. Zbog raznolikosti sadržaja djelovanja (pružanju pomoći u pronalaženju, spašavanju i zbrinjavanju ugroženog i nastradalog stanovništva, osiguranju raznovrsne humanitarne pomoći u slučaju masovnih prirodnih i drugih nesreća (jačih potresa, većih požara i dr.), potrebno je afirmirati društveni značaj nevladinog humanitarnog sektora i organizacija civilnog društva.

2.10. Procjena ugroženosti stvara temelj za izradu Programa razvoja zaštite i spašavanja Grada Mostara i Plana zaštite i spašavanja Grada Mostara, i analogno tome programa i planova gospodarskih poduzeća i njihovo međusobno usklađivanje uz procedure osiguranja financijske podrške u njihovoj realizaciji.

2.11. Nakon usvajanja Procjene ugroženosti područja Grada Mostara, od strane Gradonačelnika Mostara, potrebno je pristupiti izradi dugoročnog Programa razvoja zaštite i spašavanja u Gradu Mostaru za razdoblje 2022. - 2027. godine. U istom tom razdoblju, potrebno je pripremiti program aktivnosti i pristupiti izradi Plana zaštite i spašavanja na razini Grada.

3. Prijedlozi mjera zaštite i spašavanja

3.1. SKLANJANJE LJUDI I MATERIJALNIH DOBARA

Za zaštitu ljudi i materijalnih dobara, od zračnih opasnosti, raketnih, topničkih, minobacačkih i drugih napada, od upotrebe radijacijskih, kemijskih i bioloških sredstava i od opasnosti od velikih tehnoloških nesreća planiraju se i grade skloništa

Pri planiranju, projektiranju i izgradnji skloništa primjenjuju se odredbe Zakona o prostornom uređenju (Sl. novine F BiH broj: 52/02) i Zakona o građenju (Sl. novine F BiH broj: 55/02), a u dokumentima prostornog uređenja, ovisno od njihove razine, razrađuju se detaljni urbanističko-tehnički uvjeti izgradnje skloništa, (prostorni plan županije, prostorni plan Grada i prostorni plan područja posebnih obilježja). Ovi dokumenti definiraju i lokaciju, vrstu i kapacitet ovih objekata.

U urbanističkim planovima detaljnije se razrađuju zone gravitacije, otpornosti itd., a **regulacioni plan**, detaljno razrađuje lokaciju sa pripadajućom parcelom, gabirite objekta sa građevinskim i regulacionim linijama, jasno naznačene prilaze, infrastrukturnu povezanost i druge temeljne podatke o skloništima.

Potrebe za izgradnju skloništa utvrđuju se na temelju Procjene ugroženosti područja Grada od ratnih dejstava ili određenih prirodnih ili drugih nesreća i potreba za sklanjanjem ljudi i materijalnih dobara koja mogu biti u ratu ugrožena ratnim dejstvima, a u miru određenim prirodnim i drugim nesrećama.

S obzirom na to da su **skloništa tokom rata oštećena i devastirana** i u najvećoj mjeri ne mogu zadovoljiti uvjete za smještaj i boravak osoba, u slučaju nastanka prirodne i druge nesreće potrebno je za većinu ovih objekata izvršiti značajne sanacije da bi se dovelo u ispravno stanje i da bi mogli zadovoljiti svojoj zaštitnoj funkciji, za sklanjanje ljudi i materijalnih dobara. Najčešći problem u ovim objektima je pojava i prisustvo vode, te nedostatak opreme za boravak, kao i teža oštećenja ili otuđenja instalacije skloništa. Polazeći od trenutnog stanja opreme i instalacija skloništa, svi zaštitni objekti, dakle i skloništa pojačane i temeljne zaštite, mogu se trenutno tretirati kao skloništa *dopunske zaštite*.

Zavisno od vrste prirodne i druge nesreće stanovništvo bi se djelimično moglo zaštititi u skloništima dopunske zaštite, koja imaju manja zaštitna svojstva u pogledu mehaničkog, kemijskog i radioaktivnog dejstva.

Na području Grada registrirano je ukupno 25 skloništa ,od toga 15 koriste treće osobe a 10 skloništa se trenutno ne koristi.

U toku 2014. i 2015.godine izvršeno je djelomično saniranje 13 skloništa, čišćenje većih količina otpada i zamjena ulaznih vrata. U 2018. godini izvršena je procjena tržišne vrijednosti, kao i činjenično stanje 13 atomskih skloništa.

3.1.1. Zaključci:

Kako procjena postojećih mogućnosti za sklanjanje stanovništva u skloništa zavisi od broja skloništa, kapaciteta skloništa, lokaliteta skloništa, stanja opremljenosti postojećih skloništa i postojećih finansijskih mogućnosti **za osposobljavanje postojećih skloništa potrebno je:**

- na temelju nalaza kontrolnog pregleda utvrditi stvarni stupanj zaštite postojećih objekata (temeljne i dopunske zaštite),
- na temelju utvrđenog stupnja zaštite procijeniti mogućnost sklanjanja u objektima pogodnim za prilagođavanje u skloništa dopunske zaštite na području Grada,
- u skladu sa utvrđenim potrebama za izgradnju skloništa (temeljne ili dopunske zaštite) i procjene ugroženosti područja Grada od prirodnih i drugih nesreća i potrebe za sklanjanje ljudi i materijalnih dobara, u dokumentima prostornog uređenja definirati lokaciju, vrstu i kapacitet potrebnih skloništa i pristupiti njihovoj obveznoj gradnji,
- s ciljem zaštite skloništa od propadanja i njihovog održavanja u ispravnom stanju, praktcirati njihovo dvonamjensko korištenje.

3.2. EVAKUACIJA

Iz područja koja mogu biti zahvaćena prirodnim i drugim nesrećama, odnosno iz područja

zahvaćenim prirodnim i drugim nesrećama, na neugrožena ili manje ugrožena područja grada planira se i izvodi evakuacija ljudi i materijalnih dobara, a s ciljem da se izbjegne ili umanju masovno stradanje stanovništva i uništenje materijalnih dobara.

Zavisno od stupnja ugroženosti područja zahvaćenog prirodnom ili drugom nesrećom izvodi se potpuna ili djelimična evakuacija.

Potpuna evakuacija obuhvaća evakuaciju cjelokupnog stanovništva s područja koje može biti zahvaćeno, ili je zahvaćeno prirodnim i drugim nesrećama i izvodi se samo u izuzetnim slučajevima, a **djelomična** evakuacija obuhvaća evakuaciju samo određenih kategorija stanovništva.

Planiranje evakuacije, zavisno od stupnja ugroženosti određenog područja, temelji se na podjeli ugroženih područja na prometne zone, a u skladu sa pokazateljima o:

- broju i veličini atraktivnih odredišta,
- rasporedu i broju određenih točaka,
- veličini ugroženog područja,
- prometnoj mreži,
- topografskim karakteristikama,
- mogućnosti pješačkog prometa i dr.

3.2.1. Zaključci:

- Određivanje područja ugroženosti po zonama i određenim kategorijama stanovništva (teško ranjeni i bolesni, invalidi preko 60% invalidnosti, stari i iznemogli građani, trudnice, majke s djecom do sedam godina, odnosno dvoje ili više djece do 10 godina života, djeca i učenici osnovnih škola i druge osobe za koje se ocjeni da nemaju uvjeta za život i efikasnu zaštitu na ugroženom području), od velikog su značaja za efikasno izvođenje djelomične evakuacije.
- Prilikom planiranja i izvođenja evakuacije vodi se računa o području na koje se privremeno izmješta stanovništvo, odnosno biraju se najpogodniji putni pravci i najugroženija područja koja su po mogućnosti i turistička mjesta, posebice koja su razvrstana u turističke razrede A klase i izrazito poljoprivredna područja kako bi se iz vlastitih izvora osigurala ishrana.

3.3. ZBRINJAVANJE UGROŽENIH I STRADALIH

Za zbrinjavanje ugroženog stanovništva od prirodnih i drugih nesreća, poduzimaju se hitne aktivnosti i mjere za smještaj, ishranu i osiguranje drugih prijeko potrebnih uvjeta za život.

Ova mjera zaštite i spašavanja treba biti razrađena u dokumentima prostornog uređenja u kojima treba prikazati mikro i makro područja za pružanje maksimalne zaštite ljudi i materijalnih dobara, odnosno u kojima se osigurava minimalan stupanj zbrinjavanja. U ovim dokumentima trebaju se dati prijedlozi usmjeravanja prostora za maksimalno iskorištavanje prirodnih i drugih uvjeta za zbrinjavanje.

Prilikom planiranja zbrinjavanja ugroženih i stradalih, od velikog je značaja povezivanje turizma i rekreacije (radi smještaja) infrastrukture (radi opremanja), poljoprivrede i industrije (radi opskrbe) i prometa potrebama zbrinjavanja.

S ciljem efikasnog provođenja evakuacije, sklanjanja i zbrinjavanja sa ugroženog područja i efikasnog njihovog prihvata u područjima razmještaja u drugim manje ugroženim gradovima, neophodno je planirati ostvarivanje suradnje između susjednih općina/gradova, odnosno županije.

3.3.1. Zaključci:

U ostvarivanju suradnje između susjednih općina/gradova odnosno županije, potrebno je planirati slijedeće:

- mogućnost smještaja (objekti i domaćinstva za smještaj ugroženih i njihovi kapaciteti),
- mogućnost osiguranja ishrane, odjeće, posteljine i zdravstvene zaštite vjerovatnog broja ugroženih, gdje je i u kojem obimu potrebna pomoć susjednih općina/gradova,
- pogodna područja za smještaj ugroženog stanovništva na pravcima izlaza iz ugroženih područja (sela, vikend naselja, turistička naselja, kampovi i druga područja koja su u mogućnosti da iz mjesnih izvora, osiguraju hranu, odjeću, posteljinu, kao i da organiziraju zdravstvenu zaštitu),
- mogućnost osiguranja ekipa za zbrinjavanje ugroženih i broj građana koji bi bili angažirani,
- mogućnost sklanjanja u područjima razmještaja,
- potrebe i probleme materijalno tehničkog osiguranja zbrinjavanja (broj i vrsta motornih vozila, tko ih osigurava),
- gospodarska društva i druge pravne osobe koje će pored stožera, jedinica i povjerenika civilne zaštite imati obvezu osiguranje izvršenja zadaće zbrinjavanja ugroženog stanovništva i njihove obveze.

3.4. ZAMRAČIVANJE

U ratu, a prema potrebi i u slučaju izravne ratne opasnosti, kad prijeti opasnost od zračnih i drugih djelovanja tokom noći, provodi se zamračivanje naseljenih mjesta, gospodarskih objekata, te prometnih vozila, u skladu sa procjenom opasnosti od zračnih i drugih napada. Zamračivanje može biti **potpuno i djelomično**.

3.4.1. Zaključci:

U cilju sprovođenja efikasnog zamračivanja potrebno je utvrditi:

- prijedlog zapovjedi o provođenju zamračivanja o djelomičnom ili potpunom zamračivanju,
- odgovorna poduzeća i osobe za provođenje zapovjedi,
- uputstvo stanovništvu za provođenje zamračivanja i način saopćavanja

3.5. ZAŠTITA OD NEKONTROLIRANOG OSLOBAĐANJA OPASNIH TVARI I UPOTREBE RADIJACIJSKO-KEMIJSKO-BIOLOŠKIH I BORBENIH SREDSTAVA

Ova mjera obuhvaća mjere i postupke koji se sprovode radi sprečavanja, ublažavanja i otklanjanja posljedica od RKB djelovanja na stanovništvo, životinjski i biljni svijet i materijalna dobra u ratu, te ublažavanje i otklanjanje posljedica tehnoloških havarija i drugih akcidenata od RKB agenasa.

Nadležna gradska tjela obvezna su poduzeti mjere s ciljem da osiguraju stanovništvu na užem i širem području oko postrojenja kemijske industrije **minimalne količine sredstava** potrebnih za provođenje osobne i zajedničke zaštite, u skladu s Odlukom o vrsti i minimalnim količinama sredstava potrebnih za provođenje osobne i zajedničke zaštite građana i zaposlenika u poslovnim objektima i stambenim zgradama od prirodnih i drugih nesreća (Sl. novine F BiH broj: 23/04). Okolno stanovništvo na užem i širem području je veoma loše snabdjeveno osobnim zaštitnim sredstvima.

Radi stvaranja uvjeta za zaštitu od posljedica upotrebe RKB sredstava koriste se propisana sredstva za RKB zaštitu. U obvezna sredstva za osobnu RKB zaštitu (članak 75. Zakona), spadaju: zaštitna maska, zaštitni ogrtač i prvi zavoj.

3.5.1. Zaključci:

U cilju efikasnog sprovođenja ove mjere potrebno je raspolagati sa slijedećim podacima:

- pregled korisnika opasnih tvari i ugroženost građana s obzirom na moguće opasnosti od tehničko-tehnoloških nesreća, od nekontroliranog oslobađanja opasnih tvari,
- način uzbunjivanja i obavještanja stanovništva u opasnostima,
- pregled ekipa za RKB kontrolu područja,
- pregled laboratorija i drugih ustanova za obavljanje odgovarajućih analiza,
- popis jedinica civilne zaštite zaduženih za sprovođenje RKB zaštite,
- način i postupak provođenja osobnih i zajedničkih mjera RKB zaštite,
- pregled sredstava i lokacija za dekontaminaciju ljudi životinja i materijalnih dobara.

3.6. ZAŠTITA I SPAŠAVANJE IZ RUŠEVINA

Radi zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara iz ruševina koje mogu nastati usljed potresa, klizanja tla, bujičnih voda i drugih nesreća, organiziraju se i sprovode odgovarajuće mjere zaštite i spašavanja iz ruševina koje obuhvaćaju:

- izviđanje ruševina i pronalaženje osoba zatrpanih u ruševinama,
- osiguranje oštećenih i pomjerenih dijelova konstrukcija zgrada i objekata radi sprečavanja urušavanja,
- spašavanje zatrpanih, odnosno njihovo izvlačenje izvan zone rušenja,
- spašavanje stanovništva i materijalnih dobara s visokih zgrada i objekata.

3.6.1. Zaključci

Zaštita i spašavanje od ruševina obavezno se **planira i provodi kao preventivna mjera** u postupku donošenja i ostvarivanja prostornih i urbanističkih planova, te poduzimanje mjera koje mogu uticati na sprečavanje odnosno smanjenje štetnih uticaja prirodnih i drugih nepogoda na mogućnost rušenja kao što su:

- primjena Zakona o građenju (SN F BiH broj: 55/02), Zakona o gradnji ("Narodne novine HNŽ", br. 4/13), Zakona o prostornom uređenju (SN F BiH broj: 52/02), Zakona o prostornom uređenju ("Narodne novine HNŽ", br. 4/04, 4/14) i dokumenata prostornog uređenja na svim razinama (županija, grad) pri planiranju i izgradnji građevina,
- poduzimanje adekvatnih mjera za objekte koji nisu izgrađeni u skladu s prostornim i urbanističkim planovima,
- vršenje stalnog inspekcijskog nadzora prilikom izgradnje građevina,
- vršiti pošumljavanje (sadnja) prostora koja ugrožavaju stambene, pomoćne, gospodarske i druge infrastrukturne objekte,
- procjena mogućnosti opremanja materijalno-tehničkim sredstvima i opremom za zaštitu i spašavanje od rušenja u gospodarskim društvima i drugim pravnim osobama, koja se mogu proglasiti službama zaštite i spašavanja od rušenja (komunalna, građevinska, transportna, vatrogasne i gorske službe spašavanja).

3.7. ZAŠTITA I SPAŠAVANJE NA VODI I POD VODOM

Zaštita i spašavanje na vodi i pod vodom je mjera koja sadrži provedbu zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara u područjima oko rijeka, jezera i na moru, koja mogu biti ugrožena poplavama koje mogu nastati oštećenjem ili rušenjem visokih brana, nasipa i drugih vodozaštitnih objekata, te opasnosti od bujičnih i podzemnih voda.

Mjera zaštite od poplava planiraju se i provode sukladno **Glavnom preventivnom planu** koji se utvrđuje Uredbom o planovima obrane od poplava (Sl. novine F BiH broj:3/02) koji sadrži:

- Prikaz vodnog i glavnih slivnih područja,
- Hidrološki režim (glavne karakteristike režima voda, vjerovatnoća pojave maksimalnih proticanja na glavnim vodotocima, valovi velikih voda na glavnim vodotocima, karakteristike valova velikih voda na malim vodotocima, prijedlog motrenja hidrološkog režima i dr.),
- Prikaz postojećeg stanja zaštite od poplava (dostignuti stupanj zaštite), stanje objekata i sustava za zaštitu od poplava, stupanj ugroženosti od poplava za urbana i ruralna područja i poljoprivredne površine),
- Prijedlog tehničkih rješenja za povećanje stupnja zaštite,
- Kriterij i uvjeti za gradnju i radove u pojedinim poplavnim područjima,
- Strategija zaštite od poplava sa mjerama za njeno provođenje,
- Prijedlog organiziranja obrane od poplava i institucija odgovornih za realiziranje Plana i dr.

Operativne mjere zaštite od poplava planiraju se i provode u skladu s Glavnim operativnim planom, utvrđenim u navedenoj Uredbi i sadrži:

- popis vodomjernih stanica, popis akumulacija, retenzija i drugih objekata, sustav dojava podataka, informiranja i uzbunjivanja i dr.,
- tehničke podloge na području uz rijeku Neretvu i tehnički prilozi.

3.7.1. Zaključci

Pored navedenog u provođenju zaštite od poplava **potrebno je osigurati:**

- Poštivanje propisanog organiziranja upravljanja i korištenja objekata i prostora u cjelini koji imaju uticaj na nastanak poplava (kontrolirana sječa šume i pošumljavanje, način korištenja zemljišta i način obrade, dosljedna primjena svih predviđenih mjera, radova, postupaka kod izgradnje investicionih objekata i sl.).
- Stalnim nadzorom provjeravati stanje, upravljanje i korištenje vode i vodoprivrednih objekata.
- U gradu i drugim naseljenim mjestima osigurati uvjete za poduzimanje preventivnih mjera i za provedbu mjera evakuacije stanovništva i materijalnih dobara iz ugroženog područja, za osiguranje prevoza i prijelaza preko rijeka, jezera, crpljenje vode iz poplavljenih objekata i izvlačenje utopljenika i materijalnih dobara iz rijeka i jezera, opskrba poplavom ugroženog stanovništva potrebnim namirnicama i drugim sredstvima radi preživljavanja, u slučaju nastanka prirodne nesreće-poplave.
- Najefikasniji način borbe protiv poplava je izgradnja višenamjenskih akumulacija, retenzija za prihvat poplavnih valova u vodenim područjima sliva gdje poplave nastaju, pošumljavanje, izgradnja protuerozovnih objekata i izvođenje mjera i radova.

3.8. ZAŠTITA I SPAŠAVANJE OD POŽARA

Zaštita i spašavanje od požara obuhvata:

- pripremu i provedbu preventivnih mjera u svim sredinama, objektima, mjestima i prostorima gdje postoji mogućnost nastanka požara,
- organiziranje i pripremanje snaga za gašenje požara,
- organiziranje osmatranja i uzbunjivanja o pojavama požara,
- gašenje i lokaliziranje požara,
- spašavanje ljudi i materijalnih dobara iz objekata i područja ugroženih požarom.

3.8.1. Zaključci

S ciljem sprečavanja izbijanja širenja požara potrebno je raspolagati sa slijedećim podacima:

- Pregled industrijskih objekata i postrojenja koja su posebno ugrožena od požara u slučaju tehnoloških akcidenata, a posebno zbog mogućih ratnih razaranja.
- Pregled rezervnih izvora i mogućnosti snabdjevanja vodom, s uputom o korištenju i prioritetima.
- Pregled vatrogasnih postrojbi civilne zaštite, profesionalnih vatrogasnih postrojbi i dobrovoljnih vatrogasnih društava.

3.9. ZAŠTITA OD MINSKO-EKSPLOZIVNIH NAPRAVA I NEEKSPLODIRANIH UBOJNIH SREDSTAVA

Zaštita od neeksplodiranih ubojnih sredstava je mjera koja se sastoji u pronalaženju, otkrivanju, označavanju, iskopavanju, prenošenju, utovaru, prevoženju, istovaru, privremenom skladištenju, deaktiviranju i uništavanju NUS-a na svim područjima na kojima se nalaze ta sredstva.

3.9.1. Zaključci:

S ciljem povećanja zaštite stanovništva od zaostalih neeksplodiranih ubojnih sredstava, potrebno je:

- Obavljati edukaciju građana o opasnostima od NUS-a, te o načinu postupanja prilikom njihovog pronalaženja;
- Izraditi plakate i brošure o NUS-u, te ih dostaviti školama, vrtićima i istaknuti na drugim javnim mjestima;
- Putem sredstava javnog informiranja obavještavati građane o opasnostima vezanim za NUS.

3.10. PRVA MEDICINSKA POMOĆ

Prva medicinska pomoć je mjera zaštite i spašavanja koja obuhvaća:

- preventivnu zaštitu koju čine protuepidemijske i higijenske mjere zaštite stanovništva,
- operativna zaštita koja se sastoji od pružanja prve pomoći standardnim i priručnim sredstvima na licu mjesta,
- medicinske trijaže ranjenih, ozlijeđenih i oboljelih ljudi,
- sanitetske evakuacije i transport do najbliže zdravstvene ustanove radi pružanja opće medicinske pomoći ili do odgovarajuće specijalističke zdravstvene ustanove radi potpunog zdravstvenog zbrinjavanja,
- prvu medicinsku pomoć organiziraju i neposredno provode nadležne zdravstvene ustanove u suradnji sa stožerom civilne zaštite.

3.10.1. Zaključci:

U cilju uspješnog provođenja ove mjere zaštite i spašavanja potrebno je raspolagati sa slijedećim podacima:

- Procjena broja povrijeđenih od posljedica prirodnih, tehničko-tehnoloških ekoloških nesreća te ratnih razaranja.
- Pregled zdravstvenih i medicinskih ustanova i njihovih lokacija u koje će se evakuirati ozlijeđeni i oboljeli (lokacije i kapaciteti bolnica, domova zdravlja i ambulanti, mobilnih ambulanti i bolnica, rezervne lokacije).
- Pregled mjesta prikupljanja ozlijeđenih i oboljelih te način njihova prevoženja.

- Pregled ekipa jedinica civilne zaštite prve medicinske pomoći.
- Pregled ekipa prve pomoći crvenog križa.

3.11. ZAŠTITA I SPAŠAVANJE ŽIVOTINJA I NAMIRNICA ŽIVOTINJSKOG PODRIJETLA

Zaštita i spašavanje životinja i namirnica životinjskog podrijetla je mjera koja se sastoji od:

- sklanjanja i premještanja,
- spriječavanje i lokaliziranje pojava parazitenih, zaraznih i uzgojnih bolesti,
- nadzor životinja, sirovina, proizvoda i otpadaka životinjskog podrijetla,
- nadzor ispravnosti stočne hrane i vode,
- ukazivanje prve veterinarske pomoći oboljeloj ili ranjenoj stoci,
- uklanjanje leševa životinja i drugog otpada animalnog podrijetla i poduzimanje drugih odgovarajućih mjera

3.11.1. Zaključci:

U provedbi zaštite i spašavanja životinja i namirnica životinjskog podrijetla veoma je bitno poduzimati slijedeće **preventivne mjere**:

- Pratiti stanje zdravlja životinja i kretanje zaraznih bolesti s ciljem otkrivanja, sprečavanja i iskorjenjivanja zaraznih oboljenja.
- Predložiti da se poduzmu mjere na zaštiti i spašavanju životinja i namirnica životinjskog podrijetla, saniranje postojećeg stanja i daljnjoj preventivi i vakcinaciji životinja, dijagnostičkih ispitivanja, otkrivanju uzročnika bolesti i poduzimanje drugih neophodnih mjera zaštite dezinfekcije, dezinsekcije i deratizacije.
- Veterinarska služba u Gradu je dobro organizirana sa dovoljnim brojem veterinarskih stručnjaka, ali je opremljenost sredstvima za zaštitu životinja na nezadovoljavajućem nivou.
- Potrebno je pojačati nadzor pri uvozu, izvozu i prevozu životinja, proizvoda životinjskog podrijetla, hrane za životinje, pošiljke veterinarskih lijekova, kojima se može prenositi zarazno oboljenje i ugroziti zdravlje ljudi i životinja.

3.12. ASANACIJA TERENA

Asanacija terena je mjera koja se sastoji od poduzimanja sanitarno-higijenskih i sanitarno-tehničkih mjera na terenu, u naselju i stambenim i drugim objektima s ciljem spriječavanja širenja zaraze, epidemije i drugih štetnih posljedica po ljude i druga materijalna dobra, a obuhvata organiziranje i provođenje slijedećih radnji:

- uklanjanje, identificiranje i pokop poginulih ljudi,
- uklanjanje leševa uginulih životinja,
- dezinfekciju, dezinsekciju i deratizaciju objekata i terena,
- uklanjanje otpadnih i štetnih stvari koji ugrožavaju zdravlje i život ljudi i okoliša.

3.12.1. Zaključci:

U cilju uspješnog sprovođenja asanacije potrebno je:

- Osigurati materijalno-tehnička sredstva za objekte neškodljivog uništavanja lešina i proizvoda životinjskog podrijetla od životinja oboljelih od zaraznog oboljenja.

- Odrediti snage i sredstva za asanaciju (jedinice civilne zaštite, komunalne organizacije za pokop poginulih i dr.).
- Odrediti mjesta za zakopavanje ili spaljivanje životinja sa posebno propisanim mjerama zaštite ili mjesta njihovog neškodljivog uklanjanja s ciljem zaštite okoliša i izvorišta voda od zagađivanja patogenim mikroorganizmima, te izraditi plan za uređenje tih mjesta.
- Odrediti pogrebne i zdravstvene službe s ciljem otkrivanja identifikacije poginulih, sprečavanje zaraze i drugih štetnih posljedica po ljude.

3.13. ZAŠTITA BILJA I BILJNIH PROIZVODA

Bilje i biljni proizvodi su veoma osjetljivi i često ugroženi, djelovanjem prirodnih i drugih nepogoda, od biljnih bolesti, štetočina i korova, a u slučaju rata od dejstva borbenih sredstava. Da bi se bilje i namirnice biljnog podrijetla zaštitile od zagađivanja i uništavanja poduzimaju se preventivne mjere zaštite i spašavanja bilja i biljnih proizvoda.

U **preventivne mjere** zaštite i spašavanja bilja i biljnih proizvoda spadaju:

- primjena odgovarajućih zakona i podzakonskih propisa na svim razinama, u cilju sprečavanja širenja štetnih biljnih agenasa i njihovog suzbijanja,
- pojačan nadzor pri uvozu bilja i namirnica biljnog podrijetla, kako bi se spriječilo ugrožavanje zdravlja ljudi i prenošenja bolesti na biljke,
- inspekcija u proizvodnji bilja i biljnih proizvoda,
- korištenje odgovarajućih zaštitnih sredstava u skladu sa standardima iz poljoprivrede, stočarstva i industrijske proizvodnje hrane,
- osposobiti individualne proizvođače, specijalizirane timove civilne zaštite za zaštitu i spašavanje bilja i biljnih proizvoda, za osmatranje biljnih površina, prskanje i zaprašivanje, kao i sklanjanje, čuvanje, skladištenje i održavanje bilja i biljnih proizvoda.

3.13.1. Zaključci:

U slučajevima kada je došlo do napada biološkim ili radiološko-kemijskim kontaminantima na bilje i biljne proizvode organiziraju se slijedeće **mjere i postupci**:

- blagovremeno javljanje o primjećanim promjenama na bilju,
- skupljanje i odnošenje uzoraka nadležnim ustanovama radi identifikacije
- prekrivanje bilja, sjemena, rasada, sirovina i gotovih proizvoda radi zaštite od kontaminacije,
- sušenje, konzerviranje i prerada voća i povrća,
- mehaničke metode-radom čovjeka i korištenje oruđa za uništavanje bioloških agenasa ili stvaranje nepovoljnih uvjeta za njihov razvoj i razmnožavanje,
- neposredno učešće u zaštiti i spašavanju bilja i biljnih proizvoda, stanovništva, gospodarskih društava i drugih pravnih osoba, organiziranih snaga civilne zaštite.

3.14. ZAŠTITA OKOLIŠA

Zaštita okoliša je pravo i obveza svih pripadnika društva kao zajednice, što promoviraju i zakoni o zaštiti okoliša na federalno i županijskoj razini. Iz ugla teorije i prakse zaštite okoliša, strategija zaštite okoliša dugoročno određuje i usmjerava ciljeve okolišnog upravljanja u skladu s ukupnim gospodarskim, društvenim i kulturnim razvojem na području države.

Zakonsko rješenje predviđa da **sastavni dijelovi strategije zaštite okoliša** budu:

- strategije zaštite zraka,
- strategije zaštite voda,

- strategije zaštite prirode,
- strategije upravljanja otpadom.

Nadležno ministarstvo prilikom planiranja rekonstrukcije postojećih ili gradnje novih objekata koji mogu ugroziti okolinu izdaje upravni akt koji se naziva Okolišna dozvola.

Okolišna dozvola sadrži:

- granične vrijednosti emisija za zagađujuće materije,
- uvjete za zaštitu zraka, tla, voda, flore i faune,
- mjere za upravljanje otpadom kojeg proizvode pogoni i postrojenja,
- mjere za minimizaciju prekoračenog zagađivanja,
- sustav samomonitoringa uz određivanje metodologije i učestalosti mjerenja.

Za pogone i postrojenja koja mogu značajno uticati na okoliš, obvezno se provodi procedura procjene uticaja na okoliš. Provedbenim propisom uz Zakon o zaštiti okoliša utvrđena je lista pogona i postrojenja za koje je obvezna procjena uticaja na okoliš. Odluka da li će se raditi procjena uticaja na okoliš zavisi od vrste djelatnosti i kapaciteta pogona i postrojenja.

Na području Grada Mostara nalazi se veći broj **pogona i postrojenja** koja značajno utiču ili mogu uticati na okoliš, i to:

- Hidroelektrana Grabovica (na rijeci Neretvi),
- Hidroelektrana Salakovac (na rijeci Neretvi),
- Hidroelektrana Mostar (na rijeci Neretvi),
- Aluminij dd Mostar,
- Terminal - Opine
- Deponija - Uborak
- Stara deponija – Rudnik.

Pored ovih objekata koji mogu izazvati veliku “ekološku katastrofu”, na području Grada postoje i “manji” objekti koji u slučaju prirodnih i drugih nesreća mogu takođe znatno uticati na okoliš.

Prioritet Grada Mostara biti će rješavanje problema kanalizacije na širem gradskom području i to: od Salakovca na sjevernim prilazima do Bune na jugu.

Projekt: “Izgradnja postrojenja za preradu otpadnih voda i glavnih kolektora za kanalizaciju u gradu Mostaru” koji je podijeljen u pet faza. Ovim će se riješiti problem otpadnih voda, Neretva će biti čistija.

U cilju sprečavanja aktivnosti koje mogu ugroziti okoliš, na razini Federacije donose se slijedeći zakoni:

- Zakon o zaštiti okoliša,
- Zakon o zaštiti zraka,
- Zakon o zaštiti voda,
- Zakon o zaštiti zemljišta,

Primjena i provođenje ovih zakona kao i sličnih zakona i propisa donesenih na županijskoj razini smatra se kao jedna od temeljnih mjera zaštite okoliša, kako u normalnim (svakodnevnim) uvjetima tako i u “vanrednim” uvjetima uzrokovanim prirodnim ili tehničko-tehnološkim nesrećama.

Svako poduzeće, odnosno svaka pravna osoba čije aktivnosti mogu ugroziti okolinu dužno je da u sklopu politike zaštite okoliša, a u skladu sa standardom ISO14001, kontinuirano uvodi mjere zaštite okoliša.

Poduzeće je dužno poštivati zahtjeve iz okolišne dozvole koje se odnose na mjere vezane za uvjete rada u vanrednim situacijama, kao i da kreira interni (unutarnji) plan intervencije koji sadrži mjere koje će se poduzeti u slučaju nesreća većih razmjera.

Sa ovim planom trebaju biti upoznata tijela koja su nadležna za upravljanje u “vanrednim” situacijama, kako bi mogli izraditi ekstremne (sporne) planove intervencije za mjere koje će se poduzeti izvan pogona postrojenja.

Poduzeće je dužno da izrađuje informacije o sigurnosnim mjerama i dostavi ih nadležnom ministarstvu, pravnim i fizičkim osobama na koja može da utiče nesreća.

3.14.1. Zaključci

U cilju zaštite okoliša bitne su slijedeće aktivnosti:

- Primjena Zakona i provedbenih propisa u cilju sprečavanja aktivnosti koje mogu ugroziti okoliš.
- Uspostaviti katastar zagađivača zraka, vodotoka i hidroakumulacija na području Grada Mostara.
- Izvršiti sanaciju industrijskih termoenergetskih i drugih postrojenja koji emituju štetne materije u atmosferu iznad dozvoljenih koncentracija po europskim normama.
- Dovedi u funkcionalno stanje sve postojeće uređaje za prečišćavanje otpadnih voda.
- Nedoovoljavati puštanje u rad bilo kojih objekata koji ne ispunjavaju zakonske uvjete zaštite zraka i voda od onečišćenja.
- Zakonskim mjerama spriječiti odlaganje komunalnog otpada na neuređenim deponijama i mjestima gdje nije dozvoljeno odlaganje otpada.
- Procijeniti mogućnosti opremanja materijalno-tehničkim sredstvima i opremom za zaštitu okoliša u gospodarskim društvima i drugim pravnim osobama, koja se mogu proglasiti službom zaštite i spašavanja.
- Angažirati službe za zaštitu okoliša kao i druge pravne osobe u otklanjanju posljedica nastalih prirodnim nesrećama i tehničko-tehnološkim akcidentima.

4. Potrebe za organiziranjem i opremanjem snaga za zaštitu i spašavanje

U skladu sa člankom 123. stavak 3. Zakona o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća („Službene novine Federacije BiH, broj 39/03 i 22/06) i članka 10. stavak 1. točka 3 i članka 49. Pravilnika o organiziranju službi zaštite i spašavanja i jedinica civilne zaštite, njihovim poslovima i načinu rada (Sl. novine F BiH br. 77/06), Gradonačelnik Grada Mostara, na prijedlog Službe civilne zaštite i vatrogastva donio je Odluku o organiziranju službi zaštite i spašavanja i to:

1. **Službe za medicinsku pomoć** formirana pri JU “Dom zdravlja” Mostar
2. **Službe za medicinsku pomoć** formirana pri JU KB “Dr. Safet Mujić” Mostar
3. **Službe za zaštitu životinja i namirnica životinjskog podrijetla** formirana pri Veterinarskoj stanici Bišće polje – Mostar
4. **Službe za čistoću i asanaciju terena** formirana pri JP Komunalno d.o.o. – Mostar
5. **Službe za vodoopskrbu** formirana pri “Vodovod” d.o.o. – Mostar
6. **Službe za spašavanje iz ruševina** formirana pri “HP Investing” d.o.o. – Mostar
7. **Službe za spašavanje sa visina**, formirana pri Gorskoj Službi Spašavanja Stanica– Mostar
8. **Službe za spašavanje sa visina**, formirana pri Hercegovačkoj Gorskoj Službi Spašavanja
9. **Službe za spašavanje na vodi i pod vodom** formirana pri Interventnoj spasilačkoj službi
10. **Službe za spašavanje na vodi i pod vodom** formirana pri Sportsko ekološkoj Udruzi Hercegovina-Mostar
11. **Službe zaštite i spašavanja Crvenog križa/krsta Grada Mostara**

Na temelju trenutnog stanja organiziranih snaga civilne zaštite i vatrogastva na području Grada Mostara neophodno je poduzeti sve aktivnosti kako bi se gore navedene službe zaštite i spašavanja opremile i

educirale za djelovanje u slučaju prirodnih i drugih nesreća.

Također prema napatku Federalne uprave CZ iz 2007.godine „Okvirne osobne i materijalne formacije stožera, jedinica i povjerenika civilne zaštite i službi zaštite i spašavanja“ **potrebna MTS za novo formirane službe** (Službe za spašavanje na vodi i pod vodom , Službe za spašavanje sa visina i Služba za spašavanje iz ruševina);

4.1. SLUŽBA ZA RAD I SPAŠAVANJE NA VODI I POD VODOM

Ova služba bi trebala da bude oslonjena na kapacitet ronilačkih, veslačkih, kajakaških i sličnih organizacija, klubova, udruženja građana i sl. Službe zaštite i spašavanja na vodi i pod vodom formirane u Sportsko ekološkoj udruzi Hercegovina (SEUH), i Interventnoj spasilačkoj službi (ISS) Mostar.) za sliv rijeke Neretve.

Minimalna osobna struktura službe za zaštitu i spašavanje na vodi i pod vodom

Redni broj	Ronilačko zvanje	Nivo ronilačke obuke	Formacijsko mjesto	Broj pripadnika
1.	2.	3.	4.	5.
1.	Ronilac	Minimum 3 zvjezdice	Rukovodilac službe	1
2.	Ronilac	Minimum 2 zvjezdice	Ronilac	4
3.	Rukovoditelj čamaca	Ispit za upravljanje čamcem	Motorski vozač	1
4.	Medicinski tehničar	SSS-Medicinska škola	Medicinar	1
5.	Pomoćnik	SSS	Pripadnik	4
UKUPNO:				11

Minimum osobne opreme za službu za zaštitu i spašavanja na vodi i pod vodom

Redni broj	Naziv sredstava opreme	Jedinica mjere	Količina po jedinici mjere
1	2	3	4
1.	Ronilačko odijelo-suho	kom	11
2.	Ronilačka peraja	pari	11
3.	Ronilačke boce	kom	11
4.	Ronilački regulator za disanje	kom	11
5.	Ronilački sat	kom	11
6.	Ronilački kompas	kom	11
7.	Ronilački nož	kom	11
8.	Pojas sa olovnim utezima 10 kg	kpl	11
9.	Ronilačke čarape i rukavice	kpl	11
10.	Ronilački dubinomjer	kom	11
11.	Torba transportna	kom	11
12.	Monometar	kom	11
13.	Podvodna baterija	kom	11

**Minimum zajedničkih sredstava i opreme
za službu zaštite i spašavanja na vodi i pod vodom**

Red. broj	Naziv sredstava-opreme	Jedinica mjere	Količina po jedinici mjere
1.	2.	3.	4.
1.	Ronilački padobran	kom	3
2.	Podvodni fotoaparata sa rasvjetom	kpl	1
3.	Konop 14 mm	m	90
4.	Konop 12 mm	m	90
5.	Konop 10 mm	m	90
6.	Gumeni čamac za 10 osoba	kpl	2
7.	Van-brodski motor snage 20 KS	kom	2
8.	Ronilački kompresor 190 l/min	kpl	2
9.	Komplet uređaj za kisičnu reinerziju	kpl	2
10.	Malo ručno vitlo	kpl	2
11.	Voz.kamionet 6 sjed. + sanduk za teret	kpl	2
12.	Radio uređaj-ručni	kom	3
13.	Stacionarna radio-stanica	kom	1
14.	Medicinski komplet	kpl	1

4.2. SLUŽBA ZA ZAŠTITU I SPAŠAVANJE SA VISINA

Grad Mostar ima planinska područja, te u slučaju pojedinačnih nesreća ili katastrofa (pad aviona, lavina, potres i sl.) može se vršiti organiziranje i spašavanje ljudi i materijalnih dobara isključivo angažiranjem specijaliziranih jedinica civilne zaštite. To se naročito odnosi na visoke zgrade, nepristupačna planinska područja, podzemne jame i sl.

Službe zaštite i spašavanja sa visina formirane su u Gorskoj službi spašavanja-stanica Mostar i Hercegovačkoj gorskoj službi spašavanja.

4.2.1 Spasilačka oprema

Minimum spasilačke opreme službe za spašavanje sa visina

Redni broj	Naziv sredstava –opreme	Jedinica mjere	Količina
1	2	3	4
1.	Transportna sredstva /MARINER/ za ljeto	kom	1
2.	Transportna sredstva /AKI ČAMAC/ za zimu	kom	1
3.	Vakum sustav za imobilizaciju	kom	5
4.	Nosila-aluminijska postavljena	kom	5
5.	Komplet vitlo za podizanje i spuštanje	kom	1
6.	Ljestve za penjanje sa sajlom (sastavljene)20m	kom	2
7.	Uže statik Æ 10mm L=60 m	kom	9
8.	Uže statik Æ 11mm L=200 m	kom	9
9	Uže elastik Æ 11 mm L=60 m	kom	2
10.	Prusika Æ 6 i 7 mm L=80 m	kom	2
11.	Pojas penjački	kom	9

12.	Karabineri sa maticom svih vrsta	kom	20
13.	Capin	kom	9
14.	Nožna penjalica (ŽIMAR)	kom	4
15.	Prsna penjalica (KRAL)	kom	4
16.	Osmica tip ASMU	kom	9
17.	Sonde za snijeg	kom	9
18.	Stacionarni radio uređaj	kom	1
19.	Radio uređaj – ručni	kom	4
20.	Naglavne lampe	kom	9
21.	Reflektori (JODILUX)	kom	3
22.	Signalna lampa – ručna	kom	2
23.	Ruksak penjački	kom	9
24.	Vreća za spašavanje (VESTON)	kom	9
25.	Kompleti prve pomoći - osobni	kom	9
26.	Samospasiooci	kom	2
27.	Prsna kočnica	kom	9
28.	Cipele UNIVERZAL alpinističke (broj 41 do 46)	kom	9
29.	Sidro – anker za snijeg	kom	4
30.	Visinomjer – barometar	kom	1
31.	Osigurač – SHUNT	kom	2
32.	Alpinistički klinovi - razni	kom	50
33.	Ekspazivni klinovi (SPITOVI)	kom	50
34.	Ručna bušilica za ekspazivne klinove	kom	2
35.	El. bušilica sa rezervnim akumulatorom	kom	2
36.	Spuštalica	kom	2
37.	GRIGI uređaj za osiguranje	kom	5
38.	Alpinistički šljem	kom	9
39.	Kombinezon	kom	9
40.	Džemperi	kom	9
41.	Hlače PUMP	kom	9
42.	Košulje TERMO	kom	9
43.	Vjetrovka	kom	9
44.	Gležnjaci	kom	9
45.	Plinska kuhala	kom	3
46.	Šatori za 2 – 3 osobe	kom	3
47.	Agregat 1,5 KW	kom	1
48.	Sjekira	kom	2
49.	Ašov – mali	kom	5
50.	Video kamera	kom	1
51.	Foto aparat	kom	1
52.	Busola – kompas	kom	9

4.3. SLUŽBA ZA ZAŠTITU I SPAŠAVANJE IZ RUŠEVINA

Djelovanje u uvjetima nastanka potresa, poplava, požara i znatnijih rušenja objekata za stanovanje i okupljanje ljudi, odnosno spašavanje ljudi i materijalnih dobara zatrpanih u ruševinama, predstavlja glavni vid aktivnosti Službe zaštite i spašavanja iz ruševina, koja je formiran u H.P. Investingd.o.o. Mostar

4.3.1. Osobna formacija

Minimalna osobna formacija Službe za spašavanje iz ruševina

R/B	FUNKCIJA U SLUŽBI	BROJ PRIPADNIKA
1	2	3
1.	Načelnik službe	1
2.	Šef odjela	3
3.	Spasitelj	6
4.	Geofonist	3
5.	Pomoćnik spasitelja	8
6.	Vozač	4
7.	Bolničar	1
	UKUPNO:	26

Kolektivna oprema i sredstva**Minimalna sredstva i oprema Službe za spašavanje iz ruševina**

Redni broj	Naziv sredstava –opreme	Jedinica mjere	Količina po jedinici mjere
1	2	3	4
1.	Motorna pila za beton i željezo	kom.	2
2.	Motorna pila za drvo	kom.	2
3.	Škare za sječenje betonskog željeza	kom.	2
4.	Hidraulična dizalica 10 t	kom.	1
5.	Hidraulična dizalica 5 t	kom.	2
6.	Prijenosni uređaj za izvlačenje "Tifor"	kom.	2
7.	Aparat za autogeno zavarivanje i siječenje	kpl.	1
8.	Samostalni motorni bušač s osnovnim kompletom i burgijom 800 mm, sjekačem za beton, dlijetom za lomljenje, kajlom, crpkom i ostalim elementima	kom	1
9	Motorna pumpa za mulj	kom	1
10.	Motorna pumpa za vodu	kom	1
11.	Elektronski – akustični geofon (3 kom. u kpl.)	kpl.	1
12.	Agregat prijenosni 220/380 V	kom.	1
13.	Megafon	kom.	2

E) PRILOZI**Prilog broj 1****NEVLADINE STRUKTURE**

U gradskom području postoji i djeluje više nevladinih organizacija i udruženja koje sudjeluju u poslovima: monitoringa, osiguranja veza, poduzimanje preventivnih mjera, spriječavanja, smanjenja ili otklanjanja posljedica u slučaju nesreća, edukacija stanovništva i dr.:

- Crveni križ je nevladina organizacija koja je prihvatila principe Međunarodnog crvenog križa, a svoju djelatnost obavlja u skladu s Zakonom, Statutom i drugim aktima kojima je ova djelatnost utvrđena.

Suraduje sa svim vladinim i nevladinim organizacijama uključenim u odgovore na katastrofu i u tom smislu razvija vlastitu strukturu djelovanja, rukovođenja, suradnje i koordinacije.

Uz podršku međunarodnog donatora i uz posredovanje CK HNŽ u CK Mostar oformljena je i educirana VTE (**višenamjenska terenska ekipa**) za djelovanje u slučaju pojave prirodnih i drugih nesreća. Ova ekipa broji 12 + 2 člana i sastavljena je od osoba koje su direktno ili indirektno uključene u aktivnosti CK Mostar. Ekipu čine osobe iz više profesija kako bi sutra u slučaju elementarne i druge nepogode mogle kvalitetno i pravovremeno odgovoriti za sve ono što je u tradiciji i domenu Crvenog križa.

Ako uzmemo u obzir sastav ove ekipe može se reći da bi ova ekipa imala širok dijapazon djelovanja: rukovođenje u pružanju pomoći od strane VTE, transport ugroženih, uspostavljanje veza između članova obitelji i rodbine, pružanju usluga iz domena kućne njege, osiguranje nužnog smještaja, informiranje i dr. aktivnosti.

- Radio amateri su nevladina organizacija koja se uključuje u osiguranje sustava veza za sve strukture koje učestvuju u prevenciji sprečavanja katastrofa,
- Vatrogasni savez je udruženje profesionalnih i dobrovoljnih vatrogasnih društava koji se bavi prevencijom, obukom, sprečavanjem i otklanjanjem opasnosti od požara,
- Karitas,
- Crveni polumjesec,
- Aero klub,
- Ronilačko društvo i Društvo sportova na vodi,
- Gorska služba spašavanja,
- Planinarsko društvo,
- Lovačko društvo,
- Ribarsko društvo,
- Gorani, kao i druge društvene organizacije koje se organiziraju prema Zakonu o udruženjima građana i fondacija.

Prilog broj 2

POJMOVI – DEFINICIJE – OBRAZLOŽENJE

1. RIZIK

a) Što je to rizik?

To je vjerojatnost trpljenja */neke/* štete ili gubitaka */materijalnih ili ljudskih/* u slučaju prirodne ili druge nepogode.

b) Što je to prihvatljiv rizik?

Svaki pojedinac i svaka zajednica mora naučiti živjeti s nekim oblikom rizika. Nemoguće je sve rizike ukloniti i Vlada Federacije BiH u područjima koja su izložena opasnostima mora odlučiti koji je stupanj rizika *«prihvatljiv»* na federalnoj razini. Troškovi ponavljanih apela za pomoć i saniranja moraju se uskladiti s troškovima ulaganja u ublažavanje i pripravnost prije samog događaja. Prihvatanje ili tolerancija rizika je dinamičan društveno-politički postupak koji se odvija unutar drugog dinamičkog postupka, a to je promjenjiva priroda opasnosti i izloženosti riziku.

Ono što će biti prihvatljivo za jednu županiju ili općinu/grad, ne mora biti prihvatljivo za druge, ono što je prihvatljivo u jednoj fazi razvoja zajednice i vrijednosnog sustava može se znakovito promijeniti u kasnijoj fazi.

Analiza rizika zahtijeva upoređivanje niza podataka iz različitih oblasti. Primjer je razumijevanje svih dugoročnih i kratkoročnih efekata poplava i za sastavljanje odgovarajućih planova nužno je kombinirati podatke iz meteorologije, topografije, strukture tla, vegetacije, hidrologije, naselja, razina vode koju zemlja ne može upiti, infrastrukture, prevoza, stanovništva, društveno-privrednih i materijalnih sredstava.

Karte su jedan od najefikasnijih načina prikazivanja tih podataka. U ovom kontekstu, karte s prikazom opasnosti, izloženosti i rizika mogu se sakupiti i nanizati jedan na drugoga u obliku slojeva. Slojevi se odnose na opasnosti i izloženosti istima. Obično se tako dobije slika područja koja su izložena najvećem riziku i time se omogućava utvrđivanje područja koja omogućuju najbolji odnos troškova i koristi, tzv. *«vrlo isplativa»* područja.

2. OPASNOST

a) Što je to opasnost?

Opasnost je zajednički nazivnik *«mogućih događaja»* koji mogu uzrokovati gubitak života ili nanijeti štete na imovini i okolišu.

Prirodne i druge nesreće nastaju uslijed djelovanja neke opasnosti. Stoga, u procjenu treba uključiti odnosno identificirati koje će opasnosti biti analizirane, do kakvog će događaja vjerojatno doći (prirodnog ili civilizacijskog).

Procjena opasnosti je proces u kojem se bavimo karakteristikama same opasnosti, na primjer, ciklonama, otesima, olujama, kemijskim akcidentima, industrijskim požarima, ali ne i njihovim učinkom na zajednicu i okolinu. **To je predmet analize izloženosti opasnostima.**

Analiza bi trebala pokrivati sljedeće: kakva je priroda, žestina i učestalost opasnosti; koje područje je zahvatila; vrijeme nastajanja i trajanja; širenje opasnosti – ako se ništa ne poduzme – da li će se ista pogoršati; skupljanje podataka i bilježenje na karti; vođenje zabilježki o prošlim događajima i prethodnim iskustvima (na dotičnom području ili drugdje); bilježenje i uvažavanje spoznaja lokalnog stanovništva; korištenje naučnih istraživanja i sl.

b) Što je to izloženost opasnostima?

To je stupanj do kojega je neko područje, ljudi, objekti svih vrsta ili privredna imovina izloženi gubicima, povredama ili štetama uzrokovanim udarom opasnosti.

Procjena izloženosti je prikaz fizičke, društvene i gospodarske izloženosti nekoj opasnosti; procjena gustoće naseljenosti stanovništva i markiranje posebno izložene grupe. Treba procijeniti mogućnosti smještaja grupe stanovništva s obzirom na opasnost; mogući efekti na gospodarstvo – direktni, sekundarni, finansijski; skupljanje podataka u pogledu: infrastrukture, okoliša, demografije, kulture, privrede.

c) Što je to mogućnost upravljanja?

To je stupanj (*pokazatelj snage i umijeća*) do kojega određena zajednica može intervenirati ili upravljati s opasnošću u svrhu smanjivanja mogućih efekata opasnosti, odnosno to je: svjesnost o postojanju opasnosti; sankcioniranje iste u zakonu i provedbenim i drugim propisima; provođenje potrebnih preventivnih mjera i mjera ublažavanja posljedica (npr. izrada planova, formiranje odgovarajućih službi i jedinica, nabavka opreme i sredstava, edukacija i obuka); predviđanje nastajanja opasnosti i uzbunjivanje stanovništva; organiziranje snaga u pripravnosti; sposobnost intervencije (snagama i sredstvima), te plansko uključivanje i sudjelovanje javnih, vladinih i nevladinih organa u upravljanju u nesreći.

Zbog nepredvidivosti opasnosti, a i zbog složenosti i značaja posljedica koje prirodne i druge nepogode imaju na život i zdravlje ljudi, životinja i bilja, te na sigurnost njihove imovine, analiza rizika i mogućih posljedica opravdano zaslužuje punu pozornost.

S obzirom na to da posljedice nastaju kao rezultat djelovanja prirodnih i drugih nesreća, *a one najčešće ne pogađaju samo usko područje nego se reflektiraju na širu regiju*, nužno se nameće potreba čvršće i intenzivnije suradnje između svih tijela i institucija u zajednici koja se bave ovom problematikom ali i međusobne suradnje zemalja u regiji.

U tome smislu definirana su tri osnovna pravca djelovanja:

- Preventivno djelovanje,
- Djelovanje u slučaju prirodnih i drugih nesreća, i
- Saniranje posljedica.

3. RAZLIKE**a) Razlika između opasnosti i katastrofe**

Jasno govoreći, ne postoji stvar koja se zove prirodna *katastrofa*, ali postoji prirodna *opasnost*. Katastrofa je rezultat uticaja opasnosti na društvo. Tako su efekti katastrofe određeni prema veličini ranjivosti društva na opasnost (ili suprotno tome, njena sposobnost, ili kapacitet da se nosi sa opasnošću). Ova ranjivost *nije* prirodna, nego je rezultat cijelog obima stalno promjenjivih fizičkih, socijalnih, ekonomskih, kulturnih, političkih, čak i psiholoških faktora koji oblikuju ljudski život i stvaraju okruženje u kome ljudi žive. "Prirodne" katastrofe su sud prirode o onome što su ljudi uradili.

b) Što je prirodna opasnost?

Prirodne katastrofe uključuju fenomeni kao što su: potresi; vulkanske aktivnosti; klizišta; tsunami; tropski cikloni i druge ozbiljne oluje; tornada i jaki vjetrovi; poplave na rijekama i obalske poplave; divlji požari i slične pojave; suša; pješćane oluje; pustošenje područja djelovanjem insekta kao biološka katastrofa. Drugi tipovi opasnosti uključuju ljudski izazvana dešavanja, kao što su tehnološke opasnosti i degradacija okoline.

c) Što je katastrofa?

Ozbiljno narušavanje funkcioniranja zajednice ili društva uzrokovano široko rasprostranjenim ljudskim, materijalnim, ekonomskim ili okolišnim gubicima koji nadilaze sposobnost zajednice/ društva da se nose s njima korištenjem vlastitih sredstava.

d) Što je ranjivost na katastrofe?

Ranjivost na katastrofe je proces koji rezultira iz ljudskih djelovanja ili nedjelovanja ili iz inherentne situacije kao što je siromaštvo. Ona opisuje stupanj do kojega je društvo ugroženo od strane utjecaja prirodnih opasnosti u socijalnim, ekonomskim, političkim ili okolišnim sferama. Stupanj ranjivosti zavisi, između ostalog, od stanja ljudskih naseobina i njihove infrastrukture, načina na koji je **disaster management** adresiran od strane javne politike i stupnja dostupnih informacija i edukacije o opasnostima i kako rukovati njima.

e) Zašto ciljati na ranjivost društva na katastrofu?

Iako su društva oduvijek bila izložena utjecaju prirodnih katastrofa, ona su, posljednjih godina, bila više izložena utjecaju njihovih negativnih utjecaja. Samo početkom 2001. godine tri uzastopna potresa u El Salvadoru i jedan u Indiji, zajedno sa ponovljenim poplavama u Mozambiku, uzrokovali su značajne gubitke u životima i velike štete na ekonomskoj i socijalnoj infrastrukturi u tim zemljama. Ovaj globalni razvoj je direktno vezan za broj trendova, kao što su povećanje bogatstva i siromaštva, porasta populacije i njene gustoće, posebno u kontekstu brze urbanizacije, degradacije okoline i klimatskih promjena.

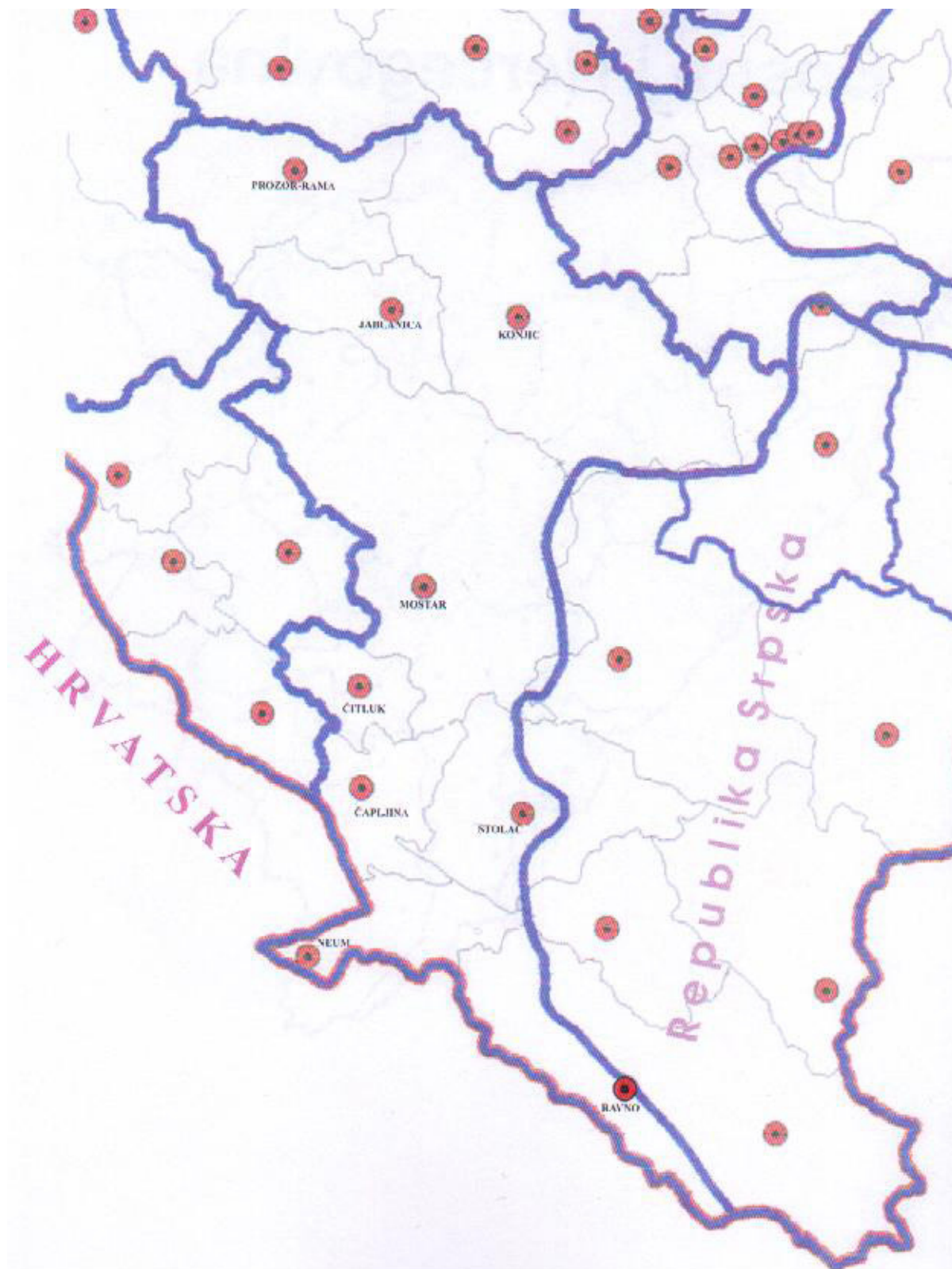
f) Što je smanjenje katastrofa (rizika)?

Rješenja protiv povećanog utjecaja prirodnih opasnosti postoje. Znanje i tehnologija koje je potrebno primijeniti u ovim rješenjima su široko dostupni. Smanjenje katastrofa – ili radije smanjenje rizika od katastrofa – **je zbroj svih mjera** koje mogu biti poduzete s ciljem smanjenja ranjivosti socio-ekonomskog sustava na prirodne opasnosti. Mjere pokrivaju širok spektar aktivnosti koje se kreću od sprečavanja katastrofa sve do mjera čiji je cilj limitiranje ozbiljnosti katastrofe kada se ona već desi. Jasne informacije i političko angažiranje su temelj uspješnih mjera za sprečavanje katastrofa.

Ovo je stalno tekući proces, koji nije ograničen na jednu katastrofu. On traži da motivira društvenu zajednicu u riziku da se uključe u svjesni **disaster management**, pored tradicionalnog odgovora na katastrofu. Smanjenje katastrofe je po prirodi multi-sektorsko i interdisciplinarno i uključuje mnogo varijanti međusobno povezanih aktivnosti na lokalnoj, nacionalnoj, regionalnoj i međunarodnoj razini.

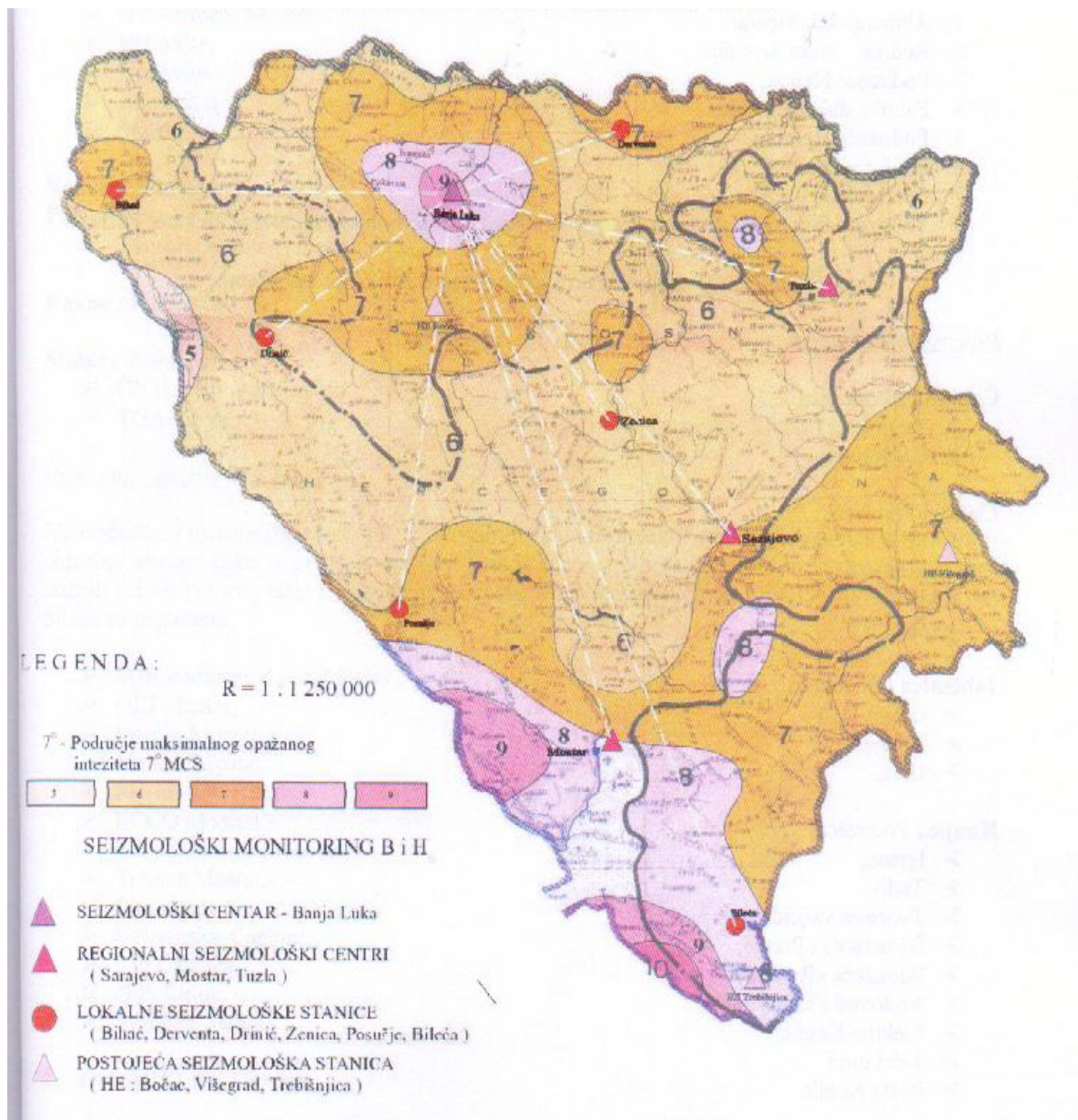
Prilog broj 3

HERCEGOVAČKO NERETVANSKA ŽUPANIJA/KANTON

Prilog broj 4a

SEIZMOLOŠKA KARTA BOSNE I HERCEGOVINE

Prilog broj 4b

UČINCI POTRESA PO POJEDINIM STUPNJEVIMA
MERCALLI-SIEBERGOVE SKALE

Stupanj	Učinci potresa
I	Neprijetljiv potres. Bilježe ga samo seizmografi.
II	Vrlo lagan potres. Primjećuju ga samo osjetljive osobe i to pretežno u višim spratovima kuća.
III	Lagan potres. Osjeti ga više ljudi u unutrašnjosti kuća.
IV	Umjeren potres. U kućama ga primjeti velik dio stanovnika, a na otvorenom prostoru samo pojedine osobe. Tresu se vrata i pokućstvo, zveče prozori, staklo i posuđe, kao pri prolazu teških kamiona. Od onih koji spavaju neki se probude.
V	Prilično jak potres. Primjete ga mnogi i kod dnevnog prometa na ulicama ili bilo gdje na otvorenom prostoru. Predmeti koji slobodno vise zanjišu se. Pojedini manji predmeti se prevale. Vrata i prozori se otvore ili zatvore. Oni koji spavaju se bude, pojedinci bježe iz kuća.
VI	Jak potres. Primjećuju ga sve osobe i bježe iz kuća. Slike padnu sa zidova, mnogi predmeti se ruše, posuđe se razbije. Komadi pokućstva pomaknu se sa svog mjesta ili se prevrnu. Manja crkvena zvana zazvone. Na pojedinim dobro građenim kućama nastaju lagane štete.
VII	Vrlo jak potres. Događaju se rušenja i razaranja, i nastaju znatne štete na namještaju u stanovima. Zazvone i veća crkvena zvana. Oštećuje se veći broj dobro građenih kuća. Crijepovi se lome i kližu sa krova, mnogi dimnjaci se ruše i razaraju se slabo građene kuće.
VIII	Razoran potres. Jako oštećuje oko četvrtinu kuća, pojedine kuće se ruše a mnoge postaju neupotrebne za stanovanje. U mokrom tlu i na strmim obroncima nastaju pukotine.
IX	Pustošan potres. Oko 50% zidanih kuća znatno je oštećeno, mnoge se ruše, a većina njih postaje nesposobna za stanovanje.
X	Uništavajući potres. Teško oštećuje ok $\frac{3}{4}$ zgrada, a većina od njih se ruše. U tlu nastaju pukotine široke po nekoliko decimetara. Od pećinskih se obronaka odronjava zemlja, a mogu se otkinuti i dijelovi pećina (stijena).
XI	Katastrofalan potres. Ruši sve zidane zgrade. U tlu nastaju široke pukotine iz kojih prodiere voda noseći pijesak i mulj. Zemlja se odronjava. Mnoge se stijene (pećine) otkidaju i ruše u nizinu.
XII	Velika katastrofa. Nijedna ljudska tvorevina nemože više opstati. Tlo potpuno preobrazuje svoj izgled; nastaju vodopadi, jezera se zatrpavaju, rijeke mijenjaju svoja korita.

Prilog broj 5

HIDROLOŠKA MREŽA U SLIVU RIJEKE NERETVE

Prilog broj 6

PRIKAZ BOLNIČKIH KAPACITETA U GRADU MOSTARU

R/B	KAPACITETI	Puni naziv ustanova /adresa; tel/fax; E-mail/		U K U P N O
		Klinička bolnica Mostar, Mostar, Kardinala Stepinca tel. fax. 036/327-750, 312-238 www/kbc-mostar.tel.net.ba info@kb-mostar.org	Regionalni medicinski centar «Dr. Safet Mujić» Mostar, Južni logor b.b. tel.: 036/576-910, 576-911 fax.:036/576-915	
1	2	3	4	5
1.	Broj postelja	716	181	897
2.	Broj kreveta za intenzivnu njegu	30	12	42
3.	Rezervni kreveti i kapaciteti	-	-	-
4.	Broj vozila sa osnovnom opremom za reanimaciju	6	3	9
5.	Broj banaka krvi	1	1	2
6.	Broj mrtvačnica i raspoloživost opreme za čuvanje tijela preminulih	1 6 komora	1 4 komore	2 10 komora
7.	Prostorije za komemoraciju	1	1	2
8.	Raspoloživost i broj helidroma u bolnicama*	1	1	2

***Napomena: Za potrebe evakuacije povrijeđenih koriste se kao helidromi sportska igrališta (stadioni) koji se nalaze u neposrednoj blizini bolnice**

Prilog broj 6a

Smještajni kapaciteti po hotelima i motelima- Turistička zajednica HNŽ (2015.g.)

Br.	Naziv	Kategorija	Broj kreveta
1	Hotel AMIKUS-Put 29 HUD br.3	***	43
2	Hotel BEVANDA-Stara Ilička bb,	*****	82
3	Hotel BRISTOL- Mostarskog bataljona bb	****	88
4	Hotel CITY -Vukovarska bb	*****	158
5	Hotel ERO dr.Ante Starčević	****	145
6	Hotel HERCEGOVINA - Bišće polje bb	****	55
7	Hotel "KRIVA ČUPRIJA " -Onešćukova 23	***	34
8	Hotel "KRIVA ČUPRIJA II" - Maršala Tita 186	****	20
9	Hotel MEPAS -Kneza Višeslava bb	****	174
10	Hotel MOSTAR - Kneza Domagoja	****	221
11	Hotel- muzej MUSLIBEGOVIĆA KUĆA- Osman Dikica 41	***	22
12	Hotel OLD TOWN- Rade Bitange 9a	****	25
13	Hotel Villa EDEN -Konak 18	***	36
14	Motel AURA - Bišće polje bb	***	20
15	Motel DEMADINO -Muje Bjelavca 5	***	32
16	Motel DENY- Gojka Vukovića br.6	***	18
17	Motel EMEN -Onešćukova 32	***	18
18	Motel HAN -Put za Opine bb	***	30
19	Motel i restoran MALTA	***	44
20	Motel Villa POLONIA -Balinovac	***	50
21	Motel SUNCE -Podveležje	***	18
22	Villa ANRI - Braće Djukića 4	***	23
23	Villa BAŠIĆ- Blagaj	***	9
24	Villa FORTUNA-Rade Bitange 34	***	14
25	Villa GLOBUS -Drage Palavestre 6a	***	9
26	Vila IVANKOVIĆ -Buna bb	***	20
27	Villa MARSHALL -Rade Bitange 8	***	20
28	Villa MILAS -Franjevačka 3	***	42
29	Pansion Villa NUR -Jusovina 8 b	***	11
30	Villa PALMA -XX ulica br.7	***	11
31	Villa PARK -Lacina 3	***	10
32	Villa SANN- Lacina br.14	***	18
33	Villa VEŽIĆ -Zalik bb	***	10
34	Villa VIENNA -Kapetanovina 5	***	14
35	Apartmani KONAK-Maršala Tita 125	***	18
36	Apartmani MOZART -Maršala Tita 56	***	11
37	Apartmani ZDRAVA HRANA-Alikafića br.5	***	20
38	Guest House SAVAT Karlo Afan -Derivera 2a	***	13
39	Guesthouse TASO -Maršala Tita 187	***	12
40	Pansion OSCAR -Onešćukova 33	***	25
41	Pansion ROSSE-Bulevar Narodne revolucije bb	***	13
42	Hostel BACKPACKERS -Braće Fejića 67	***	17
43	Hostel DAVID -Pere Lažetića br.6	***	18
44	HOSTEL LENA -Trg Ivana Krndelja	***	14
45	Hostel & Pansion LOMBRELLE-Trg 1.Maj br. 1	***	43
46	Hostel MAJDAS -Pere Lažetića br.9	***	22
47	Hostel VEDRAN -Zvonića 5a	***	16
48	ALDI -Sobe za iznajmljivanje -Lacina 69 A	***	20
49	Sobe za iznajmljivanje vl.Redžić Mirsad -G.Vukovića	***	60
50	Sobe za iznajmljivanje BORIK -Bijelo polje,	***	12
	Ukupno :		1878

Prilog broj 7

KARAKTERISTIKE «PLAVNOG VALA»

TEHNIČKO IZVJEŠĆE/

1. Uvod

Predmetom je obuhvaćena izrada proračuna i elaborata za propagaciju vodnih valova u slučaju rušenja brana u slivu r. Neretve sa sustavom uzbunjivanja i obavješćavanja stanovništva. Ugovorom je predviđeno da se ispituju 7 različitih kombinacija rušenja brana za tadašnje stanje (izgrađene su bile brane *Rama i Jablanica*) i buduće stanje.

Prema ugovoru proračun propagacije vodnog vala je izvršen za ekstremne uvjete koji se javljaju u akumulaciji Jablanica i u koritu r. Neretve tj. kota maksimalnog upora i ekstremni proticaj na koji je objekt dimenzioniran (1/10000 god. proticaj).

2. Osnovni podaci o brani

U standardiziranom obrascu daju se osnovni podaci o brani **HE Jablanica**

Naziv brane	Jablanica
Godina završetka objekta	1954
Lokacija	Jablanica
Rijeka	Neretva
Najbliži grad	Jablanica
Entitet, država	FBIH, BiH
Vrsta brane	Lučno-gravitacijska
Građevinska visina	85 m
Visina od terena	75 m
Dužina u kruni	210 m
Kota krune brane	275 m.n.m.
Kota maksimalne razine	270,50 m.n.m.
Kota normalne razine	270,00 m.n.m.
Kota dna akumulacije	200,00 m.n.m.
Volumen brane	130,000 m ³ betona
Volumen jezera do kote maksimalnog uspora	320 km ³
Volumen jezera do kote normalnog uspora	318 km ³
Vrsta prelijeva	Slobodan preliv, kontrolisan ustavama
Maksimalna propusna moć prelijeva	1850 m ³ /sec
Maksimalna propusna moć temeljnog ispusta	680 m ³ /sec
Instalirani protjecaj	180 m ³ /sec (6x30 m ³ /sec)
Maksimalni protjecaj svih evakuacijskih organa	2530 m ³ /sec
Namjena brane	Proizvodnja električne energije
Instalirana snaga	6x25 MW = 150 MW
Ukupna površina koja se navodnjava	-
Korisnik brane	Hidroelektrane na Neretvi Mostar
Projekt	«Energoinvest»
Izvođači:	«Hidrogradnja» Sarajevo «Geotehnika» Zagreb

Lučno-gravitacijska brana Jablanica spada prema opisu datom u Uputstvu, u objekte I kategorije. S obzirom da se posljedice uslijed rušenja prostiru na velikoj dužini riječnog toka (cca 130 km) to je problem rješavan samo putem matematičkog modela. Rušenje brane je u proračunu tretirano kao totalno i trenutno kao što preporučuje uputstvo za ovakav tip brane. Visina vodnog stuba u pregradnom profilu u trenutku rušenja brane Jablanica u odnosu na dno korita rijeke iznosi cca 70 m, a ukupna volumen akumulacije pri maksimalnoj razini iznosi $320 \cdot 10^6 \text{ m}^3$.

Kota normalnog uspora u akumulaciji Jablanica je 270,0 m.n.m. a maksimalna razina koja se javlja pri prelijevanju vala velike vode je na koti 270,50 m.n.m. koja je bila mjerodavna za proračun. Maksimalni proticaj svih evakuacionih organa brane Jablanica iznosi $Q_0 = 2530 \text{ m}^3/\text{sec}$ i u proračunu tu količinu zovemo «Osnovni proticaj». Ovaj proticaj teče koritom Neretve u trenutku rušenja brane.

U ovome je elaboratu analizirana propagacija vodnog vala nakon rušenja brane Jablanica na potezu Jablanica – Jadransko more za tadašnju izgrađenost tj. bez brane Grabovica i Salakovac

3. Karakteristike riječne doline i izbor karakterističnih profila

Koncentracija industrije je u području Mostara i nizvodno. Duž cijele doline su trase magistralnih prometnica i to: magistralni put M-17: Sarajevo – Mostar – Opuzen i željeznička pruga normalnog kolosijeka Sarajevo – Mostar – Ploče.

Riječna dolina r. Neretve na ovome prostoru se može po svojim karakteristikama podijeliti uglavnom na dva dijela i to:

- kanjonski dio Jablanica - Salakovac u dužini cca 33,5 km s padom od 125 m ili prosječno 3,25%, i dio
- Salakovac-Jadransko more dužine cca 84,52 km s padom od 75 m ili prosječno 0,89 %.

Korito rijeke u kanjonskom dijelu nepravilnog je oblika sa dosta suženja, naglih padova, samaca, špilja i djelomično je obraslo.

Nizvodno od Salakovca sve do Miloševića i Crkvice, koje se nalaze nizvodno od ušća Bune, korito je usječeno u šljunčane konglomerate, nepravilnog je oblika sa samcima – blokovima konglomerata u samom koritu i špiljama u bokovima. U ovom dijelu samo na nekim kraćim dionicama korito se proširuje, dno je šljunkovito i tečenje je mirmije.

Izbor karakterističnih profila na ovako dugačkom potezu je bio iznimno težak. Izabrano je ukupno **35 karakterističnih poprečnih profila** (33 u HN županiji: od toga 22 na području Mostara i 2 u Republici Hrvatskoj), vodeći računa o naseljenosti područja, industrijskim zonama, prometnicama i prometnim objektima i udaljenosti između pojedinih profila. U prosjeku jedan karakteristični profil dolazi na svakih 3,5 km. Dajemo opis sljedećih k-profila:

1. Brana Jablanica (**profil 55**). Ovaj profil je na stacionaži rijeke Neretve 122+905 tj. 122,905 km od ušća, a nalazi se na pregradnom mjestu brane Jablanica.
2. Aleksin Han (**profil 86**) je na cca **15,5** km nizvodno od brane. Profil je neposredno uzvodno od mosta na putu Sarajevo – Mostar gdje se s desne prelazi na lijevu obalu rijeke, a na desnoj obali je pruga Sarajevo – Ploče. Uzvodno od profila na desnoj obali je selo Praporac.
3. Brana Grabovica (**profil 91**) je cca **18,0** km nizvodno od brane Jablanica. Na desnoj obali je pruga, a na lijevoj put M-17. uzvodno od profila je ušće r. Grabovice, desne pritoke r. Neretve.
4. Gornja Grabovica (**profil 95**) je cca 20,0 km nizvodno od brane Jablanica. Profil je u području naselja G. Grabovica, gdje je na desnoj obali pruga, a na lijevoj M-17.
5. Donja Grabovica (**profil 102**) cca je 23,0 km nizvodno od brane Jablanica. Lociran je na području naselja D. Grabovica, na desnoj obali je pruga, a na lijevoj put M-17. pruga i put su ovdje još relativno visoko u odnosu na rijeku. Neretvu.
6. Drežnica (**profil 108**) je cca 26,5 km nizvodno od brane Jablanica, povučen je neposredno nizvodno od ušća r. Drežnice desne pritoke r. Neretve i naselja Drežnica. Postojeće naselje Drežnica pada dijelom u akumulaciju HE Salakovac i predviđeno je izmještanje na višu kotu.

- Postojeći put na lijevoj obali se djelomično izmješta na višu kotu od Drežnice do Salakovca. Trasa nove pruge je položajno određena, ali ne i visinski.
7. Crno Vrelo - Vidikovac (**profil 114**) je 29,5 km nizvodno od brane Jablanica. Na ovom profilu je karakteristično suženje riječnog korita. Pruga je relativno visoko, nalazi se u tunelu na desnoj obali, a i put je relativno visoko. Drugih objekata nema.
 8. Bijela (**profil 123**) je cca 34 km udaljen nizvodno od brane Jablanica; povučen je točno na ušću potoka Bijela koji je lijeva pritoka r. Neretve. Postojeći put će na ovom profilu biti izmješten na višu kotu, a na desnoj obali pruga je u tunelu «Jadrine» cca 900 m udaljenom od korita r. Neretve.
 9. Brana HE Salakovac (**profil 132**) je cca 38,5 km nizvodno od brane Jablanica. Put je na lijevoj a pruga na desnoj obali u tunelima, relativno visoko u odnosu na korito r. Neretve. Ovaj profil je mjestu brane HE Salakovac, a karakterističan je po tome što je na kraju kanjonskog dijela r. Neretve a na početku Bijelog polja tj. šireg područja Grada Mostara.
 10. Orlović (**profil 137**) je cca 40,5 km nizvodno od brane Jablanica, a nalazi se nizvodno od Salakovačke «S» krivine. Na desnoj obali pruga i seoski put po staroj trasi uzane pruge, a na lijevoj obali put M-17 i petlja – odvojak puta za branu Salakovac. Odavde nizvodno dolina se širi i ovo je prvi profil u polju prema Mostaru.
 11. Potoci – Bijelo polje (**profil 145**) je cca 45,5 km nizvodno od brane Jablanica. Ovaj profil je povučen u području naselja Vojno na desnoj obali i naselja Potoci na lijevoj obali. Nizvodno je putni most preko r. Neretve, na desnoj obali pruga, a na lijevoj put M-17. Inače ovo je karakterističan profil za Bijelo polje u kojem se korito rijeke Neretve relativno duboko usjeklo.
 12. Vrapčići predionica (**profil 154**) je cca 49 km nizvodno od brane Jablanica. Ovaj profil je u području predionice Đuro Salaj. Na desnoj obali je pruga a na lijevoj obali je put M-17, predionica i naselje Vrapčići.
 13. Raštani (**profil 158**) je cca 51 km nizvodno od brane Jablanica. Ovaj profil je na kraju Bijelog polja gdje se dolina sužava, a neposredno je na kraju od početka gradskog područja. Na desnoj obali je TS Raštani, pruga i naselje Raštani.
 14. Mostar – sjeverni logor (**profil 164**) je cca 54 km nizvodno od brane Jablanica i prvi je profil na području uže gradske jezgre. Na desnoj obali je rudnik mrkog uglja «Mostar», početak gradskog naselja Zgoni, a na lijevoj obali kompleks USRC u Sjevernom logoru, ulazni put u grad iz pravca Sarajeva, željeznička pruga i dio gradskog naselja Zalik. Profil je karakterističan s obzirom na objekte i na korito r. Neretve, a prvi je profil u gradskom području Mostara.
 15. Mostar – Carina (**profil 166**) je cca 55 km nizvodno od brane Jablanica. Profil je povučen uzvodno od Carinskog mosta. Na desnoj obali pruža se od stadiona prema naselju Zgoni, preko objekata gradske bolnice, a na lijevoj obali presijeca dio naselja, ulazni put iz Sarajeva i početak Željezničke stanice Mostar. Na Carinskom mostu je hidrološki mjerni profil i postoji vodomjerna letva.
 16. Mostar – Centar grada (**profil 168**) je cca 56 km nizvodno od brane Jablanica. Na desnoj obali profil ide od Razlomišta preko mosta na r. Radobolji, inače desnoj pritoci r. Neretve, presijeca ulicu Save Kovačevića i trasu stare Željezničke pruge kod Doma zdravlja, dalje kroz naselje presijeca ulicu A. Šantića i ide do obale Neretve, na lijevoj obali presijeca centralni dio grada i ulicu Braće Fejića. U ovom dijelu grada je niz ustanova i trgovački centar. Željeznička pruga je u tunelu. Profil siječe r. Neretvu cca 300 m nizvodno od Titovog mosta.
 17. Mostar – Luka (**profil 170**) je cca 57 km nizvodno od brane Jablanica. Povučen je cca 150 m nizvodno od Lučkog mosta na ulazu u suženje doline između Privorca na desnoj i Bjelušina na lijevoj obali. Na desnoj obali je trasa stare željezničke pruge i izlazni put iz grada prema industrijskoj zoni («Soko», Aluminijski kombinat i dr.) i dio starog naselja na lijevoj obali je izlazni put prema Opuzenu i dio starog naselja Luka. Nova željeznička pruga je u tunelu na ovom dijelu.
 18. Mostar – južni logor (**profil 172**) je cca 58 km nizvodno od brane Jablanica. Ovaj profil je u stvari uzvodno od južnog logora, a ispred industrijske zone na lijevoj obali. Ovu zonu sačinjava Fabrika duhana, niz skladišta i remontnih radionica («Autoprevoz i dr.»). Na desnoj obali je pristupni put prema Bačevićima i industrijskoj gradskoj zoni,

19. Mostar izlaz naselje Tatar (**profil 174**) je cca 59 km nizvodno od brane Jablanica. Profil je na izlazu iz gradske zone Mostara, a ujedno na početku industrijske zone. Na desnoj obali pristupni put prema «Sokolu» i pristupni put prema Aluminijskom kombinatu, na lijevoj obali presijeca izlazni put iz grada prema Opuzenu, tranzitni put Sarajevo-Mostar-Opuzen i željezničku prugu Sarajevo – Ploče.
20. «SOKO», stari aerodrom (**profil 178**) je cca 61 km nizvodno od brane Jablanica. Karakteristika ovog profila je da se nizvodno od njega lijeva i desna obala r. Neretve u odnosu na vodno ogledalo, naglo spuštaju. Na desnoj obali su objekti OS BiH, stari aerodrom, put prema Aluminijskom kombinatu, na lijevoj obali je M-17, pruga i put za Nevesinje.
21. Aluminijski kombinat (**profil 182**) je cca 63 km nizvodno od brane Jablanica. Lijeva obala tj. Mostarsko polje se znatno spušta na cijelom potezu od r. Neretve do s. G. Jasenice. Na desnoj obali su objekti Aluminijskog kombinata Mostar i put prema Bačevićima. Na lijevoj obali je magistralni put Sarajevo – Opuzen, željeznička pruga koja prelazi sa lijeve na desnu obalu Neretve i pista novog aerodroma. Sa ovim profilom je obuhvaćena uglavnom industrijska zona Mostara.
22. Buna (**profil 192**) je cca 68 km nizvodno od brane Jablanica. Sa ovim profilom se završava Mostarsko polje. Profil je karakterističan po vrlo različitim obalama. Desna je strma, spušta se direktno u riječno korito, a lijeva je niska, ravna i s te strane dotječe rijeka Buna tako da se niži dijelovi polja prostiru uzvodno uz vodotok r. Bune. Na ovom dijelu korito r. Neretve je u srednjem dijelu vrlo usko i duboko usječeno. Nizvodno od ušća Bune, dolina r. Neretve se sužava. Na desnoj obali je pruga, a na lijevoj put M-17 s mostom preko r. Bune.
23. Žitomislić (**profil 208**) je cca 76,0 km nizvodno od brane Jablanica. Nizvodno od brane Jablanica, nizvodno od ušća Bune prvo proširenje je Žitomisličko polje u kojem je odvojak puta za Čitluk. Profil je usvojen na najnižvodnijem dijelu polja kod s. Dračevo kako bi se dobio utjecaj proširenja. Inače nizvodno od ovoga profila redaju se manja polja uz Neretvu i to: Gornje polje, Gornja ograda, Kručansko polje, Bivolje polje i Šurmansko polje.

4. Zone plavljenja

Na svim situacijama poteza brana Jablanica – Jadransko more (prilozi br. 3,4,5,6 i 7) su označene zone plavljenja koje odgovaraju osnovnom proticaju $Q_0 = 2530 \text{ m}^3/\text{s}$ u koritu r. Neretve prije rušenja brane Jablanica (crtkana linija) i linija koja odgovara maksimalnoj razini vode u profilima nakon rušenja (puna linija). Na potezu nizvodno P_{222}^k – Šurmanci (ST 40+000) se ove dvije linije stapaju u jednu.

Na situacijama su također uočljivim oznakama označene zone koje će biti zahvaćene plavljenjem u prvih 15 minuta nakon rušenja brane (P_{92}) u periodu između 15 min i 1 h (P_{170}), u periodu između 1 h i 2 h i u periodu većem od 2 h (P_{235}) kao što to zahtijeva Uputstvo. Na situacijama su također vidljivim oznakama obilježeni karakteristični profili (P^k).

Na karakterističnim profilima su ucertane razine koje odgovaraju osnovnom proticaju, čelu vala i maksimalnoj razini u profilu s odgovarajućim kotama i vremenima mjerenim od trenutka proloma brane (0,00). Ovi profili su dani u prilogima br.22,23,24,25,26,27,28,29,30 i 31.

Pregledom situacije i karakterističnih poprečnih profila moguće je u potpunosti sagledati način plavljenja pojedinih dionica i objekata i to kako po prostornom obimu i kotama, tako i po vremenu.

Razvoj plavljenja pojedinih karakterističnih profila se može posebno lijepo pratiti na temelju nivograma i hidrograma koji su prikazani na prilogima 15,16,17,18,19,20 i 21 i na kojima su također dani reperi za vremena od 15 minuta, 1 sata i 2 sata. (vidi tablicu 5 ovog izvješća).

POPIS PROFILA ZA KOJE SU NACRTANI NIVOGRAMI I HIDROGRAMI

Tablica broj 5.

Red. broj	NAZIV PROFILA	OZNAKA	STACIONAŽA	
			PRORAČUNSKA	RIJEČNA
1.	Brana Jablanica	P ₅₅	27 + 000	122 + 905
2.	Postrojenje-Vodostan HE Jablanica	P ₆₇	33 + 000	117 + 000
3.	Brana Grabovica	P ₉₁	45 + 000	105 + 000
4.	Brana Salakovac	P ₁₃₂	65 + 480	84 + 520
5.	Mostar-Sjeverni logor	P ₁₆₄	81 + 000	69 + 000
6.	Mostar – Centar grada	P ₁₆₈	83 + 000	67 + 000
7.	Mostar – Južni logor	P ₁₇₂	85 + 000	65 + 000
8.	Soko – Stari aerodrom	P ₁₇₈	88 + 000	62 + 000
9.	Žitomislčić	P ₂₀₈	103 + 000	47 + 000
10.	Čapljina – grad	P ₂₃₈	117 + 500	32 + 500
11.	Metković – grad	P ₂₆₁	129 + 000	21 + 000

5. Rezultati proračuna

U skladu s preporukama Uputstva, proračun propagacije vodnog vala za slučaj potpunog i trenutačnog rušenja brane Jablanica pri najvećoj razini u akumulaciji i 10000 godišnjem proticaju je dao sve potrebne zavisnosti koje su prikazane u sljedećim priložima:

1. Uzdužni profil poteza Jablanica – Jadransko more u mjerilu 1:10000/1000 s ucrtanim karakteristikama vodnog vala. Na njemu je ucrtana linija koja odgovara osnovnom protjecaju u koritu r.Neretve prije rušenja brane, linija čela vala i linija koja odgovara maksimalnoj dubini vode. Za svaki profil su upisane proračunske i riječne stacionaže kao numeričke vrijednosti: kota, brzina i vrijeme koje odgovaraju čelu i maksimum vala. Spomenute veličine predstavljaju u stvari na pregledan način složene i popisane osnovne rezultate koji su dobiveni proračunom na računaru. Na taj način se vizualno i numerički može pratiti kretanje i razvoj poplavnog vala na čitavom potezu.
2. Uzdužni profil trenutačnih slobodnih površina vodnog vala za potez akumulacije Jablanica – Jadransko more u mjerilu 1:100000/2000. Na ovom profilu su prikazane linije nivoa vode u koritu Neretve za različita vremena od rušenja brane i to za 40", 10ϕ, 30ϕ, 60ϕ, 90ϕ, 120ϕ i 180ϕ. Na taj način je moguće pratiti trenutačne nivoe vode u akumulaciji Jablanica i u koritu nizvodno od brane na čitavom razmatranom potezu i u odabranom vremenskom trenutku.
3. Nivogrami i hidrogrami za 11 odabranih karakterističnih profila. Popis profila s njihovim nazivima, oznakama i stacionažama dan je u *tablici broj 5* tehničkog izvješća. Na nacrtima su dane sve potrebne kote, dubine, vremena i reperi za vrijeme te se vrlo lijepo i pregledno može pratiti razvoj plavljenja po vremenu za svaki pojedini profil.
4. U ovim tablicama se daju nazivi profila, njihove oznake, proračunske i riječna stacionaža kao i svi numerički podaci o dubini i brzini vode i vremenu pojave za čelo vala i maksimalnu dubinu vode.
5. Iz rezultata proračuna na računaru je vidljivo da čelo vala stiže:
 - **do postrojenja HE Jablanica za cca 4 min**
 - **do brane Grabovica za cca 14 min**
 - **do brane Salakovac za cca 35 min**

- **do grada Mostara za cca 1 h**
 - **do Jadranskog mora za cca 2 h**
-
- Na potezu nizvodno od brane Jablanica neposredno nakon rušenja brzina čela vala doseže **100 km/h**. Ovo je ujedno najveća brzina vala koja se javlja nakon proloma brane i ova je locirana na potezu brane Jablanica – postrojenje HE Jablanica.
 - Nizvodno od ovoga poteza do Mostara brzina vala se kreće u rasponu **40-55 km/h**.
 - Nizvodno od Mostara do ušća Neretve najveća brzina nigdje ne prelazi **25 km/h**, a prosječna je znatno niža.

Rezultati ovog proračuna, u prvom redu situacije i karakteristični poprečni profili sa ucrtanim zonama i razinama plavljenja, će se koristiti prilikom izrade elaborata o obavještanju i uzbunjivanju stanovništva.

**OSNOVNE KARAKTERISTIKE VODNOG VALA
U ODABRANIM KARAKTERISTIČNIM PROFILIMA NA PODRUČJU GRADA MOSTARA**

NAZIV PROFILA	STACIONAŽA		BROJ PROFIL.	MAX. DUBINA VALA			ČELO VALA		
	Proračun	Rijeka		Max. dubina (m)	Vrijeme (min)	Brzina (m/sec)	Dubina vode (m)	Vrijeme (m)	Brzina (m/sec)
BRANA JABLANICA	27+000	122+905	P ₅₅	55,29	1min 01''	14,55	30,61	0,00	21,97
ALEKSIN HAN	42+500	107+500	P ₈₆	40,44	43min 59''	15,47	20,13	12min 33''	15,47
BRANA GRABOVICA	45+000	105+000	P ₉₁	45,06	44min 57''	16,37	16,81	14min 35''	16,37
GORNJA GRABOVICA	47+000	103+000	P ₉₅	42,73	48min 30''	13,61	20,07	16min 27''	10,98
DREŽNICA	53+500	96+500	P ₁₀₈	39,63	1sat 09' 59''	12,16	15,94	22min 20''	9,86
CRNO VRELO VIDIKOVAC	56+500	93+500	P ₁₁₄	45,79	1sat 10' 22''	12,91	18,06	25min 13''	11,58
BIJELA	61+000	89+000	P ₁₂₃	38,60	1sat 14' 08''	9,39	12,91	29min 46''	7,52
BRANA HE SALAKOVAC	65+480	84+520	P ₁₃₂	17,11	35min 08''	20,62	14,35	34min 28''	9,10
ORLOVIĆ	67+500	82+500	P ₁₃₇	16,79	1sat 20' 51''	7,20	11,26	37min 06''	5,42
POTOCI BIJELO POLJE	71+500	78+500	P ₁₄₅	23,03	1sat 32' 52''	8,32	17,17	43min 02''	8,32
VRAPČIĆI PREDIONA	76+000	74+000	P ₁₅₄	12,25	49min 22''	8,12	12,25	49min 22''	3,27
RAŠTONI	78+000	72+000	P ₁₅₈	17,13	1sat 59' 49''	12,89	11,70	52min 21''	5,81
MOSTAR SJEVERNI LOGOR	81+000	69+000	P ₁₆₄	23,43	2sata 12' 54''	9,41	17,83	56min 33''	9,41
MOSTAR CARINA	82+000	68+000	P ₁₆₆	25,39	2sata 13' 38''	12,53	14,55	57min 40''	10,30
MOSTAR CENTAR GRADA	83+000	67+000	P ₁₆₈	21,44	2sata 18' 01''	10,31	12,20	58min 33''	10,31

NAZIV PROFILA	STACIONAŽA		BROJ PROFIL.	MAX. DUBINA VALA			ČELO VALA		
	Proračun	Rijeka		max. Dubina (m)	Vrijeme (min)	Brzina (m/sec)	Dubina vode (m)	Vrijeme (m)	Brzina (m/sec)
MOSTAR LUKE	84+000	66+000	P ₁₇₀	16,74	2sata 18' 23''	9,24	9,81	59min 34''	9,18
MOSTAR JUŽNI LOGOR	85+000	65+000	P ₁₇₂	14,16	2sata 20' 18''	7,28	8,90	1sat 00' 44''	4,89
MOSTAR IZLAZ (TATAR)	86+000	64+000	P ₁₇₄	13,25	2sata 24' 32''	4,97	8,50	1sat 02' 11''	3,60
SOKO-STARI AERODROM	88+000	62+000	P ₁₇₈	9,84	2sata 37' 45''	4,60	6,44	1sat 05' 26''	2,69
ALUMINIJSKI KOMBINAT	90+000	60+000	P ₁₈₂	12,78	2sata 39' 18''	4,34	7,97	1sat 10' 03''	3,28
BUNA	95+000	55+000	P ₁₉₂	13,05	3sata 03' 20''	3,69	8,51	1sat 18' 58''	3,35
ŽITOMISLIĆ	103+000	47+000	P ₂₀₈	8,98	3sata 03' 20''	3,62	8,20	1sat 33' 04''	3,62

Izdavač/Nakladnik ne može preuzeti odgovornost za jezik službenih objava i oglasa koje se objavljuju u dijelu „Objave i oglasi“.

„SLUŽBENI GLASNIK GRADA MOSTARA“

Izdavač/Nakladnik: GRAD MOSTAR

Za izdavača/nakladnika: Sekretar /Tajnik Gradskog vijeća Grada Mostara: tel.: 036 / 447-400, 447-407,
faks: 447-447, 447-433

List izlazi prema potrebi. Pretplata za 2022. godinu iznosi **117,00 KM sa PDV-om**. Pretplata, prodaja i primanje oglasa obavlja se u ulici Hrvatskih branitelja 2 u Mostaru. Žiro račun broj: **5550000020190277** kod NOVE BANKE A.D. Banja Luka, Filijala Mostar.

Pretplatnicima koji se pretplate tokom godine ne možemo garantovati prijem svih prethodno izdatih brojeva.

Štampa/tisak: IC štamparija Mostar, Karadžbegova 1.

Tiraž/Naklada: 200 primjeraka